T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Eğitim Bölümü Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

BİLİŞSEL DEĞERLENDİRME SİSTEMİ'NİN (CAS) 9 YAŞ GRUBU İÇİN ÖN NORM ÇALIŞMASI VE ÜSTÜN ZEKÂLI VE YETENEKLİLERİN BİLİŞSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Fethiye ŞENEL
2501030424

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ümit DAVASLIGİL

İstanbul, 2006

ÖZ

Bu araştırmada, J. A. Naglieri ve J. P. Das (1997) tarafından geliştirilmiş ve PASS teorisine dayalı nöropsikolojik bir değerlendirme aracı olan Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System – CAS) tanıtılarak, söz konusu ölçeğin 9 yaşında olan Türk öğrencileri üzerinde güvenirlik, geçerlik ve ön norm çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca testin 9 yaş grubu için Türkiye ön normları elde edildikten sonra zeka bölümü açısından normal dağılım içerisinde yer alan öğrenciler ile üstün zekalı ve yetenekli olan öğrencilerin testten aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinde üç farklı sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi temsil ettiği düşünülen eğitim kurumlarındaki 207 öğrenci oluşturmuştur. Ayrıca normal zekâ dağılımında bulunan öğrencilerle üstün zekâlı öğrencilerin Bilişsel Değerlendirme Sistemi Ölçeği'nde (CAS) elde ettikleri puanları karşılaştırırken T.C. Beyazıt İlköğretim Okulu'nun 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören üstün zekâlı öğrencilerden 30 tanesi araştırmaya katılmıştır. 9 yaşındaki öğrencilerin oluşturduğu bu örnekleme Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) bireysel olarak uygulanmıştır.

Araştırmada verilerin çözümü ve yorumunda, güvenirlik çalışmaları için test-tekrar test güvenirlik katsayıları, iç tutarlılık katsayıları ve ölçmenin standart hata değerleri belirlenmiştir. Geçerlik çalışmalarında; içerik, yapı ve kriter geçerliği işlemleri yapılmıştır. Bunların yanı sıra demografik özelliklere ilişkin verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi (One – Way ANOVA) ve Post- Hoc LSD testi istatistik işlemleri kullanılmıştır. Ön norm çalışması için ise; Skewness ve Kurtosis yöntemleri kullanılmıştır. Sonuçlar SPSS Sosyal Bilimler İstatistik Programı ile değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda, Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) güvenilir ve geçerli bir değerlendirme aracı olduğu saptanmıştır. Elde edilen ön norm değerlerinin Amerika örneklemi ile benzer olduğu belirlenmiştir.

Ülkemizde kullanılan ve standardizasyonu yapılmış olan nöropsikolojik değerlendirme araçlarının yetersizliği üzerinde durulmuş ve özellikle çocuklar için söz konusu değerlendirme araçlarının geliştirilmesi ve standardizasyonlarının yapılmasının önemi tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: PASS Teorisi, Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS), Nöropsikolojik Değerlendirme Araçları, Üstün Zekâlı Çocuklar.

ABSTRACT

The basis of this research is to make known the Cognitive Assessment System (CAS) -a neuropsychological assessment system that rests on PASS Theory- which was developed by Jack A. Naglieri and J. P. Das (1997), and to apply the reliability, validity and pre-norm studies of this system on Turkish children who are 9 years of age. Another purpose of the study is to compare the results of gifted and talented children with the results of normal children once the pre-norm results for the 9 year old group of the Turkish children are obtained.

The sampling of the study is composed of 207 children coming from schools that represent the three different socio-economical and cultural levels of Istanbul. 30 gifted 4th grade students of T.C. Beyazit Primary School has been involved in this research in order to compare the Cognitive Assessment System (CAS) scores of students with a normal IQ and scores of gifted students. Cognitive Assessment System (CAS) has been applied individually to this sample of nine year old students.

In the data analyses, for the reliability studies test-retest reliability coefficients, content validity coefficients and standard deviation have been identified. In the validity studies, content validity, construct validity and criterion validity procedures have been carried out. Moreover, in the analysis of the data concerning demographic features, statistical processes of One-Way Anova and Post-Hoc LSD tests have been used. For the pre-norm study Skewness and Kurtosis methods have been used. The results have been evaluated by the SPSS Social Sciences Statistical Program.

The results of the research reveal that Cognitive Assessment System (CAS) is a reliable and valid means. The pre-norm results also indicate a similarity with the American samples.

The insufficiency of neuropsychological assessment tools that are standardized and being used in our country are mentioned and especially the importance of developing and standardizing these tools for children have been discussed.

Keywords: PASS Theory, Cognitive Assessment System (CAS), Neuropsychological Assessment Tools, Gifted Children.

ÖNSÖZ

Ülkemizde kullanılan geleneksel zekâ testlerinin bilişsel yetenekleri belirlemede genel bir sonuç verdiği ve bireysel farklılıkları tanımlamada yeterli olamadığı bilinmektedir. Çocukları en güvenilir yollardan küçük yaşlarda teşhis edebilmek ve onları durumlarına en uygun olan eğitim ortamları içerisinde yetiştirebilmek için performanslarının sistematik olarak belirlenmesi amacıyla doğru ölçme araçlarına başvurulması gerekmektedir. Yapılan araştırma sırasında zekâ ile birlikte özellikle öğrenme problemlerini değerlendirmek üzere kullanılan nöropsikolojik ölçme araçlarının eksikliğinin dikkat çekici olması bu alanda daha fazla çalışma yapılmasının gerekliliğine olan inancımın artmasına neden olmuştur.

PASS teorisini temel alarak geliştirilmiş olan Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) 5-17 yaşları için planlanan standardizasyon çalışmasının bir parçası olarak 9 yaş grubu öğrencileri için yapılmış olan standardizasyon çalışmasının, bu alandaki boşluğu doldurmak üzere atılan adımlar açısından önemli olduğunu düşünmekteyim. Özellikle üstün zekâlılık ile birlikte görülebilen öğrenme sorunları ve beynin bilişsel işlevlerinin anlaşılması ile ilgili olarak geliştirilen nöropsikolojik bir değerlendirme aracının ülkemize kazandırılma çalışmalarının devamının gelmesini umarak, yaptığım söz konusu çalışmanın bu konudaki ihtiyacı karşılamaya yönelik önemli bir katkı sağlayacağına inanmaktayım.

Ülkemizde üstün zekâlı çocukların eğitimine verdiği önemi bu alanda önderlik eden değerli çalışmalarıyla göstererek bir ilke imza atan; zekâ, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların belirlenmesi ve eğitimi, öğrenmenin nöropsikolojik yönü, bilişsel işlemler, düşünme becerileri konuları üzerinde çalışabilmeme imkân tanıyan bölüm başkanımız ve tez danışmanım, Sayın **Prof. Dr. Ümit DAVASLIGİL**'e çok teşekkür ederim.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) tüm yaşlar için yapılması planlanan standardizasyon çalışmalarını başlatan, değerli görüşleri ile beni yönlendiren, destekleyen, anlayışını ve ilgisini benden esirgemeyen, her zaman büyük bir sabırla sorularımı yanıtlayan, çalışmalarından, bilgi ve deneyimlerinden yararlanmama olanak sağlayan hocam, Sayın **Dr. Tamer ERGİN**'e teşekkürü borç bilirim.

Tezimin istatistik işlemleri sırasında yoğun çalışmalarına ve tüm zorluklara rağmen bana zaman ayıran ve desteğini esirgemeden yardımcı olan hocam Sayın **Dr. Yasemin DERELİOĞLU**'na teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana bilgileri ile destek olan tüm Özel Eğitim Bölümü (Üstün Zekâlıların Eğitimi) hocalarına çok teşekkür ederim.

Tezimin uygulama açısından çok uzun zaman almasını anlayışla karşılayan ve bu konuda her zaman arkamda olduklarını bildiğim, beni destekleyen ve ilgi ve yardımlarını benden hiçbir zaman esirgemeyen Özel Enka Okulları'nın direktörlüğünü yapmış olan Sayın **Andrew HOMDEN**'a, okul müdürümüz Sayın **Filiz AKTEPE**'ye ve Rehberlik Servisi grup liderimiz ve sevgili dostum **Azra HADZİBEGİÇ**'e minnettarım.

Bu çalışma, 237 çocuğa bireysel olarak bir buçuk ya da iki saat süreyle yapılan uygulamalarla yaz tatili ile birlikte bir öğretim yılına yayılarak gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar sırasında bana uygun ortam hazırlayan ve örneklemimi oluşturan çeşitli eğitim kurumlarının yöneticileri ile kısıtlı şartlarda görev yapan ve benimle her türlü araç gereçlerini paylaşan psikolojik danışmanlara ve öğretmenlere çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca aldığım derslerde ve yaptığım çalışmalarda benimle birlikte yol alan, özellikle uygulamalarda yaşadığım zorlukların benzerlerini yaşayan, en zor anları birlikte aştığımıza inandığım, çalışmalarımızın daha zevkli olmasını sağlayan ve bilgilerini her zaman benimle paylaşan sevgili dostum ve tez arkadaşım **Nüket GÜRPINAR**'a teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında yaşadığım zorlukları benimle paylaşan, ihtiyaç duyduğum her anımda destek ve ilgileriyle yanımda olan iş arkadaşlarım ve dostlarım **Seda AKPINAR**'a ve **Pelin Üster SALTAŞ**'a teşekkür ederim.

Tez çalışmamın her aşamasında benimle birlikte olup, yaşadığım bütün zorluklar karşısında büyük bir sabırla verdiği moral ve gösterdiği ilgi sayesinde devam etmem için en büyük motivasyon kaynağım olan, tüm bunların yanında bilgisayar ve İngilizce konusunda beni hiçbir zaman desteksiz bırakmayan **Özgür SEZGİN**'e sonsuz teşekkür ederim.

Tüm yaşamım boyunca olduğu gibi akademik çalışmalarımda da her zaman yanımda olduklarını bildiğim, sevgilerini ve dualarını benden hiçbir zaman esirgemeyen, sıkıntılarımı, üzüntülerimi, sevinçlerimi benimle paylaşan, ellerinden gelenin en iyisini yapmak için sürekli uğraşan, haklarını asla ödeyemeyeceğim biricik **anneme** ve **babama** teşekkürü borç bilirim.

Fethiye ŞENEL, 2006

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xviii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xix**
GİRİŞ **1**
BÖLÜM 1 İLGİLİ LİTERATÜR **12**
1.1. Nöropsikoloji ve Nöropsikolojik Değerlendirme 12
1.2. Zihinsel İşlevler ve İlgili Testler 16
1.2.1. Zekâ Kavramı 16
1.2.2. Zekânın Tanımları 17
1.3. Zekâ ile İlgili Bazı Kuramlar 19
1.3.1. Zekânın Psikometrik Kuramları 19
1.3.2. Zekânın Bilişsel Kuramları 23
1.3.3. Zekâ İle İlgili Diğer Yaklaşımlar 27
1.3.3.1. Carroll'un Zekânın Üç Katmanı Teorisi (Carroll's Three Stratum Theory of Intelligence) 27
1.3.3.2. Zekânın Biyolojik Modeli 28
1.3.3.3. Duygusal Zekâ 28
1.4. Zekâ Testlerinin Tarihçesi 29
1.5. Zekânın Değerlendirilmesi ve Zekâ Testleri 29
1.5.1. Bireysel Olarak Uygulanan Zekâ Testleri 32
1.5.1.1. Stanford – Binet Zekâ Testi 32
1.5.1.2. Wechsler Zekâ Ölçeği (WISC-R Zekâ Testi) 33
1.5.1.3. Kaufmann'nın Çocuklar için Değerlendirme Bataryası (K- ABC) 33
1.5.1.4. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System – CAS) 33
1.5.2. Grup Olarak Uygulanan Zekâ Testleri 34
1.5.2.1. Cattel'in Kültürden Arındırılmış Zekâ Testi 34
1.5.2.2. Raven'ın Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT) 34
1.6. Üstün Zekâlı Çocukların Tanımı 34
1.6.1. İki Kere Farklı Olan Üstün Çocuklar 36
1.6.2. Üstün Çocuklarda Özel Öğrenme Güçlüğü Sorunları 37
1.7. Planlama, Dikkat, Eş Zamanlılık ve Ardıllık (PASS) Teorisi ve Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) 37
1.7.1. Bilişsel İşlevlere Ait PASS Teorisi: 38
1.7.2. PASS İşlevlerinin Aralarındaki İlişkiler 41
1.7.3. PASS'ın CAS ile İşlevselleştirilmesi 42
1.7.4. PASS Alt Testlerinin Geliştirilmesi 42
1.7.5. CAS'te Yer Alan Bilişsel Değerlendirme Alt Testleri 43
1.7.5.1. Planlama Ölçümleri 43
1.7.5.2. Dikkat Ölçümleri 43
1.7.5.3. Eş Zamanlı Ve Ardıl İşlevlerin Ölçümleri 43
1.7.6. PASS ve CAS ile Geleneksel IQ Testleri Arasındaki Farklar 44

1.7.6.1. Benzerlikler ve Farklılıklar 44
1.7.7. Nöropsikolojik Yaklaşımlar ve PASS Teorisi 45
1.8. Beyin 46
1.8.1. Beynin Birinci İşlevsel Alanı 46
1.8.2. Beynin İkinci İşlevsel Alanı 48
1.8.3. Beynin Üçüncü İşlevsel Alanı 49
1.9. PASS Teorisini Oluşturan Bilişsel İşlemler 52
1.9.1. Planlama 52
1.9.2. Dikkat 56
1.9.2.1. Dikkatin Başlıca Çeşitleri ve Bileşenleri 58
1.9.2.1.1. Uyarılma (Arousal) 58
1.9.2.1.2. Dikkatte Devamlılık (Sustained Attention) 58
1.9.2.1.3. Seçici Dikkat (Selective Attention) 58
1.9.3. Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler 60
1.9.3.1. Uzamsal Yetenekler ve İmgelem 60
1.9.3.2. Anlamsal İşlemler 61
1.9.3.3. Muhakeme 62
1.9.4. Ardıl Bilişsel İşlemler 63
1.10. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) Tanıtımı 65
1.10.1. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) Malzemeleri 65
1.10.2. CAS Uygulamasına İlişkin Genel Yorumlar 66
1.10.3. CAS ve Uygulandığı Yaş Aralığı 67
1.10.4. CAS Uygulama Sırası 67
1.10.5. Teste Başlama, Testi Bırakma ve Zamanlama Kuralları 68
1.10.6. Uygulama Yönergeleri 72
1.10.7. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Ölçeklerinin Düzenlenmesi 73
1.10.8. Kullanıcıların Nitelikleri 74
1.10.9. CAS'i Kullanmadaki Sınırlamalar 74
1.10.10. CAS Alt Testlerinin Geliştirilmesi 75
1.10.11. PASS İşlemlerinin Arasındaki İlişkiler 76
1.10.12. Planlama Alt Testleri (Planning Subtests) 76
1.10.12.1. Sayıları Eşleştirme (SE) – (Matching Numbers) 77
1.10.12.2. Planlanmış Kodlar (PK) – (Planned Codes) 78
1.10.12.3. Planlanmış Bağlantılar (PB) – (Planned Connections) 79
1.10.13. Dikkat Alt Testleri (Attention Subtests) 80
1.10.13.1. İfadesel Dikkat (İD) – (Expressive Attention) 81
1.10.13.2. Sayı Bulma (SB) – (Number Detection) 82
1.10.13.3. Algısal Dikkat (AD) – (Receptive Attention) 83
1.10.14. Eş Zamanlı Bilişsel İşlem Alt Testleri (Simultaneous Subtests) 84
1.10.14.1. Matrisler (Mt) – (Nonverbal Matrices) 84
1.10.14.2. Sözel-Uzamsal İlişkiler (SUİ) – (Verbal-Spatial Relations) 85
1.10.14.3. Şekil Hafızası (ŞH) – (Figure Memory) 86
1.10.15. Ardıl İşlem Alt Testleri (Successive Subtests) 86
1.10.15.1. Kelime Serileri Alt Testi (KS) – (Word Series) 87
1.10.15.2. Cümle Tekrarı Alt Testi (CT) – (Sentence Repetition) 87
1.10.15.3. Konuşma Hızı Alt Testi (KH, 5–7 yaşlar) – (Speech Rate) 88
1.10.15.4. Cümleye İlişkin Sorular (CİS, 8–17 yaşlar) – (Sentence Questions) 89
1.10.16. CAS'in Uygulama ve Kullanım Alanları 89
1.10.16.1. Başarının Önceden Belirlenmesi 90
1.10.16.2. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivitesi Olanların Değerlendirilmesi 90

1.10.16.3. Öğrenme Güçlüğü Olanların Değerlendirilmesi.....91
1.10.16.4. Zekâ Engelli Olanların Değerlendirilmesi.....91
1.10.16.5. Travmatik Beyin Hasarı Olanların Değerlendirilmesi.....92
1.10.16.6. Ciddi Duygusal Rahatsızlıkları Olanların Değerlendirilmesi 92
1.10.16.7. Üstün Zekâlı Çocukların Değerlendirilmesi.....92
1.10.16.8. Planlama Problemleri Olanların Belirlenmesi.....92
1.10.17. CAS'in Geliştirilmesi ve PASS Teorisi ile İlgili Araştırmalar 93
1.10.18. Başarı ile İlişkisi 93
1.10.19. Üstün Zekâlı Çocuklar Üzerinde Yapılan Araştırmalar 93
1.10.20. PASS Teorisinin Yaratıcılık Kavramına Yaklaşımı.....94
1.10.21. Öğrenme Güçlüğü Olan Üstün Yetenekli Çocuklar (GLD).....95
BÖLÜM 2 ÇALIŞMAYA İLİŞKİN YÖNTEM.....98
2.1. Araştırma Modeli 98
2.2. Evren.....98
2.3. Örneklem 98
2.3.1. Örneklem Listesi 101
2.4. Veri Toplama Araçları.....102
2.4.1. Kişisel Bilgi Formu 102
2.4.2. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) 8–17 Yaş Bataryası 102
2.4.3. Stanford - Binet Zekâ Testi 103
2.4.4. Raven'ın Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT).....103
2.4.5. Urban Yaratıcı Düşünme Testi-Çizim Ürünü (YDT-ÇÜ) / Test for Creative Thinking Drawing Production (TCT-DP).....104
2.4.6. Matematik Başarı Testi 104
2.5. Verilerin Toplanması 105
2.6. Verilerin Analizi 105
2.6.1. Örneklemin Demografik Özelliklerini Belirleme.....105
2.6.2. Güvenirlik (Reliability) 106
2.6.3. Geçerlik (Validity).....108
2.6.4. Ön Norm 110
BÖLÜM 3 BULGULAR.....111
3.1. Örneklemin Yapısı ve Demografik Özellikleri.....111
3.2. Güvenirlik İle İlgili Bulgular 118
3.3. CAS Alt Testlerine İlişkin Güvenirlik Çalışmaları.....121
3.3.1. Sayıları Eşleştirme (SE) Alt Testi (Matching Numbers) 121
3.3.2. Planlanmış Kodlar (PK) Alt Testi (Planned Codes) 126
3.3.3. Planlanmış Bağlantılar (PB) Alt Testi (Planned Connections) 136
3.3.4. Matrisler (M) Alt Testi (Nonverbal Matrices) 140
3.3.5. Sözel-Uzamsal İlişkiler (SUİ) Alt Testi (Verbal-Spatial Relations).....145
3.3.6. Şekil Hafızası (SH) Alt Testi (Figure Memory).....150
3.3.7. İfadesel Dikkat (İD) Alt Testi (Expressive Attention) 155
3.3.8. Sayı Bulma (SB) Alt Testi (Number Detection).....160
3.3.9. Algısal Dikkat (AD) Alt Testi (Receptive Attention) 165
3.3.10. Kelime Serileri (KS) Alt Testi (Word Series) 171
3.3.11. Cümle Tekrarı (CT) Alt Testi (Sentence Repetition) 176
3.3.12. Cümleye İlişkin Sorular (CİS) Alt Testi (Sentence Questions) 180
3.4. CAS Alt Testleri, Ölçekleri ve Bataryalarına İlişkin Güvenirlik Çalışmaları .184
3.5. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) Geçerliğine İlişkin Bulgular.....190
3.5.1. CAS İçerik (Kapsam) Geçerliği 190
3.5.2. Dört PASS Ölçeğinin Alt Testleri ile Olan İlişkileri 191
3.5.3. CAS Yapı Geçerliği.....193

3.5.3.1. CAS'in Yapı Geçerliği Çalışmalarında Faktör Analizine Ait Bulgular 193
3.5.3.2. Örneklemin Demografik Özelliklerine Göre Yapılan İşlemlerin Bulguları.....196
3.5.4. CAS'in Diğer Ölçeklerle İlişkileri.....267
3.5.4.1. CAS Kriter (Ölçüt) Geçerliğine İlişkin Bulgular 267
3.5.4.2. Dış Ölçütler Yoluyla CAS'in Kriter Geçerliğine İlişkin Çalışmalar 268
3.5.4.3. Kriter İlişkili Geçerlik Çalışmalarının İç Ölçütlere Göre Yapılması: Strateji Kullanımıyla CAS Planlama Ölçeği Alt Testleri Arasındaki İlişki ..278
3.5.4.3.1. Sayıları Eşleştirme Alt Testi Puanları İle Strateji Kullanımı Arasındaki İlişki.....278
3.5.4.3.2. Planlanmış Kodlar Alt Testi Puanları İle Strateji Kullanımı Arasındaki İlişki.....281
3.5.4.3.3. Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Puanları İle Strateji Kullanımı Arasındaki İlişki.....286
3.6. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Ön Norm Çalışmaları 288
SONUÇ VE ÖNERİLER.....308
KAYNAKÇA.....324
EK I KİŞİSEL BİLGİ FORMU 331
EK II İZİN DİLEKÇESİ.....333

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Alt Test İtemlerinin Veriliş Şekli....69
Tablo 2. Strateji Değerlendirme Kontrol Listesi (Örnek Tablo)....71
Tablo 3. Eğitim Kurumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım ..111
Tablo 4. Yaş Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım 112
Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım....112
Tablo 6. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım....113
Tablo 7. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Süresi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım....113
Tablo 8. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım.....114
Tablo 9. Evdeki Kişi Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım 114
Tablo 10. Anne Yaşı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım.....114
Tablo 11. Annenin Doğum Yaşı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım 115
Tablo 12. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım 115
Tablo 13. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım 116
Tablo 14. Babanın Yaşı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım.....116
Tablo 15. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım 116
Tablo 16. Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım 117
Tablo 17. Okul Başarısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım 117
Tablo 18. CAS Planlama Ölçeğine Ait Sayıları Eşleştirme Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları...121
Tablo 19. CAS Planlama Ölçeği Sayıları Eşleştirme Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları 122
Tablo 20. CAS Planlama Ölçeği Sayıları Eşleştirme Alt testi İç Tutarlılık Katsayıları 123
Tablo 21. CAS Planlama Ölçeğinin Sayıları Eşleştirme Alt Testi Üç Ayrı Bölümünün Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler 124
Tablo 22. CAS Planlama Ölçeğinin Sayıları Eşleştirme Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Üç Ayrı Bölümünün Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler 124
Tablo 23. CAS Planlama Ölçeğinin Sayıları Eşleştirme Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları 125
Tablo 24. CAS Planlama Ölçeğine Ait Planlanmış Kodlar Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları...126
Tablo 25. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Kodlar Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları 130
Tablo 26. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Kodlar Alt testi İç Tutarlılık Katsayıları 131

Tablo 27. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Kodlar Alt Testi İki Ayrı Bölümünün Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler 132
Tablo 28. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Kodlar Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız İki Bölümünün Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler 132
Tablo 29. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Kodlar Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları 132
Tablo 30. CAS Planlama Ölçeğine Ait Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları ...136
Tablo 31. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları 137
Tablo 32. CAS Planlama ölçeği Planlanmış Bağlantılar Alt testi İç Tutarlılık Katsayıları 138
Tablo 33. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Bağlantılar Alt Testine Ait Bütün İtemlerin Birbirleri İle İlişkisi.....138
Tablo 34. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Bağlantılar Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları.....139
Tablo 35. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları...140
Tablo 36. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları.....141
Tablo 37. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testi İç Tutarlılık Katsayıları.....142
Tablo 38. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler.....143
Tablo 39. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları.....143
Tablo 40. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları 145
Tablo 41. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları.....147
Tablo 42. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi İç Tutarlılık Katsayıları 148
Tablo 43. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler .148
Tablo 44. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları.....149
Tablo 45. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları...150
Tablo 46. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları.....151
Tablo 47. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testi İç Tutarlılık Katsayıları.....152
Tablo 48. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler.....153
Tablo 49. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları.....153
Tablo 50. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları.....155

Tablo 51. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları....156
Tablo 52. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi İç Tutarlılık Katsayıları 157
Tablo 53. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler 158
Tablo 54. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları....158
Tablo 55. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları....160
Tablo 56. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları....161
Tablo 57. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları 161
Tablo 58. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler 162
Tablo 59. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları....162
Tablo 60. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları....165
Tablo 61. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları....166
Tablo 62. Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları..167
Tablo 63. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testi İtemlerinin Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler....167
Tablo 64. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları....168
Tablo 65. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları....171
Tablo 66. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testinin Devamlılık (Test-Tekrar test) Katsayıları....172
Tablo 67. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları....173
Tablo 68. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler....174
Tablo 69. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları....174
Tablo 70. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları....176
Tablo 71. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testinin Devamlılık (Test-Tekrar test) Katsayıları....177
Tablo 72. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları....178
Tablo 73. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler....179
Tablo 74. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları....179
Tablo 75. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları....180
Tablo 76. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testinin Devamlılık (Test-Tekrar test) Katsayıları....181

Tablo 77. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları 182
Tablo 78. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler .183
Tablo 79. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları 183
Tablo 80. CAS Alt Testleri ve Ölçeklerinin Standart Puana Dönüştürülmüş Test-Tekrar Test Sonuçları..... 185
Tablo 81. CAS Alt Testleri İç Tutarlılık Katsayıları, Ortalama "r" Değerleri ve Ölçmenin Standart Hatası 186
Tablo 82. CAS Alt Testleri ile Temel ve Standart Bataryalarına Ait Ölçeklerin Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Örneklemi Güvenirlik Katsayıları ve Ölçmenin Standart Hata Değerleri 187
Tablo 83. CAS Alt Testleri Arasındaki İlişkiler 191
Tablo 84. Planlama Ölçeğinin Alt Testleri Arasındaki İlişkiler 192
Tablo 85. Dikkat Ölçeğinin Alt Testleri Arasındaki İlişkiler 192
Tablo 86. Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeğinin Alt Testleri Arasındaki İlişkiler 192
Tablo 87. Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeğinin Alt Testleri Arasındaki İlişkiler ... 193
Tablo 88. Faktör Analizine Ait Bulgular 194
Tablo 89. Faktör Analizi İşlemlerine Göre CAS Ölçeklerinin Özdeğerleri ile Açıklanan ve Toplamlı Varyans Yüzdeleri..... 194
Tablo 90. Ana Faktörleri Oluşturan Ölçeklere Ait Alt Testlerin Dağılımı 195
Tablo 91. Eğitim Kurumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları..... 196
Tablo 92. Eğitim Kurumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları 197
Tablo 93. Yaş Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları 199
Tablo 94. Yaş Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 202
Tablo 95. Cinsiyet Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları 204
Tablo 96. Cinsiyet Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları 205
Tablo 97. Okul Öncesi Eğitim Kurumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları 206
Tablo 98. Okul Öncesi Eğitim Kurumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları 207
Tablo 99. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Süresi Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları..... 209
Tablo 100. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Süresi Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 212
Tablo 101. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Süresi Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları 215
Tablo 102. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları..... 218

Tablo 103. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 220
Tablo 104. Evdeki Kişi Sayısı (Aile Yapısı) Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları 222
Tablo 105. Evdeki Kişi Sayısı (Aile Yapısı) Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları 223
Tablo 106. Anne Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....224
Tablo 107. Anne Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 226
Tablo 108. Annenin Doğum Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....228
Tablo 109. Annenin Doğum Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 230
Tablo 110. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları232
Tablo 111. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları.....233
Tablo 112. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....234
Tablo 113. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 238
Tablo 114. Babanın Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....239
Tablo 115. Babanın Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 242
Tablo 116. Babanın Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları.....243
Tablo 117. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....244
Tablo 118. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 246
Tablo 119. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-hoc LSD Testi Sonuçları 248
Tablo 120. Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....249
Tablo 121. Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 252
Tablo 122. Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları.....254
Tablo 123. Okul Başarısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....257
Tablo 124. Okul Başarısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 260
Tablo 125. Okul Başarısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları.....262

Tablo 126. Zekâ Bölümü Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....265
Tablo 127. Zekâ Bölümü Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t testi Sonuçları 266
Tablo 128. CAS Alt Testleri Temel ve Standart Bataryalarının Stanford Binet Zekâ Testi Puanı ile İlişkisi.....268
Tablo 129. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Matematik Başarısı ile İlişkisi.....269
Tablo 130. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Raven Toplam Puanı ile İlişkisi.....271
Tablo 131. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Raven Persentil Toplam Puanı ile İlişkisi 272
Tablo 132. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Yaratıcılık Testi A Formu Puanı ile İlişkisi 274
Tablo 133. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Yaratıcılık Testi B Formu Puanı ile İlişkisi 275
Tablo 134. CAS Alt Testleri Temel ve Standart Bataryalarının Yaratıcılık Toplam Puanı ile İlişkisi 276
Tablo 135. Sayıları Eşleştirme Alt testi Gözlenen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri 278
Tablo 136. Gözlenen Stratejilere Göre Sayıları Eşleştirme Alt Testi Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları.....279
Tablo 137. Sayıları Eşleştirme Alt testi Belirtilen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri 280
Tablo 138. Belirtilen Stratejilere Göre Sayıları Eşleştirme Alt Testi Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları.....280
Tablo 139. Planlanmış Kodlar Alt Testi 1. İtem Gözlenen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri 281
Tablo 140. Gözlenen Stratejilere Göre Planlanmış Kodlar Alt Testi 1. İtem Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları 282
Tablo 141. Planlanmış Kodlar Alt Testi 1. İtem Belirtilen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri 282
Tablo 142. Belirtilen Stratejilere Göre Planlanmış Kodlar Alt Testi 1. İtem Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları 283
Tablo 143. Planlanmış Kodlar Alt Testi 2. İtem Gözlenen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri 283
Tablo 144. Gözlenen Stratejilere Göre Planlanmış Kodlar Alt Testi 2. İtem Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları 284
Tablo 145. Planlanmış Kodlar Alt Testi 2. İtem Belirtilen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri 284
Tablo 146. Belirtilen Stratejilere Göre Planlanmış Kodlar Alt Testi 2. İtem Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları 285
Tablo 147. Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Gözlenen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri 286
Tablo 148. Gözlenen Stratejilere Göre Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları.....286
Tablo 149. Planlanmış Bağlantılar Alt testi Belirtilen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri 287
Tablo 150. Belirtilen Stratejilere Göre Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları.....287

Tablo 151. Standart Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Merkezi Eğilim ve Dağılım Ölçüleri Sonuçları 288
Tablo 152. Standart Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Standart ve Yüzdelik Puanları 289
Tablo 153. Temel Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Merkezi Eğilim ve Dağılım Ölçüleri Sonuçları 294
Tablo 154. Temel Batarya Ölçekleri ve Tam Puana Ait Standart Puanlar 295
Tablo 155. Standart Batarya Ölçeğinin Ham ve Standart Puanlara Ait Yüzdelik Puanları 297
Tablo 156. Temel Batarya Ölçeğinin Ham ve Standart Puanlara Ait Yüzdelik Puanları 303

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Standart Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Normal Dağılım Eğrisi Grafiği.....100
Şekil 2. Temel Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Normal Dağılım Eğrisi Grafiği.....101

KISALTMALAR LİSTESİ

AD **:** Algısal Dikkat

CAS **:** (Cognitive Assessment System) Bilişsel Değerlendirme Sistemi

CİS **:** Cümleye İlişkin Sorular

CT **:** Cümle Tekrarı

GLD **:** (Gifted with Learning Difficulty) Öğrenme Güçlüğü Olan Üstün Yetenekli Çocuklar

ID **:** İfadesel Dikkat

KH **:** Konuşma Hızı

KS **:** Kelime Serileri

MLD **:** (Mathematical Learning Difficulty) Matematiksel Öğrenme Güçlüğü

Mt **:** Matrisler

PASS **:** (Planning, Attention, Simultaneous, Successive) Planlama, Dikkat, Eşzamanlı, Ardıl

PB **:** Planlanmış Bağlantılar

PK **:** Planlanmış Kodlar

SB **:** Sayı Bulma

SE **:** Sayıları Eşleştirme

SH **:** Şekil Hafızası

SUİ **:** Sözel-Uzamsal İlişkiler

GİRİŞ

Problem

Günümüzde psikoloji biliminin bulgularından, çok değişik alanlarda yararlanılmaktadır. Eğitim, tıp, endüstri, ekonomi alanlarında psikoloji bilimi yardımıyla elde edilen bilgilerin kullanımı, insanların daha başarılı olmasını sağlamaktadır. Büyüme, gelişme, yetenekler, ilgi, zekâ, heyecan, bellek, düşünme, öğrenme konularında elde edilen bilgilerin eğitim alanında kullanılması ile bu alanda başarı yükselmiş, daha sağlıklı, daha modern bir eğitim anlayışı gelişmiştir.

Psikoloji biliminde en çok ilgi çeken ve üzerinde en çok tartışılan konulardan birisi de zekâ ve ölçülmesi olmuştur. Zekâ testleri, özellikle klinik ve eğitim ortamlarında tanı koyma, yordama ve doğru bir tedavi (ya da eğitim) uygulamak için kişinin güçlü ve zayıf yanlarını belirlemede önemli araçlardır. Testlerin geliştirilme çabaları ise bu amaçlara daha iyi hizmet edebilecek bilgiyi sağlamaya yöneliktir.

Zekânın ölçülmesinde bireylerin; öğrenme gücü, fikirleri organize edebilme davranışı, adapte etme, problemleri anlama ve soyut sembolleri kullanabilme, problem çözme, sahip olunan bilgi seviyesi, akıl yürütme, anlama, karar verme üzerinde yoğunlaşılmaktadır (Özgüven, 1994).

Zekâ kavramının tanımı ve ölçülmesi kadar “Üstün zekâlı birey/çocuk kimdir?” sorusunun cevabı da pek çok bilim adamının ilgisini çekmiş ve çeşitli araştırmalarla cevaplanmaya çalışılmıştır. Üstün zekâlı çocukların, özellikle erken gelişim, fiziksel, sosyal, kişilik ve zihinsel özellik alanlarında normal zekâ düzeyine sahip yaşıtlarından daha farklı özellikler sergiledikleri saptanmıştır. Özellikle zihinsel olarak yaşıtlarından daha ileride olan çocukların motivasyon, iç denetim, yaratıcılık gibi konularda daha ileri düzeyde bulunduklarını kanıtlayan pek çok araştırma bulunmaktadır. Bunun yanı sıra bu çocukların benlik değerlerinin daha yüksek olduğu (Davaslıgil, 1999), farklı, esnek ve daha karmaşık düşünme becerilerine sahip oldukları düşünülmektedir.

Bugün yirmi birinci yüzyıl olarak adlandırılan çağda, bilim, teknik, güzel sanatlar, düşünce ve benzeri alanlarda erişilen düzeyi ve uygarlığı, büyük ölçüde bütün olumlu ve olumsuz yanları ile yaratıcı ve üstün yeteneğe sahip bir grup insana

borçluyuz. Bu, günümüzde olduğu kadar tarih öncesi dönemde de geçerlidir. Binlerce kuşak boyunca, insanlığı bugünkü uygarlık düzeyine getiren kişilerin, ortalama bir zekâ ve yetenek düzeyinin üzerinde olduğu bilinmektedir.

Eğitimin temel işlevi, bireysel potansiyele işlerlik kazandırmak üzere bireyin yeteneklerini geliştirmektir. Bu durumda, eğitim süreçlerinin bireylerin özel durumlarına göre farklılaştırılması, eğitimin doğasında mevcut temel bir özelliktir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1973). Ancak ülkemizde gerçekleştirilen eğitimde genellikle ortalama standartlar dikkate alınarak, bireylere ortak özellikler kazandırmak ve eğitim hizmetlerini yoğunlaştırmak maksadıyla, büyük grupla öğretim uygulamalarına öncelik vermektedir.

Okul programlarının, özellikle ilköğretim programlarının hazırlanışında ortalama yetenek düzeyine öncelik verilmektedir. Ancak, öğrenme gücü ve yetenekleri yaşıtlarından geri olan çocuklar gibi, bu özellikleri üstün olan çocuklar da yapılan uygulamalardan anlamlı bir fayda sağlayamamaktadırlar.

Yapılan ve halen yapılmakta olan çeşitli araştırmalar, bu öğrencilerin üstün yeteneklerini, ne anne-babalarının ne de öğretmenlerinin yeterince teşhis edemediklerini göstermektedir.

Üstün yetenekliliğin gereğince ve zamanında fark edilememesi, en uygun eğitimin sağlanamaması gibi nedenler yüzünden, bu nitelikte olan bir yeteneğin ortalama yetenek içerisinde kaybolması her toplum için telafisi mümkün olmayan bir açıktır. Bu olumsuz ihtimali önlemek için de bu durumdaki çocukları en güvenilir yollardan küçük yaşlarda teşhis etmek ve durumlarına en uygun olan eğitim ortamı içinde yetiştirmek bugün her toplumun en önemli sorunlarından biri durumuna gelmiştir (Enç, Çağlar & Özsoy, 1975).

Tüm bu sebeplerden dolayı, üstün yetenekli çocukların performanslarının sistematik olarak belirlenmesi ve doğru ölçme araçlarına başvurulması gerekmektedir.

Beyin yapı ve süreçleri ile genelde zihinsel; özelde ise bilişsel olayların ilişkilerini araştıran çalışmalarda nöropsikolojik testlerden yararlanılmıştır. Nöropsikolojik değerlendirme araçları, sözel ve sözel olmayan zihinsel yetenek, algısal-motor yetenek, sözcük dağarcığı, algılama, muhakeme etme, kavram oluşturma, hafıza, algılama ve motor beceriler ile ilgili bilgi edinmemizi sağlamaktadırlar. Bu değerlendirme araçlarından üstün zekâlılığın, öğrenme

güçlüğünün, travmatik beyin hasarlarının, zihinsel yetersizliklerin, ciddi duygusal rahatsızlıkların, dikkat eksikliği ve/veya hiperaktivite bozukluklarının belirlenmesi ve bu durumlarla ilgili daha sağlıklı bilgi edinilmesi amacıyla yararlanılmaktadır.

Ergin'in (2003) Naglieri'den de aktardığı gibi, zekâ testlerinin uzun araştırmalar sonucunda yapılandırıldığı bilinmektedir. Bu uzun süreçte ortaya çıkmış olan WISC ve BINET gibi yaygın kabul görmüş zekâ testleri günümüzde de halen kullanılmaktadır.

Leana'nın (2005) Ardila'dan (1999) aktardığına göre nöropsikolojik bakış açısıyla, Weschler Zekâ ölçekleri yönetsel fonksiyonlar, hafıza ve görsel – uzamsal gibi bilişsel yetenekleri ölçmekte yetersizdir. Frontal lob hasarları olan bireylerde uygulanmış olan zekâ testlerinde bireylerin zekâlarının ortalamaya yakın çıkması Ardila'ya göre bu görüşünü destekleyen verilerden bir tanesidir. Ardila, gelecekte psikometrik zekâ testlerinin yerini belirli bilişsel yetenekleri daha iyi ölçen nöropsikometrik ölçeklerin alacağını savunmaktadır. Naglieri'ye (1997) göre, Weschler ve Binet gibi "geleneksel IQ" testleri kullanılarak bilgi edinildiğinde, bakış açısı sınırlanarak, tek taraflı bir yaklaşım tarzı benimsenmiş olmaktadır.

Zekâ testleri farklı yaklaşımlarla şekillenerek gelişmeye devam etmektedir. Günümüzde nöropsikoloji ve zekâ testleri ile ilgili çalışma alanlarında önemli araştırma bulgularına rastlanılmaktadır.

Das ve Naglieri'ye (1997) göre; bugün geleneksel zekâ testlerinin eksiklikleri olarak bilinen; bilişsel süreçleri ayrıntılı olarak belirleyememe, bilişsel değerlendirmeleri akademik performansın etkisinden arındıramama ve eğitim çalışmalarında bireysel farklılıkları iyi tanımlayamama gibi etkinlik alanları için alternatif testler oluşturulmaktadır. Ergin'in (2003) Sevinç'ten (2003) aktardığına göre; Gardner (1995), bu güne kadar geçerliliği olan zekâ katsayısının (IQ), zihinsel bütünlüğümüzü ifade etmek için yeterli olmadığını belirtmiştir.

Geleneksel zekâ testlerinin en fazla eleştirilen bu yönlerini telafi edebilecek yeni testler olarak da; Kaufman ve Kaufman'ın (1985), "K-ABC Testi" , yine Kaufman ve Kaufman'ın (1993) "Kaufman Ergen ve Yetişkin Zekâ Testi (Kaufman Adolecent and Adult İntelligence Test-KAIT), ayrıca Woodcock-Johnson'ın (1991) "Bilişsel Yetenek Testi" (Woodcock-Johnson Test of Cognitive Ability) ve Naglieri ve Das'ın (1997) "Bilişsel Değerlendirme Sistemi"ni (Cognitive Assessment System - CAS) örnek olarak verilebilir (Ergin, 2003).

Luria'nın (1973, 1980) fonksiyonel süreçler modeline dayanan testler (Kaufman Çocuklar için Değerlendirme Bataryası (K-ABC; Kaufman ve Kaufman, 1983) ile Das-Naglieri Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS; Naglieri ve Das, 1997), psikometrik-yetenek geleneğinden türetilen testlerden; genel çerçeve, geliştirme ve yorum açısından önemli derecede farklıdırlar. Luria'nın beynin fonksiyonel organizasyonu betimlemesi çok değişikliğe uğramasına rağmen, hala etkilidir. Bu model, her biri beynin bir alanıyla ilişkili üç fonksiyonel düzey önerir: Genel uyarılmışlık ve dikkat en alt düzeyde; sonraki düzey "bilgileme" (information), planlama ve kurgulama üst düzey fonksiyonlarından eş zamanlılık ve ardıllık. Das ve arkadaşları (1994), planlama, dikkat, eş zamanlık ve ardıllığı PASS modeli olarak tanımlamıştır. Bu modelde bilgilemenin rolü, süreçlere bir temel ya da aracı olarak hizmet etmektir. K-ABC, iki kodlama sürecini (eş zamanlık ve ardıllık); CAS ise, bunlara ek olarak dikkat ve planlama alt testlerini içermektedir. Faktör analitik çalışmalar, K-ABC Ardışık İşleme alt ölçeğinin temel olarak kısa süreli bellek yeteneği ile dil işlemeye; Eş zamanlık ölçeğinin ise, görsel işlemeye karşılık geldiğini göstermiştir. Ancak Das ve arkadaşlarına (1994) göre, ardışık işlemeyi bellek dışı görevlerle ve eş zamanlı işlemeyi de görsel olmayan görevlerle de ölçmek mümkün olsa gerektir. Kuramsal olarak PASS ve psikometrik sistemlerin yapısı çakışmakla birlikte, bunlar birbirlerinden bağımsızdırlar. CAS yazarları ise yetenekleri, ağırlıkla, bilgi ve becerilerden etkilenen ve testin kapsamıyla sınırlandırılmış olan kapasiteler olarak tanımlamışlardır. Onlara göre, eş zamanlı ve ardışık işlemler tek başlarına yetenek değil, daha çok yetenek kategorileridirler. Ayrıca, PASS ölçümleri, bireyin nöropsikolojik durumunu ya da beyin bütünlüğünün göstergeleri değildir (1994). Nöropsikolojik araçların sağlamlığı ve yorumu için söz konusu süreç/işleyiş ölçümlerinin psikolojik doğasını açıkça tanımlamak gerekmektedir. Aynı şekilde, psikometrik yönelimli zekâ testleri gibi, nöropsikolojik testler için de yapıları açıklayan araştırmalar uygun olacaktır (Daniel, 1997).

Son yıllarda Das ve arkadaşları (Das, 2002; Das, Kar & Parrila, 1996; Das, Naglieri & Kirby, 1994) genel yetenek ve zekâ kavramlarıyla ilgili yeni bir alternatif sunarak “Planlama” (Planning), “Dikkat” (Attention), “Eş zamanlı” (Simultaneous) ve “Ardıl” (Successive) bilişsel işlemlerden oluşan PASS Teorisini geliştirdiler. PASS Teorisi özellikle bilişsel süreçlerin birbirleriyle olan çoklu etkileşimlerini temel alan bir bakış açısı üzerine temellendirilmiştir. DAS ve Naglieri ise PASS (planlama, dikkat, eş zamanlılık ve ardıllık) bilişsel süreçlerini ölçmek amacıyla CAS’i (Bilişsel

Değerlendirme Sistemi) geliştirerek teorik bilgilerini pratik uygulama alanını için de kullanmışlardır (Naglieri & Das, 1997).

"PASS Teorisi"ne göre oluşturulan "Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS)" ile zekâ testlerindeki genel yetenek ölçümü yaklaşımından farklı bir yetenek ölçümü yaklaşımı yapılandırılmıştır (Naglieri, 2001).

Ergin'in (2003), Naglieri&Das'dan aktardığına göre, bu teoride insanın bilişsel aktivitelerinin dört parçadan oluştuğu belirtilmiştir:

- Bilişsel kontrolü sağlayan planlama işlemleri.
- İstenilen amaca ulaşmak için işlemlerin kullanımı, kararlılık ve kendini kontrol, belli bir süre içinde odaklanmış ve seçici bilişsel aktiviteyi sağlayan dikkat işlemleri.
- Bilgi üzerinde işlem yapmanın iki formu olan eş zamanlı ve ardıl bilişsel işlemler.

Planlama; bireyin problemlere ilişkin çözümleri belirlediği, seçtiği, uyguladığı ve değerlendirdiği zihinsel bir işlemdir. Dikkat; bireyi belirli uyarıcılar üzerinde seçici bir şekilde odaklayan ve rekabet halinde olan diğer uyarıcılara da tepki vermeyi engelleyen zihinsel bir işlemdir. Luria'ya göre, Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler; bireyin ayrı uyaranları tek bir bütün veya grup halinde birleştirdiği zihinsel işlemlerdir. Eş zamanlı işlemlerin temel yönü, ayrı öğelerin hepsinin bir kavramsal bütün içinde ilişkilendirilmesidir. Ardıl Bilişsel İşlemler ise; uyanları, zincire benzer bir şekilde ve özel bir sıra haline getiren zihinsel işlemler olarak tanımlanmaktadır. Bu dört PASS işlemi, içerdikleri etkinliklerin gerektirdiği faaliyetlere bağlı olarak değişik düzeylerde birbirleriyle ilişkili yeteneklerdir.

Bireysel farklılıkların belirlenmesi ve bilişsel işlemlerin bireysel olarak değerlendirilmesi, bireylerin zihinsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla kendilerine en uygun olan eğitim ortamlarının sağlanması açısından önemlidir.

Bireyin öğrenme performansını etkileyen olumlu ya da olumsuz bireysel farklılıkların tanımlanması özellikle özel eğitim çalışmaların programlanmasında yol gösterici olacaktır. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) kullanılarak üstün yetenekli, zihinsel engelli, özel öğrenme güçlüğü, travmatik beyin hasarı ve ciddi duygusal güçlükleri olan çocuklarla yapılan birçok çalışma vardır. Bilişsel

Değerlendirme Sistemi (CAS) bu alanlarda önemli sayıda araştırma verisine ulaşılmasında katkı sağlamıştır (Ergin, 2003)

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System – CAS) Amerika'da yaşları 5–17 arasında değişen örneklem grubu ile standardize edilmiş, bireysel uygulanan bir değerlendirme aracıdır. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS), PASS Teorisine göre düzenlenmiş dört ayrı ölçekten oluşur (Planlama, Dikkat, Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği). Bu dört ölçekten elde edilen puanlarla birlikte, genel bir standart puan olarak bilinen "Tam Puan"da ayrıca belirlenmektedir. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) 5–7 ve 8–17 yaşlara göre düzenlenmiş iki ayrı formu vardır.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) bu alanda uzman olarak kabul edilen kişilerin kullanabileceği bir araçtır. Ergin'in (2003) çalışmasında, sağlam bir teorik temele dayalı olan Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) ile 5 yaşındaki çocukların bilişsel performanslarının belirlenmesine yeni bir yaklaşımın kazandırılması hedeflenmiş ve 5 yaş grubu ile yapılan çalışmada değerlendirme aracının geçerlik, güvenirlik çalışmaları ile norm çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmada ise, yapılan bu çalışmanın bir devamı olarak 9 yaşındaki çocukların bilişsel performanslarını belirlemek amacıyla Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) kullanılarak, PASS Teorisine dayandırılarak geliştirilmiş olan Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) yine bu yaş grubu için geçerlik, güvenirlik ve ön norm çalışmalarının yapılması hedeflenmiştir. Bu sayede 9 yaş grubundaki öğrencilerin de zihinsel performanslarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilecek bilişsel işlem düzeylerinin değerlendirilebilmesi için yeni bir ölçme aracının kazandırılması amaçlanmıştır.

Amaç

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System-CAS) ile 9 yaşındaki çocukların PASS Teorisi ile tanımlanan bilişsel işlemlerdeki düzeylerinin ölçülmesi ve Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) geçerlik, güvenirlik ve ön norm çalışmalarının yapılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla cevaplandırılmaya çalışılan sorular şunlardır;

1. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS); Alt Testleri, Standart ve Temel Bataryaları ve Tam Puanları açısından 9 yaşındaki çocuklarla yapılacak uygulamalar sonucunda güvenirlik özelliklerini gösterecek midir?

1.1. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS); Alt Testleri, Standart ve Temel Bataryaları ve Tam Puanları açısından 9 yaşındaki çocuklarla yapılacak uygulamalar sonucunda test-tekrar test güvenirliğine sahip midir?

1.2. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS); Alt Testleri, Standart ve Temel Bataryaları ve Tam Puanları açısından 9 yaşındaki çocuklarla yapılacak uygulamalar sonucunda iç tutarlılık güvenirliğine sahip midir?

2. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS); Alt Testleri, Standart ve Temel Bataryaları ve Tam Puanları açısından 9 yaşındaki çocuklarla yapılacak uygulamalar sonucunda geçerlik özelliklerini gösterecek midir?

2.1. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) alt testleri içerik geçerliliği açısından birbirleri ile ilişkili midir?

2.2. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'ni (CAS) oluşturan dört PASS ölçeğinin kendi alt testleri içerik geçerliliği açısından birbirleri ile ilişkili midir?

2.3. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) faktör analizi işlemleri yapı geçerliğine ait bulgular verir mi?

2.4. Dokuz yaş çocuklarının Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nden (CAS) elde edilen bilişsel işlem performanslarıyla STANFORD-BINET Zekâ Testi genel puanı arasında benzer ölçek geçerliği açısından anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.5. Dokuz yaş çocuklarının Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nden (CAS) elde edilen bilişsel işlem performanslarıyla Raven'ın Standart

Progresif Matrisler Testi'nin (RSPMT) bulguları arasında benzer ölçek geçerliği açısından anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.6. Dokuz yaş çocuklarının Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nden (CAS) elde edilen bilişsel işlem performanslarıyla Urban Yaratıcılık Testi'nin bulguları arasında benzer ölçek geçerliği açısından anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.7. Dokuz yaş çocuklarının Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nden (CAS) elde edilen bilişsel işlem performanslarıyla Matematik Başarı Testi'nin bulguları arasında benzer ölçek geçerliği açısından anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.8. Dokuz yaş çocuklarının Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Planlama Ölçeği'nden elde edilen bilişsel işlem performanslarıyla bu ölçeğin uygulaması sırasında çocukların strateji kullanıp kullanmama durumlarına göre kriter geçerliliği açısından anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.9. Zekâ Bölümleri normal dağılım eğrisine göre belirlenen üstün zekâlı çocuklar ile normal zekâ bölümüne sahip çocuklar, Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) puanlarının geçerliğine ilişkin anlamlı bir fark gösterecek midir?

2.10. Dokuz yaşındaki çocukların demografik özelliklerine göre (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, annenin yaşı, annenin çocuğun doğumu sırasındaki yaşı, annenin eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, Babanın yaşı, babanın eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi ailenin yapısı gibi) Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) puanları geçerliğe ilişkin anlamlı bir fark gösterecek midir?

3. CAS dokuz yaş Standart ve Temel Batarya Türkiye normları nedir?

4. CAS dokuz yaş Standart ve Temel Batarya normlarının Türkiye ve Amerika sonuçları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir fark var mıdır?

Önem

Zekâ testleri klinikte değişik amaçlarla kullanılabilmektedir. Bir çocuğun zihinsel gelişim geriliğini (zekâ geriliği) veya üstün zihin gücünü (üstün zekâ) ortaya çıkarabileceği gibi hangi yetilerinin ne kadar gelişmiş olduğunu, hangi alanlarda daha fazla gelişmiş hangi alanlarda daha az gelişmiş olduğunu zekâ testleri aracılığıyla saptamak mümkündür. Ayrıca bu testler aracılığıyla çocuğun nörolojik, görme veya işitme ile ilgili bir sorunu olma olasılığını da saptamak mümkün olabilmektedir. Bunun yanı sıra zekâ testleri sonuçları klinik psikolojide bazı psikopatolojinin belirlenmesinde de bir araç olarak kullanılabilmektedir.

Stanford Binet ile WISC zekâ testlerini ülkemizde yaygın olarak kullanılmakta olan geleneksel zekâ testlerine örnek olarak verebiliriz. Ancak zekânın ölçülmesi ile ilgili devam eden çalışmalar söz konusu psikometrik-yetenek değerlendirme araçlarının yanısıra nöropsikolojik-işleme modellerine dayanan testlerin zihinsel işlevleri anlamamız açısından önemini vurgulamaktadırlar.

Klinik nöropsikolojinin ölçme ve değerlendirme yöntemlerini oluşturan nöropsikolojik testler; beyin-davranış ilişkileri temelinde, beyindeki işlev bozukluklarına bağlı olarak ortaya çıkan zihinsel işlevlerdeki bozulmaları belirlemek amacıyla geliştirilmişlerdir. Nöropsikolojik testlerle ölçülen zihinsel süreçlerin beynin farklı anatomik yapıları ile bağlantılı olduğunun gösterilmesine karşın aslında bu süreçler birbiri ile kaynaşmış durumdadırlar. Beyin üzerinde yapılan araştırmalar, farklı nöroanatomik yapıların, farklı zihinsel süreçlerden sorumlu olduğunu ortaya koymuştur.

Geleneksel zekâ testlerinin bilişsel yetenekleri belirlemede genel bir sonuç verdiği ve bireysel farklılıkları tanımlamada yeterli olamadığı bilinmektedir. Zekâ kavramıyla ilgili ortaya çıkan yeni teorik yaklaşımlar ışığında geliştirilmiş olan alternatif ölçme araçlarıdan bireysel farklılıkları destekleyebilecek eğitim programlarının oluşturulmasında ve oluşturulan eğitim programları için daha doğru olan eğitimsel hedeflerin belirlenmesinde yararlanılmaktadır. Söz konusu bu hedefler, öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar kadar üstün özellikler gösteren çocuklar için de bireysel olarak yapılandırılabilecektir.

Belirlenmiş hedefler için eğitim programı oluşturma uzmanlık gerektirmektedir. Dolayısıyla uzmanlık gerektiren programlama çalışmalarını değerlendirme çalışmaları da uzman kişilerce yürütülmelidir. Bilişsel Değerlendirme

Sistemi (CAS) eğitim alanında uzman olarak kabul edilen kişilerin uygulayabileceği bir değerlendirme aracıdır. Ülkemizde bilişsel yetenekleri belirlenmek için yeterli sayıda test olmadığı bilinmektedir. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS), bilişsel yetenekleri belirlemede nöropsikolojik temelli yeni bir yaklaşım sunmaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın çocukların okul ortamında değerlendirilmesinde önemli bir boşluğu dolduracak bir çalışma olacağına inanılmaktdır. Ayrıca söz konusu araştırma Türkiye'de bu konuya ilişkin yapılmış olan sayılı çalışmalardan biri olması yönünden de önemlidir.

Sayıltılar

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) PASS teorisinin tanımlamış olduğu bilişsel işlem alanlarındaki farklılıklarını çocukların okul yaşamı süresince değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ülkemizde okul çağı çocuklarının nöropsikolojik değerlendirmesini yapabilecek ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu sebeple CAS'in önemli bir boşluğu dolduracak bir değerlendirme aracı olduğu düşünülmektedir. Bu varsayımların ışığında;

1. PASS Teorisi ile belirlenen bilişsel işlemler, bilimsel olarak ölçülebilen kavramlardır.

2. İstanbul ili evreninden seçilen 207 çocuğun istatistiksel açıdan uygun normları elde etmek için yeterli olduğu varsayılmaktadır.

3. Araştırmaya katılan çocuk velilerinin "Kişisel Bilgi Formu"nu içtenlikle doldurdukları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. PASS Teorisine dayalı, "Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS)"nin 9 yaş çocukları üzerindeki geçerlik, güvenirlik ve ön norm çalışması ile,

2. İstanbul ili ile,

3. Uygulama çalışmalarının 2004–2005 öğretim yılında gerçekleştirilmesi ile,

4. Kriter geçerliliğinin CAS Bataryası dışında uygulanan diğer testlerle belirlenmesi ile,

5. CAS Bataryası'na çocukların, Kişisel Bilgi Formu'na ise ailelerin verdiği bilgilerle sınırlıdır.

BÖLÜM 1
İLGİLİ LİTERATÜR

1.1. Nöropsikoloji ve Nöropsikolojik Değerlendirme

Zihin ve beden arasındaki ilişkinin yüzyıllar boyunca felsefi boyutta ele alındığı düşünülecek olursa, nöropsikolojinin ortaya çıkışı da çok eskilere dayandırılabilir. Tanrıdağ (1993), davranış değişikliklerinin kaynağının incelendiği ilk yazılı metnin M.Ö. 17. yüzyılda ortaya çıktığını belirtmektedir. Nöropsikoloji deyim olarak ilk kez 1913 yılında kullanılmış ve 1950'lerde psikoloji terminolojisine yerleşmiştir.

Psikolojinin alt dallarından olan nöropsikoloji, insan zihnini ve davranışlarını, beyin-davranış temelinde açıklamaya çalışan ve bunu yaparken de nöroloji, fizyolojik psikoloji, nöroanatomi, biyopsikoloji gibi diğer disiplinlerle işbirliği içerisinde olan bir bilim dalıdır (Lezak, 1983; Kaplan, 1991).

Nöropsikoloji, beyin-davranış temeline dayandırılmış olup zihinsel işlev ve davranışlarla beyin arasındaki ilişkileri inceleyen disiplinler-arası bir bilim dalıdır (Lezak,1983; Beton,1994). Beynin işlevlerinin ve bu işlevlerdeki bozuklukların davranışsal ifadesi ile ilgilenen nöropsikoloji, çoğunlukla davranışsal değişikliklerin değerlendirilmesi ve açıklanması üzerine odaklanmıştır. Bir başka deyişle nöropsikolojide, insan davranışının temelinde yatan beyindeki nöroanatomik yapıların ve nöral mekanizmaların incelenmesi temel amaçtır.

Klinik nöropsikolojinin en temel işlevlerinden olan nöropsikolojik değerlendirme; kaza, hastalık ya da beynin anormal gelişimi sonucu oluşan zihinsel ve davranışsal rahatsızlıkların analizinde deneysel ve klinik psikoloji metotlarının uygulanmasını içerir. Beyindeki zihinsel işlev bozukluklarını anlayabilmek için, bu işlevlerin doğasının ve beyindeki yapılarla olan ilişkilerinin bilinmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle, nöropsikolojik değerlendirmenin birinci amacı, bireyin uyarıcı-tepki durumlarındaki davranışlarının değerlendirilerek, beynin yapısal ve işlevsel özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunmaktır (Benton, 1994).

Nöropsikolojik değerlendirmenin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Genel yetenek, öğrenme ve bellek, dil becerileri, dikkat, uyanıklık, yoğunlaşma, yapılandırma, akıl yürütme, soyut düşünme becerileri, planlama, sıralama, kategori değiştirebilme, tekrarlayıcı hatalar ya da davranış değişmezliği, algısal ve karmaşık algısal işlevler, algıların birbiri üzerine yaptıkları bozucu etki, yani enterferansa karşı koyabilme, cevap ketlemesi yapabilme gibi genel zihinsel işlevleri değerlendirmek;
- Bu zihinsel işlevlerle ilgili beyin hasarlarını tanımlamak;
- Organik temeli olan ve böyle olmayan hastalar arasında ayırım yapmak;
- Nörolojik bozuklukların ayırt edici tanısına yardımcı olmak;
- Nörotoksik etkileri değerlendirmek (örn; madde bağımlılığına bağlı gelişen bellek bozuklukları);
- Yapılan tedavinin etkililiğini değerlendirmek (farmakoterapi gibi);
- Hastalığın seyrini izleyebilmek;
- Gelişim bozuklukları, öğrenme bozukluklarını değerlendirmek.

Yukarıda sıralanan maddeler ışığı altında, nöropsikolojik değerlendirmenin amaçları 4 ana başlık altında toplanabilir. Bunlar; *Tanı, Hastalığın İzlenmesi ve Değerlendirilmesi, Rehabilitasyonun Planlanması* ve *Araştırma*'dır (Lezak, 1983; Özer, 1984; Benton, 1994; Öktem, 1996).

Tanı: Nöropsikolojik ölçme ve değerlendirmenin amacı, zihinsel ve davranışsal bozuklukların etiyolojisinin organik olup olmadığını belirlemektir. Nöropsikolojik değerlendirme bu işlevi nedeniyle, hem tanı koyma hem de ayırıcı tanıda önemli bir rol üstlenmektedir. Nöropsikolojik değerlendirmede kullanılan ölçme ve değerlendirme araçları (nöropsikolojik testler) yardımıyla, beyindeki işlev bozukluğuna bağlı olarak ortaya çıkan zihinsel ve davranışsal bozuklukların türü ve bozulmanın derecesi belirlenir. Elde edilen veriler ışığında, bu bozulmalara yol açan beyin alanları ve bu alanların beyindeki lokalizasyonu (ilgili beyin yarıküreleri) ile ilgili yordamalarda bulunulur.

Nöropsikolojik değerlendirme, tanı koymakta tek başına yeterli olmamakla birlikte, diğer ileri teknoloji ürünü tetkiklerle (beyin tomografisi, manyetik rezonans görüntüleme, pozitron emisyon tomografisi, tek foton emisyon bilgisayarlı tomografi

gibi) bile elde edilemeyen bulguları sağlaması açısından oldukça önemlidir. Zira hastayı ve hastalığı değerlendirmede kullanılan radyolojik tetkikler, beynin ve sinir sisteminin yapısal özellikleri hakkında önemli bilgiler sağlarken; beynin işlevleri ve davranışsal boyutlar arasındaki ilişkileri ortaya koyabilme açısından yetersiz kalmaktadırlar. Standardizasyonu yapılmış nöropsikolojik değerlendirme araç ve yöntemlerinin bu boyutta ortaya koyduğu standardize değerlendirme bulguları tanıya gidiş sürecinde önemli bir yer tutmaktadır.

Hastalığın İzlenmesi ve Tedavinin Değerlendirilmesi: Nöropsikolojik değerlendirme, hastalığın seyrinin izlenmesi, değerlendirilmesi ve tedavinin planlanması aşamalarında da oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Özellikle nöropsiklojik değerlendirme bulgularından elde edilen bilgilerin ışığında, hastanın bozulmuş olan yetilerini nasıl geliştireceği, hastalıktan etkilenmeyen yetilerin nasıl korunabileceği ile ilgili planlamalara gidilmektedir. Bunun yanı sıra, belli aralıklarla tekrarlanan değerlendirme, hastalığın seyri esnasında meydana gelen değişikliklerin (olumlu-olumsuz) ortaya çıkası açısından da önem taşımaktadır.

Rehabilitasyonun Planlanması: Nöropsiklojik değerlendirmeden elde edilen bulgular özellikle beyinin işlevsel bozukluğuna bağlı olarak gelişen zihinsel işlevlerdeki bozulmaların dereceleri ve kayıplar hakkında bilgiler sağlamanın yanı sıra, rehabilitasyonun planlanmasında da önemli bir yer tutmaktadır.

Araştırma: Nöropsiklojik değerlendirmenin amaçlarından bir diğeri ise yeni nöropsiklojik testlerin geliştirilmesi; normallerde, çeşitli nörolojik ve psikiyatrik hastalık gruplarında çeşitli zihinsel işlevleri araştırılmasına yönelik çalışmaların düzenlenmesidir. Nöropsiklojik araştırmalar ilk olarak zekânın doğasını yeniden belirleme amacıyla ortaya çıkmışlardır. Bu araştırmalardan elde edilen ilk nöropsiklojik bulgu, *"genel olarak standart zekâ testlerinden elde edilen zekâ puanlarının, doğrudan beyin lezyonlarının sınırlarını belirlemediğidir. Beyin lezyonları, geniş bir yelpaze halinde zihinsel işlevlerde bozulmalara yol açtıklarından, bu bozulmalar yalnızca bir alandaki bozulmayla açıklanamaz"* şeklinde bir görüşle desteklenmiştir.

Özellikle son yıllarda yapılan araştırmalarda beynin bilinmeyenlerini ortaya çıkarmakla ilgili çalışmalar odak noktası haline gelmiştir. Beyin ve işlevleri konusunda belli bir ivme kazanmış olan bu çalışmaların bir bölümü, belirli beyin

patolojileri ve bu patolojilerle ilişkili olduğu düşünülen zihinsel işlevlerin incelenmesine ağırlık vermişlerdir (Öktem, 1996).

Nöropsiklojik değerlendirmenin yaygın olarak kullanıldığı diğer bir alan ise, beynin normal faaliyetlerinin bu faaliyetlerle ilgili normal zihinsel süreçlerin araştırılmasıdır. Yeni nöropsiklojik ölçme ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi ve standardisazyonunun yapılması nöropsiklojik araştırmalar kapsamında ele alınan bir başka boyuttur. Günümüzde nöropsiklojik değerlendirmeye damgasını vuran iki çağdaş gelişmeden söz edilmektedir. Bunlardan ilki; beyindeki bölgesel serebral kan akışı, positron emisyon tomografi (PET), tek foton emisyon bilgisayarlı tomografi (SPECT), manyetik rezonans görüntüleme (MRG) gibi radyolojik tetkikler esnasında ya da sonrasında uygulanan nöropsiklojik testler yardımıyla, beyindeki bölgesel aktiviteleri incelemektir. Bu gelişmeler beyin – davranış ilişkisinin açıklanmasına yeni bir boyut kazandırmıştır. İkincisi ise; bilişsel psikolojideki gelişmelerin nöropsikoloji alanına uygulanmasıdır (Benton, 1994).

Klinik nöropsikoloji, beyindeki işlevsel bozulmalara bağlı olarak gelişen davranışsal değişimleri değerlendirmede, nöropsiklojik ölçme ve değerlendirme tekniklerinden yararlanmaktadır. Beyin – davranış ilişkilerine duyarlı olan ve beyinde meydana gelen hasar ve bozuklukların, zihinsel işlev ve davranışları nasıl etkilediğini ortaya koyan, Nöropsikolojik ölçme ve değerlendirme teknikleri genel olarak “Nöropsiklojik Testler” olarak adlandırılmaktadır.

Karakaş’a göre (1993), zihinsel işlevlerin değerlendirilmesinde kullanılan nöropsiklojik testlerin oluşturulmasının temelinde yatan mantık, zihin – beyin ilişkisini pozitif bilimsel bir yaklaşımla ele alarak açıklamaktır. Öktem’in (1994) aktardığına göre, Lezak 1988’de yayınladığı “Nöropsikolojik Testler ve Değerlendirme Teknikleri” adlı makalesinde; nöropsiklojik ölçme ve değerlendirme tekniklerinin, tanı koymada karşılaşılan zor sorulara cevaplar bulmak amacıyla gelişmeye başladığını belirtmektedir.

Özellikle psikiyatristlerin, hastalıklar sonucunda oluşan davranış bozukluklarının kökeninin “organik” bir temele mi, yoksa “işlevsel” bir temele mi dayandığının ayırt edilebilmesi ile ilgili çabaları; nörologların lezyonların lokalizasyonu, nörolojik hastalıkların ayırıcı tanısına gitmede yaşadıkları güçlükler ve o dönemlerde kullanılan radyolojik görüntüleme tekniklerinin yetersiz olması gibi

nedenler, Nöropsikolojik testlerin geliştirilmesine olan gerekliliği arttıran etmenler olmuştur.

Anastasi (1988), beyin hasarlarının davranışsal etkileri hakkındaki ilk Nöropsikolojik test bulgularının, 1920'li yıllarda Kurt Goldstein ve arkadaşları tarafından yayınlandığını belirterek, Nöropsikolojik testlerin uzun yıllardır kullanıldığına dikkati çekmektedir.

Nöropsikolojinin gelişmeye başladığı dönemlerde, Nöropsikolojik değerlendirmelerde ilk olarak zekâ testleri kullanılmıştır. Ancak, beynin farklı alanlarını ve işlevlerini değerlendirmede bu testler yetersiz kalmıştır. Ortaya çıkan gereksinimler doğrultusunda, beynin farklı alanlarının işlevlerini değerlendirmek amacıyla yeni Nöropsikolojik testler ve test bataryaları geliştirilmiştir (Filskov ve Boll, 1981).

Öktem'in (1994), Lezak'tan (1988) aktardığına göre, geçerlik ve güvenirlikleri belirlenmiş olan Nöropsikolojik testlerde, beyindeki işlev bozukluklarına bağlı olarak ortaya çıkan zihinsel ve davranışsal bozukluklar nesnel puanlarla betimlenmektedir. Amerikan nöropsikolojisinin genel karakteristiğini oluşturan bu niceliksel yaklaşım; zamanla yerini niteliksel yorumların, niceliksel değerlendirmelerle bir arada ele alındığı, gözlem tekniklerini de kapsayan yeni bir yaklaşıma bırakmıştır. "Süreç Yaklaşımı" (Process Approach) olarak adlandırılan bu yaklaşımda hasta, bütün psikolojik, zihinsel ve davranışsal işlevleri açısından değerlendirilmekte; bu bulguların ışığı altında tanıya gidilmektedir.

1.2. Zihinsel İşlevler ve İlgili Testler

1.2.1. Zekâ Kavramı

Psikolojik testlerin geliştirilmesinde temel kavram olan zekânın tanımlanması uzun yıllardan beri kuramcıların ilgilendikleri en önemli konu olmuştur. Zekâ, psikolojinin en çok araştırılan konularından biri olmasına karşın uzmanlar zekânın ne olduğunu kesin olarak açıklayan bir tanımda uzlaşamamışlardır (McGrew ve ark., 1991; Solso, 2001).

Boring'in 1923 yılında yapmış olduğu "*zekâ, zekâ testlerinin ölçtüğü şeydir*" tanımı çok aydınlatıcı olmasa da zekânın tanımını araştıran pek çok bilim adamı için önemli bir teşvik niteliğindedir.

Nöropsikolojik değerlendirmede, zekânın değerlendirilmesi önemli bir yer tutmaktadır. Nöropsikolojik açıdan bakıldığında, Piercy'e göre zekâ, "her bireyde var olan ve farklı serebral bölgelerle ilişkili olan zihinsel işlevleri gerçekleştirmeye yönelik temel bir kaynaktır" (aktaran Lezak, 1983).

1.2.2. Zekânın Tanımları

Zekâ kavramı ile ilgilenen kuramcıların en bilinen çalışmaları "Zekâ ve Ölçülmesi – Değerlendirilmesi" başlıklı sempozyumda "Eğitim Psikolojisi Dergisi"'nin (Educational Psychology) editörleri tarafından 1921 yılında yapılmıştır. 14 kuramcı bu sempozyumda, zekânın doğasına ilişkin bakış açılarını sunmuşlardır. Sternberg (1985), zekâyla ilgili bu tanımlardan bazılarını şu şekilde özetlemiştir:

- Doğru ya da gerçek tepkiler verebilme yeteneği (E. L. Thorndike),
- Soyut düşünme becerisi (L. M. Terman),
- Çevreye uyum sağlamayı öğrenme becerisi (S. S. Colvin),
- Yaşamdaki yeni durumlara göreli olarak uyum sağlayabilme becerisi (R. Pintner),
- İçgüdüsel alışkanlıkları kısıtlayabilme kapasitesi, kısıtlanan içgüdüsel alışkanlığın zihinsel olarak hayal edilip doğruya ya da yanlışa varabilme kapasitesi ve sosyal bir varlık olarak şekil değiştiren, kısıtlanan, içgüdüsel alışkanlığın davranışsal açığa vurulmasının farkına varabilme kapasitesi (Thurstone),
- Bilme-biliş yeteneği (B. A. C. Henmon),
- Karmaşık uyaranların etkilerini barındıran ve gelişen biyolojik bir mekanizma (J. Peterson),
- Deneyimlerle öğrenme becerisi (W. F Dearborn),
- Duygu, algılama, ilişkilendirme, hafıza, hayal gücü, yargılama ve muhakeme etme (N.E. Haggerty).

Uzmanların yukarıda yapmış oldukları tanımların ortak noktası, çevreye uyum sağlayabilme ve öğrenebilme yeteneğine sahip olunmasıdır. Bu sempozyumda yapılmış olan tanımlardan beri elbette pek çok kuramcı zekânın tanımıyla ilgili görüşlerini bildirmeye devam etmişlerdir (Miles, 1957). Fakat daha sonra yapılmış olan sempozyumlar ilkinin güncellenmesi şeklinde olmuştur.

Zekâ ile ilgili modern düşünceler, insan zekâsının temel öğelerinin basit duyusal, algısal ve motor süreçlerin olduğunu düşünen *Sir Francis Galton'a* aittir (Eysenck, 1978). Galton, bunların yanı sıra problem çözme, öğrenme gibi bilişsel işlemlere temel oluşturan *genel zekânın* varlığını öne sürmüştür. Galton, zekânın kalıtımsal olduğuna, soylar ve aileler arasındaki yeteneklerde kalıtımsal farklar bulunduğuna inanmıştır. Buna ek olarak, zihinsel yetenek açısından daha üst düzeyde olan bireylerin daha güçlü ayrım gücüne sahip olduklarını öne sürmüş ve beyin büyüklüğü ile zekâ arasıdaki ilişkiyi ilk sorgulayan bilim adamlarından biri olmuştur (Deary ve Smith, 2004).

Sternberg'in (2003) aktardığına göre *Cattel*, Galton'un psikofizyolojik teorisini benimsemiş ve bunun nasıl ölçülebileceği konusunda çeşitli araştırmalar yapmıştır. Böylece, dinamometre baskısı, duygu alanları gibi elliye yakın psikofizyolojik test önermiştir. Ancak Galton'nun ve öğrencilerinin yapmış oldukları bu araştırmalar zekânın ölçülmesi için çok basit kalmıştır.

Daha sonraki yıllarda *Binet,* zekânın tanımlanmasının ve ölçülmesinin Galton ve Cattel'in algıladığı kadar basit olmadığını savunmuştur. Binet ve Simon'a göre zekâ, *yönetim*, *uyarlama* ve *hükmetme* olmak üzere üç farklı bileşenden oluşmaktadır. Yönetim, neyin yapılması gerektiğini ve becerikli bir şekilde nasıl yapılması gerektiğini bilmek; uyarlama, görevin yapıldığı sırada seçilen ve kullanılan stratejinin izlenmesi; hükmetme ise, bireyin kendi düşüncelerini ve davranışlarını eleştirebilme becerisidir (Sternberg, 2003).

Thorndike'a göre ise zekâ, "gerçek ya da algılar açısından duruma uygun tepkilerde bulunabilme yeteneği" olarak; Weschler'e göre, "bireyin amaçlı davranma, mantıklı düşünme ve çevresiyle ilişkilerinde etkili olma yeteneklerinin tümü"; Sternberg'e göre," bireyin düşüncesini yeni durumlara bilinçli olarak uydurma yeteneği" Stoddord'a göre, "zor, karmaşık, soyut, ekonomik, amaca uygun, sosyal değerler taşıyan, orijinal etkinliklerde bulunma ve bu çeşit etkinliklerde, enerjiyi bir noktada toplamayı ve bu enerjiyi heyecansal güçlere karşı koymayı gerekli kılan

durumlarda sürdürme yeteneği"dir (Matarazzo, 1972). Freeman'a göre zekâ ise, "duyusal kapasite, idrakle ilgili kabul kapasitesi, çabukluk, birliğin ranjı ya da esnekliği, ustalık ve yaratıcılık, dikkat süresi, cevap vermede çabukluk ve uyanıklılık" şeklinde tanımlanmıştır (Sternberg, 2003).

En genel anlamda zekâ kavramı, uyaranları algılama, algılananları değerlendirme, kavramsallaştırma, soyut akıl yürütme, düşünme, öğrenme, öğrenilenler ve deneyimler arasında bağlantı kurma; bunları sorun çözme ve çevreye uyum sağlama amacıyla kullanabilme yeteneklerini içerir (Öztürk, 1985).

1.3. Zekâ ile İlgili Bazı Kuramlar

1.3.1. Zekânın Psikometrik Kuramları

Bireysel farklılıkların durağan ve gizil kaynaklarının anlaşılmasında zekâ faktörünün etkisini ortaya koyma girişimleri, "Farklılık Kuramları" olarak da bilinen zekânın psikometrik kuramlarına temel olmuştur.

Yirminci yüzyılın başlarında, zekânın bir "genel yetenek", tek bir faktör olduğu görüşü yaygındı. Özgüven'in belirttiğine göre (1994) 1904'te Spearman "Genel Zekâ" isimli makalesinde, bireylerin çeşitli zihinsel etkinliklerinde "ortak" olan bir niteliğin bulunduğuna işaret etmiştir. Zekâ testleri ve istatistiksel yöntemlerdeki gelişmeler, özellikle "Faktör Analizi" yöntemlerinin ortaya çıkması Spearman'a, 1904 yılında ortaya attığı "Genel Yetenek Kuramı"nı daha da geliştirme olanağı sağlamıştır.

Spearman, faktör analizi tekniğini ilk kullanan ve zekânın faktörlerini ilk kez ortaya atan kişidir. Spearman, farklı zihinsel testler arasındaki korelâsyonlara bakarak, İki Faktör Kuramı'nı geliştirmiştir. Spearman'a göre zekâ, iki temel faktörden oluşmuştur. Genel yetenek "g" faktörü, tüm zihinsel faaliyetlerde rol oynayan, ortak ve genel bir zihinsel enerji; özel yetenek "s" faktörü ise, bir işin yapılmasında gerekli olan, genel zihinsel yetenekten ayrı olarak ihtiyaç duyulan zihinsel bir güç olarak algılanmıştır. Buna göre, zihinsel bir etkinliğin meydana gelebilmesi için, zihinsel etkinliklerde ortak olan bir genel yeteneğe ve söz konusu zihinsel etkinliğe özgü özel yeteneklere gereksinim vardı. Bir başka deyişle, zihinsel etkinlik, genel ve özel faktörlerin toplamıdır. Spearman'a göre genel yetenek (g); bireyden bireye değişiklik göstermesine rağmen, ilişkili yetenekler açısından her

bireyde aynı kalır. Özel faktör (s) ise, bireyden bireye ve her bireyde yetenekten yeteneğe farklılık gösterir. Bireyin zekâsı ölçülmek istendiği zaman, bu "g" faktörünün ölçülmesi anlamına gelir. Spearman'a göre "g" faktörü zekâdır. Spearman'ın bu *ikili özellik teorisi* günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Özgüven'in (1994), Matarazzo'dan (1972) aktardığına göre, Spearman'ı izleyen Thorndike, Thurstone ve Guildford, zekânın bir ya da iki faktörden değil, birçok faktörden meydana geldiğini öne sürmüşlerdir. Thorndike zekâyı, "soyut zekâ", "sosyal zekâ" ve "mekanik zekâ" olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Buna göre soyut zekâ, sayı ve sözcük cinsinden sembolleri; mekanik zekâ çeşitli araç, gereç ve makineleri anlama ve onları kullanma; sosyal zekâ ise insanları anlama ve onlarla iyi ilişkiler kurabilme yeteneği olarak tanımlanmıştır. Thorndike, ayrıca bireylerin zihin düzeylerinin değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken "zekânın düzeyi" (işlerin zorluk derecesi) "genişliği" (farklı olan işleri yapabilme), ve "hızı" (işi yapabilme hızı) gibi boyutlardan bahsederek, bu boyutlar hakkında bilgi elde edilmeden bireyin gerçek zekâ düzeyinin bilinemeyeceğini vurgulamıştır.

Thurstone ise, zekânın 52 faktörü olduğunu düşünmüş, 12 faktör bulabilmiş ve bunlardan 7 tanesini "Temel Yetenekler" olarak adlandırmıştır. Bu faktörler Thurstone'un "birincil zihinsel yetenekler" olarak bilinen alt testlerini oluşturmuştur. Bu faktörler:

1. Sözel Malzemenin Anlaşılması (Verbal Comprehension): Okuduğunu anlama, sözel benzerlikler, cümleleri düzenleme, sözcük dağarcığı, atasözlerinin eş anlamlısını bulma gibi kelimeler arasındaki ilişkileri görebilme yeteneğini kapsar.

2. Kelime Akıcılığı (Verbal Fluency): Beli bir sürede belirli türden, çok sayıda kelimeyi akıcı bir şekilde söyleyebilme yeteneğidir.

3. Sayısal Yetenek (Numerical Ability): Sayısal işlemleri doğru ve çabuk yapabilme yeteneğidir.

4. Yer – Mekân İlişkileri ya da Uzaysal Görselleştirme (Spatial Visualization): Bir cismin görünmeyen yönleri ile birlikte uzaydaki çeşitli durumlarını tasarlayabilme, imgeleyebilme, göz önünde

canlandırabilme, yer mekân ilişkilerini algılayabilme gibi yetenekleri kapsar.

5. Bellek (Memory): Sayısal, sözel ve şekilsel malzemeleri, anlamsız malzemeleri hatırda tutabilmeyi içine alır.

6. Akıl Yürütme (Reasoning): Tipik olarak, benzerlikler ve tamamlama serileri gibi testlerle ölçülebilen bu faktör, bir kural veya ilkeyi bulabilme yeteneği olarak tanımlanır.

7. Algısal Hız (Perceptual Speed): Görsel olarak çeşitli şekiller arasındaki benzerlikleri, farkları ve ayrıntıları süratle algılayabilme yeteneğidir (Matarazzo, 972; Sternberg, 1985; aktaran Özgüven, 1994).

Thurstone'un 7 temel zihinsel faktör belirlemesine karşın, yapılan yeni çalışmalarda, bu faktör sayısında artış olmuştur. *Guilford*'un *zekânın yapısı kuramına* göre zekâ, değişik biçimlerde ve farklı türde bilginin işlenmesi için işlevlerin ya da yeteneklerin sistematik bir toplamıdır. Yetenek terimi bireysel farklılıklar; işlevler ise, bireysel davranışlar bağlamında kullanılmaktadır. 1967'de Guildford, faktör analizi tekniğiyle, zekâda 120 faktör tanımlamıştır. Guildford, "Üç Boyutlu Zihin Yapısı Modeli" olarak bilinen bu modelde, 120 faktörü benzerliklerine göre sınıflandırmıştır. Bilgisayar sistemlerindeki işleyişe benzeyen bu modelde "Girdi", "İşlem" ve "Çıktı"lar şeklinde sıralı bir düzenleme bulunmaktadır. Guildford'un bu modeli 3 temele dayanmaktadır:

1. Zihin birbirinden bağımsız faktörlerden oluşur ve belli yönleri açısından birbirine benzeyen bu faktörler sınıflandırılabilir.

2. Birey, her zihinsel etkinlik alanında aynı ölçüde yeteneğe sahip olmayabilir. Belli bir işte çok başarılı olan bir kimse, başka bir işte başarısız, hatta çok başarısız olabilir.

3. Her zihinsel etkinliğin üç yönü vardır:

   İçerik

   İşlem

   Ürün

Zihinsel etkinliğin olabilmesi için bu üç boyutun olması şarttır. İçerik olmadan zihinsel işlem yapmak, zihinsel işlem yapmadan da ürün elde etmek olası değildir.

İçerik (Content): Zihinsel sürecin içeriği, şekilsel (figural), sembolik (symbolic), anlamsal (semantic) ve davranışsal (behavioral) olarak değişmektedir.

İşlemler (Operations): Zihinsel içerikler üzerinde ne tür analizler yapıldığı, ne gibi süreçlerden geçildiği ile ilişkilidir. Zihinsel süreç sırasında yapılan işlemler, biliş (cognition), bellek, ayrılan düşünme (divergent thinking), birleşen düşünme (convergent thinking) ve değerlendirme (evaluation) dir.

Ürün (Products): İçerikler üzerinde yapılan zihinsel işlemlerin sonucu neler elde edildiği ile ilişkilidir. Zihinsel içerikler üzerinde yapılan işlerle elde edilen ürünler, birimler (units), sınıflar (classes), ilişkiler (relations), sistemler (systems), dönüşümler (transformations), doğurgular'dır (implications).

Guildford'un bu modelinde yer alan, 4x5x6= 120 faktör, zekâ konusundaki en geniş kapsamlı tanımlamadır. Bu faktörler mantıksal olarak birbirinden farklı olmalarına rağmen, hepsinin birbiri ile ilişkileri vardır (Sternberg, 1985; Solso, 1995).

Cattel'in *akıcı ve kristalize yetenekler* teorisi, hiyerarşik bir sıralamayı kapsar. Bu sıralamanın en başında genel yetenek bulunurken, bunun altında iki önemli yetenekten daha bahsedilmektedir. Bunlar, akıcı yetenek "g_f" ve kristalize yetenek "g_c"'dir. Akıcı yetenek, esnek düşünme ve soyut sonuçlara varabilme yeteneği iken; kristalize yetenek ise, akıcı yeteneğinin kullanılması ile bir bireyin hayatı boyunca geliştirdiği birikmiş bilgiye dayanan yeteneğidir.

Akıcı Zekâ/Yetenek (g_f); Kail ve Pellegrino'ya (1985) göre, bireyin temel biyolojik kapasitesini temsil etmektedir. Organizma yeni durumlara uyum sağlayabilmek için Akıcı Zekâ (g_f)'yı kullanır. Akıcı Zekâ (g_f) eğitim ve kültürden çok az etkilenmektedir. Kristalize Zekâ/Yetenek (g_c); Lohman'a (1989) göre, belirli öğrenme deneyimlerinde öne çıkmakta ve çevreye bağlı olarak da değişiklik göstermektedir. Bu yetenek; ilişkileri algılama, ilişkilerden sonuç çıkarma, akıl yürütme vb. gibi süreçleri içermektedir (Akt. Ramazan, 1997).

Akıcı yetenek, sayı serileri ve şekilsel analoji testleri ile ölçülürken, kristalize yetenek ise kelime dağarcığı ve genel bilgi testleri ile ölçülmektedir (Jensen, 1998). Pek çok zekâ testi bu teoriye dayanmaktadır. Bunlardan bazıları, Cattel'in Kültürden

Arındırılmış *g* Testi, Kaufman'nın Ergen ve Yetişkin Zekâ Testi ve Raven'in Standart Progresif Matrisler Testidir (RSPMT). Daha sonraları görsel yeteneğin de dâhil edilmesiyle ("*gv*") bu teori, zekânın en yaygın yeteneklerini kapsamıştır. Bu konuda çeşitli araştırmalara öncülük eden pek çok araştırmacı, bu teoriye dayanan zekâ testlerinin diğer zekâ testlerine göre, kültürden daha çok arındırılmış olduklarını savunmaktadır (Sternberg, 2004).

Zihinsel yetenekleri sınıflama, düzenleme çabalarından birisi de, zihinsel yetenekleri kapsam ve ilişkileri yönünden "sıralı bir düzen" içinde sınıflandıran modellerdir. P. Vernon'un geliştirmiş olduğu, "Yeteneklerin Sıralı Organizasyonu Modeli"nde zekâ, bir hiyerarşi içinde yer alan faktörler şeklinde tanımlanmıştır. Bu modelde, en üstte Spearman'ın "g" faktörü, ikinci sırada akademik ve pratik yeteneklerle ilgili birincil ve ikincil faktörler, en altta da "özel yetenekler"e ilişkin faktör bulunmaktadır (Erkuş, 1994). Bütün bu faktör analiz çalışmaları ve bunların sonucu oluşturulan faktör kuramları, zekâ ile yetenek arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadırlar.

1.3.2. Zekânın Bilişsel Kuramları

İnsan zekâsının, kavramsal bilgi, akıl yürütme, problem çözme, yaratıcılık, bellek ve algı gibi üst düzey zihinsel işlevlerle ilgili olduğu görüşü, zekânın bilişsel kuramlarının birçoğunun temelini oluşturmaktadır (Solso, 1995; Benjafield, 1992).

Zekâyla ilgili bilişsel kuramların ve bilgi işleme kuramlarının tümü insan zekâsını, bilişsel – zihinsel süreçler açısından açıklamaya çalışmaktadır. Bu kuramlar arasındaki temel farklılık; zekâyı açıklamada odaklaştıkları zihinsel sürecin ne olduğudur. Sternberg (1985) ve Solso (1995), bu bilişsel süreçler arasında en gözde olanları aşağıdaki gibi sıralamaktadır.

1. Saf Hız (Pure Speed): Zekâdaki bireysel farklılıklar bilgi işleme sürecinde kullanılan basit – reaksiyon zamanı (simple – reaction time) ile bağlantılıdır. Basit reaksiyon zamanı paradigmasında, bireyin sunulan bir uyarana olabildiğince çabuk yanıt vermesi önemlidir. Basit reaksiyon zamanının, zekâda önemli bir faktör olduğu Galton ve Cattel'in zamanından beri savunulmaktadır.

2. Seçme Hızı (Choice Speed): Bu paradigmaya göre zekâ, basit süreç hızı ile değil, farklı tepkiler gerektiren farklı seçenekler koşulunda çabuk karar verebilme hızı ile belirlenmektedir.

3. Sözcük Erişim Hızı (Speed of Lexical Access): 1970 – 1980'li yıllarda Hunt tarafından geliştirilen bu paradigmada, sözel zekâ kapasitesindeki bireysel farklılıkların en önemli belirleyicisinin, bireyin kendisine verilen bir kelime ya da harfi alıp, çok hızlı bir şekilde bununla ilgili yeni bilgiler üretebilme yeteneğinin olduğu vurgulanmaktadır. Bu paradigma ile, kısa süreli belleğin zekâ ile yakından bağlantılı olduğu gösterilmiştir.

4. Akıl Yürütme Sürecinin Hızı (Speed of Reasoning Processes): Sternberg, Gardner, Pellegrino ve Glaser gibi araştırmacılar, zekânın anlaşılmasında, akıl yürütme için gerekli süreçlerin oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Özellikle benzerlikler kurma, seri tamamlama, eşleme, karşılaştırma gibi akıl yürütme süreçleri, zekânın anlaşılmasında temel yapı taşlarını oluşturmaktadır.

İki temel akıl yürütme süreci vardır. Bunlardan performans süreci, bireyin problemi algılama ve çözüm için tepki verme sürecini kapsar. Zekânın anlaşılmasında performans süreci çok önemlidir. Bu yaklaşımda, anlam çıkarma (inference), haritalama (mapping) ve uygulama (application) ölçülmesi gereken temel yapı taşlarıdır. Diğer akıl yürütme süreci ise, yönetici süreçtir (executive processes). Burada bireyin, karar verme sürecinde ne gibi aşamalardan geçtiği önemlidir. Bu aşamaların öğrenilmesi, zekânın değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu süreçte dört temel işleyiş dikkate alınmaktadır. Bunlar:

1. Çok çeşitli problemlerin çözümünde kullanılan performans bileşenlerinin ne olduğu;

2. Genel olarak izlenen strateji içinde performans bileşenlerinin nasıl birleştirildiği;

3. Bilginin nasıl sunulduğu;

4. Yeni stratejileri belirlemedeki çabukluk ve dikkat yeteneğinin nasıl olduğudur.

Zekânın bilişsel kuramları içerisinde, Jean Piaget'in "Gelişimsel Kuramı" önem taşımaktadır. Piaget'ye göre, çocuğun dünya hakkındaki bilgisi şekillendikçe, birbirine bağlı zihinsel gelişim evrelerinden geçmektedir. Özellikle 11 yaştan sonra gelişen formel işlemsel dönem (formal operational stage); düşünce kuralları, akıl yürütme, soyut düşünme, genelleme yapabilme gibi üst düzey zihinsel işlevlerin gelişmesi ve yerleşmesi açısından oldukça önemlidir.

Akıl yürütme ve problem çözme ile insan zekâsı arasındaki ilişkileri inceleyen *Sternberg*, "Zekânın Üç Ana Bileşeni" (Triarchy of İntelligence Components) adını verdiği kuramında, zekânın anlaşılması için, bilgi işleme süreçlerinin üç boyutunun anlaşılması gerektiğini belirtmiştir (Sternberg, 1985; Solso, 1995); Benjafield, 1995). Sternberg'e göre (1985) bu üç boyut, insan zekâsını oluşturmaktadır.

İlk boyut "Bileşenli Zekâ Davranışı"dır (Componential İntelligent Behavior). Bu boyut, zekânın işleyiş mekanizmasındaki sorulara yanıt vermek üzere oluşturulmuştur. Söz konusu mekanizma, meta bileşenler (meta components) ve yönetici süreçler, performans bileşenler ve bilgi kazanım bileşenlerinden oluşmaktadır.

Meta Bileşenler veya Yönetici Süreçler: Görev performansını yerine getirirken, öğrenme, planlama, strateji belirleme, gözleme ve karara varmada kullanılan yönetici süreçlerdir ve yönetici diğer bileşenleri kontrol ederler.

Performans Bileşenler: Özellikle yönetici problem çözme stratejilerinde kullanılan bu bileşenler, problemin değişik yönlerinin algılanarak, bellekte kodlanması, bu değişik yönlerin karşılaştırılması ve uygun tepkilerin ortaya konması gibi süreçlerden oluşmaktadır.

Bilgi-Kazanım Bileşenleri: Yeni bilgilerin kazanımında kullanılan süreçlerdir. Yeni bilgilerin öğrenilmesi ve bunların bellekte depolanmasını kapsamaktadır. Bu bileşenin en temel özelliği seçiciliğin bu süreçte çok etkin rol oynamasıdır.

İkinci boyut, "Yaşantısal Zekâ Davranışı"dır (Experimental Intelligent Behaviour). Bu boyutta zekâ, yeni durumlara ilk uyum yeteneğini ve bu yeni tepkilerin otomatik bir süreç içerisinde ortaya konulması olarak tanımlanmaktadır.

Yeni bir görev ya da durum için, şartlara uygun davranışların tek başına zekânın göstergesi olarak ele alınamayacağı; önemli olanın bu davranışların süreklilik göstermesi olduğu vurgulanmıştır.

Üçüncü boyut ise, "Bağlamsal Zekâ Davranışı"dır (Contextual Intelligent Behaviour). Bu boyut, zekâ ile dış dünya arasındaki ilişkiler üzerine temellendirilmiştir. Bağlamsal zekâ davranışı, dış çevreye uyumu, seçimi, gerçek yaşandaki paylaşımları, biçimlendirmeleri ve değişilmeme yeteneğini içermektedir.

Sternberg (1985), insan zekâsı ve bu temel bileşenler arasındaki ilişkileri şu şekilde özetlemektedir:

1. Zekânın genel bir faktörü vardır. Zekânın hem psikometrik hem de bilgi işleme süreci analizleri bunu desteklemektedir.

2. Kristalize olmuş ve akıcı yetenekler arasındaki ayırım önemlidir. Akıcı yetenekler, zekâ sürecine uygunken, kristalize yetenekler, zekânın ürünleridir. Zekâ testlerinde bulunan kelime bilgisi, genel bilgi, anlama gibi alt testler kristalize zekâyla ilişkiliyken; benzerlikler, akıl yürütme gibi yönetici bileşenlerin ölçümünde kullanılan testler, akıcı yeteneklerle ilgilidir.

3. Kelime testleri, insan zekâsının ayrıntılı düzeylerini göstermektedir.

4. En iyi zekâ ölçümleri, yalnızca zekâ testlerinden elde edilmez. Örneğin, okul başarısı da zekâ düzeyini yansıtan bir parametredir.

Sistemsel açıdan zekâyı ele alan ve günümüzde de geçerliliğini koruyan en önemli teorilerden biri de *Gardner*'ın *Çoklu Zekâ Teorisi*dir. Saban'a (2001) göre bu teoride zekâ tek bir şey değil birçok şeydir, aynı zamanda çok yönlü bir kapasitedir. Bu teori zekânın bir bireyin genetiksel kalıtımıyla olduğu kadar, bireyin ekolojik ve kültürel çevresiyle olan tecrübe ve deneyimleriyle de şekillendiğini savunmaktadır. Gardner'a göre sözel - dil, mantıksal – matematiksel, görsel -uzamsal, müziksel - ritmik, bedensel – kinestetik, bireyler arası, birey içi, doğacı gibi farklı zekâ türleri bulunmaktadır. Son dönemlerde, var oluşçu ve ruhsal zekâ da bu zekâ türleri arasında gösterilmektedir.

Bu kuramdaki temel kavramlar sembollerdir. İnsan zekâsını oluşturan evren hakkındaki bilgiler, semboller sistemi içerisinde açıklanmaktadır. Ergin'in (2003),

Sternberg ve Kaufman'dan (1998) aktardığına göre, geçmişte faktör analizleri yetenekleri belirlemek için ana kriter olarak kullanılmaktaydı. Gardner (1983) sadece faktör analizleriyle sınırlı olmayan zekânın farklı çeşitlerinin varlığını belirlemek için yeni bir dizi kriter ileri sürmüştür. Bunlar;

- Beynin bir alanında oluşan hasarın belirli zihinsel işlevlerin zarar görmesine neden olabilirken diğer zihinsel işlevler korunabilir,
- Zihinsel bir işlev alanında üstün yetenekli veya yetersiz bireylerin varlığı,
- Özel bir zihinsel işlevin performansında farklılık oluşturan ciddi beyin ameliyatları,
- Uzmanlaşmanın etkisi,
- Olumlu çevre koşullarının zihinsel performanstaki artışa olumlu etkisi,
- Bilişsel ve deneysel araştırmalardan elde edilen destekleyici sonuçlar,
- Psikometrik testlerin olumlu etkisi,
- Sembol sisteminde kodlamaya duyarlı olma.

Teori ilk ortaya atıldığından bu yana birçok eğitimsel çalışma yapılmıştır (Gardner, 1993). Bu programların birçoğu henüz değerlendirilememiş ve çalışmalar devam etmektedir.

1.3.3. Zekâ İle İlgili Diğer Yaklaşımlar

1.3.3.1. Carroll'un Zekânın Üç Katmanı Teorisi (Carroll's Three Stratum Theory of Intelligence)

Ergin'in (2003) Esters ve Ittenbach'tan (1999) aktardığına göre; zekâ teorilerinin en kapsamlısı "Carroll'un Zekânın Üç Katmanı Teorisi"'dir (1993). Carroll'un teorisi, insan zekâsı üzerine 50 yıldır yürütülmekte olan 500'den fazla araştırmanın yeniden analiz edilmesi sonucunda oluşturulmuştur. Carroll'a göre zekâ; zekâyı tek bir yapı olarak "g" faktörüne bağlayan görüş ile zekânın çok bileşenli bir birliktelik (g_f –g_c) olduğunu öne süren görüşün birleştirilmesi ile açıklanabilir.

Carroll'un teorisi, bilişsel yetenekleri birçok yönden ele alarak üç farklı seviye ya da katmandan oluşan hiyerarşik bir yapı ile anlatan ve bu alandaki teorileri birleştiren bir yaklaşımdır. Carroll'un bu teoriler üstü modelinde yer alan III. Katman, Spearman'ın (1927) "g" kavramında olduğu gibi zihinsel fonksiyonların ölçümünü hatırlatmaktadır. İkinci Katman ise; Horn'un (1994) modelinde açıklanan "g_f – g_c" faktörlerinin yapısına benzer belli başlı yetenekleri temsil etmektedir. Üçüncü seviyeyi oluşturan I. Katman ise; dinleme becerisi (listening ability), anlık hafıza (memory span), algılama hızı (perceptual speed) ve kelime bilgisi (word fluency) gibi daha özel ve daha dar kapsamlı yetenek alanlarını tanımlamaktadır. Temel yapısını Carroll'un teorisinin oluşturduğu bir test henüz geliştirilememiştir.

1.3.3.2. Zekânın Biyolojik Modeli

Ceci'nin (1996) ortaya koyduğu biyolojik modelde bilginin kazanımındaki bireysel farklılıkların bilişsel temelli potansiyele dayandığı vurgulanmaktadır. Bilişsel potansiyellerin her biri, ilişkilerin keşfedilmesini, düşüncelerin izlenmesini ve bilginin kazanımını sağlamaktadır. Her ne kadar bu potansiyeller biyolojik temelli olsa da bunların gelişimi çevreye bağlıdır. Dolayısıyla biyolojik etkileri çevresel etkilerden ayırmak zordur. Ayrıca yetenekler farklı bağlamlarda kendilerini farklı gösterebilirler. Örneğin laboratuvar ortamındaki çocuklara bilişsel içerikli bir çalışma videodan gösterilerek öğretildiğinde performanslarının daha iyi olduğu görülmüştür. Bu başarının bir bölümü, duygusal tepkilerdeki farklılıklardan kaynaklanabilir. Bu da bizi en son olarak ele aldığımız ve daha geniş bir kavram olan duygusal zekâya getirir (Sternberg ve Kaufman, 1998).

1.3.3.3. Duygusal Zekâ

Duygusal zekâ; duyguyu doğru algılamak, değerlendirmek ve ifade etmek için gerekli olan bir yetenektir. Duygusal zekâ, bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını değerlendirmesi, duyguların düzenlenmesi ve duyguların problem çözümünde kullanılması şeklinde uyum sağlayıcı üç yetenek kategorisinden oluşmaktadır (Akt. Köksal, 2003).

Her ne kadar çok kesin olmasa da duygusal zekânın varlığına ilişkin elimizde bazı kanıtlar bulunmaktadır. Örneğin Mayer ve Gehr (1996) bir çok farklı durumda karakterlerin duygusal algılamasının, SAT puanlarıyla, empatiyle ve duygusal açıklıkla ilişkili olduğunu bulmuştur (Sternberg ve Kaufman, 1998).

1.4. Zekâ Testlerinin Tarihçesi

Zekâ testleri fikri teorik bir boşlukta oluşmuş ve teorik bir boşlukta doğmuştur. 19. Yüzyılın ikinci yarısında, ilk olarak Sir Francis Galton İngiltere'de (1869, 1883) ve sonra Alfred Binet Fransa'da (Binet & Henri, 1895) sırayla zamanın önde gelen zekâ testlerini geliştirmişlerdir. Dahi insanlarla ilgilenen Galton, testini, insanların bilgiyi duyuları ile algıladığını ve en gelişmiş duyulara sahip insanların en zeki insanlar olduğunu savunan, belirsiz ve basit teorisine göre geliştirdi. Testi, tamamı güvenilir ve tutarlı sonuçlar üreten bir takım duyu, motor ve tepki süresi bölümleri içeriyordu (Charles Darwin'in uzaktan kuzeni olan Galton, katı bir bilim adamıydı ve kesinlik onun için şarttı), fakat bunların hiçbirinin zekânın ölçülmesinde geçerliliği kanıtlanamadı (Cohen, Montague, Nathanson & Swerdlik, 1988). Galton'un geliştirdiği korelasyon istatistiği kendi sonu oldu; arkadaşı ve biyografi yazarı Karl Pearson bu istatistiği geliştirmesinin hemen ardından, bazı çalışmalar ortaya çıkardı. Galton'un zekâ testi yanlış isimlendirilmişti çünkü ilgili algısal değişkenler ile (örneğin not puanı ortalaması) anlamlı bir korelasyon sağlamıyordu.

Aslında Galton'un testinin sonu olan ve yüzyılın sonlarında Amerika'da, Kolombiya ve Cornell'de Galton'dan esinlenmiş laboratuvarlarda yapılan araştırma çalışmaları da testin kendisi kadar yanlıştı (küçük ölçekli örneklem, özenle seçilmiş zeki denekler v.b.). Ne var ki Galton'un testinin (Jensen (1985) gibi bazı psikologların IQ ölçümünde tepki zamanının geçerliliği fikirlerine rağmen) kullanımına son verildi. Ama son verilmeden önce, etkisi Avrupa'da ve Amerika'da, Wundt, Titchener ve (Galton'un karşılaştığı en büyük insan olduğunu söyleyen) James McKeen Cattell gibi insanlar tarafından yayıldı. Binet ve arkadaşlarının sürekli karşı çıkmalarına rağmen, Binet'in kurduğu dergide (L'Année psychologique) Galton'un zekâ yaklaşımı 1880 lerden 20. Yüzyıla kadar geçerliliğini korudu.

1.5. Zekânın Değerlendirilmesi ve Zekâ Testleri

Psikologların bireyler arasındaki yetenek farklarını ölçmeye karşı olan ilgileri, zekâ testlerinin gelişmesinde temeli oluşturmuştur. Bu konudaki deneysel çalışmalar 19. yüzyılın ortalarında Sir Francis Galton'un Darwin'in etkisiyle zekânın kalıtımsal olduğu inancından hareket ederek, zihinsel yetenekleri bedensel-devinimsel (fiziksel-motor) gibi basit duyusal işlevlerle ölçmeye çalışmasıyla başlamıştır (Öner, 1994). Ergin'in (2003) Kaufman'dan aktardığına göre, zekâ

bölümünün ölçülmesi Esquirol'un çalışmalarına dayanmaktadır. Esquirol, dilin kullanımının zekâyı ölçmek için en iyi ölçüt olduğuna inanmış ve buna dayanarak zihinsel geriliğin seviyelerini *moron, embesil* ve *idiot* olarak sınıflamıştır.

Zekâ geleneksel olarak zekâ bölümü (IQ) denilen sayısal bir sınıflama ile tanımlanmaktadır. Zekâ Bölümü (IQ) farklı zihinsel yetenekleri değerlendirmek için hazırlanmış olan alt testle aynı yaş grubundaki kişilerin performanslarını karşılaştıran özel bir göstergedir (Brody, 1999).

Araştırmacılar zekânın çeşitli özelliklerinden, bileşenlerinden ve farklı boyutlarından bahsetmektedir. Dolayısıyla farklı zekâ türlerinin farklı özelliklerini ölçmek adına birçok farklı zekâ testi geliştirilmiştir. Ancak hangisinin en geçerli zekâ testi olduğu ya da gerçekten zekâyı ölçüp ölçemedikleri konusunda bilim adamları arasında bir görüş birliğine varılamamıştır.

Spearman, zekâyı ölçmek için oluşturulan bir bataryanın çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini inceleyen ilk psikolog olarak bilinmektedir. 1904 yılında zekâyı tek bir rakamla ölçme ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Zekâyı ölçmeyi amaçlayan testlerin, kendi içlerinde olumlu yönde ilişkili olduklarını saptamıştır. Böylece *faktör analizi* tekniğini icat ederek test puanlarının arkasında yatan bireysel farklılıkları belirleyebilmek için bu ilişkileri analiz etmiştir (Sternberg, 2004). Spearman'a göre, bireyler sahip oldukları genel zihinsel yetenek "*g"* yönünden birbirlerinden farklıdır. Zekâyı ölçmek, *"g"'yi* ölçmeyi ifade etmektedir. Ancak farklı zihinsel yetenekleri ölçen testler arasındaki korelâsyonların mükemmel olmayışını özel faktörler ile yani *"s"* ile açıklamaktadır (Atkinson, Atkinson ve Hilgard, 1995).

Alfred Binet ve Theodore Simon, 1905 yılında Paris ilkokullarında öğrencileri zekâ bakımından ayırt etmek için geliştirdikleri ilk zekâ testinde, yargı, kavrama ve uslamlama gibi günümüzdeki zekâ testlerinin çoğunda ölçümlenen türden becerilerin ölçülmesini önermişlerdir.

Binet, bireyin diğerlerine oranla olan zihinsel gelişimini ifade eden *zekâ yaşı* terimini geliştirmiştir. Binet yaptığı araştırmalar sonucu, zihinsel açıdan geri olan bir çocuğun kendi yaşından daha küçük bir çocukla aynı olacağını gözlemlemiştir. Araştırmalar sonucu belirlenen ortalama zekâ yaşları puanları *kronolojik yaş* ile uyum göstermiştir. Böylece üstün bir çocuğun zekâ yaşının, kronolojik yaşından daha büyük olacağı sonucuna ulaşmıştır. Bugün Stanford-Binet Testi olarak bilinen

bu zekâ testi birkaç defa yeniden düzenlenerek bugünkü standart biçimlerini almışlardır.

Binet'nin bu çalışmalarından sonra, William Stern tarafından zekânın derecelerini ifade etmek üzere önerilen "zekâ bölümü" (IQ) Stanford-Binet Zekâ Testi ile birlikte zekâ testleri ile ilgili literatüre girmiştir. Zekâ bölümü, bireyin Stanford-Binet testindeki işlem yoluna göre hesaplanmış olan "zihin yaşının" takvim yaşına" bölümünden elde edilen değerdir. Bu değer, kesirlerden kurtulması için 100 ile çarpılmaktadır. Zekâ bölümüne ilişkin eşitliğin buna göre şematik gösterimi;

Zekâ Bölümü (IQ) = (Zihin Yaşı (ZY) / Takvim Yaşı (TY) × 100 şeklindedir.

Günümüzde zekâ yaşı artık eski itibarını taşımamaktadır. Birçok testte hala bir IQ kavramı varsa da, bu testlerde hesaplanan IQ istatistik dağılımlar temelinde hesaplanmıştır. Verilen IQ puanları, belli bir insan grubunun ne kadarlık yüzdesinin, ne kadarlık IQ'ya sahip olacağı esasında saptama yapar.

Zekâ ölçümlerinde dil yeteneklerini değil, duyuşsal farklılıkları, motor becerilerin kontrolünü ve sözel olmayan düşünceyi 1907 yılında Edward Seguin ön plana çıkarmıştır. Seguin, zekâ engelli olan bireyleri basit bir şekilde tanımlamak yerine onları eğitmeyi de düşünmüştür (Ergin, 2003).

Stanford-Binet Zekâ Testi'nden sonra, yetişkinler için hazırlanmış olan ilk Wechsler Bireysel Zekâ Ölçeği, 1939 yılında David Wechsler tarafından "Wechsler Bellevue Form I" (W-B-I) adı ile yayınlanmıştır. 1955'de ise orijinal Wechsler Bellevue Form I'in yeniden düzenlenmesi ile Wechsler Yetişkinler Zekâ Ölçeği "Wechsler Adult Intelligent Scale: WAIS) elde edilmiştir. WAIS'in yeniden düzenlenmiş hali WAIS-R olarak 1981 yılında basılmıştır (Anastasi, 1988). Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (Wechsler Intelligent Scale for Children: WISC), Wechsler zekâ ölçeklerinin ikincisi olarak, 1949 yılında yayınlanmıştır. 6–16 yıl 11 aylık dönemdeki çocukların zihinsel düzeylerini ölçmek için kullanılan WISC'ın 1974 yılında yeniden düzenlenmesi ile de WISC-Relde edilmiştir. 1967'de WISC'in daha küçük yaşlara uzatılması ve yeni soruların eklenmesiyle Wechsler İlkokul ve Okul Öncesi Zekâ Testi (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence: WPPSI) oluşturulmuştur. WPPSI, okul öncesi 3 yaşından okulun ilk yılını da kapsayacak şekilde, 6,5 yaşına kadar olan çocukların zihinsel düzeylerini ölçmek üzere geliştirilmiştir (Anastasi, 1998; Akt. Özgüven, 1994).

Ergin'in (2003) Naglieri'den (1999) aktardığına göre, 1981 yılında Wechsler Yetişkin Zekâ Ölçeği'nin gözden geçirilmiş formu (WAIS-R), 1989 yılında Wechsler İlkokul ve Okul Öncesi Zekâ Testi (WPPSI-R), 1991 yılında Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (WISC-III) ve 1997 yılında ise Wechsler Yetişkin Zekâ Ölçeği'nin üçüncü formu (WAIS-III) yayınlanmıştır.

WISC ve BINET testleri, Binet ve Simon'un 1905 yılında ilk ölçeklerini tanıtmasından ve 1939 yılında ilk kez yayınlanmasından bu yana değişmeyen bir teknolojiyi temsil etmektedirler. STANFORD BINET-4 ile WISC_R Testleri standardizasyonlarının düzenlenmesine ve biçimlerinin değiştirilmesine rağmen temelde, kendi ilk versiyonlarıyla aynıdırlar (Naglieri, 2001).

Bilişsel devrim, bilişsel süreçler olarak zekânın yeniden tanımlanması için temel niteliği taşıyan bir araştırma yapılmasını sağlamış ve bu da geleneksel zekâ testlerine alternatif oluşturmuştur (Naglieri, 1999). Bu yeni nesil testler; The K-ABC Testi (Kaufman ve Kaufman, 1985), Kaufman Ergen ve Yetişkin Zekâ Testi (KAIT; Kaufman ve Kaufman, 1993) ve Bilişsel Değerlendirme Sistemi'ni (Cognitive Assessment System - CAS) (CAS; Naglieri & Das 1997a) içerir. Bu araçları oluşturanlar, 20. yüzyıla hâkim olan geleneksel zekâ bölümü (IQ) teknolojilerine bilişsel temelli alternatifler sağlamışlardır (Naglieri, 2001).

1.5.1. Bireysel Olarak Uygulanan Zekâ Testleri

Bu başlık altında Türkiye'de yapılan çeşitli araştırmalarda, üstün zekâlı çocukları belirlemek için en sık kullanılan ve standardizasyon ile geçerlik, güvenirlik çalışmaları yapılmış olan Stanford – Binet, WISC – R, Kaufman'nın Çocuklar için Değerlendirme Ölçeği ve Bilişsel Değerlendirme Sistemi zekâ testleri kısaca ele alınmıştır.

1.5.1.1. Stanford – Binet Zekâ Testi

2 – 18 yaşları arasındaki zekâyı ölçmektedir. Testte kişinin gösterdiği başarı, zekâsını belirlemektedir. Binet'ye göre kendi yaşındakilerinin yaptıklarını yapabilen kişi normal zekâ düzeyine sahiptir. Kendi yaşıtlarının yapabildiklerini yapamayanlar zihinsel engelli, kendi yaşıtlarının yapabildiklerinin çok daha üstünde başarı gösterenler ise üstün zekâlı sayılmaktadır. Test 90 item ve analojiler, zıtlıklar,

anlayış, sözcük dağarcığı, benzerlikler, ayrılıklar resim örnekleri, anlamlı materyal ve rakam bellemek gibi alt testlerden oluşmaktadır (Şemin, 1987).

1.5.1.2. Wechsler Zekâ Ölçeği (WISC-R Zekâ Testi)

Stanford – Binet Testinden sonra geliştirilen başka bir zekâ ölçeği de, *Wechsler*'in geliştirdiği ve daha sonra çeşitli düzenlemelerden geçen WISC–R testidir. 6 – 16 yaşları arasında uygulanan bu test, sözel ve performansa dayalı olan 12 alt testten oluşmaktadır. Sözel alt testler genel bilgi, benzerlikler, aritmetik, yargılama, sözcük dağarcığı ve sayı dizisidir. Performansa dayalı alt testler ise şu şekilde sıralanabilir: resim tamamlama, resim düzenleme, küplerle desen, parça birleştirme, şifre ve labirentler.

1.5.1.3. Kaufmann'nın Çocuklar için Değerlendirme Bataryası (K- ABC)

Bu testin amacı, saf teorik ve deneysel yapıya dayanarak çocukların zihinsel yeteneklerini ölçmektir. Aynı zamanda gerçek bilgi (başarı) ile problem çözme yeteneği (bilişsel süreç) arasında farklılaştırma yapmayı da hedeflemektedir. 3 – 12 yaşları arasındaki çocukların zekâ düzeylerini ölçmektedir. Bilişsel süreçler ve başarma yeteneklerini ölçmek üzere 16 alt testten oluşmaktadır (Zeidner, Matthew ve Roberts, 2004).

1.5.1.4. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System – CAS)

Naglieri ve Das'ın (1997) öne sürdüğü *planlama – dikkat – eş zamanlı bilişsel işlemler ve ardıl bilişsel işlemler* (*P A S S)* teorisine dayanılarak geliştirilmiştir. 5 – 7 yaş ve 8 – 17 yaş olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır. Planlama alt testleri, sayıları eşleştirme, planlanmış kodlar ve planlanmış bağlantılardır. Eş zamanlı bilişsel işlemler alt testleri, matrisler, sözel – uzamsal ilişkiler ve şekil hafızasıdır. Dikkat alt testleri ifadesel dikkat, sayı bulma ve algısal dikkatten oluşmaktadır. Ardıl bilişsel işlemler alt testleri ise, kelime serileri, cümle tekrarı, konuşma hızı ve cümleye ilişkin sorulardır. Bu test ile ilgili kapsamlı bilgi, "Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) Tanıtımı" başlığı altında verilmiştir.

1.5.2. Grup Olarak Uygulanan Zekâ Testleri

1.5.2.1. Cattel'in Kültürden Arındırılmış Zekâ Testi

Pek çok araştırmacı tarafından bu test, genel zekânın ölçülmesi için geliştirilen en iyi zekâ ölçeği olarak kabul edilmektedir (Fernández – Ballesteros ve Colom, 2004). Seriyi tamamlama, tasnif ve yerleştirme alt testlerinden oluşan bu test 6 – 20 yaşları arasında olan bireylere grup olarak uygulanabilmektedir. Testten elde edilen toplam puan, bireyin zekâ yaşını göstermektedir (Öner, 1997).

1.5.2.2. Raven'ın Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT)

Raven'ın Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT), analitik irdelemeyi, problem çözmeyi, düzenli düşünme ve soyutlama ile zihinsel faaliyet hızını ölçmektedir. Çeşitli araştırmalarda RSPMT'nin analitik zekâ için en uygun ölçme aracı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda, RSPMT'nin zekânın en iyi yordayıcıları arasında yer aldığı, Spearman'ın *"g faktörünü"* ölçebilen testlerden birisi olduğu kabul edilmektedir (Raven ve Summers, 1990). Deary'nin (2000), Carpenter'dan aktardığına göre bazı araştırmalarda Raven problemleri, bireylerdeki problem çözme becerilerindeki farklılıkları belirleyebilmek için kullanılmıştır.

1.6. Üstün Zekâlı Çocukların Tanımı

Zekâ tanımlarının farklılık göstermesi ve araştırmacıların belli bir tanımda uzlaşamadıkları gibi, üstün zekâlı çocukların tanımı konusunda da araştırmacılar arasında ortak bir tanıma varılamamaktadır. Ortak bir tanımın oluşturulamamasındaki neden, araştırmacıların üstünlük alanlarına ve yeteneklerine bakış açılarından dolayı farklılık gösterebileceği gibi, kültürlerin de farklı özelliklere sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir (Sousa,2003).

Teorik açıdan üstün bireylerle ilgili yapılan çalışmalar, psikolojinin bireysel farklılıklar ile ilgilenmesi ile başlamaktadır. Zekâ, yaratıcılık ve motivasyon alanlarında yapılan alışmalar, üstünlük ile ilgili pek çok verinin elde edilmesine yardımcı olmuştur. Akademik alanlarda başarı, performansa dayalı sanatlarda başarı ya da girişimcilik alanlarındaki yeteneklerin, üstün zekâlı bireylerde gözlenmesi bu alanla ilgili yapılan çalışmaları daha da zenginleştirmiştir. Uygulama açısından ise bu konu ancak okula gitmekte olan üstün zekâlı çocukların fark

edilmesi ve farklı bir eğitime ihtiyaç duyduklarının anlaşılması ile önem kazanmıştır (Robinson ve Clinkenbeard,1998).

1950'li yıllarda, psikologlar ve çeşitli araştırmacılar üstünlük özelliğini zekâ ile açıklamışlardır. Bu düşünceye göre yüksek zekâ bölümü (IQ), üstünlük özelliği ile örtüşmekteydi. İleriki zamanlarda, yaratıcılık ve motivasyon da bu tanıma eklenmiştir. Okullardaki üstün zekâlı çocuklara yönelik hazırlanan programlar için seçilen öğrenciler, zekâ testlerine göre belirlenmeye başlamıştır. Ancak bu testlerin, sadece analitik ve sözel becerileri ölçmesi; buna karşın yaratıcılığı, pratik bilgi dağarcığını, eleştirel problem çözmeyi ve genel hayattaki başarıyı ölçmemesi eleştirilmiştir (Sousa,2003).

Maker'a göre (2003), üstünlüğün sadece yüksek zekâ bölümü (IQ) ile değerlendirilmesi, üstünlük tanımına olan bakış açısını daraltmakta ve bu kavramın zenginliğini ve karmaşıklığını ifade edememektedir. Bu nedenle Maker, üstünlüğün temel bileşenlerinin, ilgilerin ve isteklerin yanı sıra, karmaşık problemleri çözme yeteneği olduğunu öne sürmektedir. Üstün çocuklar, en karmaşık problemleri en yeterli, etkili, etik, hoşa giden ya da ekonomik yollarla çözenlerdir. Bu çocuklar, basit problemleri çözebilir; basit görünen problemlerde karmaşık yönler bulabilir, ya da çok karmaşık bir problemi çok basite indirgeyebilirler. Burada üzerinde durulması gereken asıl nokta bu tür çocukların değişikliklerden ve karmaşıklıktan zevk aldıklarıdır. Karmaşık problem çözmeye karşı olan bu istek, birçok yetenek alanında kendini gösterebilir.

Üstün zekâlı çocuklar ile ilgili yapılan başka bir tanım ise, üstünlük ve yetenek kavramlarının ayrı ayrı ele alınması gerekliliğini vurgulayan Gagné'nin tanımıdır. Gagné'ye göre üstünlük, bireyin kendi yaşıtlarının en azından %10'ndan daha yukarıda olan, en az bir yetenek alanında, sahip olunan ve eğitilmeden kendiliğinden ortaya çıkan doğal yeteneklere (eğilim ya da hediye adını alır) sahip olunması olarak tanımlanmaktadır. Yetenek ise; sistematik olarak geliştirilmiş yüksek becerileri ve en az insan aktivitesinin bir alanında yaşıtlarının en azından %10'dan daha üst düzeyde bilgiye sahip olması olarak tanımlanmaktadır (Gagné, 2003).

Renzulli'ye göre, üstün birey birbiriyle etkileşen üç özellik kümesine sahiptir. Bunlar; *genel ve özel yetenek düzeyi*, *yaratıcılık* ve *motivasyon* kümeleridir. Genel yüksek yetenekler, sözcük akıcılığı, sözel ve sayısal muhakeme, soyut

düşünebilme, bilgilerin hızlı, sağlıklı ve seçici olarak anımsanmasıdır. Özel yetenekler ise; resim, dans, müzik, tiyatro gibi, sanat ve matematik, fen, kimya gibi teknik alanlardaki yeteneklerdir. Özellik kümelerinden ikincisi olan yaratıcılık, yeni düşünceler oluşturmayı ve bunları yeni problemlerin çözümünde kullanabilmeyi içermektedir. Motivasyon ise, üstün iş, görev yüklenme yeteneğinidir. Yaratıcılık ve motivasyon kümelerindeki özellikler değişkendir ve uygun eğitimle geliştirilebilir, oysa normalin üstündeki yetenek kümesi kalıcıdır. Bireyin üstün olarak nitelendirilmesi için doğuştan getirdiği yeteneklere bağlı olduğu kadar, uygun eğitime, çevre ve kişilik öğelerine de bağlıdır (Akt. Davaslıgil, 2004a).

1.6.1. İki Kere Farklı Olan Üstün Çocuklar

Üstün zekâlı çocukların hem sıra dışı becerilere sahip olmaları hem de bazı alanlarda zorluklar yaşamaları büyük bir çelişkidir. Ancak üstün zekâlı çocuklar arasında farklılıklara sahip olmaları nedeniyle gerçek performanslarını sergileyemeyen pek çok çocuk bulunmaktadır.

Assuline'a (2003) göre, iki kere farklı olan üstün zekâlı çocuklar en az iki farklı açıdan diğer üstün zekâlı çocuklardan farklılık gösterirler: a) üstünlük farklılıklardan birincisiyken; b) bir ya da daha fazla fiziksel, öğrenme ve/veya duygusal güçlük de diğer farklılığı oluşturmaktadır.

Colangelo'ya (2003) göre ise iki kere farklılık, bilge otistik sendromunu, konuşmada, dilde ve motor koordinasyondaki gelişimsel gecikmeleri, anksiyete ve yeme bozukluklarını içerebilir. Aynı zamanda üstün zekâlı çocuklarda, özel öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozuklukları da sıklıkla görülebilmektedir.

Silverman (2003), üstün zekâlı çocuklarda en sık görülen öğrenme güçlüklerini, duyusal bütünleme bozukluğu, işitme süreci bozukluğu, görme süreci bozukluğu, disleksi, mekânda yönelme zorluğu ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olarak belirlemiştir.

Brody ve Mills'in (1997) çeşitli kaynaklardan aktardığına göre, iki kere farklı olan üstün zekâlı çocukların üç ayrı alt grubu bulunmaktadır. Birinci grupta, okulda başarısızlık, motivasyon eksikliği gibi nedenlerden ötürü zorluklar yaşayan, bazen de tembel olarak nitelendirilen üstün zekâlı çocuklar yer almaktadır. İkinci grupta üstün zekâlı oldukları anlaşılmayan, ancak öğrenme güçlüğü tanısı almış çocuklar bulunmaktadır. Üçüncü grupta bulunan üstün zekâlı çocuklarda ise, üstünlükleri ile

öğrenme güçlükleri birbirini maskelemektedir. Bu üçüncü gruba ait çocuklar genelde sınıfta ne üstün olarak algılanır ne de öğrenmede yaşadıkları problemler anlaşılır.

İki kere farklı olan üstün zekâlı çocuklar, üstünlüklerini göstermekte engellerle karşılaştıklarından başarısız olma riski taşımaktadırlar. Bu özelliklere sahip olan çocukların cesaretleri kolaylıkla kırılabilir ve motivasyonları azalabilir (Colangelo, 2003).

1.6.2. Üstün Çocuklarda Özel Öğrenme Güçlüğü Sorunları

Üstün zekâlı ve öğrenme güçlüğü olan çocukların tanınması oldukça zordur. Bunun nedeni, hem üstün olmanın hem de özel öğrenme güçlülüğüne sahip olmanın farklı özelliklerinin olmasıdır. Bu iki özelliğin her çocukta kombinasyonları farklı sonuçlar doğurabilmektedir.

Dole'ye (2000) göre, özel öğrenme güçlüğü olan üstün çocuklar bir ya da daha fazla alanda sıra dışı bir yetenek veya beceri gösterirken, işlem süreçlerindeki sorunlar nedeniyle spesifik akademik zorluklar yaşamaktadır. İşitsel ve görsel algı, hafıza alanlarındaki zorluk gibi işlem süreçlerindeki sorunlar özel öğrenme güçlüğü olan üstün çocukları üstün olup başarısız olanlardan ayırmak için önemli bir ayırt edicidir.

Özkardeş'e göre (2004), bu tür çocukların tanılanması güç olmaktadır. Bunun nedenlerinden bir tanesi üstün zekâlı çocukların kendilerini rahatlıkla kamufle edebilmeleridir. Ayrıca özel öğrenme güçlüğü olan üstün çocuklar nadiren üstün başarı gösterdiklerinden zaten üstün olduklarının anlaşılması oldukça zordur.

1.7. Planlama, Dikkat, Eş Zamanlılık ve Ardıllık (PASS) Teorisi ve Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS)

Bilimin amacı, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için teoriler geliştirmek ve test etmektir. Bu teoriler sayesinde gözlemlenebilir olaylar öngörülebilir. Ayrıca teoriler, küçük bileşenlerden yola çıkılarak, daha karmaşık fenomenlerin açıklanabilmesi açısından da önemlidir.

Teori tabanlı bir çalışma, psikoloji gibi uygulamalı bir bilim dalında ve daha önemlisi zekâ alanında özellikle gereklidir. Belli bir yaklaşımın seçilmesinin (teori ya da IQ testi) elde edilen bilgi üzerinde doğrudan etkili olduğunu kabul etmek gerekir.

Basitçe denebilir ki, hangi test kullanılırsa, zekâya o testin bakış açısından bakılmış olur. Ayrıca, test ne kadar doğruysa, açıklamalar da o kadar iyidir, açıklamalar ne kadar iyiyse öngörüler o kadar kesin olur. Kullanılan metodlar neyin gözlemlenip neyin gözlemlenemeyeceği üzerinde belirleyici olduğundan, edinilen bilginin geçerliliği ve kullanılabilirliği üzerinde doğrudan etkilidir. X, Y ve Z yi ölçen bir test, A - W arası bilgilere karşı duyarlı değildir. Ulaşılan sonuçlar, kullanılan aracın kalitesine doğrudan bağlantılıdır.

Herhangi bir alandaki bilimsel araçların gelişimi ve edinilen bilginin tipi ve miktarı, kullanılan teknoloji ile doğrudan alakalıdır. Teknoloji geliştikçe, konu ile ilgili anlayışımız da gelişir. Wechsler ve Binet gibi "geleneksel IQ" testlerini kullandığımızda (Naglieri, 1996), bilgi edinmek için tek bir yaklaşım kullanmış oluyoruz ve bu durum, görüş alanımızı daraltıyor (Naglieri & Das, 1990). Teknolojideki güncel gelişmeleri takip edersek, bilişsel işlemler alanında gelişmeler sağlayabiliriz. Bunu ancak, Cattell (1963), Guilford (1967), Hunt (1990), Luria (1966), Neisser (1967), Piaget (1978), Pribram (1971) ve daha birçok bilim adamının son 50 yıl içinde ortaya çıkarttığı deliller ve teorileri bir araya getirerek başarabiliriz. Bunun için ayrıca, bilişsel işlemlere ait daha geçerli teorilerin geliştirilmesi sayesinde daha iyi zekâ testlerine ulaşılabileceği fikrini kabul etmeliyiz (Naglieri, 1997).

1.7.1. Bilişsel İşlevlere Ait PASS Teorisi:

PASS teorisi, dünya çapında birçok ülkede yirmi beş seneden fazla bir süre yapılmış teorik ve deneysel çalışmaların sonucudur (Das, Naglieri & Kirby, 1994). Das ve arkadaşları, zekâyı bir algılar kümesi olarak görmeleri sayesinde, Luria'nın çalışmaları (1966, 1970, 1973, 1976, 1980, 1982) ile zekâ alanı arasında bir bağlantı kurmuş oldular (Das, Kirby & Jarman, 1979). Naglieri ve Slovtsky'ye göre (1995), bilişsel teori, nöropsikolojik bulguları (Anohkin, 1969, 1978; Luria, 1966), bilişsel işlem araştırmalarını (Broadbent, 1958; Das, 1994; Hunt & Lansman, 1986; Simon, 1981) ve insan davranışının sosyokültürel bileşenlerini (Luria, 1976; Vygotsky, 1978; Vygotsky & Luria, 1993) bir araya getirir. İlk aşamalarda bu çalışma, bilgi işleme modeli (Das 1973; Das, Kirby & Jarman, 1975) olarak tanımlanıyordu, daha sonra bilgi birleştirme modeli (Das, 1979) ve yakın zamanlarda ise PASS diye adlandırılan (Naglieri, 1989; Naglieri & Das, 1990) zekânın bilişsel işlevi teorisi olarak tanımlandı. PASS teorisi ve CAS; nöropsikoloji, bilişsel psikoloji

ve psikometrinin, insanın bilişsel işlevlerinin ölçülmesine dayalı bir teori ile sentezinin sonucudur.

İnsan zekâsının ölçümü için araçlar geliştirirken birkaç noktaya dikkat edilmelidir. Öncelikle, geleneksel IQ testlerinin yetersizliklerinin üstesinden gelmek isteniyorsa, zekâ teorik olarak tanımlanmalı ve daha geniş bir ölçüme tabi tutulmalıdır. Dikkat edilmesi gereken söz konusu noktalar, profesyonellerin, çocukların akademik sorunlarının geleneksel IQ testlerince ele alınamadığına yönelik görüşlerini hedef almaktadır (Kaufman,1994). Bu ölçümleri daha işe yarar hale getirmek için psikologlar, Wechsler ölçeği gibi testler için detaylı yorumlar geliştirip zekânın zayıf ve güçlü yanları ile ilgili hipotezler ortaya çıkardılar. Bu hipotezleri geliştirmek için, Wechsler alt testlerini ve ölçeklerini tartışan sayısız makale ve sayfa yazıldı (örn. Kaufman, 1979, 1990, 1994; Sattler, 1988; Wielkiewicz, 1990).

Das ve arkadaşlarına (1994) göre PASS Teorisi, zekâyı bilişsel işlemler olarak yeniden kavramsallaştıran bir görüş ortaya koymaktadır. Bu teori insanın bilişsel fonksiyonlarını, bilginin zeminini olarak kabul edilen Planlama, Dikkat, Eş Zamanlı ve Ardıl bilişsel işlemlere dayandırmaktadır. Bu teoriye göre insanın bilişsel aktiviteleri 4 parçadan oluşmaktadır:

- Bilişsel kontrolü sağlayan **planlama** işlemleri.
- İstenilen amaca ulaşmak için işlemlerin kullanımı, kararlılık ve kendini kontrol, belli bir süre içinde odaklanmış ve seçici bilişsel aktiviteyi sağlayan **dikkat** işlemleri.
- Bilgi üzerinde işlem yapmanın iki formu olan **Eş Zamanlı** ve **Ardıl** Bilişsel işlemler (J. A. Naglieri, J. P. Das, 1997).

PASS Teorisi birkaç çeşit gelişime imkan tanır. Aşağıdaki tanım, zekânın teori tabanlı tanımlarındandır:

Zekâ üç bileşenden oluşur. Birincisi, odaklanmış bilişsel aktivitelere yol açan, dikkate bağlı işlevlerdir; ikincisi, iki tipten oluşan (eş zamanlı ve ardışık) bilgi işlevleridir; üçüncüsü ise, dikkat kontrolünü, bilgi işlevlerinin, iç ve dış bilginin ve bilişsel araçların kullanımını ve amaçlara ulaşmada kişinin kendisini yönlendirmesini sağlayan planlama işlemleridir (Naglieri & Das, 1996).

Planlama: Planlama işlemleri bireyin, dikkatini, eş zamanlı ve ardıl işlemleri ve bilgilerini kullanarak problemlerin çözümlerini belirlemesini ve bunları hayata geçirmesini sağlar. Bu işlem, eylem planları geliştirmeyi, etkinliklerini değerlendirmeyi, etkilerini kontrol etmeyi, eylemleri gerçekleştirmeyi ve doğaçlama olarak konuşmak gibi dilsel işlevleri kapsar. Planlama işlemleri bireyin herhangi bir çözümü olmayan problemleri çözmesine olanak tanır. Bu karmaşık ya da basit bir iş olabilir ve dikkate dayalı, eş zamanlı ve ardıl işlemler içerebilir ama asıl gereksinim problemin nasıl çözüleceğini belirlemektir. Bir plana gereksinim duyulduğu zaman, birey bir yaklaşım geliştirebilmek için kendi bilgilerini gözden geçirir. Eğer bilgiler arasında var olan bir yaklaşıma rastlanamazsa, bir ön eylem planı geliştirilir ve plan incelenerek anlamlı olup olmadığına karar verilir. Eğer kabul edilebilir olduğu ortaya çıkarsa plan yürütülür, aksi taktirde yeni bir plan oluşturulur. Eğer plan hayata geçirilirse, yaklaşımın etkinliğini arttırmak, planı uygulamaya devam etmek, en etkin yaklaşım için planı düzenlemek ya da yeni bir plan oluşturmak konularında kararlar alınır.

Dikkat: Dikkate dayalı işlemler bireyin belli bir uyarana cevap vermesine ve diğer uyaranlara aldırmamasına olanak tanır. Her ne kadar uyaran dikkat ve seçici dikkat bu bileşeni içeriyorlarsa da, seçici dikkatin ilgi boyutu da vardır, çünkü seçici dikkatin içinde yeteri kadar uyaran dikkat olduğu varsayılır. Seçici dikkat için uygun bir uyaranın seçilmesi ve diğerlerinin göz ardı edilmesi gerekir ve bu işlem, hedef uyaran ve istenmeyen uyaranlar birbirine yakınken çok zorlaşır. Bu yüzden dikkat, yönlendirilmiş bir bilişsel aktivite olarak ve farklı uyaranlara karşı koyma yeteneği olarak tanımlanabilir.

Eş Zamanlı: Eş zamanlı işlemler, uyaranları, her grubun birbiri ile bağlantılı olduğu gruplara ayırmayı sağlar. Eş zamanlı işlemler, uyaranlar anlaşıldığında veya hatırlandığında ya da uyaranların algısal yanları ile uğraşırken devreye girer. Eş zamanlı işlemlerin özünde, uyaranların bağlantılı (haritalanabilir) olması vardır. Eş zamanlı olarak işlenmiş bilginin haritalanabilir olduğunu kabul ederiz çünkü bileşenler bağlantılıdır. Gerek aktivitelerdeki gerçek uyaranın incelenmesi, gerekse uyaranın hatırlanması sayesinde incelenmeye açıktır. Eş zamanlı işlemler bireyin bir sorudaki parçaları bir araya gerirmesi gerektiği her durumda devreye girer.

Ardıl: Ardıl işlemler, uyaranların zincirleme bir gelişim oluşturacak şekilde ard arda sıralanmasını sağlar. Ardıl işlemlerin ayırt edici özelliği, bileşenlerin sadece doğrusal bir ilişkilerinin olması ve her uyaranın sadece kendinden bir sonraki ile

bağlantılı oluşudur. Yeteneğe bağlı hareketler (örn. yazı yazma) için ardıl kodlama gereklidir çünkü bu tür bir aktivite "birbirini önceden kesin olarak belirlenmiş şekilde takip eden, haritalanamayan bir dizi harekete" ihtiyaç duyar (Luria, 1966). Yeteneğe bağlı hareketlerin oluşumunun ilk aşamalarında, her ardıl bağ birbirinden ayrı olarak durur ve daha kapsamlı bir hareketin adımları olarak görülebilir. Sadece hareketler otomatikleştiğinde zincirdeki ilk uyaran ardıl eylemin otomatik olarak gerçekleşmesini sağlayan bir sinyale dönüşebilir.

1.7.2. PASS İşlevlerinin Aralarındaki İlişkiler

PASS işlevleri, doğaları gereği dinamiktirler, bireyin kültürel deneyimlerine göre değişiklik gösterebilirler, gelişimsel değişimlere açıktırlar ve kendi içlerinde anlamlı bir sistem oluştururlar. PASS işlevleri interaktif olduklarından, günlük hayattaki hemen her işte uyum içinde çalışırlar. Bu işlevlerin kullanımı, işin gereklerinin, bireyin deneyimlerinin ve seçimlerinin ve ortamdaki etkilerin bir sonucudur.

İşlevlerin etkinliği ancak bilginin, planlama, dikkat, eş zamanlı ve ardıl işlemler ile birleşmesi sayesinde mümkün olur. Her ne kadar her işlev kendi fonksiyonlarını içeren ayrı birer bileşense de, karmaşık bir işlemler sistemi şeklinde bilişsel bir aktivite oluştururlar. Eş zamanlı ve ardıl işlemler, planlama ile birlikte bilginin edinilmesine yardımcı olur ve aynı zamanda bu üst fonksiyonlar, öğrenmeye olanak sağlayabilmeleri için belli bir dikkat seviyesine ihtiyaç duyarlar. İşlenecek olan bilgi, duyuların herhangi biri ile algılanabilir (gözler, kulaklar, deri, kas hareketleri vb.) ve bu ard arda (zaman içinde) veya senkronize (aynı anda) olabilir. Bilginin edinilmesi, işin gereklerine bağlıdır ve bu edinim bilginin sunuluşunda kullanılan yöntemlerden (ard arda veya aynı anda) etkilenmez.

PASS ve sosyokültürel sistem arasındaki ilişkiler Naglieri ve Sloutski (1995) tarafından açıklanmıştır. Açıklamalarına göre, sosyokültürel alt sistem, bireye bilişsel araçlar (semboller, işaretler ve güçlü sosyokültürel bileşenleri olan teknolojiler) ve sunum, işlem ve yeni bilgi edinimini sağlayan bir bilgi tabanı (örn. dil, edebiyat, matematiksel işlemler, teknolojiler ve problem çözme metodları) sağlar. Sosyokültürel bilgi vardır veya dışarıda saklanır, fakat eğitim ve gelişim sürecinde içselleştirilir (Vyotski, 1978).

Bireyin henüz edinmemiş olduğu fakat topluma açık olan tüm bilgileri kapsayan "dış bilgi", günümüzün ileri iletişim ve bilgi sistemleri düşünüldüğünde, modern toplumlar için gittikçe daha edinilebilir hale geliyor. İçselleştirilmiş bilgi, kişinin hafızasında kısa veya uzun süreli olarak yer alır. Bu bilgi, kişinin kendi bilişsel işlemleri üzerinde istemli ve bilinçli kontrol sağlamasına olanak tanıyan bilişsel araçları içerir. Söz konusu bilişsel araçlar, eylem planları geliştirilmesi, istemli dikkat, eş zamanlı işlemler ve ardıl işlemler açısından önemli rol oynar (Naglieri & Sloutsky, 1995). Dış bilginin içselleştirilmesi ve bilişsel araçların geliştirilmesi, gelişimsel dönüşümler ile ilgili adım adım işleyen bir süreçtir (Galperin, 1989).

1.7.3. PASS'ın CAS ile İşlevselleştirilmesi

PASS Teorisi'nde yer alan dört işlev, CAS'in Bilişsel İşlevler Ölçekleri'nde ele alınmaktadır. Bu ölçekler, insanlar için gerekli olan bilişsel işlemlere geniş bir yelpazede bakarlar. PASS ölçeklerine ait her alt test, teorideki ve pratikteki durumlar göz önüne alınarak geliştirilmiştir. Bu sebeple her ölçek, işlevleri çeşitli boyutlarda ele almaktadır. Örneğin, planlama testleri, farklı detay seviyelerinde çeşitlilik gösterirler (detay boyutları); dikkat ölçümleri, uyaranın algılanması noktasındaki seçici dikkate ait boyutları içerirler (algısal dikkat), ya da sözel tepkiye ait boyutları içerirler (ifadesel dikkat); eş zamanlı işlemlere ait alt testler, sözel olmayan (şekil hafızası) ve sözel olan (eş zamanlı sözel) içerikleri ölçerler; ardıl ölçekler ise tekrar, hafıza (kelime serileri), yazılara ait daha karmaşık algılar (cümle tekrarları ve sorular) ve minimal hafıza gereksinimlerini (ardıl konuşma ölçümü) ölçerler.

1.7.4. PASS Alt Testlerinin Geliştirilmesi

CAS alt testleri seçilirken, öncelikle PASS Teorisi ile tutarlılıkları dikkate alınmıştır. Teorik çerçeveye ve önceden tanımlanmış fonksiyonel mimariye uygun olan belirli işlevlere ait ölçümler seçilmiştir (Naglieri & Das, 1990). Örneğin, planlama testleri, gerçekleştirilmesi kolay olan, fakat bireyin problemin çözümü ile ilgili kararlar almasını gerektiren testler olmalıdır. Dikkat testleri, bireyin sadece hedef olarak belirlenmiş uyaranlara cevap vermesini gerektiren testler olmalıdır. Eş zamanlı işlemleri ölçen testlerde, birey bir bütünün parçaları arasında ilişkiler kurmalıdır. Ardıl işlemleri ölçen testlerde ise var olan ard arda ilişkilerin farkına varılmalıdır.

1.7.5. CAS'te Yer Alan Bilişsel Değerlendirme Alt Testleri

Bu bölümde, CAS içindeki PASS Ölçeği alt testleri yurtdışında gerçekleştirilen standardizasyon aşamasındaki halleri ile kısaca anlatılmışlardır.

1.7.5.1. Planlama Ölçümleri

CAS içindeki planlama alt testleri, çocuğun eylem planları yapmasını, bu planları gerçekleştirmesini ve bu planların gerçek hedefle uyuştuğunu görerek herhangi bir hata varsa düzeltmesini gerektirir (Luria, 1973). Bu nedenle, planlama testleri tamamlanması zor testler değillerdir, çocuğun görevi tamamlamada hangi yolu seçtiğinin puanlandırıldığı testlerdir. Daha iyi planlar oluşturan çocuklar, daha iyi stratejiler geliştirirler ve problem çözümünde bunları uygularken daha verimlidirler. Bu yüzden, bu görevlerde ardıl ve eş zamanlı görevlerdeki gibi bir düzenli zorluk derecesi artışı yoktur. Planlama testlerinin asıl özelliği daha basit görevlerin tamamlanmasında problemin çözümüne yönelik etkin metodlar geliştirilmesi ve kullanılmasıdır.

1.7.5.2. Dikkat Ölçümleri

CAS içindeki dikkat alt testleri seçici dikkati ölçmek üzere geliştirilmişlerdir (örn. belli bir uyaranın algılanması ve aldatıcı uyaranlara verilen tepkiler). Beyni çeşitli aktiviteler için hazırlayan genel uyarılmaların aksine, seçici dikkatin "harekete geçiren özel bir yönlendirici" olduğu kabul edilir (Luria, 1973). CAS içindeki dikkat alt testleri seçici dikkati ölçerler, yani bireyin çok boyutlu uyaranların tek bir boyutuna odaklanıp diğer boyutları görmezden gelmesini gerektirirler. Testlerle ilgili yapısal analizler, çocuğun hedef uyaranı inceleyip cevap verirken, yanıltıcı uyaranlara cevap vermekten kaçınması gerektiğini gösteriyor. Bilmek gerekir ki dikkat ve planlama birbiri ile alakalıdır, çünkü yanıltıcı uyaranlara cevap verilmesi, ana hedefe doğru programlı bir davranışa (çocuğun komutları takip etmesine) engeldir, bu yüzden dikkat gerektiren işlerde ikinci husus planlamadır (Luria, 1973).

1.7.5.3. Eş Zamanlı Ve Ardıl İşlevlerin Ölçümleri

CAS eş zamanlı ve ardıl işlem ölçekleri, "dış dünyayı farklı yönlerden etkileyebilecek, beyne ait iki entegre aktiviteyi" (Luria, 1966) ölçerler. Eş zamanlı işlemler, uzamsal bileşenlere sahip farklı uyaranları gruplar halinde birleştirir, ardıl

işlemler ise farklı uyaranları düzenli ve düzlemsel seriler halinde bir araya getirir. Bu iki işlev tipi, görsel ve işitsel uyaranlarla yakından bağlantılıdır, çünkü eş zamanlı sentez "vücudun uzaydaki durumunu açıklayan görsel, kinetik ve gözlemsel bileşenlerle ilişkilidir", bunun tersine, ardıl sentez "motor ve işitsel sistemlerle ilişkilidir". Bu sebeple, bir kelime grubu sözel olarak sunulduğunda, görsel bir sunumdan daha az eş zamanlı işlem kullanılır. Yani, uyaranların sunuluş biçimi, işlevlerin ölçülmesinde ne derece verimli olabileceğimizle doğrudan bağlantılıdır. CAS için bu dengeler mümkün olan en uygun şekilde ayarlanmıştır.

1.7.6. PASS ve CAS ile Geleneksel IQ Testleri Arasındaki Farklar

PASS ve CAS'in, Wechsler ve Stanford-Binet: Dördüncü Sürüm (SB-IV; Thorndike, Hagen & Sattler, 1986) gibi geleneksel IQ testlerinden farkı iki açıdan incelenmelidir. Birincisi, ölçülen açısından benzerlikler ve farklılıklar; ikincisi ise öğrenme problemi olan bireylerde bilişsel açıdan güçlü ve zayıf yanların belirlenmesindeki farklardır.

1.7.6.1. Benzerlikler ve Farklılıklar

CAS testleri ile geleneksel IQ testleri arasındaki en büyük benzerlik, eş zamanlı işlemler içeren bölümlerdir. Wechsler ölçümleri de, SB-IV testleri de sözel olmayan uzamsal testler diye adlandırılan kısımları içerirler. Küplerle Desen bölümleri buna örnek olarak gösterilebilir. WISC-R Küplerle Desen ile Das ve Naglieri'nin benzer bir testi PASS Teorisi'nden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu tür testlerde eş zamanlı işlemler kullanılır çünkü ancak tasarımdaki tüm bileşenler bir arada düşünülürse doğru sonuca ulaşılabilir. Matrisler ve Şekil Hafızası testleri bu tür testlerdir.

Sözel olmayan testlerin yanısıra, geleneksel IQ testlerinde sözel ve sayısal testlere de büyük ölçüde yer verilmiştir. Wechsler'deki kelime dağarcığı ve aritmetik testleri ile SB-IV'teki sözel bağlantılar ve niteliksel ölçüm testleri bu tür testlerdir. Söz konusu sözel ve sayısal testler, sayma, sözel bir problemi çözme gibi kısımlar içerirler. PASS Teorisi'ne göre bu tür testler tek bir işlem ile gerçekleştirilemez. Örneğin bir matematiksel hesap sadece planlama işlemi kullanılarak çözülebilirken, diğer sözel-sayısal testler, tüm PASS işlemlerinin aynı anda kullanılmasını gerektirir. Bu yüzden bu tür testler IQ ölçümünde değil, genel akademik başarı ölçümlerinde kullanılmalıdır.

Hafıza ve sıralama bölümleri, bazı testlerde ayrı birer kısım olarak (Binet), bazılarında sözel testlerin içine dâhil edilmiş şekilde (WISC-R), bazılarında da tüm teste yayılmış şekilde (SB-IV Hafıza Kısmı) görülmektedir. Genelde bu tür tekrarların ardıl işlemler olduğu kabul edilir, fakat söz konusu testler, gittikçe artan bir zorluk derecesi ile tasarlanmış olduklarından bu testlerin cevaplandırılabilmesi için ardıl işlemler yeterli olamamaktadır.

Geleneksel IQ testlerine bir bütün olarak bakıldığında üç sonuç ortaya çıkmaktadır:

1. Eş zamanlı işlemleri ölçebilmektedirler.
2. Ardıl işlemleri, ancak diğer bazı işlemler ile birlikte ölçebilmektedirler.
3. Sözel ve sayısal testler, tüm PASS işlemlerinin kullanıldığı, genel başarıyı ölçen testlerdir.

Yukarıdaki sonuçlara göre, insanın bilişsel fonksiyonlarının en önemlileri olan planlama ve dikkat tamamen dışarıda bırakılmıştır. PASS açısından bakıldığında, geleneksel IQ testleri sadece sınırlı bir zekâ ölçümü yapabilmektedirler.

1.7.7. Nöropsikolojik Yaklaşımlar ve PASS Teorisi

PASS Teorisi, beyin üzerinde yürütülen araştırmalar ve insan davranışlarının laboratuvar ya da sınıf koşullarında incelenmesi ile elde edilen verilere dayandırılarak geliştirilmiştir. Beyin bilginin işlendiği ana organ olduğundan bilgi işlem sürecini daha iyi anlamak için bu organı tanıyarak söz konusu teoriyi anlatmaya başlamak en doğru yöntem olacaktır.

Damasio'ya (1994) göre beyin karmaşık yapısından dolayı "sistemlerin süpersistemi" olarak değerlendirilmektedir. Bu karmaşık yapı sadece aşağıdan yukarıya ve tam tersi şeklinde değil aynı zamanda işlevlerin pararlel olarak yerine getirildiği bir sistemdir. Aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya, parelel, birleştirici (convergence), ayrımlaştırıcı (divergence) gibi, oldukça karmaşık işlemleri aynı anda gerçekleştiren, bilişi ve daha da genel olarak zihni işlevsel hale getiren beyin; karmaşayı çok özel bir düzen halinde çözümlemiştir. Karışıklık kendi içinde inanılmaz bir düzen halinde çözümlenmiştir (Karakaş, 2003).

Korkmaz'ın (2000) Luria'dan (1981) aktardığına göre, beyindeki yapılar ile işlevleri arasındaki birebir karşılıklı ilişki "Ayırımcı" (Lokalizasyoncu) görüş tarafından ifade edilmektedir. Bunun tam aksi, "Bütüncül" (Holistik) görüş olarak tanınır ve tek bir psikolojik işlevin bile beynin bütünü tarafından gerçekleştirildiğini ifade eder. Psikolojik işlevlerin, beyinde bir grup anatomik yapının bir araya gelerek oluşturduğu üç fonksiyonel sistem tarafından gerçekleştirildiği düşünülmektedir.

1.8. Beyin

Tüm vücudun kontrol merkezi ve insan vücudundaki en önemli organ olan beyin, insan davranışının ve düşüncesinin kaynağıdır. Kıvrımlarında ve çıkıntılarında zekânın, yaratıcılığın, hafızanın, duyguların, temel içgüdülerin, hayatta kalma çabalarının, uykunun ve rüya görmenin mucizesini saklamaktadır (Barmeier, 1996). Kâinattaki başka bilinen hiçbir varlık insan beyni kadar karmaşık ve büyüleyici değildir. Yüzyıllar boyunca, bilim adamları beynin tam olarak nasıl büyüdüğünü ve nasıl geliştiğini incelemeye çalışmışlardır (Sousa, 2003).

Teknolojidekin yeni gelişmeler sayesinde beyin yapısının daha iyi araştırılabilmesi için yeni olanaklar oluşmuştur. İnsan beyninin daha detaylı araştırılması beyin yapısı hakkında daha çok bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır.

Nöropsikolojide, uygun testler kullanılarak beyin-davranış ilişkisi incelenir. Belli serebral lokalizasyonlarla bu işlevler arasındaki ilişki aydınlatılır ya da bu testlerle işlevsel değerlendirme yapılarak bilişsel profil çıkarılır. (Korkmaz, 2000).

1.8.1. Beynin Birinci İşlevsel Alanı

Luria'ya göre beynin üç işlevsel bölümü bulunmaktadır. Bunlardan ilki, zihinsel süreçlerin tonunu ve uyanıklığı sağlayan birimdir. İnsan ancak optimal koşullar var olduğu zaman bilgi alabilir ve işleyebilir. Bu optimal koşullar ise uyanık ve canlı olmaktır. Bu işlevi sağlayan başlıca yapılar subkortikal bölgede ve beyin sapında yer alır (Korkmaz 2000).

Naglieri'ye (2001) göre, dikkat ile ilgili kısım beynin ilk fonksiyonel parçası olan beyin sapı, diencephalon ve hemisferlerin iç kısımlarıdır. Tanrıdağ'ın (2003) Posner'dan (1997) aktardığına göre, beyindeki dikkat mekanizması retiküler aktivasyon sisteminin (RAS) yerleştiği üst beyin sapından başlayarak önce beynin subkortitikal yapıları (talamusun retiküler çekirdekleri gibi) daha sonra da bir dizi

kortikal alan (singüler, prefrontal ve parietal korteksler gibi) içinde organize olan ve aşama aşama genel şuurluluktan özel uyaranlara yönelik dikkate kadar özelleşen mükemmel bir beyin organizasyonudur.

Her türlü oryantasyon ve dikkat işlevinin başlaması beyindeki dikkat sisteminin alt yapısını oluşturan retiküler aktivasyon sistemi (RAS) sayesinde gerçekleşir. RAS'ı etkileyen olaylar şuur bozukluklarına neden olarak dikkat süreçlerini daha başından kesintiye uğratırlar. Bu nedenle, çeşitli düzeylerde şuur bozuklukları (somnolans, letarji, koma gibi) gösteren kişilerde dikkatin çalışması ve testi mümkün değildir. Şuurluluğun korunduğu bir zeminde dikkat gerektiren olayların kategorik ayrımlanması, içinde hem RAS'la, hem de bellek, motor ve sensoryel işlevlerle ilgili çekirdekler içeren ve bu özelliği ile önemli bir ara istasyon olan talamus tarafından yapılmaya başlanır (Tanrıdağ, 2003).

Seslere, dokunmalara, hareketlere, kelimelere, yüzlere ve spasyal hedeflere yönelik kategorik dikkat ayrımlaması bu aşamadan sonra başlar. Bundan sonraki aşama, kategorize edilen uyaranlara ya da hedeflere yönelik olarak motivasyonun gerçekleştirilmesidir. Bu hazırlıktan sorumlu yapı ise singülat girüste yer alan singülat kortekstir. Dikkat mekanizmasının en üst aşamasında ise farklı kortikal alanlar ve bunların arasındaki bağlantılar yer alır. Bu aşamada yaşananlar ise kişinin artık net biçimde duyusal ve motor dikkat gerektiren uyaranları ayrıştırması ve gerektiğinde bunlar arasında tercihini kullanmasıdır (Tanrıdağ, 2003).

Luria'ya göre, beynin ilk bloğunu oluşturan bölümün işlevi olan uyarılma (arousal) hem vücudu hem de aklın etkinlik düzeyini ayarlar. Bu bölüm retiküler formasyon (reticular formation) ve talamus (thalamus) gibi beynin iç kısımlarına ait yapılarını (subcortial structures) içerir ve beynin diğer alanlarına oranla daha çok beynin ön bölümü ile etkileşim içindedir. Uyarılma da üç kaynaktan etkilenir: (1) hipotalamus tarafından düzenlenen bireyin metabolik işlemleri (bazı insanlar tembel ve uykuluyken bazıları enerji dolu olabilirler, başka bir deyişle farklı insanlar farklı metabolik süreçlere sahipler.); (2) uyarıcı yeni, yoğun veya karmaşık olduğunda dışardan gelen uyarıcının ulaşması gereken yere gitmesini kaydederek tepkiyi saptama, (3) niyet, plan vb. gibi beynin ön kısmından gelen diğer düşüncelerin uyarıcılarının içsel kaynakları. Bu üç kaynaktan en çok son ikisi dikkatle ilişkilidir (Naglieri 2001).

Uyarılma (arousal) aktif olma durumudur. Örneğin, bir kişi uykulu olduğunda uyarılma düşük, birey kahve içtikten sonra uyarılma yüksektir. Bilişsel etkinlikler sırasında zor bir problemi çözerken çok daha fazla uyarılmaya ihtiyaç vardır. Bu belirli bir uyanıklık halinden çok genel bir uyanıklık halidir. Diğer yandan dikkat spesifiktir. Genel olarak uyanık (alert) olmamıza rağmen biz özellikle bir şeye dikkatimizi veririz. Her ne kadar uyarılmayı dikkatten ayırmak kolay olmasa da uyarılmanın beynin iç kısımları (subcortial) tarafından kontrol edilirken dikkatin beynin dış kısımları tarafından, özellikle de beynin ön kısımları (frontal lob) tarafından, kontrol edildiğini söylemek mümkündür (Naglieri, 2001).

1.8.2. Beynin İkinci İşlevsel Alanı

Dış dünyadan gelen bilginin alınması, kodlanması ve depolanması ile ilgili olan bu ikinci fonksiyonel sistem beyin kabuğunda bulunmaktadır. Beyin kabuğunun görsel, işitsel ve dokunsal bölgelerini kapsar. Bu bölgelerde dış dünyadan gelen değişik yapılardaki (görsel, işitsel, dokunsal) uyarılar değerlendirilir ve duyu organları aracılığı ile toplanan bu bilgiler rafine hale getirilir. Burası dış dünyanın bir yansıması gibidir (Korkmaz, 2000).

Hafıza da büyük çapta burada temsil edilir. Bilindiği gibi hiçbir şey hafızanın bazı bölümlerine dokunulmadan öğrenilmez. Bir çocuk bir olguyu, süreci ya da kavramı açıklanırken ya da gösterilirken anlayabilir; fakat hafıza olmaksızın hiçbirini hatırlayıp uygulayamaz. Solso'ya (2001) göre hafıza, birçok bilişsel psikolog için, yüksek seviyeli bilişsel süreçlerin kullanıldığı bilgilerin kodlanması ve depolanması işlemidir. Nöroloji uzmanları genelde üç tip zamansal hafıza olduğundan hemfikirdir. Bunlar zamansal etkileşimler için *anlık hafıza* ve *işleyen hafıza* ile kalıcı depolama için *uzun süreli hafıza*dır. Anlık hafıza, bir görevi tamamlayabilmek için gerekli itemleri birkaç saniyeden bir dakikaya kadar hatırlayabilme yeteneği iken; işleyen hafıza, bilgileri bilinçli olarak ve ilgili aktiviteleri yanıtlayacak kadar (birkaç dakikadan saatlere kadar değişebilir) hatırlama yeteneğidir. Pek çok araştırma sonucu elde edilen bulgular, prefrontal korteksin, bir hedefe ulaşma doğrultusunda işleyen hafızayı içerdiğini göstermektedir (Fuster, 2000). Uzun süreli hafıza ise bilgiyi aylarca, yıllarca ve bazen de yaşam boyu hatırlayabilme yeteneğidir (Cüceloğlu, 1998; Sousa, 2003). Hafızanın, yönetsel fonksiyonlarda ve özellikle de planlamada büyük önem taşıdığı sık sık vurgulanmaktadır (Phillips, Wynn, Gilhooly, Sala ve Logie, 1999).

Dört ya da beş yaşındaki bir çocuğun Salı gününün (her hafta mutlaka) Çarşamba gününden, yazın ise (her yıl) sonbahardan önce geldiğini algılayabilmesi gerekir. Bir öğrencinin zihni bu tür sıralamaları değerlendirebilmelidir. Bazı öğrenciler ardışık düzenleri hızla takip edebilirken, diğerleri ardışık düzenlerden göreceli olarak habersizdirler (Levine, 2002). Naglieri'ye (2001) göre; PASS Teorisi'ndeki Eş zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler'in işlev alanı olarak beynin ikinci fonksiyonel alanı tanımlanmaktadır. Eş zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler; central suicus'ların arkasındaki "Ardkafa Lobu (Oksipital Lop)", "Yankafa Lobu (Pariyetal Lob)" ve "Şakak Lobu (Tebporal Lob)" ile ilişkilidir. Brazis ve arkadaşlarına (1990) göre "Ardkafa Lobu"; görme ile ilgilidir. Beynin arkasında ve beyinciğin üstünde yer alır. Primer görme alanlarına her iki gözden görme siniri aracılığı ile uyarılar gelir. İkincil alanlar ise görülen bir cismin tanınması için önemlidir. Yüz tanıma, renk tanıma gibi daha kompleks işlevler bu bölgede yer alır. El göz koordinasyonu, bir cimsin tüm parçalarını bütün olarak tanıma burada gerçekleşir. "Şakak Lobu"nun ise; primer alanları işitme ile ilgilidir. İkincil alanları ise aynı anda gelen işitsel uyaranların ayırt edilmesinde veya ritm-tını ayırt etmede rol oynar. Bu ikincil alanlarda sol taraf bozulmuşsa konuşma seslerine, sağ taraf bozulmuşsa müzik seslerine duyarsızlık söz konusu olur. Peele'ye (1977) göre "Yankafa Lobu" ise; epikritik dokunma, stereognozi gibi yüksek kortikal duyumların merkezidir.

1.8.3. Beynin Üçüncü İşlevsel Alanı

Üçüncü bölge olan "Frontal Lob" ve "Prefrontal korteks"in nasıl işledikleri, hangi işlevlerle ilgili oldukları, ancak frontal lob hasarı ya da hastalıkları olan bireylerle yapılan çalışmalar sayesinde açığa kavuşmuştur.

Bu bölge Naglieri (2001) tarafından planlama süreci ile ilişkilendirilmektedir. Üçüncü fonksiyonel sistem, bilinçli etkinliğin örgütlenmesini sağlayan sistemdir. Burada program oluşturma, plan yapma, eylemlerin bir plana göre yapılıp yapılmadığını denetleme, doğrulama ve düzenleme işleri yapılmaktadır. İnsan pasif olarak tepki vermez, amaçlar yaratır, planlar kurar, eylemlerini programlar, performansını gözler, davranışını ayarlar. Böylece kişinin amacına uygun davranıp davranmadığını denetler ve sonuçlara göre yapması gereken değişiklikleri hesaplar (Korkmaz, 2000).

Hareketin programlanması, kontrol edilmesi ve geçerliliğinin gösterilmesi için özelleşmiş olan bir sistemde görülen işlev bozuklukları beynin ön kısımındaki

hasarlardan dolayı meydana gelmektedir. Luria, beynin ön kısımlarının organizmanın aktif durumunu gözetlediğini, bireyin düşüncelerini kontrol ettiğini, karmaşık içerikteki aktiviteleri programladığını ve aktivitenin bütün yönlerini gözlediğini tespit etmiştir (Hecaen ve Albert, 1978). Ayrıca Luria, beynin ön kısmındaki hasarın dürtü kontrolünü, istemli davranışın düzenlenmesini ve görsel algılamayı bozduğunu gözlemlemiş ve stratejilerin benimsenmesini gerektiren hafızaya da olumsuz etki yaptığını ifade etmiştir. Ani tepkilerin engellenememesi, plansız ve kontrolsüz şekilde yanlış olan davranışın seçilmesi beynin ön kısmının zarar görmesi durumunda ortaya çıkan durumlardandır. Beynin ön kısmı, gelişim sürecinde en son gelişir ve insan beyninin üçte birini kaplar. Bu bölge beyin sapındaki "reticular formation" ile yakından ilişkilidir ve yoğun bir şekilde inen ve çıkan liflerle desteklenmektedir. Bunlar motor korteks ve ikinci bloğu oluşturan yan kafa bölümleri ile de yakın ilişkiye sahiptirler. Davranışın bilinçli kontrolünün ilk formlarını oluşturan dönem sırasında (4-5 yaşlarında) beynin ön kısmı önemli bir gelişme kaydeder (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Perecman (1987) ve Fuster'e (1989) göre Planlama, içselleşmiş veya iç kodların açıklanışıdır ve beynin ön kısımlarının hasarından kötü etkilenir. Bu özel bölgenin "Prefrontal Korteks" olduğu konusunda fikir birliği vardır. Fuster'a (1989), göre bu bölgeye ilişkin fonksiyonlar kısaca aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Prefrontal korteks bölgesinin fonksiyonları, çok çeşitli bilişsel ve motor aktiviteleri düzenleyen üst düzey bir fonksiyona dâhil eder.

2. Prefrontal korteksin üst düzey bilişsel fonksiyonu bir hedefi olan temporal davranış yapılarının oluşumunu içerir ve hedefe yönelik davranışı şekillendirir.

3. Beynin bu bölümünün gelişmesiyle bizim yeni ve karmaşık davranışları oluşturmamız ve uygulamamız mümkün olur.

4. Prefrontal korteks farklı olan aktiviteleri birbirine bağlar. Zamana yayılmış olan aktiviteler davranışsal bir yapı altında toplanırlar.

5. Planlı davranışın belirli hiyerarşik yapı içerisinde adım adım gerçekleştirildiği ve amaca göre tanımlandığı düşünülürse bu planlı davranış amaca ulaşılana kadar devam eder. Bu hiyerarşik yapıyı

desteklemek için prefrontal korteks alanının kendisine denk düşen bir sinirsel yapı hiyerarşisi vardır.

6. Prefrontal korteksin temel fonksiyonu gelecek olayların tahmin edilmesi ve farkına varılmasıdır.

7. Prefrontal korteks planlı faaliyetlerin arkasındaki aktif güçtür ve sinirsel enerjisini uyarılma sisteminden alır.

8. Prefrontal korteksin en önemli rolü davranışın zamana göre düzenlenmesidir.

9. Düşünceyle hareket arasındaki uyumsuzluk bu alana olan zararın önemli sonucudur. Birey davranışını denetleyememesine rağmen hem düşünceyi hem de hareketi hatırlayabilir. Yani, yapması gerekeni hatırlayabilir ama davranışına yansıtamayabilir.

10. Kişinin plansız hareket etmeyi engelleyememesindeki başarısızlığı bu bölgedeki yıkımın önemli bir sonucudur. Bu bölgedeki yıkım davranışların kontrol altına alınamamasına sebep olur. Sonuç olarak davranışın zamana göre organize edilmesinde bir bozulma ve zamansız tepkilerin ortaya çıkması gibi durumlar meydana gelir.

11. İstemli motor etkinliklerinin sorunsuz bir şekilde uygulanması prefrontal korteks tarafından kontrol edilir. Prefrontal korteks: a) önceki olaylar hakkındaki bilgilerin saklanmasını, b) motor sistemin daha önceki yaşantılara göre hazırlanmasını, c) uygunsuz motor dürtülerin kontrol edilmesini sağlar. Bu üç faktörün hepsi hiperaktivite ve/veya dikkat eksikliği bozukluğunu anlamada oldukça önemlidir.

Prefrontal korteksin bilişsel fonksiyonları fizyolojik olmayan terimlerle ifade edilmiştir. Bunlar, planlama fonksiyonlarının değerlendirilmesine doğrudan uygulanabilir (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

1.9. PASS Teorisini Oluşturan Bilişsel İşlemler

1.9.1. Planlama

Naglieri ve Das'a (1997) göre, planlama, bireyin problemlerine uygun olan çözümler ürettiği, seçtiği, uyguladığı ve değerlendirdiği bir süreç olan zihinsel bir işlemdir. Bu işlem oldukça karmaşık problemlerin çözümünde kullanılan araçları içermektedir.

Planlama işlemleri, bir yöntem ya da çözümün hazır olarak verilmediği problemleri çözme aracıdır. Bunlar hem basit hem de karmaşık faaliyetlerden oluşan ve ayrıca Dikkat, Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel işlemleri de kapsayan uygulamalardır (J. A. Naglieri, J. P. Das, 1997).

Luria'ya (1966) göre Planlama, davranışın programlanmasını, denetlenmesini ve geçerliliğinin kanıtlanmasını içeris. Das'a (1980) göre ise Planlama, bireyin bir problemi çözmek ve bir amaca ulaşmak için benimsediği değişik stratejiler ve kararlar serisidir.

Welsh ve Pennington (1996), yönetsel fonksiyon terimini tanımlarken, yönetsel fonksiyonların gelecekteki hedefe ulaşabilmek için uygun problem çözmeyi koruma yeteneği olarak tanımlamış ve bu terimi engelleme, planlama ve görev ile hedeflerin zihinsel sunumlarını kapsayan geniş bir terim olarak belirtmişlerdir (Akt. Pennington, Benetto, McAleer ve Roberts, 1996).

Herbert'e göre planlama, bir problemin hedefine ulaşmak için sıralanmış davranışların bilinçli ya da düşünülmüş özelliklerini, planlar ve davranışlar arasındaki devamlı değişen ilişkiyi vurgulayarak, özellikle sonraki planları, hedefleri ve zihinsel temsiller üzerindeki tamamlanmış davranışların ne gibi etkileri olacağını içeren dinamik, iş gören bir süreçtir. Planlama, yaşamdaki hedefleri, öz deyişlerin rehberliğini, farklı soyutluk derecelerine göre bu hedeflerin ve programların özenle hazırlanmasını, korunmasını, izlenmesini, yenilenmesini ve uygulanmasını ya da terk edilmesini kapsamaktadır (Akt. Borkowski ve Burke, 1996).

Planlama işlemleri dikkat dağıtıcı uyaranları engelleyip düzensizliği kontrol altına alarak davranışları yönlendirir. Buradaki kontrol aynı zamanda geribildirimlere cevap vermeyi de gerektirmektedir. Planlama amaçlı bir eylemdir, kendinden dürtülüdür ve hareketten önce oluşur. Planlama sırasında birey büyük olasılıkla içsel

konuşmayı kullanarak davranışını kontrol eder. Ancak, planlamayı içeren algısal görevlerde olduğu gibi her zaman iç gözlemi yansıtmayabilir. Broadbent, Fitzgereld ve Broadbent'e (1986) göre birey, bir yargıya varmayı gerektiren üst düzey zihinsel işlevleri içeren faaliyetlerde ve bir probleme çözüm üretme sırasında aldığı kararlarda, çözüm için kullandığı stratejileri tanımlayamayabilir. Bu nedenle birey bir problemi çözerken planlı davranışının değerlendirmesini her zaman açık bir şekilde ve sözel olarak ifade edemeyebilir (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

PASS modelini oluşturan tüm işlemler ile planlı davranışın içeriğini oluşturan tüm bilişsel işlemler birbirleri ile ilişkilidirler. Dikkat, Eş Zamanlı ve Ardıl bilişsel işlemler Planlama ile karşılıklı etkileşim halindedir. Planlama gibi diğer bilişsel işlemler de temelde bilgiye dayanır. Aksi halde planlar eksik bilgili ve kullanışsız olacaktır. Tüm bunlardan sonra PASS modelindeki planlama işlemleri ile diğer bilişsel işlemlerin birbirinden ayrı düşünülemeyecekleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak, planlamanın problem çözme gibi üst düzey bilişsel aktivitelerdeki önemli rolünü ve beynin ön kısımlarının özellikle de en öndeki bölgenin zarar görmesi durumunda planlı davranışın bozulduğunu düşünerek bu açıdan bu iki durumun ayrı ayrı değerlendirilebilceği varsayılmaktadır (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Planlamanın nöro-psikolojik yönü, beynin ön kısmının zarar görmesi durumuna bağlı olarak, planlamaya dayalı davranışlardaki bozulmayı yansıtmaktadır. Bu bozulmalar bilişsel etkinliklerin kontrol edilmesindeki ve hataların değerlendirilmesindeki yaşanan sıkıntılarda ve yetersizliklerde gözlemlenmektedir (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

4–5 yaşlarından daha küçük olan çocuklarda planlamanın gerçekleşmediği, davranışı kontrol için içsel konuşma gibi bir sembolik sistemin kullanılmaması durumundan yola çıkılarak açıklanabilir. Bu yaşlarda konuşmanın kendi kendini kontrol rolü henüz gelişmemiştir. Luria'nın görüşleri de bu konuyu desteklemektedir. Ancak bu açıklamalar bize 4–5 yaşın altındaki çocukların davranışlarının düzensiz olduğu, rastgele ortaya çıkan davranışlara sahip oldukları ve planlı davranış için gerekli olan nöro-psikolojik yapıya sahip olmadıkları mesajını vermez. Bu çocukların sahip olamadıkları şey, yaptıklarından ziyade, ne yaptıklarını bilmelerine yarayan üst biliş (metacognitive activity) etkinliklerinin henüz gelişmemiş olmasıdır (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Bilişsel farkındalığın (üst biliş) planlama ile olan ilişkisi iki açıdan ele alınabilir. Bunarda birincisi, bilişsel farkındalığın motivasyonla olan ilişkisidir. Stratejiler amaç ve ihtiyaç ile birleştirildiği zaman etkili hale gelir. İkincisi bilişsel gelişim ile ilgilidir. 5 yaş civarındaki çocuklar stratejilerini ve düşüncelerini bilinçli olarak kontrol altına alabilirler ve 12 yaş civarında da düşüncelerini daha soyut, daha analitik ve daha sistematik hale getirebilirler. Bu gelişimsel yaklaşım Piaget'in bilişsel gelişim dönemleri olan işlem öncesinden somut işlemlere ve somut işlemlerden soyut işlemlere doğru giden süreç ile de uyumludur. Kontrollü motor aktivitelerin planlanmasında iç konuşmanın rolünün belirlenmesi bilinç ile eylem arasındaki ilişkiyi açıklamada önemli bir veri oluşturmuştur. Bu bağlantı ilk olarak Vygotsky (1934, 1965) tarafından ele alınmış ve bireyin içinde bulunduğu psiko-sosyal ortamın bu bağlantıları etkilediği vurgulanmıştır. Bunlar bir bireyin konuşmasını, bilişini ve davranışını şekillendirmektedir (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Dil, biyolojik bir potansiyel zemininde, genetik bir temelde, beyin ile ilgili diğer yapıların gelişmesiyle olanaklı olan ancak toplumsal bir dil ortamında kazanılan kompleks yetilerden biridir (Korkmaz, 2000). Dil önemli kavramların biçimlendiği ham maddedir. Çocuğun davranışı üzerinde bazı içsel kontrollerin oluşmasını sağlar; çatışmalar veya dayanılmaz istekler hakkında konuşmak, iç sesi kullanmak çocuğun aceleci olmasını ya da birden hücuma geçmesini engeller (levine, 2002). Davaslıgil'e (1985) göre, başka bir şeyin yerine geçen veya bir şeyi işaret eden her şey semboldür. Sözcükler sembol sisteminin en önemli unsurlarıdırlar. Sözcükler, Vygotsky için en güçlü sosyal araçlardır, çocuğun konuşması geliştikçe kendi eylemlerinin kontrolü ve planlaması da artar (Yavuzer, 1997). Luria ve Vygotsky'e göre; kaynaklar beynin dışındadır, kültürel etkenlerle kazanılır fakat bu üst düzey psikolojik işlemler çocuk geliştikçe içselleştirilir ve içselleştirilmiş zihinsel aktiviteler haline gelirler (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Akademik açıdan başarılı olan öğrencilerin sınıf arkadaşlarınınkinden daha geniş bir sözcük dağarcıklarının olması gerekmez. Başarılı öğrencileri gerçekten farklı kılan şey, bildikleri sözcüklerin anlamlarını, diğer çocukların bildikleri sözcüklerin anlamlarını bildiklerinden daha fazla bilmeleridir. Sözcüklerin anlamlarını bazı öğrenciler için körleştiren ya da bodur bırakan nörogelişimsel işlev bozukluklarıyla karşılaşmak çok yaygındır (Levine, 2002).

Okullarda gerçekleşen pek çok aktiviteyi tamamlayabilmek için de çocukların planlama becerilerini kullanmaları gerekmektedir. Örneğin, bir hikaye

konusunun oluşturulması, ayrıntılandırılması ve ana fikrinin oluşturulması, bilgilerin hangi sırayla ve nasıl sunulacağının düşünülmesi, yazım akışının kontrol edilmesi, yazı bütünlüğü ile ilgili ayrıntılar vb.yi içerir. Çeşitli sayıdaki uyarıları değerlendirebilen, organize edebilen, analiz edebilen bir çocuk planlamada da iyidir (Naglieri, 2001). Matematik derslerindeki problem çözme konusu da, bir problemin nasıl tamamlanacağıyla ilgili karar vermeyi, hata yapmamak için probleme odaklanmayı, matematiksel kuralları hatırlamayı ve uygulamayı, cevabı değerlendirmeyi gerektirmektedir (Naglieri, 1997).

Planlama, Hiperaktivite ve Dikkat Eksikliği olan çocukları zorlayan bir bilişsel işlemdir. Bu çocuklar Planlama gerektiren faaliyetlerde düşük performans gösterirler (Naglieri, 1997).

Luria (1969) bilinci; duyusal bilgiyi değerlendirme, ona eleştirel düşünce ve davranışlarla cevap verme, hafızadaki izleri koruyarak bu izleri ve davranışları gelecekte de kullanabilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Bütün bu bilişsel işlemleri gerçekleştirirken bilincin iç konuşma ile yakın bir ilişkide olduğu görülmektedir. Karmaşık bir beyin aktivitesi olan bilinç, gelen bilginin analiz edilmesini, önemli kısımlarının seçilmesini ve değerlendirilmesini ve hafızada kalan kısımların kullanılmasını, hedef davranışın aşamalarının kontrolünü ve son olarak da kendi davranışının sonuçlarının değerlendirilmesini içerir. İç konuşma sayesinde bir insan bir durumu analiz edebilir, önemli kısımları ayırt ederek önceliklerini belirleyebilir ve davranışını programlayabilir (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Luria, hedefe yönelik davranışın üç özelliği üzerinde durmaktadır. Birincisi, bilginin yeniden kodlanması, ikincisi uygun tepkinin seçimi, üçncüsü ise uygun olmayan tepkileri engelleyerek eylem planının oluşturulmasıdır. Bunlar aynı zamanda bilinçli davranışın üç önemli özelliğidir. Otomatik motor aktivitelerin tersine kontrollü motor aktivitelerin planlanmasında iç konuşmanın rolünün tespit edilmesi bilinç ile eylem arasındaki açık ilişkiyi yansıtmaktadır. Bu bağlantı ilk olarak Vygotsky (1934, 1965) tarafından bir bireyin sosyo-psikolojik atmosferinden alıntılar olan beyin dışı bağlantılar (extracerebral) kavramında ileri sürülmüştür. Bunlar, bir bireyin konuşmasını, bilincini ve davranışını şekillendirir. Kaynakları beynin dışındadır ancak bu üst düzey psikolojik işlemler çocuk geliştikçe içselleştirilir. Luria (1969), insana özgü davranışın açıklamasını, insan beyninin önemli özelliklerinin yorumlanmasıyla yapılabileceğini vurgulamıştır. İnsanın merkezi sinir sistemi gerçekte kavramsal sinir sistemidir. Temel görevi ise insanın kendi davranışını

düzenlemesinde ve kontrolünde belirli planlar ve programların uygulanmasına yol açan bazı iç kodların oluşturulmasıdır (Naglieri, 1997).

Bilişsel sürecin farkında olma, ne bildiğini bilme olarak tanımlanan "üstbiliş" kavramı Flavell (1970) tarafından ortaya atılmıştır ve planlamanın strateji kullanımı ile ilgili olan yönleriyle ilişkilidir.

1.9.2. Dikkat

Genellikle "dikkat" ve "konsantrasyon" sözcükleri aynı anlamda kullanılır. Oysa birbirlerinden farklı yanları vardır. "Dikkat" çok karmaşık bir fonksiyondur. Bazıları dikkatini kontrol altına alabilir, bazıları ise bu konuda başarısızdırlar. "Konsantrayon" dediğimiz şey; dikkatin kontrol haline alınmış durumudur (Güner, 2006).

Dikkat, bireyin belirli bir zaman diliminde, birçok uyarıcı arasından belirli bir uyarıcıya odaklanmasını sağlayan zihinsel bir işlemdir (Naglieri ve Das, 1997). Solso'ya (2001) göre, dikkat, duyusal ya da zihinsel olaylar için harcanan zihinsel emek konsantrasyonudur.

Dikkat oldukça karmaşık bir psikolojik işlev olup her türlü bilinçli nöropsikolojik işlevin, özellikle yakın bellek, amaçlı öğrenme ve düşünmenin optimal koşuludur. Dikkat, algılamadaki aktif ve seçici bir öğreye verilen isimdir. Dikkatin ön koşulları arasında "alertness" (uyanıklık) ve "arousal" (uyandırma) yer alır (Luria, 1981). "Arousal" ve "alertness", nörofizyolojik ve nörolojik kavramlar olup, şahsın canlı, uyanık, çevreden uyarı almaya hazır ve kendinden haberdar olmasını içerir (Korkmaz, 2000).

Korkmaz' ın (2000) Kinsbourne' dan aktardığına göre dikkatin bileşenleri; dikkatin odaklanması, dikkatin sürdürülmesi ve dikkatin esnekliğidir. *Dikkatin odaklanması*, bir şeyin odaklanması, sabit tutulması anlamına gelir. Dikkatin bu bileşeni seçici dikkat adını alır ve dikkatin keskinliğini, konsantre olma halini ifade eder. *Dikkatin sürdürülmesi,* dıştan ve içten gelen ilgisiz uyaranların tanınıp engellenmesini sağlar, böylece dikkat sürdürülür. *Dikkatin esnekliği* bileşeni ise, bir durumdan diğerine kaydırılabilmesi veya bölünebilmesidir. Dikkatin bu özelliği özellikle çocuklar için zor olan aynı anda iki şeyi yapmayı ifade eder. Dikkatin sosyokültürel formları öğrenme ile gelişir.

Dikkat, istemli ve istemsiz olarak ikiye ayrılabilir. İstemsiz dikkat, kişinin herhangi özel bir amacı ya da çabası olmadığı halde, dış çevre ortamındaki bazı nesneler ve olayların birer uyaran niteliği alacak biçimde kişinin algı alanına kendiliğinden girmesine denir. İstemsiz dikkatin oluşumunda dürtüler, afektif gereksinimler ve prenetal programlar rol oynar. İstemli dikkat sayesinde bilinçli algı söz konusu olur. Belli bir anda bir tek şey üzerinde dikkati yoğunlaştırabilme, istemli dikkatin temel bir özelliğidir.Henüz tam olarak nedeni belirlenmiş olmasa da, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun, beynin dikkatle ilgili alanlarındaki hasarlardan ya da hastalıklardan meydana gelebileceği düşünülmektedir (Korkmaz, 2000).

Dikkatin bilinçle ve uyarılmayla (arousal) olan ilişkisini vurgulamak gerekir. Dikkat ve uyarılmanın bu ilişkisi beyindeki belirli işlev alanlarını etkilemektedir. Wundt (1904) uzun zamandır dikkatin beynin ön bölümü ve bu bölümün işlevleri ile olan ilişkisine dikkat çekmektedir. Dikkat ile ilgili diğer bir hkonu ise, dikkatin neye verilip neye verilmeyeceği sürecini ele alan felsefi yaklaşımlardır. Bu seçimin birileri veya bir şey tarafından yönlendirilmesi gerekir (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Korkmaz'a (2000) göre, dikkati olumsuz etkileyen nedenler şu şekilde özetlenebilir: Birincil (temel) neden; eksik veya yetersiz uyarılmadır, ikincil neden; konuyla ilgili yöntem ya da bilgi eksikliğidir, diğer nedenler ise; genel başarısızlık ya da duygusal etkenlerdir.

Broadbent'in Algılama ve İletişim (1958) adlı kitabında ileri sürdüğü filtre teorisi dikkatle ilişkili bilgi işleme teorilerinin en çok bilinenidir. Bu teoriye göre bireyin kullandığı kaynaklar sınırlı sayıdadır. Gözler ve kulaklar gibi reseptörlerimiz paralel bir çok girdiye sahip olduğu için bilgi akışındaki o boğaz gelişir. Broadbent bilgiyi süzerek, belli bir anda var olan diğer bilgiye göre birey için daha anlamlı veya daha gerekli olan bilgilerin geçmesine izin veren bir filtre tanımlamıştır. Birden fazla mesaj gelirse, dikkat verilen bilgi hemen aktarılırken, dikkat verilmeyen bilgi kısa süreli hafızada saklanır. Bu filtrenin tercihleri vardır. Dikkat edilmeyen mesajın içinde de olsalar yeni veya önemli uyarıcıya (adınız gibi) izin verir (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

1.9.2.1. Dikkatin Başlıca Çeşitleri ve Bileşenleri

1.9.2.1.1. Uyarılma (Arousal)

Uyarılmanın dikkatle ve daha geniş bir anlamda bilişle etkileşim içinde olduğu bilinmektedir. Uyarılmanın belli bir miktarı öğrenmenin gerçekleşmesi için gereklidir. Hull (1956), heyecanlanmaya yönelik potansiyeli dürtü ve davranışın birleşik bir fonksiyonu olarak görmektedir. Easterbrook'a (1959) göre, yüksek düzeyde uyarılma dikkatin azalmasına yol açmaktadır. Yüksek uyarılma durumu kafein gibi maddelerden, ilaçlardan veya endişe ve stres gibi psikolojik durumlarından kaynaklanabilir (Akt. Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Uyarımı dikkatten ayırmak oldukça zordur. Uyarım beynin alt kısmı ve iç yapısı (subcortical) ile ilgili iken dikkat daha çok beyin kabuğu (cortex) ve beynin ön kısmı (frontal lobe) tarafından kontrol edilmektedir.

Karmaşık faaliyetler, basit faaliyetlere göre daha düşük seviyede uyarılmayı gerektirirler. Başka bir ifadeyle, basit görevlerin yüksek düzeyde uyarılmayı, karmaşık görevlerin ise düşük düzeyde uyarılmayı gerektirdiği gözlemlenmiştir (Kirby ve Williams, 2000).

1.9.2.1.2. Dikkatte Devamlılık (Sustained Attention)

Kinsbourne'a (1992) göre dikkatte devamlılık; efor uygulama duygusu yaratır. Dıştan veya içten gelen ilgisiz uyaranların tanınıp engellenmesi gerekir (Korkmaz, 2000). Parasuraman'a (1984) göre "Dikkatte Devamlılık", belirli bir süre kesintisiz olarak tek bir bilgi kaynağına dikkatin verilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Eğer bilgi kaynağı ilginçse veya sürükleyici ise dikkat bu süre zarfında çok daha kolay sürdürülecektir; ama sıkıcı ve monoton ise dikkat çok uzun süre devam ettirilemeyebilir. Uyanıklık veya Dikkatte Devamlılık, bazen sürekli performans gerektiren işlerle eş tutulurlar (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

1.9.2.1.3. Seçici Dikkat (Selective Attention)

"Seçici Dikkat" durumunda seçimin bir bölümü prenatal programlara (örn. ani uyarıya sıçrama) dayansa da önemli bir kısmı yaşantı içinde yoğun deneyimle alışkanlık şeklinde kazanılır. Dikkatin sosyokültürel formları öğrenme ile gelişir;

örneğin sözel dikkat, ciddi efor uygulamayı gerektiren ve eğitimle kazanılan bir dikkat formudur (Korkmaz, 2000).

David, Jones ve Taylor'a (1984) göre, bölünmüş (divided attention) dikkatte birey zamanı bir veya daha fazla kaynak, bilgi çeşidi veya bilişsel işlem arasında paylaşırken, odaklanmış dikkatte ise bireyin tek bir kaynağa veya bazı bilgilere dikkatini vermesi ve diğerlerini tamamen dışta bırakması gerekmektedir. Her ne kadar bir çok seçici dikkat aktivitesi bulunmasına rağmen bunların hepsi şu üç ayrı unsuru test etmektedir: Seçicilik, dikkatin dağılmasına karşı koyma ve stratejilerin değiştirilmesidir (Das, Naglieri & Kirby, 1994).

Dikkat Testleri; odaklanmış, seçici, sürekli ve bir çabaya dayalı aktiviteleri gerektirmelidir. Odaklanmış dikkat, belirli bir aktiviteye yönelik yoğunlaşmayı içerir. Fakat seçici dikkat, dikkat dağıtıcı uyarıcılara cevap vermeyi engellemeyi gerektirir. Sürekli dikkat, zaman içinde performansın değişimi, testi çözmek için gerekli çabanın farklı miktarından etkilenebileceği anlamına gelir. Örneğin, The Stroop Test (Jensen ve Rohver, 1966) uyarıcıların kelimeler olduğu bir testtir. Bu testteki kelimeler örneğin, kırmızı, yeşil, mavi olsun. Bu kelimeler kendisi ile uyumlu olmayan renklerle basılır. Yani, kırmızı yeşil ile, yeşil mavi ile ve mavi kırmızı ile basılır. Her uyarıcının (kelimenin) iki boyutu vardır (Kelime ve Renk) ve çocuğa; **"...kelimeyi okuma, kelimenin basıldığı rengi söyle..."** talimatı verilir. Bu yapı güçlü bir dikkati gerektirir (Naglieri, 1999). Çoktan seçmeli testler, çocuğun karşılaşabileceği aktivitelerin çeşitliliğine mükemmel örnekler sağlar. Örneğin, çocuk bir matematik problemini şu şekilde tamamlamış olsun:

1,1 x 11= 12,1

Çoktan Seçmeli Sorunun Seçenekleri;

A) 121 B) 1,21 C) 11,1 D) 12,1

gibi...

Cevaba (12,1) çok benzeyen seçeneklerden birinin seçilmemesi için sayıların her birinin dikkatlice incelenmesi gereklidir. Seçeneklerin benzerliği kayda değer ölçüde dikkat gerektiren bir durum yaratmaktadır (Naglieri, 2001).

1.9.3. Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler

Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler, işleyen hafızada birbirinden bağımsız öğelerin aynı anda ortaya çıkması ve birbirleri ile olan ilişkilerinin gözlenmesidir. Bu ilişkiler yeni bir ürün ya da yapının oluşumu için kullanılmakta ve bir bakıma önceden var olan ayrı bir öğe ile sentezlenmektedir (Kirby ve Williams, 2000).

Luria'ya (1970) göre, Eş Zamanlı Bilişsel İşlem; bireyin, ayrı uyaranları tek bir bütün halinde bir araya getirdiği veya birleştirdiği zihinsel bir işlemdir. Eş Zamanlı işlemlerin özünü; bireyin, anlaşılabilir ve kavranabilir bir bütünlük içinde uyarıcının parçalarını karşılıklı olarak ilişkilendirebilmesi oluşturur. Eş Zamanlı İşlem, güçlü bir uzamsal ilişki ve mantığa dayalı gramatik parçalardan oluşur. Eş Zamanlı işlemlerin uzamsal yönü, hem uyaranların bir grup olarak algılanılmasını hem de içselleştirilmiş karmaşık bir imaj oluşturulmasını içerir. Eş Zamanlı işlemlerin mantıksal-gramatik boyutunu, kelime ilişkileri, edatlar ve çekimlerin anlaşılması yoluyla kelimelerin fikirler halinde bir araya getirilmesine olanak sağlar ve böylece kişi söylenen şeyi anlayabilir. Bu nedenle, Eş Zamanlı işlemler sözel-gramatik aktiviteler kadar sözel olmayan uzamsal aktiviteleri de içerir (Naglieri ve Das, 1997).

Eş zamanlı işlemler; Raven'ın (1947) da sözünü ettiği gibi modellerin ve ilerleyici kalıpların tanınmasını içerir (Naglieri, 1985, 1997).

Eş zamanlı işlemleri oldukça yoğun gerektiren okul aktiviteleri için okuduğunu anlama örnek olarak verilebilir. Çocukların, anlamı çıkarmak için bir hikâyede sunulan bilgiler arasındaki neden sonuç ilişkisini anlamaları gerekir. Eş zamanlı işlemlerde iyi olan bir okuyucu, genel tabloyu anlayabilmek için cümlelerdeki fikirlerle hikayedeki bilgileri aynı anda ilişkilendirebilecektir (Naglieri, 2001).

Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler; uzamsal yetenekler ve imgelerle (spatial skills and imagery), anlamsal işlemlerle (semantic processing) ve muhakeme (reasoning) ile özetlenmektedir.

1.9.3.1. Uzamsal Yetenekler ve İmgelem

Uzamsal yetenek psikologlar tarafından, şekillerin akılda tutulması ve zihinde canlandırılması sonucunda ortaya çıkan bazı dönüşümler olarak tanımlanmaktadırlar. Bir tanıdığın yüzünü hatırlama, bir haritadan yön bulma ve bir koltuğun odanın farklı bir köşesinde nasıl duracağına karar verme bu tip becerilere

örnek olarak verilebilir. Uzamsal yetenekler günlük yaşamda ve akademik alandaki çalışmalarda şekillerin anlaşılması gibi konularda önemlidir. Fakat sözel beceriler kadar derinlemesine araştırılmamıştır (Kirby ve Williams, 2000).

Zihinsel imgelem güçlü bir hafıza tekniği olarak görülmektedir. Pavio'nun (1971) çalışmalarına göre, objeyi görselleştermek kelimenin hafıza kalması açısından iyi bir tekniktir. Brooks'a (1968) göre, tek bir resim birçok bilgiyi içerebilir ve bu bilgiler daha etkili ilişkilendirilebilir. Buna ek olarak imgelem sözlü bilgi için bir kod oluşturmakta, hatırlamayı kolaylaştırırken sözel sisteme fazla yüklenilmesini önlemektedir (Kirby ve Williams, 2000).

İmgelem becerileri pek çok alanda önemli rol oynamaktadır. Matematik ve Fen problemlerini çözme bunlara örnek olarak verilebilir. Öğrencilerin hazırladıkları proje ya da çözümlerinin sumunu için zihinsel ya da fiziksel yapılandırmaya ihtiyaçları vardır. Uzamsal becerilerin gerekli olduğu bir diğer alanda geometridir. Bu örnekler daha farklı alanlarla da çoğaltılabilir. Tarih gibi beşeri bilimler dahi bu becerilere ihtiyaç duyarlar. Savaşları anlatırken orduların ilerleme yönlerini belirlemek için haritalar kullanılmakta, göçlerin dağılımını göstermek için ise şekillerden yararlanılmaktadır. Dil öğreniminde ise bu yöntem yeni kelimeleri öğrenirken kendini göstermektedir. Mc Daniel ve Pressley'e (1984) göre öğrenciler, sözlü olarak işledikleri bir bilgiyi görselleştirerek öğrenme konusunda daha verimli ve kalıcı sonuçlara ulaşmaktadırlar. Okuma sırasında işlenen olayları canlandırmak, o olayları hatırlamada ve bağlantı kurmakta yardımcı olurken olayın anlaşılıp anlaşılmadığının da kontrol edilmesine olanak sağlar (Kirby ve Williams, 2000).

Zihinsel engelli çocuklarda Eş Zamanlı bilişsel işlemlerin yetersizliğinden söz edilebilir. Ancak, Eş Zamanlı bilişsel işlemlerin yetersizliği her zaman zihinsel engeli olarak tanımlamada yeterli olmaz. Örneğin, normal zekâya sahip ancak "Özel Öğrenme Güçlüğü" olan çocuklarla yapılan çalışmalarda görsel verilere dayalı şekillerin algılanılması gibi Eş Zamanlı bilişsel işlemlerden düşük puanlar elde edilmiştir (Kirby ve Williams, 2000).

1.9.3.2. Anlamsal İşlemler

Uzamsal içerikli örneklerin yanı sıra sözel alanda, bilgileri birbirleriyle ilişkilendirme ya da bu bilgilerin bütünleştirilmesi de eş zamanlı bilişsel işlemler içerisinde yer alan örneklerdir. Örneğin sözcüklerden oluşan bir listeyi kategorize

ederken çocuk eş zamanlı bilişsel işlem yapmaktadır. Bu sınıflama işlemi sırasında öğrenci "sandalye", "masa" gibi kelimeleri anlam açısından analiz etmekte ve sahip oldukları ortak özelliklere göre (ev eşyası gibi) uygun bir şekilde sınıflamaktadır. Eş zamanlı bilişsel işlemlere verilebilecek bir diğer örnek ise; "Kurşun kalem ile bira birbirine nasıl benzer?" sorusu olabilir. Burada da ortak noktalara ulaşabilmek için bazı özelliklerin tanımlanınası gerekmektedir. Ortak özellik olarak her ikisinin de karbon içermesidir. Verilen iki örnekte de iki farklı nesnenin aynı anda anlamsal özellikleri kodlanarak ortak özelliklere ulaşılmaktadır (Kirby ve Williams, 2000).

Anlamlandırma, keimelere yeni bir anlam yüklemede de kullanılır. “siyah” ve “kedi” kelimelerini birlikte kullandığımızda “siyah kedi” gibi yeni bir anlama ulaşırız. "Ahmet, Ali’den uzundur" ya da "Kitap masanın üzerindedir" cümlelerindeki anlamı hem sözel hem de uzamsal etkileşim belirlemektedir. Bu bütünleştirme işlemi soyut kavramlarda da işe yarar. Örneğin, "cesur" kelimesine denk görsel bir nesne yoktur, ancak "Cesur Asker" gibi birbiri ile anlam olarak bağlanabilen iki kelime bu sorunu çözebilmektedir (Kirby ve Williams, 2000).

Dinleme ve okuma sırasında sözel mesajların anlaşılabilmesi için çok sayıda anlamsal bağlantının kurulması, ilişkilendirmenin yapılması ve şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla; kelime bazında, isim ile sıfat arasında bağlantı kurmak, cümle bazında; isimle fiil ya da isimle isim arasında bağlantı kurmak, paragraf bazında ise; bir zamirle ismin bağlantısını kurmak ya da bir olayın örüntüsünü anlamak ve olay akışındaki düzensizlikleri belirlemek gerekmektedir. Bu durumu bir soruya verilebilecek cevaplar üzerinden örneklemek mümkündür. Örneğin "Çalmak doğru bir davranış mıdır?" sorusuna gelebilecek cevapları ele alabiliriz. "Hayır, çalmak yanlıştır", "Evet, çünkü mecbursun.", "Evet, ama yakalanmamak koşuluyla". Duruma göre bu cevapların hepsi doğru kabul edilebilmektedir. Bu farklı cevapları birleştirmek de mümkündür. "Genel anlamda çalmak yanlıştır. Ancak insan hayatı söz konusu olduğunda ve bir hayat kurtarmak zorunda kalındığında hırsızlık yapılabilir.” Bu tip cevaplar Biggs ve Collis (1982) tarafından "Bağlantılı Düşünce" olarak adlandırılmıştır (Kirby ve Williams, 2000).

1.9.3.3. Muhakeme

CAS'te yer alan Eş Zamanlı işlem alt testleri, parçaların anlamlı bir bütün halinde algılanmasını, mantıksal-gramatik ilişkilerin anlaşılmasını ve parçaların bütünleşmiş gruplar şeklinde sentezlenmesini gerektirir. Bu da ya faaliyetler

sırasında uyaranların incelenmesi yoluyla ya da uyaranların hatırlanması yoluyla meydana gelir

Eş Zamanlı bilişsel işlemlerde muhakeme, "Tümden Gelim" ve "Tüme Varım" olarak iki şekilde düşünülmektedir. Tümden gelim; bir öngörü şeklindeki varsayımların formel sonuçlarının resminden oluşur. Örneğin; 1. varsayım "Ahmet, Ali'den uzundur", 2. varsayım "Ali, Mehmet'ten uzundur". "En uzun kimdir?". Bu sorunun cevabı için eş zamanlı bilişsel davranış gereklidir. Pelegroni'ye (1993) göre tüme varım; bir dizi uyarıcı benzerlik ve farklılıkları belirlemek için kullanılır. Örneğin; aşağıdaki kelimelerden hangisi diğerleri ile uyuşmaz?

a) testere b) odun c) çekiç

Bu örnekte bir cismin özellikleri diğer cisimlerle benzerlik ve farklılıklar yönünden karşılaştırılarak ele alınmakta ve aynı zamanda belirlenen özelliklerin listesi doğru kıyaslama yapabilmek için işleyen hafızada değerlendirilmektedir (Naglieri ve Das, 1997).

1.9.4. Ardıl Bilişsel İşlemler

Bireyin, uyaranları zincir benzeri özel bir dizi oluşturacak şekilde bir araya getirdiği zihinsel işlemler "ardıl işlem yapma"olarak adlandırılmaktadır. Ardıl işlem, bilişsel işlemlerin birbirini katı bir şekilde tanımlanmış bir sırayla takip etmek zorunda olduğunda gereklidir (Luria, 1966, p. 78). Ardıl işlemlerin ayırt edici özelliği; her bir parça sadece kendinden önce olanlarla (yani arkasında bıraktıklarıyla) ilişkilidir ve uyaranlar birbiriyle karşılıklı bir ilişkiye sahip değildir. Ardıl işlem, bir dizi şeklinde birbirini izleyen anlamsal bütünlüğü olan elemanlara sahiptir. Ardıl işlemlerin bu yönü, uyaranların ardışık bir şekilde algılanmasını, ses ve hareketlerin bir düzen içerisinde oluşturulmasını içerir. Konuşma seslerinin seri organizasyonu, ayrı ses ve motor uyaranların ardıl dizilimler şeklinde sentezi, ardıl işlemi içeren faaliyetlere örnek olarak verilebilir (Luria ve Tsvetkova, 1990, p. xvı). Ardıl işlemler, hem uyaranların dizilimini algılamayı hem de ses ve hareketlerin sıralı bir biçimde oluşumunu içerir. Bundan dolayı ardıl işlemler, cümle yapmak için seslerin düzenlenmesiyle ve dilin anlamıyla yakın bir ilişkiye sahiptir. Özellikle bütün hikâyenin ayrı ayrı elemanları belirli bir ardıl dizi şeklinde organize olmuş gibi davrandığında anlatılan hikâyenin anlaşılması sağlanır (Naglieri ve Das, 1997).

Hafıza, en önemli zihinsel işlevlerden biridir çünkü insanı insan yapan bütün özellikler, herhangi bir imgeyi akılda uzun süre tutabilme yeteneği ile yakından ilgilidir. Tüm zihinsel işlevler hafızanın gelişmesine dayalı olarak gelişir. Solso'ya (2001) göre hafıza, birçok bilişsel psikolog için, yüksek seviyeli bilişsel süreçlerin kullanıldığı bilgilerin kodlanması ve depolanması işlemidir. Nöroloji uzmanları genelde üç tip zamansal hafıza olduğundan hemfikirdir. Bunlar zamansal etkileşimler için *anlık hafıza* ve *işleyen hafıza* ile kalıcı depolama için *uzun süreli hafıza*dır. Anlık hafıza, bir görevi tamamlayabilmek için gerekli itemleri birkaç saniyeden bir dakikaya kadar hatırlayabilme yeteneği iken; işleyen hafıza, bilgileri bilinçli olarak ve ilgili aktiviteleri yanıtlayacak kadar (birkaç dakikadan saatlere kadar değişebilir) hatırlama yeteneğidir. Pek çok araştırma sonucu elde edilen bulgular, prefrontal korteksin, bir hedefe ulaşma doğrultusunda işleyen hafızayı içerdiğini göstermektedir (Fuster, 2000). Uzun süreli hafıza ise bilgiyi aylarca, yıllarca ve bazen de yaşam boyu hatırlayabilme yeteneğidir (Cüceloğlu, 1998; Sousa, 2003).

Zekânın ölçülmesi ile ilgili testlerde Ardıl İşlemler, kısa süreli hafıza ya da analitik düşünmenin bir parçası olarak incelenmiştir. Bu testlerde sorular diziler halinde organize edilmiş itemler olarak uygulanmıştır. Bu diziler bazı testlerde harfler olarak, bazılarında sayı olarak, bazılarında resimler, nesneler ya da kelimeler olarak sunulmuştur. Genel olarak görsel ya da işitsel olarak organize edilmişlerdir. Genellikle beklenen, bunların doğru sıra ile hatırlanmasıdır. Ardıl işlemlerin ölçümünde kısa süreli hafızaya dayalı faaliyetler kullanılmıştır. Dilin kullanımı veya okuma gibi faaliyetlerde üst düzey Ardıl İşlemler gereklidir. Okuma işleminde, harfler bir araya gelerek kelimeleri, kelimeler bir araya gelerek cümleleri cümleler bir araya gelerek düşünceleri oluşturur. Üst düzey Ardıl işlemleri ölçmek için gerekli olan ölçme araçlarını hazırlamak zordur. Bu nedenle zekâ testlerinde kısa süreli hafızaya dayalı faaliyetler kullanılmıştır (Kirby ve Williams, 2000).

Özel Öğrenme Güçlüğü olan çocuklar, sıralamaya dayalı hafıza stratejilerinin yetersiz kullanılması ve kısa süreli hafızanın kullanımındaki problemlerden dolayı Ardıl İşlemler ile ilgili alt testlerde düşük performans sergilemişlerdir (Kirby ve Williams, 2000).

1.10. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) Tanıtımı

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS), 5-17 yaşları arasındaki çocukların bilişsel işlemlerini değerlendirmek için planlanmış bir bataryadır. CAS, PASS Teorisi'nden (Planning-Planlama, Attention-Dikkat, Simultaneous-Eş Zamanlı, Successive-Ardıl) türetilmiştir. CAS'i oluşturan dört ölçek, bu işlem alanlarıyla oluşturulmuştur (Naglieri ve Das, 1997).

CAS'in Standart ve Temel Batarya olmak üzere iki formu vardır. Bu iki formun her biri dört PASS (Planlama, Dikkat, Eş Zamanlı, Ardıl) ölçeğinden oluşur. Standart batarya dört ölçekten oluşmaktadır. Bu dört ölçeğin her biri üç alt testten oluşur. Temel bataryada ise, bu dört ölçeğin her biri iki alt testten oluşur. Her bir alt test ölçek puanının ortalaması 10, standart sapması ise 3'tür. Dört PASS ölçeğinin her biri; ortalaması 100 olan standart puanı ve ortalaması 15 olan standart sapmayı verir. "Standart Batarya" 12 alt testten, "Temel Batarya" ise 8 alt testten oluşur. Her iki bataryanın da alt test ölçek puanlarının toplamından "Tam Ölçek Standart Puanı" elde edilir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.1. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) Malzemeleri

CAS Uygulama ve Puanlama El Kitabı (CAS Administration and Scoring Manual)**:** Bu el kitabı, genel bilgiyi, alt testlerin uygulanması ve puanlanması ile ilgili yönergeleri, norm tablolarını, yorumlama tablolarını ve CAS ile WJ-R başarı karşılaştırma tablolarını içerir.

CAS Yorumlama El Kitabı (İnterpretive Handbook)**:** Bu kitapta, CAS'in standardizasyonu, normları, geçerliği, güvenirliği, yorumlama bilgileri ve PASS Teorisi konusundaki açıklamalar yer alır. Ayrıca bu testin organizasyonu ve gelişimi ile ilgili açıklamalar da dâhil olmak üzere testi kullanmak için gerekli olan tüm bilgi sunulmaktadır.

Soru Kitabı (Stimulus Book)**:** Soru kitabı, testin uygulaması sırasında kullanılan alt test sorularından oluşur. Soru kitabında şu alt testlerin itemleri yer alır: Matrisler, Sözel-Uzamsal İlişkiler, Şekil Hafızası ve İfadesel Dikkat.

Cevap Kitapları (Response Book)**:** Üç tane cevap kitabı vardır. Bu cevap kitapları, test sırasında kâğıt-kalem türü faaliyetler için tasarlanmıştır. Biri, 5–7 yaşlar için, diğeri ise 8–17 yaşlar için hazırlanmış olan ilk iki cevap kitabının her biri

aşağıda sıralanan alt testler için oluşturulmuş ve içerdikleri yaşlara uygun itemlerle yapılandırılmışlardır: Sayıları Eşleştirme, Planlanmış Kodlar, Planlanmış Bağlantılar Sayı Bulma, Algısal Dikkat. 5–17 arası tüm yaşlar için olan üçüncü cevap kitabı ise, Şekil Hafızası alt testinin cevabını oluşturacak itemleri içermektedir.

Cevap Anahtarı Puanlama Şablonu Kitapçığı (Scoring Templates)**:** İçinde 19 puanlama şablonu bulunan bu spiralli kitapçık; cevap kitabı sayfalarının kolay ve doğru puanlanabilmesi için uygulayıcılara kolaylık sağlayan bir araçtır.

Kayıt Formu (Record Form)**:** Test sonuçlarının puanlanması ve kalıcı bir doküman haline getirilmesinin yanı sıra, her bir alt test için, cevapların kaydedilebileceği uygun yeri oluşturur.

Kırmızı Kalemler: Kâğıt-kalem alt testlerinde kullanmak üzere iki adet kırmızı kalem, her test takımında yer alır (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.2. CAS Uygulamasına İlişkin Genel Yorumlar

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) uygulama ve yorumlama standartlarının, profesyonel standartlara uygun olmasını sağlamak, uygulayıcının sorumluluğundadır. Ayrıca, uygulayıcılar, standart test prosedürlerine uygun bir ortam yaratmaları gerektiğinin bilincinde olmalıdırlar. Bunlar; dostça bir ilişkiyi geliştirme ve sürdürmeye uygun test ortamının oluşturulması, çocuk ve uygulayıcının birbiriyle olan etkileşimleri gibi önemli noktaları içerir (Naglieri ve Das, 1997). Bütün standart yönergelerin tam olarak izlenmesi kesinlikle gereklidir. Standart test kullanmanın en önemli faydalarından biri, her çocuk için aynı deneysel koşulları sağlamış olmasıdır. Böylece, bireyler arasında objektif karşılaştırmalar yapılabilir. Bunun anlamı, sağlanan koşulların zamana ve uygulayıcılara göre aynı kalmasıdır. Yönergelerdeki, materyallerdeki ya da süre sınırlamalarındaki herhangi bir değişiklik, çocuğun performansını etkileyecek ve çocuğun ham puanının normal değerlerle karşılaştırılmasını tehlikeye sokacaktır. Kısacası, şu öneriler dikkate alınmalıdır:

- Yönergelerde kullanılan kelimeler değiştirilmeden aynen uygulanmalı,
- Süre sınırlaması olan testler, kesinlikle belirlenen süreye göre uygulanmalı,
- Sorular, belirtilen hızda sorulmalı,

- Puanlama kuralları tam olarak uygulanmalı,
- Çocuğa gerekli materyaller sağlanmalı (örneğin; kırmızı kalem),
- Alt testler belirtilen sırayla uygulanmalı,
- Faaliyetlerde belirtilmiş olan yönergelere tam olarak uyulmalı.

(Naglieri ve Das, 1997).

1.10.3. CAS ve Uygulandığı Yaş Aralığı

Her alt testin yönergeleri ve materyalleri yaşlara göre belirlenmiş item gruplarına ayrılmıştır. Bu ayrım, küçük çocuklar tarafından (5–7 yaşlar) itemlerin içeriğinin kolay anlaşılmasını sağlamayı amaçlarken, daha büyük yaş gruplarındaki çocuklar tarafından da (8–17 yaşlar) çok kolay olarak algılanrıiaması için gereklidir. Örneğin; ifadesel dikkat alt testinin bir versiyonu 5–7 yaş çocukları için hayvan resimleri kullanılarak oluşturulurken, 8–17 yaş çocukları için ise kelimeler kullanılarak oluşturulmuştur. Matrisler, Sözel-Uzamsal İlişkiler, Şekil Hafızası ve Kelime Serileri alt testlerinde 5–7 yaş çocukları ile bilişsel yetersizliğinden şüphe edilen çocuklarda daima ilk itemden başlanılmalıdır. Bununla birlikte, 8–17 yaşlar arasındaki çocuklarda bu alt testlerin daha ileri itemleriyle başlanılır. Uygulayıcılar, her alt testin belirtilen yaş grubuna uygulandığından emin olmalıdır (Naglieri ve Das, 1997). Yaşlara göre bölünmüş item gruplarının dışında, bazı itemler baştan sona tüm yaş gruplarında kullanılır. Örneğin, Matrisler alt testini çocuk, bir seri olarak cevaplamalıdır. Uygulayıcılar, sözü edilen her item tipine ve her item tipinin uygulanması ile ilgili kurallara aşina olmalıdırlar (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.4. CAS Uygulama Sırası

Standart verilere ulaşılmasında, CAS alt testlerinin belirtilen sırayla uygulanması önemlidir. Standart olarak belirlenmiş uygulama sırası tam olarak dikkate alındığında, ölçeğin bütünlüğü korunmuş ve dış değişkenlerin çocuğun test performansı üzerindeki etkisi azaltılmış olur. Bu nokta özellikle önemlidir çünkü, faaliyetler, ölçeklerin en üst düzeyde geçerliliğini sağlamak açısından, Planlama, Eş Zamanlı, Dikkat, Ardıl olarak sıralanınıştır. Planlama testleri ilk önce uygulanır. Çünkü, onlar en kısa ve karmaşık olmayan yapılardır. Bu özelliklerinden dolayı, çocuğa başarılı olduğu duygusunu yaşatır ve büyük ölçüde rahatlık sağlar. Dikkat alt

testleri daha karmaşık yapılardır ve yönergeleri çocuğa kayda değer ölçüde sınırlamalar getirir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.5. Teste Başlama, Testi Bırakma ve Zamanlama Kuralları

Eş Zamanlı alt testlerin tamamı ile Ardıl alt testlerin biri dışında hepsinde ard arda dört kez yapılan hatadan sonra testi bırakma kuralı vardır. Diğer alt testlerde ise, ya item item uygulanan süre sınırlaması vardır ya da bütün itemleri kapsayan belirli bir genel süre sınırlaması uygulanır. Belirlenen süre sınırları her bir item için farklıdır. Bu nedenle kayıt formunda da özellikle belirtilmiştir. Tüm süreler saniye olarak kaydedilir. Süre sınırı belirtilmeyen alt testlerde (Şekil Hafızası ve Matrisler Alt Testleri) uygulayıcı, çocuğun bir sonraki iteme geçmesi konusunda dikkatli gözlem yapmalı ve zamanlama konusunda kendisi karar vermelidir (Naglieri ve Das, 1997).

Her bir alt testin puanlama, testi bırakma ve süreyle ilgili kuralları şu şekilde özetlenebilir;

Planlama Alt Testleri

Sayıları Eşleştirme: İtemler, 5–7 ve 8–17 yaşlara farklı uygulanır. Her item için süre sınırlaması vardır.

Planlanmıs Kodlar: İtemlerin her ikisi de tüm çocuklara uygulanır, ancak her item için, 5–7 ve 8–17 yaşlara göre belirlenen farklı süre sınırlamaları vardır.

Planlanmış Bağlantılar: İtemler, 5–7 ve 8–17 yaşlara farklı uygulanır. Her bir item için süre sınırlaması vardır.

Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Alt Testleri

Matrisler: Uygulayıcılar, 5-7 yaşlar için 1., 8-17 yaşlar için 7. itemle teste başlar ve dört yanlıştan sonra testi bırakır.

Sözel-Uzamsal İlişkiler: Uygulayıcılar, 5-7 yaşlar için 1., 8-17 yaşlar için 7. itemle teste başlar ve dört yanlıştan sonra veya belirlenen süre dolduğunda itemin uygulanmasını durdurur.

Şekil Hafızası: Uygulayıcılar, 5-7 yaşlar için 1., 8-17 yaşlar için 3. itemle teste başlar ve dört yanlıştan sonra testi bırakır.

Dikkat Alt Testleri

İfadesel Dikkat: 5-7 yaşlara ve 8-17 yaşlara farklı itemler uygulanır. Her item için süre sınırlaması vardır.

Sayı Bulma: 5-7 yaşlara ve 8-17 yaşlara farklı itemler uygulanır. Her item için süre sınırlaması vardır.

Algısal Dikkat: 5-7 yaşlara ve 8-17 yaşlara farklı itemler uygulanır. Her item için süre sınırlaması vardır.

Ardıl Bilişsel İşlemler Alt Testleri

Kelime Serileri: Uygulayıcılar, 5-7 yaşlar için 1., 8-17 yaşlar için 4. itemle teste başlar ve dört yanlıştan sonra testi bırakır.

Cümle Tekrarı: Uygulayıcılar, tüm yaşlar için 1. itemle teste başlar ve dört yanlıştan sonra testi bırakır.

Konuşma Hızı (5-7 yaşlar için): İtemlerin tamamı uygulanır. Her bir item için süre sınırlaması vardır.

Cümleye İlişkin Sorular (8–17 yaşlar için): Uygulayıcılar, belirtilen itemle teste başlar ve dört yanlıştan sonra testi bırakır.

Tablo 1. Alt Test İtemlerinin Veriliş Şekli

Alt Test İtemlerinin Veriliş Şekli		
	İtemler	
Alt Testler	**5-7 Yaşlar**	**8-17 Yaşlar**
Planlama		
*** Sayıları Eşleştirme (SE)**	Deneme, Örnekler: A-B, İtemler: 1-2	Deneme, Örnekler: A-B, İtemler: 2-4
*** Planlanmış Kodlar (PK)**	Örnekler: A-B, İtemler: 1-2	Örnekler: A-B, İtemler: 1-2
Planlanmış Bağlantılar (PB)	Deneme, Örnek A, İtemler: 1-5	Örnek A, İtemler: 4-6 Örnek B, İtemler: 7-8
Eş Zamanlı		

*** Matrisler (MT)**	Örnek, İtemler: 1-D	Örnek, İtemler: 7-D
*** Sözel-Uzamsal İlişkiler (SUİ)**	Örnek, İtemler: 1-D	Örnek, İtemler: 7-D
Şekil Hafızası (ŞH)	Deneme, Örnek, İtemler: 1-D	Deneme, Örnek, İtemler: 3-D
Dikkat		
*** İfadesel Dikkat (İD)**	Deneme, Örnekler: A-C, İtemler: 1-3	Örnekler: D-F, İtemler: 4-6
*** Sayı Bulma (SB)**	Örnekler: A-B, İtemler: 1-2	Örnekler: C-D, İtemler: 3-4
Algısal Dikkat (AD)	Örnekler: A-B, İtemler: 1-4	Örnekler: C-D, İtemler: 5-6
Ardıl		
*** Kelime Serileri (KS)**	Örnek, İtemler: 1-D	Örnek, İtemler: 4-D
*** Cümle Tekrarı (CT)**	Örnekler: A-B, İtemler: 1-D	Örnekler: A-B, İtemler: 1-D
Konuşma Hızı (KH)	Örnek, İtemler: 1-8	_____
Cümleye İlişkin Sorular (CİS)	_____	Örnekler: A-B, İtemler: 1-D

* Yıldızla işaretlenmiş olan alt testler temel bataryayı oluşturmaktadır. Standart batarya ise bütün alt testleri içermektedir.
Not: D – Testi bırakma kuralı uygulanıncaya kadar...

Strateji Kullanımı İle İlgili Değerlendirme

Tüm planlama alt testleri uygulayıcıya; çocuğun itemleri tamamlamak için strateji kullanıp kullanmadığını, çocuk strateji ya da stratejiler kullanmışsa, hangi strateji ya da stratejileri kullandığını, birkaç değişik strateji mi kullandı yoksa ilk uygulanan stratejiyi mi tekrar etti... gibi konularda gözlem yapma imkanı verir. Testin

strateji değerlendirme kısmı, çocuğun itemleri nasıl tamamladığı ve standart puanın nasıl elde edildiği konusunda uygulayıcının bilgilendirilmesi için geliştirilmiştir. Bu bilgiler, çocukların soruları hangi yolla cevapladıklarını uygulayıcıların anlamalarına olanak sağlar. Standart örneklem içindeki çocuklar tarafından kullanılan strateji türleri, özellikle yüksek ya da düşük planlama puanlarını açıklamaya yardımcı olabilir ve tam değerlendirmeyi oluşturan genel bilgi havuzunda birleştirilebilir. Strateji değerlendirme iki bölüm halinde yapılır: Uygulayıcı tarafından **gözlenen stratejiler** ve çocuk tarafından **belirtilen stratejiler**.

Tablo 2. Strateji Değerlendirme Kontrol Listesi (Örnek Tablo)

Strateji Değerlendirme Kontrol Listesi		
Gözlemlenen	**Belirtilen**	**Stratejilerin Tanımlanması**
		1. Önce birinciye, sonra sonuncuya, daha sonra da ortadakine baktı.
		2. Her sayının önce birinci sonra da ikinci hanesine baktı.
		3. Her sayının ilk iki hanesine baktı.
		4. Önce son sayıya, sonra da ilk sayıya baktı.
		5. Her sayının ilk hanesine baktı.
		6. Sayının üzerine parmağını koydu ve eşini bulmaya çalıştı.
		7. Önce birinci, sonra ikinci sayıyı eşleştirdi ve eşini buluncaya kadar sıra boyunca devam etti.
		8. Sesli olarak sayıları aradı.
		9. Eşini bulmak için sayıların son hanelerine baktı.
		10. Eşini bulmak için sağdan sola veya soldan sağa satırı taradı.
		11. Strateji kullanmadı.
Diğer: **Gözlenen:** _____ **Belirtilen:** _____		

Gözlenen Stratejiler; uygulayıcıların, çocuklar itemleri tamamlarken onların dikkatini dağıtmadan aldıkları notlardır. Uygulayıcılar test sırasında dikkatli bir şekilde gözledikleri item uygulamalarını çocukların nasıl tamamladıklarını değerlendirebilirler. Çocuklar tarafından belirtilen stratejiler; her planlama alt testi iteminin tamamlanmasından sonra şu şekilde belirlenir; "**Bunu nasıl yaptığını bana anlat!", "Bu aradığını nasıl buldun?**" gibi ifadelerle uygulayıcı, çocuktan itemi nasıl çözdüğünü anlatmasını ister.

Stratejiler, sözel ya da sözel olmayan bir şekilde çocuk tarafından uygulayıcıya iletilir. Planlama alt testlerinin standardizasyonu sırasında kaydedilen **gözlenen** ve **belirtilen** stratejilerin her ikisi de kayıt formundaki planlama alt testinin "Strateji Değerlendirme Kontrol Listesi" inde yer alır. Uygulayıcılar hangi strateji ya da stratejilerin çocuk tarafından kullanıldığını gözlem ya da kayıt sırasında bu listedeki uygun yerleri işaretleyerek gösterebilirler. Listede yer almayan strateji ya da stratejiler listenin alt kısmında verilmiş olan ilave bir alana kaydedilir.

1.10.6. Uygulama Yönergeleri

Uygulama yönergelerinde çocuğun istenen şeyi anlamasını sağlamak için birkaç yöntem kullanılmaktadır. Bunlar, uygulayıcıya o faaliyetin gerektirdiklerini açıklamanın yanı sıra, deneme ve örnek uygulamalarla da tam olarak öğretilir. Örneğin; "İfadesel Dikkat Alt Testi"nin ilk örneğini takiben çocuğa, başlamaya hazır olup olmadığı sorulur. Daha sonra uygulayıcı, gerek görürse kısa bir açıklama da yapabilir. Benzer bir şekilde, alt test yönergelerinin giriş bölümünde uygulayıcıya gerektiğinde kısa bir açıklama yapması söylenir. Bu yönergenin amacı uygulayıcıya, çocuğun hangi koşulda ne yapması gerektiğini açıklaması ve çocuğun faaliyeti anladığından emin olma imkânını sağlamasıdır. Bu ek yönerge herhangi bir şekilde yapılabilir (Jestlerle ya da herhangi bir dildeki sözlü yönergeyle). Bu yönergeyle, çocuğun ne yapması gerektiği konusunda yeterince bilgilendirildiğinden uygulayıcının emin olması sağlanır. Ancak, bu yönerge çocuğa testi nasıl yapması gerektiğini öğretmeyi amaçlamaz.

1.10.7. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Ölçeklerinin Düzenlenmesi

CAS üç seviyede organize edilmiştir. Tam Ölçek, PASS (Planlama, Dikkat, Eş Zamanlı ve Ardıl) Bilişsel İşlem Ölçekleri ve bu dört ölçeğin her birinde üçer tane olan alt testler.

Tam Ölçek: CAS bilişsel fonksiyonların Tam Ölçek Puanı şeklinde adlandırılan genel bir ölçümünü sağlar. Tam Ölçek Puanı, Planlama, Dikkat, Eş Zamanlı ve Ardıl İşlem alt testlerini eşit ağırlıkta birleştirilmesine dayanan standart bir puandır. Tam Ölçek 100 puan ortalama norm değerine ve 15 puan standart sapma değerine sahiptir. Tam Ölçek puanı, bireyin bilişsel fonksiyonlarının genel düzeyinin gösterilmesini sağlar.

PASS Ölçekleri: Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS); Planlama, Dikkat, Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler olarak anılan dört bilişsel işlem alanını kapsar. Bu dört ölçeğin her biri, ölçekte yer alan alt testlerin eşit ağırlıklı bir bütünüdür. "Tam Ölçek" puanlarında olduğu gibi, her bir PASS ölçeği 100 puanlık ortalama norm değerine ve 15 puanlık standart sapma değerine sahiptir. Bu dört ölçek; bireyin, bilişsel fonksiyonlarını temsil eder ve bilişsel işlemlerde özellikle güçlü ve zayıf olduğu alanların belirlenmesinde kullanılır.

Alt Testler: PASS ölçek puanları ile "Tam Ölçek" puanlarını elde etmek için kullanılan CAS alt testlerinin iki şekli vardır. Bunlardan biri olan Temel Batarya 8 alt testi içermektedir. Diğeri ise, 12 alt testten oluşan Standart Bataryadır.

Planlama Ölçeği Alt Testleri: Sayıları Eşleştirme, Planlanmış Kodlar ve Planlanmış Bağlantılardır.

Dikkat Ölçeği Alt Testleri: İfadesel Dikkat, Sayı Bulma, Algısal Dikkat.

Eş Zamanlı Bilissel İslemler Ölçeği Alt Testleri: Matrisler, Sözel-Uzamsal İlişkiler, Şekil Hafızası.

Ardıl Bilişsel İslemler Ölçeği Alt Testleri: Kelime Serileri, Cümle Tekrarı, Konuşma Hızı (5-7 yaşlar için), Cümleye İlişkin Sorular (8-17 yaşlar için).

Her bir alt testin ortalama norm değeri 10, Standart Sapma değeri 3 puan olacak şekilde değerlendirilmiştir. Alt Testler ve onların bağlantılı olduğu ölçekler Tablo 1'de gösterilmiştir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.8. Kullanıcıların Nitelikleri

CAS'i kullanma yeterliliğine sahip olabilmek için bu aracı uygulayabilme ve yorumlayabilme becerilerine sahip olmak gerekir. Profesyonel test uygulama kuralları ve eğitim düzeylerinde olduğu gibi dünyanın farklı ülkelerinde hatta bir ülkelerin farklı bölgelerinde bile birbirinden farklı özel profesyonel ünvanlar kullanılabilmektedir. Bu nedenle CAS'i uygulayacak kişilerin bir listesini oluşturmak güçtür. Ancak yinede CAS'in kullanımı için genel olarak şu ünvanları sayabiliriz: Psikologlar (örneğin; klinik, okul, gelişim, danışman, nöro-psikolog ve rehabilitasyon psikologları), sertifıkalı uzmanlar, pedagoglar, psikometri uzmanları ve WISC ölçeği gibi zekâ testlerini kullanmak üzere sertifika almış olan diğer eğitilmiş profesyoneller. CAS'in doğru kullanımı ve sonuçların yorumlanmasındaki sorumluluk uygulayıcıya aittir. CAS'i kullanan her profesyonel gerekli yeterlilik düzeyini ve etik sorumluluğu yeterince anlayarak ve açıklamaları inceleyerek uygulama yapmak durumundadır (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.9. CAS'i Kullanmadaki Sınırlamalar

Herhangi bir psikolojik testin hatalı kullanılmaması için testin elkitabındaki yönergelere, test kullanımı ve yorumlaması konusundaki genel olarak kabul edilmiş kurallara uyulması önemlidir (Eğitimsel ve Psikolojik Test Standartları'na bakınız, 1985 veya ilgili metinlere bakınız; örnegin, Aiken, 1987.; Sattler, 1988... gibi). Sadece uygun eğitimi almış ve deneyimi olan profesyoneller CAS'ten elde edilen puanları yorumlamalıdır. Buna ek olarak bilişsel işlem alanlarındaki muhtemel zayıflıkların tespit edilmesi birey açısından önemli anlamlara sahip olacağından benzer eğitim malzemelerinde kullanılan yöntemlere ve yorumlama ilkelerine uyulmalıdır. Malzemenin, güvenliğini sağlayamayacak kişilerin eline geçmemesi CAS'i uygulayan profesyonelin sorumluluğundadır. Sonuçlar hakkında değerlendirme yaparken uzman kişi; velilere, öğretmenlere ve diğer ilgili kişilere testlerin yapısı hakkında açıklamada bulunabilir ancak, test itemleri, kayıt formu ya da diğer test malzemeleri hakkında açıklama yapmamalı ve kopyasını vermemelidir. Aksi takdirde CAS'in güvenirliğinin yanı sıra güvenliği de tehlikeye girmiş olacaktır (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.10. CAS Alt Testlerinin Geliştirilmesi

PASS Teorisi ile ilgili ilk araştırma çalışması, Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler'in ölçülmesinde kullanılan etkinliklerle, zihinsel engeli olan ve olmayan bireyler arasında fark olup olmadığının belirlenmesine yönelik DAS tarafından 1972'de yapılmıştır. Bu çalışma ve onu takip eden diğer çalışmalar "Eş Zamanlı" ve "Ardıl Bilişsel İşlem" sentezinin bilişsel yetenekler açısından bir bilgiyi işleme modeli olarak tanımlanabileceği görüşünü ortaya çıkarmıştır (Das, Kirby ve Jarman 1975). Das ve arkadaşları (1979), Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler kitabında, Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemleri yürütmük için kullanılan faaliyetler de dâhil bir bilgi bütünleştirme modelini tanımlamışlar ve Dikkat ve Planlamanın ölçülmesi için bir araç geliştirmenin gerektiğini ifade etmişlerdir (Akt. Naglieri ve Das, 1997).

Planlama, Eş Zamanlılık ve Ardıl Bilişsel işlemler'in deneysel çalışmalarda aynı anda kullanılmısına ilk kez Ashman ve Das'ın (1980) çalışmalarında rastlanılmıştır. Ashman ve Das'in çalışmaları, söz konusu bu bilişsel işlemlerin ölçümünde kullanılan testlerin ayırt edici olduğunu göstermiştir. Birkaç yıl sonra da ilk olarak Naglieri ve Das (1987, 1988) tarafından literatüre geçirilen, Dikkat ve Planlama faaliyetleri geliştirilerek test edilmiştir. Söz konusu bu bilişsel işlemleri ölçen testlerin kullanışlılığının ve geçerliğinin düzenlenmesine ilişkin deneysel çalışmalar yüzden fazla makalede ve birkaç kitapta yer almaktadır. Bu çalışmalarda yer alan kişilerin listesi şöyledir: Ashman (1978, 1982), Commins and Das (1977, 1978 ve 1980), Das (1973, 1980, 1983, 1984a, 1984b, 1993) Das ve Commins (1979, 1982) Jarman (1978, 1980a, 1980b), Kirby (1982, 1984), Kirby ve Das (1977, 1978, 1990), Kirby (1982, 1984), Kirby ve Das (1977, 1978, 1990), Kirby ve Williams (1991), Leong (1980, 1984), Naglieri (1989a, 1989b, 1992, 1997), Naglieri ve Das (1987, 1988, 1990).

CAS Alt testleri, Planlama, Dikkat, Eş Zamanlılık ve Ardıl Bilişsel İşlem (PASS) Teorisi'ni pratiğe dönüştürmek için geliştirilmiştir. CAS Alt testlerinde yer alan faaliyetlerin seçiminde, diğer bilişsel yetenek teorilerinde ya da zekâ testlerinde yer alıp almadıklarına göre değil, PASS Teorisinin içeriğine ve fonksiyonel yapısına uyup uymadığına göre belirlenmiştir. CAS alt testlerinin geliştirilmesi sırasında, yönergeler, itemler ve diğer boyutlar gözden geçirilirken, önce itemlerin oluşturulması, denenmesi, gözden geçirilmesi ve yeniden denenmesi şeklinde bir sıralama izlenmiştir. Alt testlerin her biri, öncelikli olarak bir seri pilot deneme ve araştırma çalışmasından geçirilmiş ve daha sonra da ülke çapında bir deneme ve

standardizasyon çalışmalarından geçirilerek değerlendirilmiştir. Bu işlemler, belirli bir bilişsel alanla sınırlı olmayıp, ilgili bilişsel alanın ağırlıklı olan etkinliklerinden oluşmaktadır. Alt testlerin oluşturulmasında bu yaklaşım temel alınmıştır. İlk araştırma verileri, Das, Kirby ve Jarman (1979) tarafından, daha yeni bulgular ise Das Naglieri ve Kirby (1994) tarafından özetlenmiştir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.11. PASS İşlemlerinin Arasındaki İlişkiler

Bu dört PASS işlemi, içerdikleri etkinliklerin gerektirdiği faaliyetlere bağlı olarak değişen derecelerde birbiri ile ilişkili yeteneklerdir. Luria (1973) bilinç aktivitesi formlarının her zaman kompleks bir sistemi içerdiğini, bunların her biri beynin üç ünitesinin birlikte çalışması yoluyla meydana geldiğini ve her birinin kendi katkısını yaptığını belirtmiştir. Modern Psikolojinin kabul edilen verileri bu görüş için sağlam bir temel sağlamaktadır. Bu kavram şu anlama gelir; dört PASS işlemi karşılıklı olarak birbirlerine bağlıdır ama kendilerine özgü anlamları vardır (Naglieri, 2001).

1.10.12. Planlama Alt Testleri (Planning Subtests)

CAS'te yer alan planlama alt testleri, çocuğun bir hareket planı oluşturmasını ve bu planını uygulamasını, yaptığı faaliyetin hedefine uygun olup olmadığını değerlendirmesini yani yaptığı planın geçerli olup olmadığına karar vermesini ve gerektiğinde planını değiştirip değiştiremeyeceğini belirlemesi için geliştirilmiştir. CAS Planlama Alt Testleri diğer alt testlere göre uygulaması nispeten daha kolaydır fakat kişinin yeni etkinliklere çözüm üretmesi için karar ya da kararlar almasını gerektirmektedir. Bu alt testler çocuklar tarafından kullanılan stratejilerin gözlenmesine olanak sağlar ki buda performansm yorumlanmasını kolaylaştırır (Kaplan,1988).

Çocuğun, CAS Planlama alt testlerinde başarılı olabilmesi için, bir hareket planı geliştirmesi, kullandığı yöntemin faydasını değerlendirmesi, etkililiğini kontrol etmesi, yaptığı faaliyet değişiklik yapmayı gerektiğinde eski planını gözden geçirmesi ya da planı terk etmesi, dikkatli düşünmeden harekete geçme dürtüsünü kontrol etmesini gerektirir. Planlama işlemi, ister sınıfta isterse günlük yaşamda olsun bir problemi çözmek için yöntem kullanmanm gerekli olduğu bütün aktivitelerde yer alır. CAS Planlama alt testlerinin hepsi etkili bir performans için stratejilerin kullanımını ve bu stratejilerin, karmaşıklığı nispeten azalmış yeni görevlerde kullanılmasını içerir (Naglieri ve Das, 1997).

Problem çözme stratejilerinin kullanımını ve geliştirilmesini gerektiren bir süreç olarak planlama, Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nde (CAS) yer alan 'Planlanmış Kodlar Alt Testi' ile oldukça iyi bir şekilde gösterilmektedir. Bu test denk düşen harfin altına (örneğin: A veya B) bir kod (00 veya XO) yazmayı gerektirir. Çocuklar, faaliyeti en iyi yapabileceklerini düşündükleri herhangi bir şekli tamamlamaları konusunda serbesttirler ve genellikle testleri tamamlayabilmek için, zamanı iyi ve etkili bir şekilde kullanmayı sağlayan stratejiler kullanırlar. Çocukların çoğu, planlama alt testlerinde yüksek puan sağlayan bir strateji kullanırlar ve harflerden yola çıkarak sayfayı tamamlarlar (Naglieri & Das, 1997b). İyi planlar üretebilen çocuklar muhtemelen daha çok puan kazanacaktır. Buna karşılık, strateji kullanamayan çocuklar düşük puanlar alacaktır (Naglieri & Das, 1997b). Buradaki en önemli nokta, bu test planlamaya duyarlıdır, çünkü puanlar çocukların faaliyetlerinin gereklerini hangi yöntemi kullanarak gerçekleştirdiğini yansıtır (Naglieri, 2001).

1.10.12.1. Sayıları Eşleştirme (SE) – (Matching Numbers)

Tanımı: Sayıları Eşleştirme, dört sayfalık bir kağıt-kalem testidir. İtemlerin her biri içinde altı sayı bulunan sekiz satırdan oluşur. Her bir satırdaki altı sayıdan ikisi aynıdır. Ayrıca bir satırdaki sayıların uzunluğu diğer bir başka satıra göre farklı olabilmektedir. Bu fark, item 1'in ilk satırındaki tek basamaklı sayılarla başlar ve item 4'ün sekizinci satırındaki yedi basamaklı sayılara kadar yükselir. Her bir basamak grubu dört satırdan oluşmaktadır.

Çocuklardan, her bir satırdaki birbiri ile aynı olan iki sayının altını çizmeleri istenir. Her item için süre sınırlaması vardır. İtem 1'den item 3'e kadar süre 150 saniyedir. İtem 4'te ise 180 saniyedir. 5–7 yaşlar arasındaki çocuklara İteml ve İtem 2 uygulanır. 8–17 yaşlar arasındaki çocuklara ise İtem 2, İtem 3 ve İtem 4 uygulanır.

Sayılardan oluşturulmuş olan satırların her biri, doğru çiftlerin belirlenmesinde strateji kullanmanın önemini en üst düzeye çıkarmak için dikkatli bir şekilde düzenlenmiştir. Bu yaklaşım sonucunda, belli bir satır içine, son haneye göre ilk hanesi aynı sayı ile başlayan daha fazla sayı konulmuş ve sayıların birbirine daha fazla benzemesi sağlanmıştır. Böylece içinde birbirine çok benzeyen sayıların yer aldığı satırlar ile itemler oluşturulmuştur. İtemlerde cevapların sütunlara göre dağılımı açısından bir denge oluşturulmasına özen gösterilmiştir (Naglieri ve Das, 1997).

Sayıları Eşleşirme Alt Testinin Puanlaması: Sayıları Eşleştirme Alt Testinin puanlaması, doğru eşleştirilmiş sayıların toplam sayısı ve sürenin kaydedilmesi ile başlar. Her bir item için ayrı ayrı toplanan bu veriler, kayıt formunun 14.-16. sayfaları arasında yer alan **Oran Puanı Dönüşüm Tabloları** kullanılarak oran puanına dönüştürülür. Daha sonra her bir itemin oran puanları birleştirilir ve böylece Alt Test Ham Puanı oluşturulur. Alt Test Ham Puanı daha sonra Ölçek Puanına dönüştürülür. Bu puan çocuğun yeterliliğinin ölçümüdür. Bu alt testi tamamlamak için kullanılan stratejiler de ek bilgi olarak toplanır. Yaygın olarak çocuklar, "**bir sayı dizisini bütün olarak değerlendirınek ve her bir sayı dizisindeki ilk ya da son sayıya bakmak**" gibi stratejileri kullanırlar (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Geçmişi: Sayıları Eşleştirme Alt testi PASS Teorisi ile ilgili ilk araştırma çalışmalarında kullanılmış ve diğer planlama testleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Naglieri ve Das 1988; Naglieri, Prewett ve Bardos 1989).

1.10.12.2. Planlanmış Kodlar (PK) – (Planned Codes)

Tanımı: Planlanmış Kodlar Alt Testi iki itemden oluşmaktadır. İtemlerin her biri kendine özgü işaretler setinden oluşan satır ve sütunlar şeklinde düzenlenmiştir. Sayfanın üst kısmında yer alan örnek şeklin hemen altında, işaretlenmemiş boş kutulardan oluşan ve üzerlerinde harfler bulunan yedi sıra ve sekiz sütun vardır (A,B,C,D harflerinin her birine sırasıyla OX, XX, 00 ve XO işaretleri doldurulur). Çocuklardan her bir harfin altındaki boş kutuyu (sayfanın en üstünde örnek olarak verildiği gibi) uygun işaretle doldurmaları istenir. Her item ayrı ayrı uygulanır ve puanlanır. İtemler, harflerin kodlarla ilişkisi açısından ve harflerin sayfa üzerindeki yeri açısından farklılık gösterir. İlk itemdeki harfler ve onlara denk düşen kodlar şöyledir; A harfine OX, B harfine XX, C harfine 00 ve D harfine XO. Harfler ve altındaki boş kutular sayfaya dik olarak yerleştirilmiştir. Böylece ilk sütundaki harflerin tümü A, ikinci sütundaki harflerin tümü B, üçüncü sütundaki harflerin tümü C ... şeklinde dizilmiştir. İkinci itemdeki harfler ve onlara denk düşen kodlar ise; A harfine XO, B harfine 00, C harfine XX ve D harfine OX dir. Harfler ve altındaki boş kutular sayfaya çapraz (diagonal) olarak yerleştirilmiştir. İtemlerin her ikisinde de 8-17 yaşlar için 60 saniye 5-7 yaşlar için ise 120 saniye olmak üzere süre sınırlaması vardır(Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Puanlaması: Planlanınış Kodlar alt testinin puanlanmasında her item için ayrı ayrı olmak üzere öncelikle doğru yapılmış kodların sayısı ve süre

kaydedilir. Daha sonra bunlar, kayıt formunun 14.-16. sayfaları arasındaki **Oran Puanı Dönüşüm Tabloları** kullanılarak oran puanı şekline dönüştürülerek birleştirilir. Bu birleştirme işlemi ile alt test ham puanı oluşturulmuş olur. Daha sonra da alt test ham puanı alt test ölçek puanına dönüştürülür. Bu puan çocukların yeterliliklerinin bir ölçümüdür. Bu alt testi tamamlamak için kullanılan stratejiler de ek bilgi olarak toplanır. Yaygın olarak çocuklar, "**önce A'ların hepsini tamamlamak ya da harf çiftlerini kodlamak**" gibi stratejileri kullanırlar. İtemleri tamamlamada kullanılan yöntem ne kadar sistemli ve etkin ise kazanılan puan o kadar yüksek olacaktır(Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Geçmişi: Planlanmış Kodlar Alt Testi, literatürde yer alan kodlama alt testlerinin bir benzeri olarak düzenlenmiştir (Yoakum ve Yerkes, 1920). Ancak, farklı yönleri de vardır. Bu farklılıklar şu şkilde sıralanabilir:

(a) Kodlar sistematik bir şekilde düzenlenebilir (birinci sayfa dikey, ikinci sayfa diyagonal olarak),

(b) Çocuğun herhangi bir yönergeye bağlı kalarak kodlamayı tamamlaması gerekmez (soldan sağa, yukarıdan aşağı gibi),

(c) Ayrıca, sayfayı en iyi nasıl tamamlayacağına karar vermesi için çocuk uyarılır (Örneğin, önce A'ları, sonra B'leri yapmaya karar verebilir).

1.10.12.3. Planlanmış Bağlantılar (PB) – (Planned Connections)

Tanımı: Planlanmış Bağlantılar Alt Testi sekiz itemden oluşur. İlk altı item sayıların sırayla ard arda bağlanmasını gerektirir. Son iki item sayı ve harflerin değişik bir şekilde ard arda bağlanmasını gerektirir (örneğin; 1-A, 2-B, 3-C, ... gibi). Eğer çocuk hata yaparsa uygulayıcılar çocuğu bir önceki doğru pozisyona dönmesi için uyarmalıdırlar. 5–7 yaşları arasındaki çocuklardan bu alt testi İtem 1'den başlayarak item 5'e kadar yapmaları istenir. 8–17 yaşlar arasındaki çocuklardan ise item 4'ten başlayarak item 8'e kadar yapmaları istenir. İtemlerin içinde yer alan sayı ya da harfler öyle bir şekilde hazırlanmıştır ki çocuklar bir dizilimi tamamlarken hiçbir zaman bir başka çizginin üzerinden geçmezler. Bunun keşfedilmesi, bir sonraki sayı ya da harfi ararken taranması gereken alanın azalmasını sağlar (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Puanlaması: Bu alt testteki yeterliliğin en iyi ölçümünü sağlayan şey, doğru dizilimin tamamlanması için harcanan süredir. Bu nedenle testin puanını,

itemlerin tamamını bitirmek için kullanılan ve saniye olarak belirtilen toplam süre oluşturur. Bu alt testi tamamlamak için kullanılan stratejiler de ek bilgi olarak toplanır. Yaygın olarak çocuklar, tarama, hatırlama veya sayı ya da harfi sözel olarak tekrarlama stratejilerini kullanırlar (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Geçmişi: Bu kâğıt-kalem alt testi, "The Army Individual Test of General Ability (Adjutant General's Office, 1944)"nin bir parçası olan ve Armitage (1946), Reitan (1955) ve Spreen ve Gaddes (1969) tarafından kullanılan "The Trail Making" prosedürüne benzemektedir. Birçok araştırma çalışmasında bu alt testin planlama alt testleri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Ashman ve Das 1980; Naglieri ve Das 1988; Naglieri, Prewett ve Bardos 1989). "Trail Making Test" gibi Planlanmış Bağlantılar Alt Testine benzer testler ile Frontal Lob fonksiyonları değerlendirilmiştir (Lezak, 1995).

1.10.13. Dikkat Alt Testleri (Attention Subtests)

CAS'te yer alan dikkat alt testleri Luria'nın (1973) açıklamalarından yola çıkarak dikkatin daha üst düzeydeki karmaşık formları olarak tanımlanabilirler. CAS'in Dikkat alt testlerinde başarılı olabilmek için; dikkatin odaklanmış olması, seçici olması, sürekli olması ve de çaba gösterilmesi gerekir. Dikkatin odaklanması belirli bir aktiviteye yönlendirilmiş konsantrasyonu gerektirir. Seçici dikkat; göz ardı edilmesi zor olan uyarıcılar lehine bazı uyarıcılara tepki verilmesinin engellenmesini gerektirir. Dikkatin sürekliliği; zamanla performansta meydana gelen değişiklikleri tanımlar. Bu değişiklik, problemi çözmek için gereken değişik miktarlardaki çabadan etkilenir. CAS Dikkat alt testlerinin tümü; çocuklara, dikkat etmelerini gerektiren rekabet halindeki uyaranlar içeren faaliyetler sunar ve faaliyetlerin uygulanması süresincede odaklanmanın sürdürülmesini gerektirir (Naglieri veDas, 1997).

Dikkat alt testleri bilişsel yeteneklere odaklanmayı, belirli uyarıcıları aramayı, birbiri ile bağlantısı olmayan ancak rekabet halindeki uyaranlara tepki vermeyi engellemeyi gerektirir. Bu alt testler, uyarıcı özelliklerinin sürekli olarak incelenmesini ve karmaşık bir çevre içinde ve rekabet halinde olan uyarıcılardan birine cevap verirken diğerine cevap vermeyi engelleme kararını içerir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.13.1. İfadesel Dikkat (İD) – (Expressive Attention)

Tanımı: İfadesel Dikkat Alt Testi, seçici ve ayıt edici dikkat yeteneğini ölçmek için dizayn edilmiştir. Bu alt test karmaşık olmayan itemlerle başlayıp karmaşık olarak düzenlenmiş itemle bitirilir. Çocuğun hata yapma olasılığını arttıran bu item, bir uyarıcıya tepki verirken, alışılmış bir başka uyarıcıya tepki vermekten kaçınma özelliğini ölçmek için kullanılır. Bu alt test çocukların yaşına bağlı olarak iki farklı item setinden oluşur. 5–7 yaşlar arasındaki çocuklara sunulan uyarılar yaygın olarak rastlanılan hayvan resimlerini içerir. Çocuklardan resmi gösterilen her bir hayvanın büyük mü yoksa küçük mü olduğunu tanımlaması istenir. İlk itemde hayvanların tümü benzer boyuttadır (yaklaşık olarak bir inç boyunda ve genişliğindedir). İkinci itemdeki hayvanlar gerçek boyutlarına benzer orantıdadırlar (büyük hayvanlar bir inç boyunda ve eninde iken küçük hayvanlar da yarım inç boyunda ve enindedir). "Seçici Dikkat"in ölçüldüğü üçüncü itemde ise, hayvanlar gerçek hayattaki boyutlarından genellikle farklı boyutlarda görünmektedir. Çocuğun her bir hayvan resmine, sayfada görünen boyutlarına göre değil, gerçek hayattaki boyutlarına göre cevap vermesi gerekir. Bu alt testin 8 yaş ve üzerinde olan çocuklar için hazırlanmış olan versiyonunda da benzer bir etkinlik vardır ve faaliyetin gerektirdiği beceriler aynıdır. İlk itemde çocuklardan sayfadaki 40 kelimeyi okumaları istenir. Bu kelimeler renklerin isimlerinden oluşur (mavi, sarı, yeşil ve kırmızı) ve bu renk isimlerinden oluşan kelimeler sayfaya random usulü ile dağıtılmıştır. Bir sonraki itemde çocuklardan sayfaya random usulü ile dağıtılmış olan dikdörtgenlerin renklerini söylemeleri istenir (mavi, sarı, yeşil ve kırmızı renklerle basılmış olan dikdörtgenler). Son item olan üçüncü itemde ise; mavi, sarı, yeşil ve kırmızı gibi renk isimlerinden oluşan kelimeler ifade ettiği renkten farklı bir renk ile basılmıştır. Çocuk kelimeyi okumak yerine kelimenin basıldığı rengi söylemelidir. Tüm yaş gruplarında "İfadesel Dikkat" alt testinin son itemi seçici dikkatin ölçümü için kullanılır. Puanlamada kullanılan bu itemlerin her ikisinde de çocuklar otomatik bir şekilde cevap vermeyi engellemek durumundadırlar. Örneğin 8–17 yaşlarda çocuklar gelen uyaranın belirli bir yönüne seçici olarak dikkatini yönlendirerek oluşan çatışma durumunu çözümleyebilirler. Bu alt test ilk olarak Posner ve Snyder (1975) tarafından "İfadesel Dikkat" olarak adlandırılmıştır. Çünkü ifadesel bir tepki sırasında uyaranlara bağlı olarak çatışma meydana gelmektedir (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Puanlaması: İfadesel Dikkat Alt Testinde ham puanı, çocukların doğru ifadelendirme sayısı ile bu doğruların süreye oranı belirlemektedir. Bu alt teste

puanlama son itemde yapılmaktadır (5–7 yaşlar için item 3, 8–17 yaşlar için item 6). Oran puanları kayıt formunun 14.-16. sayfaları arasındaki tablolar kullanılarak bulunmakta ve bu alt testin ham puanını oluşturmaktadır (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Geçmişi: "İfadesel Dikkat" alt testi, "Stroop Test"in bir benzeridir (Stroop, 1935). "The Stroop Test" dikkatin gelişimsel bir ölçümü olarak kullanılmaktadır (Das, 1970). Birçok araştırmada bu alt testin dikkati etkili bir şekilde ölçtüğü görülmüştür (Naglieri ve Das 1988; Naglieri, Braden ve Gottling 1993).

1.10.13.2. Sayı Bulma (SB) – (Number Detection)

Tanımlama: "Sayı Bulma" alt testi, seçici dikkati, belli bir uyarana odaklaşmayı ve dikkat dağıtıcı uyaranlara gösterilen direnci ölçmek için hazırlanmış bir alt testtir. Çocuklara içinde çeşitli sayıların yerleştirilmiş olduğu bir sayfa verilir. Çocuklardan sayfanın üst kısmında belirtilen sayıları sayfada bulup altını çizmeleri istenir. Her itemde çocuklar pek çok dikkat dağıtıcı faktörün bulunduğu sayfada belirli uyarıcıları bulmaları gerekmektedir. 5–7 yaşlar arasındaki çocukların birinci itemde 1, 2 ve 3 sayılarının altını çizmeleri, ikinci itemde ise, 4, 5 ve 6 sayılarının altını çizmeleri istenmektedir. 8–17 yaşlar arasındaki çocuklardan, ilk itemde içi boş biçimde basılmış olan 1, 2 ve 3 sayılarının altının çizilmesi istenir. Bir sonraki itemde ise normal bir şekilde basılmış olan 1, 2 ve 3 sayıları ile içi boş biçimde basılmış olan 4, 5 ve 6 sayılarının altını aynı anda çizmeleri istenir. İlk iki itemin her biri 18 satırdan oluşmaktadır. Her satırda on sayı vardır. Her itemde bulunup altı çizilmesi gereken 45 sayı vardır. Bulunması gereken bu 45 sayı sayfada yer alan sayıların % 25'ini oluşturmaktadır. 3. ve 4. itemlerde her biri 12 sayıdan oluşan 15 satır vardır. Her bir itemde bulunup altı çizilmesi gereken 45 sayı vardır. Bulunması gereken bu 45 sayı sayfada yer alan sayıların % 25'ini oluşturmaktadır. Çocuklar her bir sayfada, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru çalışarak sayfayı tamamlamalıdırlar. Sayfayı kontrol etmek için geri dönmelerine izin verilmemelidir (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Puanlaması: "Sayı Bulma" alt testinin ham puanını belirlemek için ilk önce doğru belirlenmiş sayılardan eğer varsa yanlış belirlenmiş sayılan çıkarılarak net doğru sayısına ulaşılır. Bu net sayısının harcanan süreye oranı Kayıt Formunun 14.-16. sayfaları arasındaki tablolar kullanılarak bulunur. Her item için belirlenen bu oran puanı toplanarak ham puan elde edilir. Çocuklar doğru sayının

altını çizmede ve dikkati dağıtan diğer uyaranlardan kaçınrrıakta ne kadar başarılı ise puanıda o kadar yüksek olacaktır (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Geçmişi: "Sayı Bulma" alt testi Sneider, Dumais ve Shiffrin (1984) tarafından tanımlanmış olan çok boyutlu dikkat faaliyetlerinin benzeridir. Naglieri, Braden ve Gottling'in (1993) ilk araştırmalarında da kullanılmıştır (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.13.3. Algısal Dikkat (AD) – (Receptive Attention)

Tanımı: "Algısal Dikkat" alt testi çocuğun yaşına göre iki ayrı versiyonda hazırlanmış bir kâğıt-kalem testidir. 5–7 yaşlar arasındaki çocuklar için hazırlanan alt test, çiftler halinde düzenlenmiş resimlerin bulunduğu dört sayfadan oluşmaktadır. Her sayfa bir iteme denk düşmektedir. Bu dört sayfada çocuklardan istenen belirlenen iki koşula göre resim çiftlerinin altını çizmektir. İlk koşulda çocuktan istenen, ilk iki sayfadaki birbiri ile aynı olan ve yan yana konmuş resimlerin altını çizmesidir. İkinci koşulda ise çocuktan aynı sınıf ismine sahip nesne çiftlerinin altını çizmesi istenir. Örneğin, görünümü farklı ama adı aynı olan ve cevap olarak altı çizilmesi gereken iki ağaç resmini içerir. Bu faaliyet, her sayfada 50 resim çiftinden oluşan uyaranın bulunduğu dört itemden oluşur. Her sayfanın % 25'i altı çizilmesi gereken resim çiftlerinden oluşmaktadır. 8 yaş ve üzerindeki çocuklar için hazırlanan alt testlerde iki koşul söz konusudur. Birincisinde harflerle ilgili fiziksel bir karşılaştırma yapması gerekmektedir. İkincisinde ise aynı harfin büyük ve küçük formunda ve yan yana yazılmış olanlarını bulması gerekmektedir. Her sayfada 200 çift harf vardır ve bunların 50 tanesi (%25) cevap olarak altı çizilmesi gereken seçenekleri oluşturmaktadır. İlk sayfada çocuk satırdan satıra fiziksel görüntüsü ile birlikte aynı olan harf çiftlerinin altını çizmelidir (örneğin, TT, tt, gibi. Ancak, nt gibi değil). İkinci sayfada ise çocuktan aynı harfin büyük ve küçük şekillerinin yan yana yazılmış formlarının altını çizmesi istenir (örneğin, Aa gibi. Ba gibi değil). Böylece harfler ilk eşleştirmede fiziksel görünüşlerine göre, ikinci eşleştirmede ise isimlerine göre birleştirilmiş olur. Bu alt testte bütün yaş dilimlerindeki çocuklar en üst sıradan başlayarak soldan sağa doğru bir yön izlemeli ve sayfayı kontrol etmek için geri dönmemelidirler (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Puanlaması: "Algısal Dikkat" alt testinin ham puanını belirlemek için ilk önce her bir itemdeki doğru olarak altı çizilmiş resim çiftlerinden eğer varsa yanlış olarak çizilmiş olanlar çıkarılır. Her bir itemdeki net doğru sayısı ve sürenin

oranı Kayıt Formunun 14.-16. sayfaları arasında olan oran puanı dönüşüm tablolarından yararlanarak oran puanlarına dönüştürülür. Her item için tek tek oluşturulan bu oran puanları toplanarak ham puan oluşturulur. Çocuklar hedef olarak gösterilen resimleri bulmakta ve çeldirici özellikteki diğer uyarıcılardan kaçınınakta ne kadar başarılı ise o kadar yüksek puan alırlar (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Geçmişi: "Algısal Dikkat" alt testi Posner ve Bares'in (1971) kullandığı faaliyetlerin benzeridir. Bu alt test birkaç dikkat çalışmasında yer almıştır (Naglieri & Das 1988; Naglieri, Braden & Gottling 1993). Bu faaliyet, harfleri eşleştirmeyi gerektirdiği için Dikkat Eksikliği ve Okuma Güçlüğü gibi problem alanlarına duyarlıdır (Das, 1993).

1.10.14. Eş Zamanlı Bilişsel İşlem Alt Testleri (Simultaneous Subtests)

Eş Zamanlı Bilişsel İşlem Alt Testlerinde, sözel ve sözel olmayan içerikli malzeme kullanılmış ve bunlar birbiriyle ilişkilendirilerek bir bütün halinde sentezlenmiştir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.14.1. Matrisler (Mt) – (Nonverbal Matrices)

Tanımı: Matrisler, 33 itemden oluşan çoktan seçmeli bir alt testtir. Her bir itemde geometrik şekiller uzamsal ve mantıksal bir ilişkilendirmeyle organize edilmiştir. Çocukların itemi oluşturan şekiller arasındaki ilişkiyi çözmeleri ve sayfanın alt kısmında yer alan seçeneklerden en uygun olanını seçmeleri gerekmektedir. Matrisler alt test itemleri, geometrik şekillerin tamamlanması, benzerliklerden yararlanarak akıl yürütme (analoji) ve uzamsal görselleştirmeyi içeren çeşitli şekillerden oluşmaktadır.

Alt Testin Puanlaması: Her bir iteme verilen cevabın puan değeri; doğru ise (1), yanlış ise (0) dır. Ham puanı, doğru olarak cevaplanan itemlerin toplamına başlama noktasından önceki uygulanmamış itemler dâhil edilerek bulunur. Çocuk dört itemde ard arda yanlış yaparsa bu alt teste devam edilmez.

Alt Testin Geçmişi: "Progressive Matrix" faaliyetleri, 1970'den beri sürdürülen PASS araştırmalarında yer almaktadır. Matrix faaliyetleri, otuzun üzerinde yayınlanmış Eş Zamanlı Bilişsel İşlem araştırmasında kullanılmıştır (bu çalışmaların özetleri; Das, Kirby ve Jarman 1979; Das, Naglieri ve Kirby 1994). Matrixler alt testi, "Matrix Anologies Test" (Naglieri, 1985) ve "Naglieri Sözel

Olmayan Yetenek Testi (1996b)"nde bulunan; şekil tamamlama, benzerliklerden yararlanarak akıl yürütme ve uzamsal görselleştirmeyi içeren çeşitli şekiller kullanılarak oluşturulmuştur. Bu itemlerde, çocukların doğru çözüme ulaşmaları için faaliyetteki şekiller arasındaki ilişkileri belirlemeleri gerekmektedir. Ayrıca, itemler basitten karmaşığa doğru sıralanmıştır. Böylece itemler, gittikçe daha karmaşık ve çok boyutlu ilişkilerin sentezini gerektiren faaliyetler haline gelmiştir. Sonuç olarak itemler, Matrix içinde verilen bilginin dışında herhangi bilgiyi gerektirmeyecek şekilde yapılandırılmıştır (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.14.2. Sözel-Uzamsal İlişkiler (SUİ) – (Verbal-Spatial Relations)

Tanımı: Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi, uzamsal ilişkilerin mantıksal ve gramatik tanımlarının kavranmasını gerektiren (27) itemden oluşmaktadır. Çocuklara, altında sorusu basılı ve içinde altışar tane resim bulunan sayfalar sırasıyla gösterilir. Her bir item sayfası, özel olarak uzamsal bir yapıda düzenlenmiş şekil ya da objeleri içermektedir. Uygulayıcılar, soruları sesli olarak okur ve çocuklardan okunan tanımlamaya uyan seçeneği bulmalarını isterler.

Alt Testin Puanlaması: Her bir iteme verilen cevabın puan değeri doğru ise (1), yanlış ise (0) dır.Çocuğun puan alabilmesi için cevabım (30) saniye içinde vermesi gerekmektedir. Ham puanı, doğru olarak cevaplanan itemlerin toplamına başlama noktasından önceki uygulanmamış itemler dâhil edilerek bulunur. Çocuk dört itemde ard arda yanlış yaparsa bu alt teste devam edilmez.

Alt Testin Geçmişi: Mantıksal-Gramatik ilişkilerin değerlendirmesi önemli bir "Eş Zamanlı Bilişsel İşlem" faaliyeti olarak kabul edilmektedir. Özellikle sözel içeriğe sahip oluşu nedeniyle diğer eş zamanlı bilişsel faaliyetlerden ayrılır. Luria'nın yaptığı tanımlar (1966, 1970, 1980, 1982) bu alt testin gelişmesinde başlama noktasını oluşturur. Bu tanımlarla potansiyel itemlerin ilk listesi oluşturulmuştur. İtemler kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Bu sıralamada her item için kullanılan sözel kavramların sayısı ile sözel ve uzamsal ilişkilerin karmaşıklığı gittikçe arttırılmıştır. Bu itemlerde hafızaya düşen yükü azaltmak için sorular her bir item sayfasının altına basılmıştır. Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi, Token Test (De Renzi ve Vignolo, 1962) ile bazı ortak özelliklere sahiptir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.14.3. Şekil Hafızası (ŞH) – (Figure Memory)

Tanımı: Şekil Hafızası 27 alt testten oluşan bir kâğıt-kalem alt testidir. Çocuklara (5) saniye süreyle iki ya da üç boyutlu şekilleri içeren bir sayfa gösterilir. Bu şekil daha sonra kapatılır ve daha büyük ve daha karmaşık bir şeklin içine yerleştirilmiş olarak cevap kitabındaki sayfada çocuğa gösterilir. Çocuklardan, daha büyük bir şeklin içine yerleştirilmiş olan ilk şekli bulup üstünü çizmeleri istenir. Bir cevabın doğru olarak kabul edilebilmesi için, ilk gösterilen şekil üzerine hiçbir ilave ya da eksiltme yapmadan olduğu gibi ikinci gösterilen şekil üzerinde çizilmesi gereklidir.

Alt Testin Puanlaması: Her bir iteme verilen cevabın puan değeri doğru ise (1), yanlış ise (0) dır. Cevabın doğru olarak kabul edilmesi için ilk gösterilen şeklin tüm bölümlerinin doğru olarak çizilmiş olması gerekir. Ham puanı, doğru olarak cevaplanan itemlerin toplamına başlama noktasından önceki uygulanmamış itemler dâhil edilerek bulunur. Çocuk dört itemde ard arda yanlış yaparsa bu alt teste devam edilmez.

Alt Testin Geçmişi: Luria (1966), "Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler"in ölçümünde şekillerin kopyalanması ve çizginin hatırlanması gibi faaliyetleri kullanmıştır. Buna ek olarak bir modelden şekil kopyalama, bir modelde görülen şekli yeniden oluşturma gibi faaliyetler 1972'den beri otuzdan fazla araştırmada "Eş Zamanlı Bilişsel İşlem"in bir göstergesi olarak ele alınmıştır (bu araştırmaların özetlerini; Das, Kirby ve Jarman 1979; Das, Naglieri ve Kirby 1994'te bulabilirsiniz). Şekil Kopyalama (Ilg ve Ames, 1964) ve Şekillerin Hatırlanması Testi'de (Graham ve Kendall, 1960) dâhil olmak üzere diğer şekil kopyalama testleri "CAS Şekil Hafızası Alt Testi" için model olmuşlardır. Bu alt test hazırlanırken amaç tanınabilir şekillerden oluşan itemler oluşturmak olmuştur. Böylece çocukların daha karmaşık bir şekil içinde bir bütün olarak gösterilen şekli hatırlayabilecekleri düşünülmüştür (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.15. Ardıl İşlem Alt Testleri (Successive Subtests)

CAS'te yer alan "Ardıl İşlem Alt Testleri" çocukların olayların seri organizasyonunu anlayıp anlamadıklarını, anlamış iseler ne oranda anladıklarını test etmek amacıyla geliştirilmiştir. Bütün Ardıl İşlem Alt Testleri çocuğun özel bir sıra ile sunulan ve bu sıralama ile anlamlı hale gelen bilgiyle uğraşmasını gerektirmektedir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.15.1. Kelime Serileri Alt Testi (KS) – (Word Series)

Tanımı: Kelime Serileri Alt Testi 9 adet tek heceli ve günlük dilde çok sık kullanılan ve tanıdık kelimelerden oluşmaktadır: GÜL - CAM - FİL - KUŞ - TOP - MUM - BOT - KAR - KIZ. Kelimeler seçilirken ve seçilen bu kelimelerin seri olarak söylenirken kendiliğinden mantıklı bir bağlantı oluşturmamasına dikkat edilmiştir (Örneğin; TOP-AL, kelimeleri birleşerek TOPAL diye söylenebilmektedir). Alt testin tamamında kullanılan kelimelerin her birinin ilk ve son sırada bulunma sıklığı 9 kelime arasında dengelenmiştir. Bu alt test uygulayıcının itemleri çocuğa yüksek sesle okuduğu 27 itemden oluşur. Kelime serileri iki kelimeden başlayarak dokuz kelimeye kadar çıkar. Serilerdeki her kelime saniyede bir kelime okuma hızıyla okunur. Çocuktan istenilen, uygulayıcının okuduğu sıra ile kelimeleri tekrarlamasıdır.

Alt Testin Puanlaması: Her item için doğru ise (1) yanlış ise (0) puan verilir. Çocuğun puan alabilmesi için her bir itemdeki kelime serilerini uygulayıcının sunduğu sıra ile aynen tekrarlaması gerekmektedir. Ham puan, uygulanan yaşa göre değişmekte olan başlangıç noktasından önceki itemlerde sayılarak belirlenir. Seri olarak doğru tekrarlanan item serilerinin her birine bir puan verilir ve toplam puan ham puanı oluşturur. İtemlerin uygulamasına çocuk arka arkaya dört itemde başarısız oluncaya kadar devam edilir.

Alt Testin Geçmişi: Kelimelerin ve sayıların sıralı bir şekilde tekrarı Luria (1966) tarafından önerilmiştir ve 1972'den beri PASS Teorisi ile ilgili pek çok çalışmada Ardıl İşlemin bir göstergesi olarak otuzdan fazla araştırmada kullanılmıştır (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.15.2. Cümle Tekrarı Alt Testi (CT) – (Sentence Repetition)

Tanımı: Cümle Tekrarı Alt Testi, çocuklara okunan 20 cümleden oluşur. Her bir cümle renklerle ilgili kelimelerden oluşmuştur (örneğin; Mavi sararıyor). Çocukların her bir cümleyi kendilerine sunulduğu şekliyle tekrarlamaları gerekmektedir. Cümlelerin oluşturulmasında renklerle ilgili kelimelerin seçilmesinin nedeni; seçilen cümlelerin çok az anlam taşıması ve "Eş Zamanlı Bilişsel İşlem"in ektisini azaltmaya yardım etmesidir. Bu faaliyetin başarılı bir şekilde tamamlanabilmesi için cümledeki kelimelerin diziliminin anlaşılması gerekmektedir (Naglieri ve Das, 1997).

Alt Testin Puanlaması: Her item için doğru ise (1) yanlış ise (0) puan verilir. Çocuğun bir itemden puan alabilmesi için cümleyi söylendiği şekilde tekrar etmesi gerekmektedir. Çocuk, arka arkaya dört kez hata yaptığında testin uygulaması durdurulur. Ham puan, doğru olarak tekrarlanmış cümlelerin toplam sayısından oluşur.

Alt Testin Geçmişi: Luria (1966), bir dilin söz dizimsel yapısının ve konuşmadaki seri organizasyonun Ardıl işlemler için önemli bir fonksiyon olduğunu belirtmiştir. Bu alt test kelimeler arasındaki seri ilişkiye dayalı sözdizimsel yapının bir ölçümü olarak tasarlanmıştır. Bu testin çeşitli uyarlamaları birkaç araştırmada kullanılmıştır (Naglieri ve Das,1988; Naglieri ve Reardon, 1993; Naglieri, Braden ve Gottling, 1993; Reardon ve Naglieri, 1992). Bu alt testin "Kelime Serileri Alt Testi" ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Das, Mishra ve Kirby, 1994).

1.10.15.3. Konuşma Hızı Alt Testi (KH, 5–7 yaşlar) – (Speech Rate)

Tanımı: "Konuşma Hızı Alt Testi" sekiz itemden oluşur ve her itemde süre sınırlaması vardır. Uygulama sırasında önce çocuklara üç kelimelik bir seri okunur. Daha sonra çocuklardan bu üç kelimelik seriyi dur diyene kadar tekrarlaması istenir. Çocukların tek ya da iki heceli kelimelerden oluşan bu kelime serilerini on kez tekrarlamaları gerekmektedir. Bu kelimelerin yan yana geldiğinde yeni bir anlam oluşturmamasına özen gösterilmiştir. Çocuk, serideki ilk kelimeyi söylediğinde süre başlatılır ve onuncu tekrardaki son kelimeyi söylediğinde süre durdurulur.

Alt Testin Puanlaması: 5–7 yaşlar arasındaki bütün çocuklara itemlerin tamamı uygulanır. Sekiz itemden her birinin ok kez tekrarlanması için geçen süre toplamı ham puanı oluşturur.

Alt Testin Geçmişi: Konuşma Hızı Alt Testi birkaç çalışmada "Ardıl Bilişsel işlemler"in ölçümü için kullanılmıştır. Das ve Mishra (1991); Das, Mishra ve Kirby (1994); Das, Mok ve Mishra (1994); Hulme, Thomson, Muir ve Lawrence (1984) tarafından yapılan araştırmalarda da Ardıl işlemlerle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Konuşma Hızı Alt Testinde çocuklar üç kelimeyi kolayca hatırlayabilmekte ve özellikle de hafızaya çok az iş düşmektedir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.15.4. Cümleye İlişkin Sorular (CİS, 8–17 yaşlar) – (Sentence Questions)

Tanımı: "Cümleye İlişkin Sorular" alt testinde, "Cümle Tekrarı" alt testinde kullanılan cümlelerden yararlanılarak oluşturulmuş 21 itemlik bir alt testtir. Önce çocuklara bir cümle okunur ve daha sonra bu cümleyle ilgili soru sorulur. Örneğin çocuğa "Mavi sararıyor" cümlesi okunur ve hemen arkasından "Ne sararıyor?" sorusu sorulur. Çocuğun vermesi gereken doğru cevap "Mavi"dir. Bu faaliyetin çocuk tarafından başarılı bir şekilde tamamlanması, kelimelerin seriler halinde yerleştirilmesine dayanan cümlenin kavranmasını gerektirir.

Alt Testin Puanlaması: Her bir item için doğru ise (1) yanlış ise (0) puan verilir. Çocuğun bir itemden puan alabilmesi için cümleye ilişkin soruyu doğru cevaplaması gerekir. Bu alt teste ard arda dört yanlış yapılana kadar devam edilir. Ham puanı, sorulara verilen doğru cevapların toplamı oluşturur.

Alt Testin Geçmişi: Bir cümlenin söz dizimsel organizasyonunun anlaşılması Ardıl işlemin önemli bir fonksiyonudur (Luria, 1982). Bu alt test kelimelerin dizilimindeki ilişkiye dayanan söz diziminin anlaşılmasının bir ölçümü olarak tasarlanmıştır. Bu testin uyarlamaları birkaç araştırma çalışmasında kullanılmıştır (Naglieri ve Das, 1988; Naglieri ve Reardon 1993; Naglieri, Braden ve Gottling 1993; Naglieri, Welch ve Braden 1994; Reardon ve Naglieri 1992). Ayrıca bu alt testin Kelime Serileri Alt Testi ile ilişkili olduğu Das, Mishra ve Kirby'nin (1994) çalışmalarında belirlenmiştir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.16. CAS'in Uygulama ve Kullanım Alanları

CAS daha çok bireylerin bilişsel fonksiyonları ile ilgili değerlendirmeleri yapabilmek için geliştirilmiş bir ölçektir. Bu ölçeği uygulayan kişi aşağıda sıralanmış olan konular hakkında bilgi sahibi olabilir:

- Bireyin güçlü ve zayıf olduğu bilişsel işlem alanları,
- Akranlarına göre bilişsel işlem alanlardaki yeterliliği,
- PASS İşlem Puanları ve başarı arasındaki ilişkiler,
- Bu bilgilerin çocuk açısından anlamı.

CAS'in kullanım alanları ise şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrenmede güçlü ve zayıf olunan alanların tespit edilmesi,
- Sınıflandırma (Öğrenme Güçlüğü, Dikkat Eksikliği, Zihinsel Gerilik, Üstünlük...),
- Belirli, tedavi, eğitim ve sağaltım programlarının uygunluğunun değerlendirilmesi (Naglieri ve Das, 1997).

Yukarıda alanların tümüne ilişkin ayrıntılı inceleme aşağıdaki başlıklar altında toplanmıştır.

1.10.16.1. Başarının Önceden Belirlenmesi

CAS'in amacı, çocukların akademik alandaki başarılarını önceden belirleyebilmektir. Dört PASS ölçeğinin hepsi de akademik performansın özel alanlarındaki başarı ve başarısızlıklarıyla ilişkilidir. Başarının önceden tespit edilmesinde, Tam Ölçek Standart Puanının en iyi göstergelerden biri olduğu söylenebilir. Ayrıca dört PASS ölçeğinin her birine ait standart puanlar da akademik performansın özel alanları ile ilişkilidir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.16.2. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivitesi Olanların Değerlendirilmesi

CAS Bataryasında bulunan Dikkat ve Planlama Ölçekleri, dikkat eksikliği ve hiperaktivitesi olan çocukların bilişsel işlem özelliklerinin değerlendirilmesinde de kullanılabilir. Dikkat Ölçeği; bireyin, seçici dikkatini kullanarak, uygun uyarıcıya yönelmede ve uygun olmayan uyarıcıları engellemede ne kadar başarılı olduğunun belirlenmesi konusunda bilgi sahibi olmamıza olanak sağlar. Planlama Ölçeği; uygulayıcılar için; çocukların, bilişsel etkinlikleri organize etme ve kendi programlamalarını yapma becerilerini belirleyebilme konusu hakkında ipucu verebilecek iyi bir değerlendirme aracıdır (Naglieri ve Das, 1997).

Çocuklara Dikkat Eksikliği (ADD) tanısının konulması, ancak olaylar ve olaylar karşısında gözlemlenen davranışsal ölçümler ile mümkün olabilmektedir. CAS "dikkat eksiliği" (ADD) olan çocukların değerlendirilmesinde ipucu verebilecek bir ölçektir. Ayrıca CAS'te yer alan planlama testleri sayesinde çocuklarda ADD sonucu ortaya çıkan dürtüsellik de ölçülebilir. Dolayısıyla CAS sonuçlarına göre, çocuğun yalnızca dikkat konusunda mı, yoksa hem dikkat hem de planlama konularında mı sıkıntılar yaşadığı anlaşılabilir.

1.10.16.3. Öğrenme Güçlüğü Olanların Değerlendirilmesi

Bir kişide öğrenme güçlüğü olduğunu söyleyebilmemiz için ilk koşul, o kişinin zeka düzeyi ile eriştiği akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir fark olmasıdır. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar, normal veya normalin üzerinde bir zeka seviyesine sahip olup, dinleme, konuşma, okuma, yazma, matematik becerilerinin kazanılmasında ve kullanılmasında zorluk yaşamaktadırlar. Standart eğitime rağmen yaşına ve zekasına uygun olmayan başarı durumu sergilemektedirler (Güner, 2006).

Genel ve özel okuma problemi olan çocukların Das, Naglieri ve diğer bazı bilim adamlarının yaptığı çalışmalar sonucunda planlama işlemleri ve ardıl işlemler konusunda sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır (Das, 1994; Kirby & Williams, 1991). B PASS Teorisi dikkate alınarak geliştirilmiş olan CAS okuma ve matematik alanında görülebilecek olası öğrenme güçlüklerini belirlemekte kullanılabilecek bir değerlendirme aracıdır (Naglieri & Gottling, 1995). Geleneksel IQ testleri ile yapılan çalışmalarda öğrenme güçlükleri ile ilgili bağlantılar ortaya çıkmamıştır (Siegel, 1989). PASS, çeşitli öğrenme problemleri ile farklı bilişsel bileşenlere ait problemler arasında ilişkiler kurulmasına yardımcı olabilecek bir ölçme aracıdır.

CAS'in, öğrenme güçlüğünün altında yatan bilişsel işlemlerin değerlendirilmesi için de uygun bir araç olduğu söylenebilir. Örneğin, okumadaki şifre çözmeyle ilişkili Ardıl Bilişsel İşlem problemlerinin ortaya çıkmasına yardımcı olabilir. Eş Zamanlı ve Ardıl İşlem Puanları okuduğunu anlamayla ilgili olabilir. Aynı şekilde, matematik problemlerinin çözümüyle ilgili Planlama güçlüklerinin belirlenmesinde kullanılabilir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.16.4. Zekâ Engelli Olanların Değerlendirilmesi

PASS bireylerin bilişsel işlevlerine geleneksel IQ testlerine kıyasla daha geniş bir yelpazede bakılabilmesine yardımcı olan bir teoridir. Kullanılan geleneksel IQ testleri akademik başarıyı genel olarak ölçen kısımlar içerdiğinden genellikle zekâ engeli şüphesi akademik başarısızlığa bağlanmaktadır. Ancak PASS testleri bu tür başarı ölçen kısımlar içermez ve bilişsel seviyeler ayrı ayrı ölçülürken akademik başarıdan bağımsız olarak zekâ engeli tanımlanabilir. Ayrıca, CAS diğer testlerde ölçülmeyen bilişsel işlevleri ölçebilir. Bu nedenle, özellikle dikkat ve planlama

ölçümleri sayesinde tanı ve tedavi için daha önemli bilgiler edinilebilir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.16.5. Travmatik Beyin Hasarı Olanların Değerlendirilmesi

Dört PASS ölçeği de, travmatik beyin hasarına karşı hassas olan çok çeşitli bilişsel işlemlerin ölçülmesinde kullanılabilir. Travmatik beyin hasarı olan çocuklarda özellikle organizasyon, dürtü kontrolü, dikkat, problem çözme ve planlama gibi alanlarda zorluk yaşanmaktadır (Savage ve Wollcott, 1994) ve CAS bu bilişsel fonksiyonları kapsamaktadır (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.16.6. Ciddi Duygusal Rahatsızlıkları Olanların Değerlendirilmesi

CAS'in Planlama ölçeğinden elde edilen puanlar sayesinde, ciddi duygusal rahatsızlıkları olan çocuklar ile ilgili bilgi sahibi olunabilir. Özellikle yaşadıkları davranış kontrolü, diğer kişilerle olan sosyal problemleri ve dürtüsellikle ilgili olarak yaşadıkları güçlükleri CAS'in Planlama ölçeğinden alınan düşük puanlarla ilişkilendirilebilir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.16.7. Üstün Zekâlı Çocukların Değerlendirilmesi

Üstün zekâlı çocukların bilişsel işlemlerinin değerlendirmesinde de CAS'in her bir alt testinden yararlanılır. CAS, bilişsel işlemlerin geniş kapsamlı bir şekilde ölçümüne olanak sağlar ve geleneksel zekâ testleriyle ölçülemeyen bilişsel alanlarda üstün olan bireylerin ayırt edilmesinde yardımcı olur. CAS alt testlerinde ölçülen fonksiyonların daha geniş kapsamlı olması nedeniyle CAS'in çeşitli alanlarda üstün olan çocukları belirlemede, geleneksel zekâ testlerine göre daha avantajlı olduğu söylenebilir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.16.8. Planlama Problemleri Olanların Belirlenmesi

Planlama alt testlerinin çocuğun aktiviteleri organize etmesine, uygun stratejiler kullanmasına, dürtüselliğine, davranışlarını düzenlemesine ve değerlendirilmesine karşı hassas olduğu düşünülmektedir (Naglieri ve Das, 1997).

1.10.17. CAS'in Geliştirilmesi ve PASS Teorisi ile İlgili Araştırmalar

Das'ın 1972 yılında zihinsel geriliği olan ve normal bireyler arasındaki farklılıkları araştırmaya başlamasıyla birlikte PASS işlemlerini ölçen testlerin gelişimi için ilk temel atılmıştır. Das'ın bu çalışma ile ilgili makalesinde ardıl ve eş zamanlı bilişsel işlemlerden bahsedilmiştir. Bu iki işlemin, bilişsel yetenekler için bir model olarak düşünülebileceği söz konusu makale ile kabul edilmiştir (Das, Kirby & Jarman, 1975). Das, Kirby ve Jarman (1979) ardıl ve eş zamanlı bilişsel işlemler adlı kitaplarında, bu işlemleri içeren faaliyetleri sunmuşlar ve dikkat ile planlamanın ölçümünün bir ihtiyaç olduğunun altını çizmişlerdir. Daha sonra, Kirby'nin (1984) de katılmasıyla, "Bilişsel Stratejiler, Eğitsel Performans ve Bilişsel İşlemlerin Değerlendirilmesi" ve "Das, Naglieri ve Kirby'nin Zekânın PASS Teorisi (1994)" adında iki kitap daha yayınlanmıştır. Bu üç kitap 1972'den 1994'e kadar PASS teori ile ilgili yapılan deneysel araştırmaların tam bir özetini içermektedir. PASS teorisi ile ilgili araştırmaların en yeni özeti "CAS Değerlendirilmesinin Temelleri" ve "CAS Yorumlama Elkitabı"nda bulunabilir (Naglieri, 1999).

1.10.18. Başarı ile İlişkisi

Pek çok araştırma sonucuna göre; bilişsel yetenek testi için geçerliğin en önemli unsurlkarından biri başarı ile olan ilişkisidir. Naglieri de bu konuda yaptığı çalışmalarda çeşitli yetenek testleri ile başarı testleri arasındaki ilişkinin değişebildiğini bulmuştur (McGrew, Werder & Woodcock, 1991).

1.10.19. Üstün Zekâlı Çocuklar Üzerinde Yapılan Araştırmalar

Üstün zekânın ve yaratıcılığın belirlenmesi sıklıkla problem olmuştur. 1950'li yıllarda, psikologlar ve çeşitli araştırmacılar üstünlük özelliğini zekâ ile açıklamışlardır. Bu düşünceye göre yüksek zekâ bölümü (IQ), üstünlük özelliği ile örtüşmekteydi. İleriki zamanlarda, yaratıcılık ve motivasyon da bu tanıma eklenmiştir. Okullardaki üstün zekâlı çocuklara yönelik hazırlanan programlar için seçilen öğrenciler, zekâ testlerine göre belirlenmeye başlamıştır. Ancak bu testlerin, sadece analitik ve sözel becerileri ölçmesi; buna karşın yaratıcılığı, pratik bilgi dağarcığını, eleştirel problem çözmeyi ve genel hayattaki başarıyı ölçmemesi eleştirilmiştir (Sousa,2003).

Üstün zekâlı çocuklar ile ilgili yapılan başka bir tanım ise, üstünlük ve yetenek kavramlarının ayrı ayrı ele alınması gerekliliğini vurgulayan Gagné'nin tanımıdır. Gagné'ye göre üstünlük, bireyin kendi yaşıtlarının en azından %10'ndan daha yukarıda olan, en az bir yetenek alanında, sahip olunan ve eğitilmeden kendiliğinden ortaya çıkan doğal yeteneklere (eğilim ya da hediye adını alır) sahip olunması olarak tanımlanmaktadır. Yetenek ise; sistematik olarak geliştirilmiş yüksek becerileri ve en az insan aktivitesinin bir alanında yaşıtlarının en azından %10'dan daha üst düzeyde bilgiye sahip olması olarak tanımlanmaktadır (Gagné, 2003).

Terman (1925), zekâ açsından en üst düzeyi oluşturan %1'i belirleme şeklindeki klasik kuralı kullanmıştır. Fakat zekâyı tanımlayan diğer uzmanlar, üstünlüğün tanımlanmasında motivasyon, liderlik, yaratıcılık gibi diğer boyutları da işin içine katarak konuyu genişletmişlerdir.

Bir çocuğun, devletin eğitim departmanının belirlediği diğer kriterlerle birlikte IQ olarak en az 130 ve üzerinde bir skora sahip olmasıyla üstünlük ifade edilebilir. 130 standart puanı çeşitli türdeki testlerin kullanılmasıyla elde edilebilir. Seçilen testin içeriği bu çocukların tanımlanmasındaki önemli faktörlerden biri olabilir. Örneğin; bir çocuğa WISC uygulanırsa, yeteneğin ölçümünde sözel ve sözel olmayan genel yeteneği ölçen testler kullanılmış olacaktır. Bu yüzyılın ilk yıllarına kadar uzanan bu ayırım, teori temel alınarak geliştirilmiş olan CAS tarafından temsil edilen bilişsel süreç yaklaşımından oldukça farklıdır (Naglieri, 2001).

1.10.20. PASS Teorisinin Yaratıcılık Kavramına Yaklaşımı

PASS teorisi, zekânın ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla tasarlanmış olmasına rağmen yaratıcılığın ölçümünde de kullanılabilir. Uzmanlar tarafından yaratıcılık ve zekânın birbirleriyle ilişkili iki kavram olup olmadığı uzun zamandan beri tartışılan bir konu olmuştur. Araştırmalara göre, bu ilişki IQ 120'den yüksek olduğunda zayıflamaktadır. Fuchs-Beauchamp, Kames ve Johnson (1993) gibi bazı uzmanlara göre, IQ'su yüksek olan çocuklar bazen daha az yaratıcı olabilirler veya en azından bu yaratıcı fikirlerini ifade etmekte zorlanabilirler. Albert ve Runca'a (1986) göre, yüksek yetenek düzeylerinde yaratıcılık ve zekâyı ayırt etmek çok zordur.

Yaratıcılıkta, felsefi teorik ve deneye dayalı teori çalışmalarında planlamanın rolünün öneminden bahsedilmektedir. Guastello, Shissler, Driscoll ve Hyde (1998), sekiz bilişsel tarzı incelemişler ve planlama becerilerini kullanan ile yaratıcı kişi arasında önemli derecede pozitif ilişki olduğunu bulmuşlardır. Baker-Sennett (1995), hem planlama hem de spontanlığın yaratıcılıkla artı yönde bir ilişki içinde olduğunu ileri sürmüşlerdir. Redmund, Mumford ve Teach (1993) bir projenin planlamasında daha fazla zaman harcamanın, daha fazla üretkenliğin yaratıcılığa yol açtığını belirtmişlerdir.

Üst Biliş, yaratıcılık ve planlama yeteneği arasındaki bağlantılardan bir diğeridir. Birinin kendi bilişsel süreçlerinin farkında olması olarak adlandırılan üstbiliş planlamanın önemli yönlerinden biridir. Planlama alt testinde yüksek puan elde eden bir öğrenci yapacağı görev ve strateji arasındaki ilişkinin farkındadır ve stratejilerdeki başarısını kontrol edebilme yeteneğine sahiptir. Feldhusen ve Goh'a (1995) göre; üst biliş yaratıcılığın önemli bir yönüdür ve yaratıcılıkla ilgili pek çok teoride yer almaktadır. Jausovec (1994) ve Boyce, Van Tassel-Baska, Burruss, Sher ve Johnson (1997), üst biliş ve yaratıcı problem çözme arasındaki ilişkiye dikkat çekmişlerdir (Naglieri, 2001).

1.10.21. Öğrenme Güçlüğü Olan Üstün Yetenekli Çocuklar (GLD)

Üstün zekâlı ve öğrenme güçlüğü olan çocukların tanınması oldukça zordur. Bunun nedeni, hem üstün olmanın hem de özel öğrenme güçlülüğüne sahip olmanın farklı özelliklerinin olmasıdır. Bu iki özelliğin her çocukta kombinasyonları farklı sonuçlar doğurabilmektedir.

Dole'ye (2000) göre, özel öğrenme güçlüğü olan üstün çocuklar bir ya da daha fazla alanda sıra dışı bir yetenek veya beceri gösterirken, işlem süreçlerindeki sorunlar nedeniyle spesifik akademik zorluklar yaşamaktadır. İşitsel ve görsel algı, hafıza alanlarındaki zorluk gibi işlem süreçlerindeki sorunlar özel öğrenme güçlüğü olan üstün çocukları üstün olup başarısız olanlardan ayırmak için önemli bir ayırt edicidir.

Özkardeş'e göre (2004), bu tür çocukların tanılanması güç olmaktadır. Bunun nedenlerinden bir tanesi üstün zekâlı çocukların kendilerini rahatlıkla kamufle edebilmeleridir. Ayrıca özel öğrenme güçlüğü olan üstün çocuklar nadiren üstün başarı gösterdiklerinden zaten üstün olduklarının anlaşılması oldukça zordur.

Hem üstün zihinsel yeteneği hem de özel bir öğrenme problemine sahip öğrenciler (GLD), üstün ya da öğrenme güçlüğü olan öğrencilerden farklı görünen bilişsel, psikolojik ve akademik ihtiyaçları olan kendine özgü bir alt grubu temsil ederler. Bu öğrenciler, yüksek sözlü ifade yeteneği ve kavramları iyi anlama yeteneğinin yanı sıra önemli derecede düşük başarı ve motivasyon eksikliği gösterirler (Gunderson, Maesch&Rees, 1987; Yewchuk, 1986). Bu öğrencilere uygun eğitim hizmetinin sağlanması, akademik ve bilişsel olarak güçlü olduğu alanların yanı sıra zayıf olduğu alanların da derinlemesine ve çok boyutlu değerlendirilmesini gerektirir. Ayrıca her ikisini içeren sağaltım girişimini de gerektirir (Fox,1983; Lupart, 1990).

Sovyet Psikolog Luira'nın çalışmalarını temel alan DAS ve arkadaşları dikkat ve planlamanın yanı sıra ardıllık ve eş zamanlı işlemler ile ilgili alanlarındaki bilişsel performansı değerlendirmek için kısmen CAS'a benzeyen bilgi bütünleştirme modelini geliştirmişlerdir. Bu alanların bilişsel bilginin işlenmesi, depolanması ve kullanılmasının altında yattığı düşünülmektedir. Eş zamanlı işlemler bilginin bütüncül bir tarzda edinilmesi anlamına gelmektedir. Bu, özümsenmiş bilginin uzamsal açıklamaları içeren sentezini içermektedir. Ardıl işlemler ayrı ve seri tarzdaki materyallerin işlemleri anlamına gelir ve bu işlemlerde her bir bölüm diğer materyaller arasındaki yerine bağlıdır.

Das ve arkadaşlarına göre; yazıların çözülmesi; harflerin, hecelerin ve kelimelerin ardışık bir analizini içermektedir. Bu nedenle yazıların çözülmesinin ardışık bir durumu olduğu söylenebilir. Bununla birlikte okunan şeyin anlaşılması; yazılı pasajları anlamak için metnin kullanılmasını, özetlenmesini ve sentezlenmesini gerektirir. Dolayısıyla tüm bu beceriler eş zamanlı işlemlerle yakından ilişkili halindedir.

Eş zamanlı ve ardıl işlemlerin her ikisinin de okuma becerisinde yer alıyor görünmesine rağmen bazı çalışmalarda ardışık işlemlerdeki problemlerin okuma problemleriyle daha yoğun ilişkili olduğu bulunmuştur. GLD'li öğrencilerle yapılan araştırmalar sonucu şifre çözme ile ardışık işlemlerin arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Snart, Das ve Mensink (1988), GLD olan ve ortalama IQ/LD olan gruplar ile üstün ve özel öğrenme güçlüğü olmayan ve normal öğrenme güçlüğü olmayan öğrencileri K-ABC (Kaufman ve Kaufman, 1983) ölçeğine göre ardıl ve eş zamanlı

bilişsel işlemlerle karşılaştırmıştır. Bütün LD'li öğrenciler IQ'su aynı olan akranları ile karşılaştırıldığında, LD'li öğrencilerin ardıl ve eş zamanlı işlemlerde zayıf olduğu görülmüştür. Aynı zamanda; GLD'li öğrenciler eş zamanlı işlemlerde ortalama IQ'su olan akranlarından daha başarılıyken, ardıl işlemlerde önemli bir farklılık bulunamamıştır.

Yapılan bu araştırmalar sonucunda, eş zamanlı faaliyetlerde GLD'li öğrencilerin özel işlemlerdeki yetersizliklerini telafi etmek için üstün yeteneklerini kullanabildikleri fakat ardıl görevleri yaptıklarında bu alandaki özel yetersizliklerinden dolayı avantajsız durumua düştükleri belirlenmiştir. Bu yazarlara göre; söz konusu bu eksiklik akademik performansa da yansıyabilmektedir. Okulun ilk yıllarında; GLD'li öğrenciler şifre çözme ve kısa süreli hafıza gibi alanlardaki özel zayıflıklarını, sezgi yetenekler, görsel kelime hazineleri, kavramsal yetenekler veya sözel ifade alanlarında güçlü olmalarıyla telafi edebilmektedirler. Bütün bunların yanı sıra zamanla bu çocukların var olan potansiyelleri ile söz konusu olan durumları etkili bir şekilde telafi edemedikleri, dolayısıyla bu noktada ardıl işlemlerdeki sorunun belirgin hale gelebildiği unutulmamalıdır.

BÖLÜM 2
ÇALIŞMAYA İLİŞKİN YÖNTEM

Bu bölüm, Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) 9 yaş Türk çocukları üzerinde yapılan ön norm çalışmalarındaki; araştırma modeli, evreni, örneklemi, veri toplama araçları ve verilerin toplanma şekli hakkında bilgiyi içermektedir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma; "Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) 8–17 Yaş Bataryası" kullanılarak 9 yaş çocuklarının bilişsel işlemlerdeki mevcut durumlarını belirlemeyi amaçladığından tarama modelindedir. Belirlenen alt amaçlar düşünüldüğünde ise, 9 yaş grubunu kapsadığı için tarama modelinin kesit alma yaklaşımına ve ayrıca, bir takım değişkenlere göre belirlenmiş farklı gruplar karşılaştırıldığından, ilişkisel tarama yaklaşımına uygun olarak düzenlenmiştir.

2.2. Evren

Bu araştırmanın ön norm çalışmalarında, 9 yaşındaki öğrencilere "Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) 8–17 Yaş Bataryası" uygulanmıştır. CAS 9 Yaş Standart ve Temel Bataryasının Türkiye ön normlarını elde etmek için evreni, 2004–2005 öğretim yılında İstanbul ilindeki özel ve devlet ilköğretim okullarının dördüncü sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

2.3. Örneklem

Araştırmanın yapılacağı ilçeler ve o ilçelerdeki okulların belirlenmesinde, T.C İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan özel ve devlet okulları esas alınmıştır. Çalışma gruplarını oluşturmak için öğrenci ve okul seçimi random (rastgele) usulü ile belirlenmiştir.

CAS 9 Yaş Standart ve Temel Bataryası'nın Türkiye ön normlarını elde etmek için örneklemi, 2004–2005 öğretim yılında İstanbul ilindeki özel ve devlet ilköğretim okullarının dördüncü sınıf düzeyinde öğrenim gören 207 öğrenci ile T.C. Beyazıt İlköğretim Okulu'nun İ.Ü. Özel Eğitim Bölümü, Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilimdalı'nın projesi kapsamında yer alan, dördüncü sınıf düzeyinde öğrenim

gören 30 üstün zekâlı öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemi oluşturan öğrencilerin 129'u erkek, 108'i ise kızdır.

Batarya geliştirilirken, 8–17 yaşları arasında bulunan çocuklardan her yaş için örneklem sayısı olarak 200 çocuğa uygulama yapıldığı Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) orijinal "Açıklama ve Yorumlama El Kitabı"nda belirtilmiştir. Ayrıca, 5–7 yaşlar için hazırlanan formun standardizasyon çalışmasında ise her yaş için 300 çocuğa uygulama yapıldığı da ifade edilmiştir.

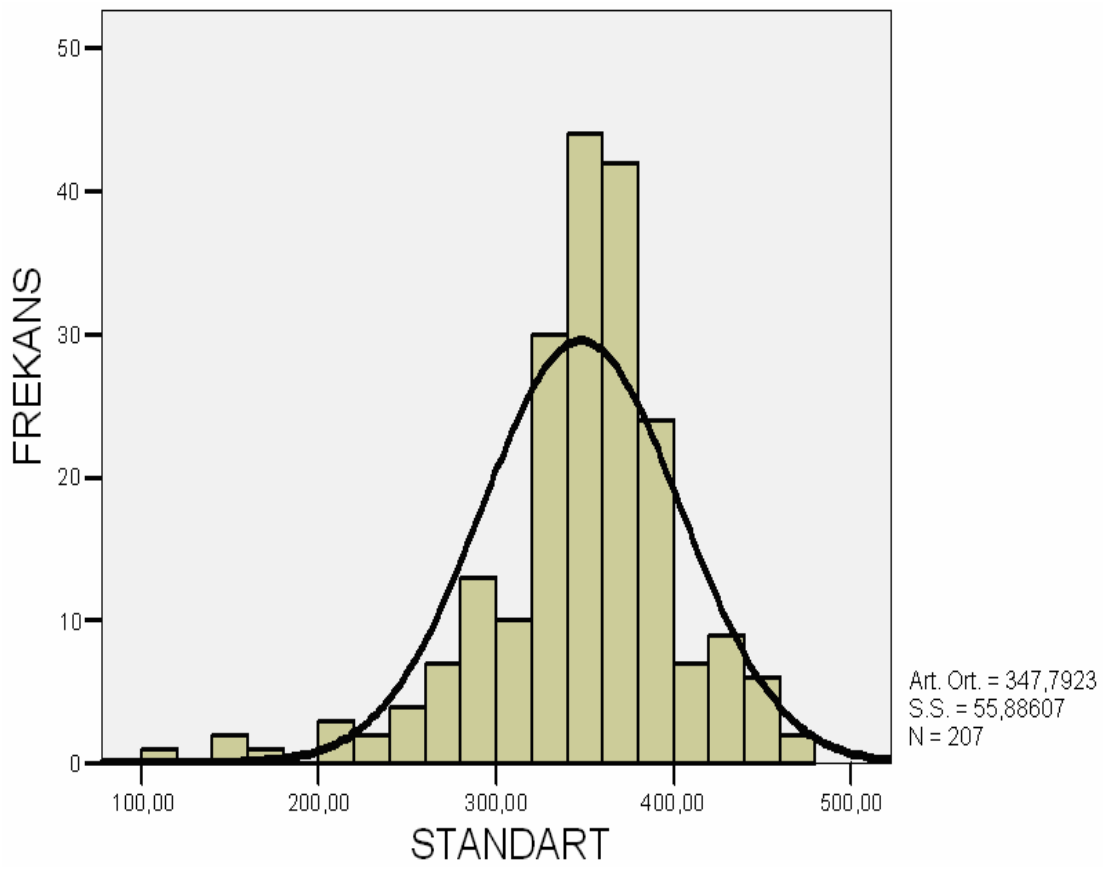
CAS teori tabanlı ve bireysel uygulanan bir ölçme aracıdır. Araştırmanın sağlıklı yürütülebilmesi amacıyla uygulamalar, ölçme aracına ve aracın dayandığı teorik bilgiye hâkim olan araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bilişsel Değerlendirme Sistemi uygulamaları için, 2004–2005 öğretim yılı boyunca ölçme aracının orijinal formunda da önerilmiş olan sayıya uyumlu olarak normal dağılımı yansıttığı düşünülen 207 çocuğa ulaşılmıştır.

Aiken'e göre (1976), testin standardize ediebilmesi için soruların, "belirli, değişmez ortam ve koşullarda, testin ölçmeyi hedeflediği grubu temsil eden deneklere uygulanması gerekir" (Akt. Öner, 1997). Standardizasyonda, ölçmeyi amaçladığımız bireyleri en iyi temsil edecek örneklem(ler)in seçilmesi önemlidir. Böyle bir grup, random (seçkisiz) örnekleme yoluyla elde edilir. Random örneklemede evrendeki her birey eşit seçilme şansına sahiptir (Öner, 1997). Bu araştırmanın ön norm çalışmalarında istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar elde etmemize yardmcı olması amacıyla, örneklem seçilirken evren ile benzer özellikleri taşıması hedeflenmiştir. Örneklem grubunu oluşturan 207 çocuğun; zekâ bölümü, sosyo-ekonomik ve kültürel düzey açısından oranlarının normal dağılımı yansıtması amaçlanmıştır. Tüm bu sebeplerden doayı, uygulamanın yapılacağı okul türleri ve bu okullarda öğrenim gören çocuk oranları random olarak belirlenmiştir. Bu belirleme gerçekleşirken kişisel bilgi formlarından da yararlanılmıştır.

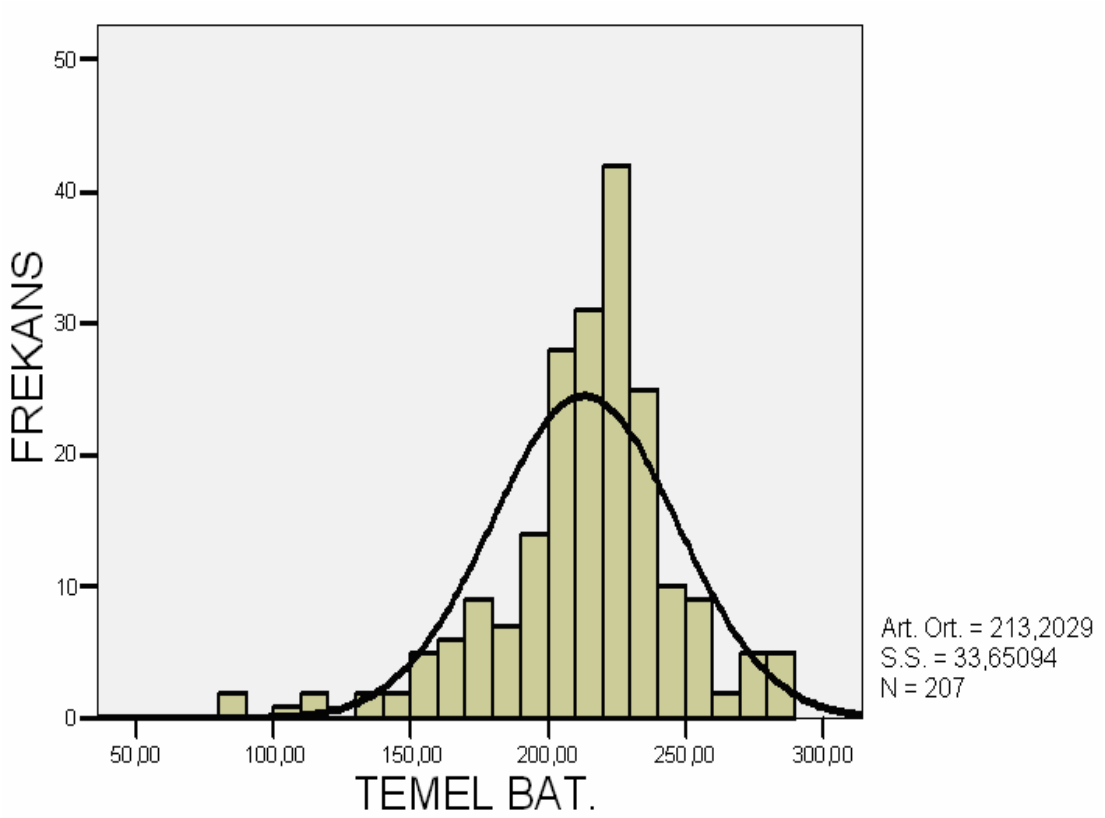
Araştırmada güvenirlik ile ilgili elde edilen bulguların anlamlı çıkmasında örneklemin yeterli sayıda olması önemlidir. Ayrıca yapılan Kaiser-Meyer-Olkin istatistik tekniği ile belirlenen KMO değeri, örneklem büyüklüğünün, faktör analizi yapmak için uygun olup olmadığını vermektedir. İstatistiksel açıdan, KMO değeri ,05'den büyükse örneklem büyüklüğü yeterlidir (Arık, 1992). Araştırmada elde edilen KMO değerinin ,790 olması bu çalışmanın örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir.

Ayrıca örneklemin normal dağılıma uygunluğunu görmek amacıyla, Standart ve Temel Batarya Ölçekleri ile Tam Puanlara ait değerlerle elde edilen grafikler aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Standart Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Normal Dağılım Eğrisi Grafiği

Şekil 2. Temel Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Normal Dağılım Eğrisi Grafiği

2.3.1. Örneklem Listesi

Araştırmanın örneklemi daha önce de belirtildiği gibi İstanbul ilinin 32 ilçesinde yer alan okullarından random (rastgele) usulü ile yapılan seçimler sonucunda oluşturulmuştur. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) 8–17 yaş Bataryası'nın 9 yaş grubu için Türkiye ön norm çalışmalarını tamamlamak üzere İstanbul ilinde uygulama yapabilmek amacıyla İstanbul Valiliği ile ilgili ilçelerin Milli Eğitim Müdürlüklerinden izin alınmıştır. İzin dilekçelerinden bir örnek Ek II'de ayrıca gösterilmiştir. Uygulama yapılan ilköğretim okullarının listesi aşağıda sıralanmıştır.

Beyazıt İÖO. (Eminönü), Büyükreşitpaşa İÖO. (Eminönü), Atatürk İÖO. (Eminönü), Şair Nedim İÖO (Beşiktaş), Beşiktaş İÖO (Beşiktaş), Mahmut Şevket Paşa İÖO (Şişli), Şener Birsöz İÖO (Kadıköy), Osmangazi İÖO (Kadıköy), Gülsuyu

İÖO (Maltepe), Ataköy İÖO. (Ataköy), Bakırköy İÖO. (Bakırköy), Recaizade Ekrem İÖO. (Sarıyer), Emirgan İÖO. (Sarıyer), Sarıyer İÖO. (Sarıyer), Özel Enka İÖO. (Sarıyer), Özel Tarabya Ufuk İÖO. (Sarıyer), Çamlıca İÖO. (Üsküdar), Cumhuriyet İÖO. (Esenler).

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma boyunca verilerin toplandığı ölçme araçları;

1. Kişisel Bilgi Formu
2. Bilişsel Değerlendirme Sistemi 8–17 Yaş Bataryası
3. Stanford Binet Zekâ Testi
4. Raven'ın Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT)
5. Urban Yaratıcılık Testi
6. Matematik Başarı Testi

Aşağıda bu ölçme araçlarının her biri ile ilgili bilgi verilmiştir.

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form, araştırmaya katılan çocukların demografik özellikleri hakkındaki bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formundaki sorular çocuğun velisi tarafından doldurulmuştur. Formda bulunan sorular; çocuğun adı soyadı, çocuğun doğum tarihi, cinsiyeti, daha önceden okul öncesi eğitimden yararlanıp yararlanmadığı, yararlandı ise süresi, aile yapısı, kardeş sayısı, ailenin gelir düzeyi, annenin yaşı, annenin çocuğun doğumu sırasındaki yaşı, annenin eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, babanın yaşı, babanın eğitimi, babanın çalışma durumu, çocuğun okul başarısı şeklinde bir sırayı izlemektedir.

2.4.2. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) 8–17 Yaş Bataryası

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) bu araştırmanın ana konusunu oluşturmaktadır ve birinci bölümde (sayfa: 66–90) ayrıntılı olarak tanıtılmıştır.

2.4.3. Stanford - Binet Zekâ Testi

Stanford – Binet Zekâ Testi, 1916 yılında Alfred Binet ve Dr. Simon tarafından, zekâ düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 1937 yılında tekrar standardizasyonu yapılmış olan testin ülkemizdeki ilk standardizasyon çalışması Refia Uğurel-Şemin tarafından 1945 yılında, ikinci standardizasyon çalışması ise yine aynı kişinin önderliğinde 1987 yılında yapılmıştır. Sözel ve performans bölümleri olan Stanfort – Binet Zekâ Testi bireysel olarak uygulanır. Test M ve L olmak üzere iki formdan oluşmaktadır. Stanford–Binet Zekâ Testi, 2–16 yaş arasındaki çocuklara uygulanabilir. Her biri bir alt testi oluşturan test maddeleri 2-0, 2-6, 3-0, 3-6, 4-0, 4,6, 5-0, 6-0, 7-0, 8-0, 9-0, 10-0, 11-0, 12-0, 13-0, 14,0, orta yetişkin; üst yetişkin I; üst yetişkin II; üst yetişkin III yaş dilimleri için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Orta yetişkin yaş dilimleri için 8, diğerleri için 6'şar alttest vardır. 2 ile 5 yaş arası grup için her yaş diliminde bir yedek test vdır. İki yaşından beş yaşına kadar zekâ yaşı altışar ay aralıklarla, altı yaşından on dört yaşına kadar zekâ yaşı on iki aylık aralıklarla ele alınmıştır. Test ortalama 1-1,5 saatte yanıtlanabilir. Testin bazı maddeleri sürelidir (Öner, 1997).

2.4.4. Raven'ın Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT)

RSPMT (Raven Standart Progresif Matrisler Testi) genel zekâyı ölçen bir test olarak literatürde geçmektedir. Soyut düşünme ve analitik zekâyı da ölçen RSPMT'nin, sözel malzeme içermeyen ve kültürel faktörlerden etkilenmeyen bir test olduğu bilinmektedir (Lezak, 1995). Ayrıca, sosyoekonomik durumdan, duyu ve motor yeteneklerden diğer testlere göre daha az etkilenmektedir. RSPMT, akademik başarı ve sözel yetenek olmaksızın muhakeme etme becerisini, düzenli ve doğru düşünme yeteneğini, zihinsel beceri ve faaliyet hızını ölçmektedir. RSPMT üzerinde yapılan faktör analizi çalışmalarında, testin ayrıca "K" faktörü olarak adlandırılan görsel mekânsal algılama yeteneklerini de ölçtüğü gösterilmiştir (Kurt ve Karakaş, 2000).

Court ve Raven tarafından 1938'de geliştirilmiş olup, 1947 ve 1956 yıllarında testte bazı küçük değişiklikler yapılmıştır (Raven ve Summers, 1990).

1938 yılında geliştirilen RSPM test kitapçığında toplam 60 madde vardır. Test maddeleri anlamsız şekillerden oluşmaktadır. RSPMT'inde 5 set (A, B, C, D ve E) ve her bir sette 12 madde vardır. Her maddede bir kısmı eksik olan problem şekil

ve bir tanesi bu eksik kısmı tamamlayan seçenek şekiller vardır. İlk iki set olan A ve B setlerinde seçenek şekiller 6'şar tane, daha sonraki C, D ve E setlerinde ise seçenek şekiller 8'er tanedir. Her bir setteki ilk madde deneğin rahatlıkla çözebileceği problemlerdendir. Fakat birinci setten beşinci sete doğru ve her set içindede de ilk maddeden son maddeye doğru testin güçlük derecesi artmaktadır (Karakaş, 2004).

Bireysel veya grup olarak uygulanabilen ve bir kalem kâğıt testi olan Raven'in matrisleri, Spearman'ın biliş ve bireysel farklılıkları prensipleri üzerine geliştirilmiştir (Deary, 2000). Akıcı zekâyı ölçmeyi amaçlayan ve sözel olmayan bu test, 6 yaş ve üzerindeki bireylere uygulanabilir (Sternberg, 2004).

RSPMT'nin herhangi bir zaman sınırlanması bulunmamaktadır (Karakaş, 2004). Öğrencilerin her birine sakin ve rahat bir çalışma ortamında uygulanmış ve kendi hızlarına göre tamamlamaları sağlanmıştır.

2.4.5. Urban Yaratıcı Düşünme Testi-Çizim Ürünü (YDT-ÇÜ) / Test for Creative Thinking Drawing Production (TCT-DP)

Klaus K. Urban ve Hans R. Jellen'in 1985 yılında geliştirmiş oldukları bir ölçektir. Bireyin yaratıcılık potansiyelini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. A ve B olmak üzere iki ayrı formdan oluşan test 5 ile 95 yaş arası gruba bireysel olarak uygulanmaktadır. Bireysel uygulamalar küçük gruplar şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir. Her iki form için uygulama süresi 15'er dakikadır. Toplam uygulama süresi 30 dakikadır. Yüksek yaratıcılıkla birlikte yaratıcılık potansiyeli olan fakat henüz ortaya çıkmamış, bu konuda desteklenmesi gereken bireylerin yaratıcılıklarının değerlendirilmesinde de kullanılan bir araçtır.

Test sayfalarında bazı özel şekillerin bir bölümü bulunmakta ve bireyin bu şeklin devamını özgür bir şekilde tamamlaması beklenmektedir. Çizilen ürün 14 değerlendirme kriteri dikkate alınarak puanlanmakta olup gerektiğinde yüzdelik ve T değerleri de verilmektedir (Urban & Jellen, 1996).

2.4.6. Matematik Başarı Testi

Matematik başarı testi, İ. Ü. Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilimdalı'nda araştırması görevlisi oarak görev yapmakta olan Melodi Özyaprak ve Beyazıt İlköğretim Okulu sınıf öğretmenleri

tarafından 2004–2005 öğretim yılında geliştirilmiştir. Milli Eğitim Müdürlüğü'nce belirlenmiş müfredata uyumlu olarak hazırlanmış olan Matematik sorularından oluşturulmuş bir testtir. İstatistiksel işlemler yapılırken çocuklar tarafından doğru bir şekilde yanıtlanan soruların her biri için verilen puanlar toplanarak elde edilen toplam başarı puanı esas alınmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması

Bu çalışma, 2004 yılında İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi'nde bulunan, Özel Eğitim Bölümü "Üstün Zekâlılar Eğitimi" yüksek lisans programı kapsamında tez olarak yapılmıştır. Buna bağlı olarak, CAS değerlendirme aracının 9 yaş grubu için standardizasyon çalışmalarına başlanmıştır.

Uygulamalar, 2004–2005 öğretim yılı süresince İstanbul ili sınırlarında bulunan ve tesadüfen seçilen semtler ve o semtlerdeki okullarda yapılmıştır. Bu çalışmalar araştırmacının kendisi tarafından bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. Tatil döneminde gerçekleşen uygulamalar sırasında velilerin bilgi formunu hemen doldurmaları sağlanmış, eğitim kurumlarında yürütülen çalışmalar sırasında ise velilere bir haftalık süre verilmiştir. Kişisel bilgi formları geri toplanırken uygulama yapılan okulların idari ve rehberlik servisleri ve sınıf öğretmenleri bu çalışmaya destek vermişlerdir.

2.6. Verilerin Analizi

Araştırmada örneklem grubuna bireysel olarak uygulanan testlerin puanlanması sonucunda elde edilen verilerin istatistik analizleri için SPSS for Windows (Statistical Package of Social Sciences) programı 14,0 sürümü kullanılmıştır. Çalışmanın her bölümü için kullanılan farklı istatistik teknikler ilgili bölümlerde anlatılmıştır.

2.6.1. Örneklemin Demografik Özelliklerini Belirleme

Örneklemde yer alan çocukların demografik özelliklerini belirlemek amacı ile Kişisel Bilgi Formu'ndan yararlanılmıştır. Buna göre; cinsiyet, yaş, eğitim kurumlarının özellikleri, okul öncesi eğitim alma, okul öncesi eğitim alma süresi, ailenin gelir düzeyi, ailenin yapısı, annenin yaşı, annenin çocuğun doğumu sırasındaki yaşı, annenin eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, babanın yaşı,

babanın eğitim durumu, kardeş sayısı ve çocuğun okul başarısı şeklinde sıralanmış olan değişkenlerin frekans ve yüzde dağılım sonuçları belirlenmiştir.

2.6.2. Güvenirlik (Reliability)

Karasar'a (1995) göre, güvenirlik, aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasndaki kararlılıktır; Ölçülmek istenen belli bir şeyin, sürekli olarak aynı sembolleri almasıdır, aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılması ile aynı sonuçların alınmasıdır; ölçmenin tesadüfî yanılgılarından arınık olmasıdır. Güvenirlik bir ölçme aracının duyarlı, birbiriyle tutarlı ve kararlı ölçme sonuçları verebilmesi gücüdür (Tezbaşaran, 1996).

Ölçeğin taşıması gereken özelliklerden birisi olan güvenirlik, bir ölçme aracıyla aynı koşullarda tekrarlanan ölçümlerde elde edilen ölçüm değerlerinin kararlılığının bir göstergesidir (Çömelkçi, 1989). Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) ile ilgili güvenilirlik çalışmalarında; öncelikli olarak her bir alt test için madde aritmetik ortalamaları ve standart sapma sonuçları belirlenmiştir. Test-tekrar test güvenilirlik katsayıları, ölçmenin standart hatası ve iç tutarlılık katsayıları, hem Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Tam Puanı için, hem dört ayrı PASS Ölçeği için ve hem de her bir ölçeğin içinde yer alan üçer tane (toplam 12) alt test için hesaplanmıştır. 12 alt test ile Standart Batarya oluşturulurken, dört PASS ölçeğinin her biri ikişer alt teste indirilerek Temel Batarya oluşturulmaktadır. Söz konusu hesaplamalar her iki batarya için de ayrı ayrı yapılmıştır.

Test-tekrar test güvenilirliği ve Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) puanlarının tutarlılığı, 207 çocuktan oluşan örneklem grubundan tesadüfen seçilen 30 çocuk üzerinde incelenmiştir. Seçilen bu 30 çocuğun her birine ortalama 20 gün arayla ikinci kez Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) uygulanmıştır. İki uygulamanın sonucunda hem Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Tam Puanları hem de alt testler bazında ilişkili grup "t" testi yapılmıştır. Böylece Pearson çarpım momentleri korelasyon katsayısına dayalı korelasyon devamlılık katsayısı bulunmuştur. Test-tekrar test uygulama sonuçları her bir alt testte yer alan kurallı ve kuralsız uygulamaya göre kaydedilmiştir. Kurallı ve kuralsız uygulamalara göre elde edilen toplam puanların birbiri ile ilişkisine bakılmış ve elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, alt testler iki ayrı yarıya bölünmüş ve bu iki ayrı yarının kurallı ve kuralsız uygulamaları da karşılaştırılmıştır. Böylece paralel testler yöntemine göre puanlar arasında anlamlı bir ilişkinin olup

olmadığına bakılmıştır. Alt testlerin kurallı ve kuralsız uygulama nedeni her iki durumda toplam puanların değişip değişmediğinin belirlenebilmesi içindir.

Elde edilen sonuçlara dayalı olarak üç tane ayrı iç tutarlılık katsayısı bulunmuştur. Birincisi Cronbach-Alfa katsayısıdır ve her bir itemin varyansına dayalı olarak hesaplanmıştır. Cronbach-Alfa katsayısı ölçek içinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının, homojenliğinin bir ölçüsüdür (Tezbaşaran, 1996). İç tutarlılığın saptanmasında kullanılan ikinci yöntem bir testi iki ayrı yarıya bölme yöntemidir ve buna yönelik olarak Spearman-Brown ve Guttman katsayıları bulunmuştur. Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Bu işlem için "CAS Yorumlama El Kitabı" kaynak olarak kullanılmıştır.

Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Çeşitli puanlar için, 'Standart Ölçüm Hatası'nı belirlemek amacıyla aşağıdaki formül kullanılarak güvenilirlik katsayılarına doğrudan ulaşılabilmektedir.

Ölçmenin Standart Hatası = Standart Sapma (Ss) x V (1- güvenilirlik katsayısı)

Ölçmenin Standart Hataları yaş grupları açısından örneklem büyüklüklerindeki farklılıklara açıklama getirmek üzere ağırlıklı ortalama kullanılarak hesaplanmıştır. Güvenirlik ne kadar yüksekse Ölçmenin Standart Hatası o kadar küçüktür (Naglieri ve Das, 1997).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi güvenirlik katsayılarının belirlenmesinden sonra madde analizi işlemleri yapılmıştır. Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam ilişkilerini belirlemek için madde toplam katsayısı (Item-total) ve madde-kalan (item-remainder) katsayısı belirlenmiştir. Daha sonra, madde ayırdedicilik değerlerini belirleme işlemleri ve madde güçlük derecelerini belirleme işlemlerine geçilmiştir. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen tekniklerin en az birinden ve istatistiksel açıdan da yine en az 0,05 düzeyinde anlamlı olmak üzere sonuç vermesi istenmektedir.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nde (CAS) yer alan alt testlerin sırasıyla, alt test maddelerinin (itemlerinin) aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları, test-tekrar test devamlılık katsayıları, iç tutarlılık katsayıları, ölçmenin standart hatası değerleri, alt testin iki ayrı yarısının kurallı ve kuralsız uygulamaları ve madde analizi işlemlerinin sonuçları tablolar halinde gösterilmiştir.

2.6.3. Geçerlik (Validity)

Uygun bir yöntemle ölçme aracının güvenirliği saptansa bile, güvenirliğin ölçme aracının kararlılığı ile ilgili olmasından dolayı yapılan işlem, "Kullanılan ölçüm aracıyla neyi ölçmek istiyoruz?", "Maddelerimiz, amaç doğrultusunda ölçmek istediğimizi doğru olarak ölçebilir mi?" sorularına cevap veremez. Geçerlik, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka herhangi bir özellikle karıştırmadan, doğru ölçebilme derecesidir (Çömlekçi, 1989).

Geçerlik bir ölçme aracıyla ölçülmek istenilen özelliğin ölçülerini, başka özelliklerin ölçüleri ile karışmadan elde edilebilme derecesidir (Tezbaşaran, 1996). Geçerlik; içerik, yapı ve kriter ilişkili geçerlik yöntemlerinin kullanılmasıyla sınanabilir.

İçerik (Kapsam) geçerliği (Content Validity); test maddelerinin, ölçülmek istenilen davranış (nitelik) alanını yeterli düzeyde kapsayıp kapsamadığının göstergesidir (Öner, 1997). Başka bir ifadeyle, testte yer alan itemlerin, değerlendirilmekte olan alanları ne dereceye kadar temsil edebildiği ile ilgilidir. Her bir alt testin, ait olduğu PASS Ölçeği ile ilişkisi ve bu alt testin kendi toplam puanından yola çıkarak düzeltilmiş olan ilişkileri verilmektedir (Naglieri ve Das, 1997).

Bu amaçla, geçerlik işlemleri sırasında, öncelikli olarak CAS alt testlerinin birbirleri ile olan ilişkileri incelenmiştir. Daha sonra ölçekleri oluşturan alt testlerin ölçek içindeki ilişkileri ele alınmış ve bu nedenle de, aynı bilişsel işlemi ölçmek için bir ölçek altında ele alınan üçer alt testin arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu işlemler sırasında Pearson çarpım momentleri korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Yapı, birbirleriyle ilgili olduğu düşünülen belli öğelerin ya da öğeler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu bir örüntüdür. Yapı geçerliği (Construct Validity); bir testin ölçmeyi hedeflediği teorik yapı ve özellikleri ne derecede ölçtüğü ile ilgilidir. Bu tür geçerlikle ilgili bulgular, gelişimsel değişmeleri ve faktör analizini içerir (Naglieri,1997). CAS'in yapı geçerliği çalışmalarında faktör analizine ait bulgular ele alınmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre Türkiye örneklemi ile Amerika örneklemi sonuçları karşılaştırılabilmiştir.

Bunlara ek olarak, CAS yapı geçerliği çalışmalarında demografik özelliklerin puan farklılığına sebep olup olmadığı ayrıca ele alınmıştır. Puan farklılıklarını sınamak üzere kurulan varsayımlarla ilişkili olup olmadıkları değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan çocukların sahip oldukları

demografik özelliklere göre CAS alt testleri, temel ve standart batarya ortalamaları arasındaki farklılıkları sınamak üzere ilişkisiz grup "t" testi ve tek yönlü varyans analizi (ONE – WAY ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA işlemlerinde anlamlı farklılığın elde edildiği durumlarda, farlılığın hangi ikili gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek tamamlayıcı hesaplama (post-hoc) yöntemlerinden "LSD Testi" kullanılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler Kruskall Wallis H testleri kullanılarak da değerlendirilmiştir.

Kriter (Ölçüt) geçerliği (Criterion Validity); ölçeğin etkinliğini belirlemek amacıyla, ölçekten elde edilen puanlarla belirlenen kriter arasında, gelecekteki veya o andaki ilişkiyi incelerler. Bu geçerlik türü, bir testin belirli bir alanda bireyin performansıyla ne derecede ilişkili olduğunun incelenmesini içerir. Bir ölçekle elde edilen puanlar, bu ölçekle ölçülmek istenen özelliğe sahip olanlarla olmayanları, ölçülen özellik boyutunda, birbirinden ayırt edebilmelidir (Tezbaşaran, 1996). Normal ve istisnai çocuklarda testin başarı ve zekâ ile ilişkisi buna bir örnektir (Naglieri ve Das, 1997). Geliştirmekte olduğumuz ölçeklerden farklı olan bir ölçek bulup, bu ölçekten elde ettiğimiz puanları ölçüt ölçüsü olarak kullanabiliriz. Bu ölçütlere "dış ölçüt" denir. Geliştirilen ölçekten elde edilen puanlara ise "iç ölçüt" denir (Tezbaşaran, 1996).

CAS'in kriterle ilişkili geçerliği şu noktaların araştırılmasıyla elde edilebilir;

- PASS ölçeklerinin başarı ve zekâ testleriyle olan ilişkisi (Dış Ölçüt),
- Strateji kullanımı ve strateji kullanımı ile planlama alt testleri arasındaki ilişki (İç Ölçüt),
- İstisnai çocukların (örneğin; Üstün Zekâlılık, Zihinsel Engel, Öğrenme Güçlüğü, Travmatik Beyin Hasarları, Dikkat Eksikliği ve Ciddi Duygusal Bozukluğu olanlar) PASS performansı (Naglieri ve Das, 1997)

CAS'in kriter geçerliğine ilişkin yukarıda belirtilen çalışmaların tamamı Naglieri ve Das (1997) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada ise kriter geçerliği çalışması için Stanford Binet Zekâ Testi**,** Raven'ın Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT), Urban Yaratıcılık Testi ve Matematik Başarı Testi kullanılmıştır. Ayrıca strateji kullanımı ve strateji kullanımı ile Planlama alt testleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Uygulama sırasında, örneklemi oluşturan 207 çocuğun Planlama alt testlerindeki kullandıklarını belirttikleri strateji tercihleri kayıt formuna

kaydedilmiş ve bu alt testlerden alınan puanlar ile kullanılan strateji tercihleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Örneklemi oluşturan grup içerisindeki dağılımı incelediğimizde Beyazıt İlköğretim Okulu'nda öğrenim göre 30 üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci haricinde istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlara ulaşmamızda yeterli olabilecek sayıda istisnai çocuk yer almamıştır. Dolayısıyla, uygulamalardan elde edilecek puan farklılıkları farklı niteliklerdeki gruplar açısından ele alınamamıştır. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerden elde edilen veriler ile normal dağılımda yer alan öğrencilerden elde edilen veriler karşılaştırılmış, ulaşılan sonuçlar bulgular bölümünde yer alan ilgili tablolarda ayrıntılı olarak verilmiştir.

2.6.4. Ön Norm

Bu araştırmanın, ön norm çalışmalarında ilk olarak 9 yaşa göre Ortalama ve Standart Sapmaların hesaplanması (Mean Standard Deviation) işlemleri yapımış, sonrasında da standart puanlar hesaplanmıştır. Yapılan işlemler sonucunda, Standart ve Temel Bataryalarda yer alan ölçeklerin toplam puanlarına ait merkezi eğilim ve dağılım ölçeklerini gösteren tablolar oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra, Temel ve Standart Bataryalar ile alt testlere ait standart puanlar belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında tüm sonuçlar çift yönlü olarak sınanmıştır. Anlamlılık düzeyi en az 0,05 olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, ilgili tablolarda 0,01 düzeyinde anlamlı çıkan sonuçlar da gösterilmiştir.

BÖLÜM 3
BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

3.1. Örneklemin Yapısı ve Demografik Özellikleri

Bu bölümde, örneklemde yer alan çocukların demografik özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Bilgi Formu'ndan elde edilen, frekans ve yüzdelik dağılım sonuçları yer almaktadır. Buna göre elde edilen sonuçlar; çocuğun hangi tür eğitim kurumuna devam ettiği, yaş, cinsiyet, okul öncesi eğitim alıp almama, okul öncesi eğitim alma süresi, kardeş sayısı, aile yapısı, annenin yaşı, annenin çocuğun doğumu sırasındaki yaşı, annenin çalışma durumu, annenin eğitim düzeyi, babanın yaşı, babanın eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, çocuğun okul başarısı şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 3. Eğitim Kurumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Eğitim Kurumu	F	%
Özel	58	24,5
Devlet	179	75,5
Toplam	237	100,0

Tablo 3'te örneklem grubunun devam ettikleri eğitim kurumu türüne göre frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan çocukların % 24.5'i özel bir eğitim kurumuna, % 75.5'i ise devlet okuluna devam etmektedir.

Tablo 4. Yaş Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Yaş	f	%
9 yaş – 9 yaş 2 ay (30 gün)	57	24,1
9 yaş 4 ay – 9 yaş; 5 ay (30 gün)	81	34,2
9 yaş 7 ay – 9 yaş; 8ay (30 gün)	62	26,2
9 yaş 10 ay – 9yaş 11 ay (30 gün)	37	15,6
Toplam	237	100,0

Tablo 4'te örneklem grubunun 9 yaşa ait üçer aylık dilimlere göre frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Yaş grubunun aylık dilimlere ayrılması olası gelişimsel farklılıkların daha ayrıntılı görülebilmesi amacıyla bu şekilde yapılmıştır. "9 yaş – 9 yaş 2 ay (30 gün)" aralığına örneklem grubunun % 24.1'i, "9 yaş 4 ay – 9 yaş; 5 ay (30 gün)" aralığına örneklem grubunun % 34.2'si, "9 yaş 7 ay – 9 yaş; 8ay (30 gün)" aralığına örneklem grubunun 26.2'si, "9 yaş 10 ay – 9yaş 11 ay (30 gün)" aralığına ise örneklem grubunun % 15.6'sı girmektedir.

Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Cinsiyet	f	%
Kız	108	45,6
Erkek	129	54,4
Toplam	237	100,0

Tablo 5'te örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi kız ve erkek çocukları cinsiyete göre dengeli bir dağılım göstermektedir. Bu veriler; T.C Milli Eğitim Bakanlığı'nın web sayfasında yer alan 2004-2005 öğretim yılı iller bazında İstanbul şehri ilköğretim okullarında öğretim şekline göre öğrenci cinsiyet dağılımı istatistik verileri ile uyumludur.

Tablo 6. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma	f	%
Evet	168	70,9
Hayır	69	29,1
Toplam	237	100,0

Tablo 6'da örneklem grubunu oluşturan çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma frekansı ile yüzdelik dağılımları verilmiştir. Görüldüğü gibi örneklemi oluşturan çocukların % 70.9'u okul öncesi eğitimden yaralanmıştır. Bununla birlikte araştırma örneklemini oluşturan çocukların % 29.1'inin okul öncesi eğitimden yararlanmadıkları görülmektedir.

Tablo 7. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Süresi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

O.Ö.E. Yararlanma Süresi	f	%
Okul öncesi kuruma gitmemiş	70	29,1
1 yıl	88	37,5
2 yıl	61	25,7
3 yıl ve üstü	18	7,6
Toplam	237	100,0

Tablo 7'de örneklem grubunu oluşturan çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma sürelerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Çocukların %37.5'i bir yıl süreyle, % 25.7'si iki yıl süreyle, % 7.6'sı ise üç yıl ve daha fazla süreyle okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmıştır.

Tablo 8. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Kardeş Sayısı	f	%
tek çocuk	65	27,4
1 kardeş	116	48,9
2 ve çok kardeş	56	23,6
Toplam	237	100,0

Tablo 8'de örneklem grubunu oluşturan çocukların kardeş sayılarına göre frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Buna göre; örneklem grubunu oluşturan çocukların % 27.4'ü tek çocuk, % 48.9'u bir kardeşe sahip, % 23,6'sı ise iki veya daha fazla kardeşe sahiptir.

Tablo 9. Evdeki Kişi Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Aile yapısı	f	%
çekirdek aile	212	89,5
kalabalık aile	25	10,5
Toplam	237	100,0

Tablo 9'da örneklem grubunu oluşturan çocukların aile yapılarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Örneklem grubundaki çocukların %10.5'i kalabalık aile yapısına sahiptir.

Tablo 10. Anne Yaşı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Anne Yaşı	f	%
20-30 yaş	24	10,1
31-40 yaş	173	73,0
41 ve üstü	40	16,9
Toplam	237	100,0

Tablo 10'da örneklem grubunu oluşturan çocukların annelerinin yaşı ile ilgili frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Çocukların % 10.1'i 20-30 yaş aralığına,

%73'ü 31-40 yaş aralığına, % 16.9'u da 41 yaş ve üstü yaş aralığına denk düşmüştür.

Tablo 11. Annenin Doğum Yaşı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Anne doğum yaşı	f	%
20 yas ve öncesi	11	4,6
21-30 yaş	188	79,3
31 yaş ve üstü	38	16,0
Toplam	237	100,0

Tablo 11'de örneklem grubunu oluşturan çocukların doğumu sırasında annenin yaşı ile ilgili frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. 20 yaş ve öncesinde anne olanların dağılımı % 4.6; 21-30 yaşları arasında anne olanların dağılımı % 79,3; 31 ve üstü olan bir yaşta anne olanların dağılımı ise % 16'dır.

Tablo 12. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Annenin çalışma durumu	f	%
Çalışmıyor	139	58,6
Çalışıyor	98	41,4
Toplam	237	100,0

Tablo 12'de örneklem grubunu oluşturan çocukların annelerinin çalışma durumuna ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Buna göre çalışan annelerin grubun % 58.6'sını, çalışmayan annelerin ise grubun % 41.4'ünü oluşturdukları görülmektedir.

Tablo 13. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Annenin eğitim durumu	f	%
okur yazar değil	15	6,3
ilkokul	60	25,3
ortaokul	27	11,4
lise	79	33,3
üniversite	56	23,6
Toplam	237	100,0

Tablo 13'te örneklem grubunu oluşturan çocukların annelerinin eğitim düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Annelerin % 6.3'ü okur yazar değil, % 25.3'ü ilkokul mezunu, % 11.4'ü ortaokul mezunu, % 33.3'ü lise mezunu ve % 23.6'sı üniversite mezunudur.

Tablo 14. Babanın Yaşı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Babanın yaşı	f	%
20-30 yaş	11	4,6
31-40 yaş	133	56,1
41 ve üstü	93	39,2
Toplam	237	100,0

Tablo 14'te örneklem grubunu oluşturan çocukların babalarının yaşı ile ilgili frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Babaların % 4.6'sı 20-30 yaş aralığına, % 56.1'i 31-40 yaş aralığına, % 39.2'si ise 41 ve üstü yaş aralığına denk düşmektedir.

Tablo 15. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Baba eğitim durumu	f	%
ilkokul	59	24,9
ortaokul	24	10,1
lise	81	34,2

üniversite	73	30,8
Toplam	237	100,0

Tablo 15'te örneklem grubunu oluşturan çocukların babalarının eğitim düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Babaların % 24,9'u okur yazar değil, % 10.1'i ortaokul, % 34.2'si lise ve % 30.8'i üniversite mezunudur.

Tablo 16. Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Aylık gelir	**f**	**%**
düşük	57	24,1
orta altı	81	34,2
orta	35	14,8
orta üstü	42	17,7
yüksek	22	9,3
Toplam	237	100,0

Tablo 16'da örneklem grubunu oluşturan çocukların aylık gelir düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Buna göre, ailelerin % 24.1'i düşük, % 34.2'si orta altı, % 14.8'i orta, % 17.7'si orta üstü ve % 9.3'ü ise yüksek gelir dağılımı aralığına denk düşmüştür.

Tablo 17. Okul Başarısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Okul Başarısı	**f**	**%**
çok iyi	70	29,5
iyi	126	53,2
orta	41	17,3
Toplam	237	100,0

Tablo 17'de örneklem grubunu oluşturan çocukların okul başarılarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Çocukların % 29.5'inin okul başarısı çok iyi, % 53.2'sinin iyi, % 17.3'ünün ise ortadır.

3.2. Güvenirlik İle İlgili Bulgular

Bireylerin aynı testi kullanarak, aynı ve / veya değişik zamanlarda o test maddelerine verdiği yanıtların tutarlılığı ya da değişmezliği testin güvenirliğidir (Öner, 1997). Anastasi'ye (1988) göre güvenirlik, bir testin aynı gruba farklı zamanlarda uygulanmasıyla ya da aynı testin eş değer formunun farklı bir zamanda uygulanmasıyla elde edilen puanların tutarlılığıdır (Naglieri ve Das, 1997). İdeal olarak, ölçülmek istenen özellikte ölçümleri etkileyen bütün özellikler değişmiyor ve tekrarlanan ölçmelerde hep aynı değerde ölçümler veriyorsa, ölçeğin güvenirliği tamdır (Tavşancıl, 2002).

Güvenirlik, test puanının değişimindeki (varyansındaki) hata oranını belirler. Güvenirlik katsayısı olarak kabul edilen **r** değerleri, test puanlarında yansıyan bireysel farklılıkların ne oranda **gerçek** farklara, ne oranda **şans** ya da **hata** faktörüne bağlı olduğunu gösterir. Güvenirlik katsayısı yükseldikçe, testte ölçülen farkların gerçek farkları yansıttı düşünülür. Bu durumda test puanındaki hata payı da az olur. Böylece güvenirlik ve hata kavramları arasında ters yönde bir ilişkinin varlığı belirlenir (Öner, 1997).

Test güvenirliğinin bir başka göstergesi de testin hata payıdır. Özel bir formülle, testin güvenirlik katsayısı ve standart sapması kullanılarak ölçmenin standart hatası hesaplanır (Öner, 1997). Ölçmenin standart hatası arttıkça bireysel puanın değişikliği artar, azaldıkça değişkenlik azalır. Yani, standart hata küçüldükçe ölçmenin güvenirliği artar, standart hata büyüdükçe ölçmenin güvenirliği azalır. Ölçümlerin tutarlılığını saptamada ikinci yaklaşım; aynı objelerle ilgili iki ölçüm arasındaki ilişkinin hesaplanmasıdır. Güvenirlik katsayıları ölçülen birimin grup içindeki konumunun kararlılığını dikkate alır (Tavşancıl, 2002).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) ile ilgili güvenirlik çalışmalarında; test-tekrar testi güvenirlik katsayıları ve iç tutarlılık katsayıları, "Bilişsel Değerlendirme Sistemi Tam Puanı" için, dört ayrı PASS ölçeği için ve her bir ölçeğin içinde yer alan üçer tane (toplam 12) alt test için hesaplanmıştır. 12 alt test ile "Standart Batarya" oluşturulurken, dört PASS ölçeğinin her biri ikişer alt teste indirilerek "Temel Batarya" oluşturulmaktadır. Sözü edilen hesaplamalar "Temel Batarya" için ayrıca yapılmıştır.

Ölçme aracının süre bakımından ne kadar bir aralıkla uygulanacağı sorusu önemlidir. Bu soruya verilecek cevap; zamana karşı ölçme aracının değişmezliği

saptanmaya çalışıldığı için genel bir kural olarak, ölçülen özellik bakımından, cevaplayıcıların değişmelerine yetmeyecek kadar uzun, birinci uygulamadaki cevapları hatırlayacakları kadar kısa olmamalıdır (Tavşancıl, 2002).

Aynı testi bir çocuğa iki farklı zamanda uygulayarak elde edilen puanlar ve bu puanlar arasındaki ilişkiler, test-tekrar test güvenirliğini vermektedir. Bu işlemdeki tutarlılık katsayısı, çeşitli puan çiftlerinin sürekli uyumunu içerir. Elde ettiğimiz değerler arasındaki farkların büyüklüğü, tesadüfî değişiklikler ve uygulamaya bağlı etkiler, puanların ne derece etkilendiği konusunda bize bilgi verir (Naglieri ve Das, 1997). Buna göre, test-tekrar test güvenirliği ve Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) puanlarının tutarlılığı, 207 çocuktan oluşan örneklem grubundan tesadüfen seçilen 30 çocuk üzerinde incelenmiştir. Seçilen bu 30 çocuğun her birine ortalama 20 gün arayla ikinci kez Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) uygulanmıştır.

Yapılan iki ayrı uygulamadan sonra, hem "Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Tam Puanları" hem de alt testler bazında "İlişkili Grup T Testi" yapılarak, korelasyon katsayısı bulunmuş ve iki ayrı uygulamanın sonuçları arasındaki farksızlık derecesi belirlenmiştir. "İlişkili Grup T Testi"ni, bir gruba bir testi iki ayrı zamanda uyguladığımızda; ilişkili iki örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan (birbirinden) anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2002). Korelasyon katsayısı, iki değişken arasındaki ilişkinin derecesi ve yönü hakkında bilgi verir. Hesaplanan korelasyon katsayıları -1 ile +1 arasında değerler alır. Korelasyon katsayısının +1 olması iki ölçüm arasında pozitif ve mükemmel bir ilişki olduğunu, -1 olması ise negatif ve mükemmel bir ilişki olduğunu, 0 ise ilişki olmadığını gösterir (Tavşancıl, 2002).

Test maddeleri ya da alttest puanları ile toplam test puanları arasındaki anlamlı korelasyon katsayıları, içtutarlık göstergesi olarak kabul edilir. Bu teknikle oluşturulmuş bir testin maddeleri çoğunlukla aynı yönde bir ayırım yapmış ise o testin yüksek içtutarlığa sahip olduğu anlaşılır (Öner, 1997). Tavşancıl'ın Nunnally'den (2002) aktardığına göre, iç-tutarlılık katsayıları, ölçekteki bütün soru ya da maddelerin aynı özelliği ölçtüğü varsayımına dayanmaktadır. Elde edilen sonuçlara dayalı olarak üç tane ayrı iç tutarlılık katsayısı bulunmuştur. Birincisi "Cronbach-Alfa" katsayısıdır ve her bir itemin varyansına dayalı olarak hesaplanmıştır. Cronbach-Alfa testin bütünü ele alınarak belirlenen bir iç tutarlılık katsayısıdır. Nunnally'ye (1978) göre; Cronbach-Alfa iç tutarlılık katsayısının düşük olması ölçeğin birkaç özelliği bir arada ölçtüğünü gösterebilir. Çünkü elde edilen alfa

değeri, testin homojenliğinin göstergesi olarak kabul edilir. Hesaplanan iç tutarlılık katsayısı için de genel kabul en az 0,70 olmasıdır (Tavşancıl, 2002). İç tutarlılığın saptanmasında kullanılan ikinci yöntem bir testi iki ayrı yarıya bölme yöntemidir ve buna yönelik olarak "Spearman-Brown" ve "Guttman" katsayıları bulunmuştur. Kaplan'a (1989) göre Spearman-Brown formülü ile hesaplanan güvenirlik katsayısı, ölçeğin iki yarısına ilişkin korelasyon katsayısı yüksek veya düşük olduğunda daha az, fakat ortalarda bulunmuş ise daha yüksek değer vermektedir (Tavşancıl, 2002). Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da ortalama "r" değeri kullanılmıştır.

Ortalama "Ölçmenin Standart Hatası (ÖSH)" yaş grupları açısından örneklem büyüklüklerindeki farklılıklara açıklama getirmek üzere ağırlıklı ortalama kullanılarak hesaplanmıştır.

Madde analizi ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin ipucu vermektedir. Çünkü madde analizi işlemleri, ölçekteki maddelerin, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı bir özelliği başka özelliklerle karıştırmadan ölçüp ölçmediğini belirleyerek, bu belirleme sonucunda bu tür maddeleri seçerek kendi içinde tutarlı bir ölçek oluşturmak için yapılmaktadır (Tavşancıl, 2002). Bu nedenle, ölçeğin güvenirlik katsayılarının belirlenmesinden sonra madde analizi işlemlerine geçilmiştir. Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla; madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder), madde ayırdedicilik ve madde güçlük derecelerine ilişkin değerler bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir.

Madde-toplam (item-total) ve madde-kalan (item remainder) korelasyon katsayıları teknikleri parça (madde) ile bütün arasındaki ilişkinin bulunması yoluyla tutarlılığı belirlemektedir (Tavşancıl, 2002). Madde-toplam (item-total), testten alınan toplam puan ile her bir sorudan alınan puanın korelasyonudur. Madde-kalan (item-remainder) işlemleriyle ise her bir sorunun değeri toplamdan çıkarılmakta ve geriye kalan değer ile madde arasındaki korelasyon hesaplanmaktadır.

Bilişsel Değerlendirme Sisteminde yer alan alt testlerin sırasıyla, alt test maddelerinin (itemlerinin) aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları, test-tekrar test devamlılık katsayıları, iç tutarlılık katsayıları, alt testin iki ayrı yarısının kurallı ve

kuralsız uygulamaları ve madde analizi işlemlerinin sonuçları tablolar halinde ve bu tablolara ilişkin açıklamalarla ele alınmıştır.

3.3. CAS Alt Testlerine İlişkin Güvenirlik Çalışmaları

CAS'i oluşturan 12 alt testin her biri için ayrı ayrı yapılmış olan güvenirlik çalışmaları sırasıyla aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Sayıları Eşleştirme (SE) Alt Testi (Matching Numbers)

Tablo 18. CAS Planlama Ölçeğine Ait Sayıları Eşleştirme Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Ortalama	SS	N
se2a	,9952	,06950	207
se2b	,9807	,13799	207
se2c	,9903	,09806	207
se2d	,9903	,09806	207
se2e	,9227	,26771	207
se2f	,8889	,31503	207
se2g	,8792	,32665	207
se2h	,9275	,25988	207
se3a	,8599	,34793	207
se3b	,8889	,31503	207
se3c	,8502	,35770	207
se3d	,8261	,37995	207
se3e	,8406	,36696	207
se3f	,7488	,43476	207
se3g	,7681	,42306	207
se3h	,8116	,39198	207
se4a	,9179	,27522	207
se4b	,8841	,32093	207
se4c	,8696	,33760	207
se4d	,7585	,42906	207
se4e	,8647	,34284	207
se4f	,7923	,40667	207
se4g	,7729	,41994	207
se4h	,7729	,41994	207
Toplam	18,5362	3,92866	207

CAS Planlama Ölçeği Sayıları Eşleştirme alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 18'de verilmiştir. Sayıları Eşleştirme alt testinde her biri sekizer maddeden oluşan üç item vardır. Sayıları Eşleştirme alt testindeki ilk itemin ilk dört maddesi iki basamaklı sayılardan diğer dört maddesi ise üç basamaklı sayılardan oluşmaktadır. İkinci itemde ise ilk dört madde dört basamaklı sayılardan, diğer dört madde ise beş basamaklı sayılardan oluşmaktadır. Üçüncü itemde yine ilk dört madde altı basamaklı sayılardan oluşurken diğer dört madde ise yedi basamaklı sayılardan meydana gelmektedir. Alt testte yer alan maddeler kolaydan zora doğru sıralanmaktadır. Sayıları Eşleştirme alt testinde yer alan maddelerin kolaydan zora doğru dizildiği tablodaki aritmetik ortalama sonuçlarından da görülmektedir. Sayıları Eşleştirme alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölümüyle bulunur. Bu işlemin sonunda Sayıları Eşleştirme alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,772 olarak belirlenmiştir.

Tablo 19. CAS Planlama Ölçeği Sayıları Eşleştirme Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	p
SE2TOP	30	7,633	0,764	7,666	0,844	0,872	p<,01
SE3TOP	30	5,633	1,956	6,433	1,654	0,738	p<,01
SE4TOP	30	5,433	2,223	5,833	1,839	0,920	p<,01
SE2TOP (Kuralsız)	30	7,666	0,758	7,733	0,784	0,831	p<,01
SE3TOP (Kuralsız)	30	6,266	2,099	7,000	1,640	0,931	p<,01
SE4TOP (Kuralsız)	30	6,466	2,285	6,733	1,760	0,923	p<,01
SETOP	30	18,700	4,395	19,33	3,990	0,952	p<,01

CAS Planlama Ölçeği Sayıları Eşleştirme alt testi devamlılık katsayıları Tablo 19'da gösterilmiştir. Söz konusu katsayılara örneklem grubu içindeki 30

çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) iki kez uygulanması suretiyle ulaşılmıştır. Sayıları Eşleştirme Alt Testi 8–17 yaş grubu formunda SE2, SE3 ve SE4 olmak üzere her birinde sekizer maddenin yer aldığı üç itemden oluşmaktadır. Örneklem grubu ile yürütülen çalışmalar sırasında alt testlerin sonuçları zaman sınırlaması (150 sn) kuralına uygun olarak kaydedilmiştir. Aynı zamanda, çocuk uygulama süresi dolduğunda henüz alt testi tamamlayamamışsa bile uygulama devam ettirilmiş ve alt testin çocuk tarafından tamamlandığı süre ile tamamlandığı süredeki doğru sayıları ayrıca kaydedilmiştir. Bu sayede alt testin yukarıda belirtilen kurala göre ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılmıştır.

Tablo 19'a göre, Sayıları Eşleştirme alt testinde tüm maddelerin toplamına göre (SETOP) birinci ve ikinci uygulama sonuçları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ve testin devamlılık katsayısı 0,95'tir. Her iki uygulamanın sonucunda % 95 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Sayıları Eşleştirme alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyine anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 20. CAS Planlama Ölçeği Sayıları Eşleştirme Alt testi İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,755	p<,01	1,873
Spearman-Brown	207	0,658	p<,01	
Guttman	207	0,598	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,670	p<,01	

CAS Planlama Ölçeği Sayıları Eşleştirme alt testi için elde edilen İç Tutarlılık Katsayıları Tablo 20'de yer almaktadır. En yüksek güvenirlik katsayıları Cronbach alfa katsayısına (0,755), en düşük güvenirlik katsayısı ise Guttman katsayısına aittir (0,598).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da ortalama "r"

değeri kullanılmıştır. Sayıları Eşleştirme alt testinde ölçmenin standart hata değeri 1,873 olarak belirlenmiştir.

Tablo 21. CAS Planlama Ölçeğinin Sayıları Eşleştirme Alt Testi Üç Ayrı Bölümünün Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
SE2TOP (Kuralsız) ve SE2TOP (Kurallı)	207	0,937	p<,01
SE3TOP (Kuralsız) ve SE3TOP (Kurallı)	207	0,777	p<,01
SE4TOP (Kuralsız) ve SE4TOP (Kurallı)	207	0,752	p<,01

Tablo 21'de Sayıları Eşleştirme alt testinin birinci, ikinci ve üçüncü iteminin kurallı ve kuralsız uygulaması sonucunda elde edilen bulgular karşılaştırılmaktadır. Üç uygulamada da yer alan bulgular arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (p<,01). Dolayısıyla kurallı yani süreli uygulama ile kuralsız yani süre sınırlaması olmadan yapılan uygulamalar arasında anlamlı ilişkinin olduğu anlaşılmıştır. Planlamaya dayalı bilişsel işlemin ölçümü için kullanılan Sayıları Eşleştirme alt testinde süre tutulması kuralı, uygulamanın kolaylığı açısından da gereklidir.

Tablo 22. CAS Planlama Ölçeğinin Sayıları Eşleştirme Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Üç Ayrı Bölümünün Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
SE2TOP ve SE3TOP (Kurallı)	207	0,536	p<,01
SE3TOP ve SE4TOP (Kurallı)	207	0,677	p<,01
SE2TOP ve SE4TOP (Kurallı)	207	0,410	p<,01
SE2TOP ve SE3TOP (Kuralsız)	207	0,549	p<,01
SE3TOP ve SE4TOP (Kuralsız)	207	0,686	p<,01
SE2TOP ve SE4TOP (Kuralsız)	207	0,492	p<,01

Tablo 22'de kurallı ve kuralsız uygulama puanlamaları temel alınarak SE2TOP,SE3TOP ve SE4TOP puanları karşılaştırılmıştır. Böylece bir testin iki ayrı yarısının paralel test güvenirliği açısından anlamlı sonuçlar verip vermediğine bakılmıştır. Bu sonuçların da anlamlı olması alt testin güvenilir olduğunu bir kez daha ispatlamıştır (p<,01).

Tablo 23. CAS Planlama Ölçeğinin Sayıları Eşleştirme Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	Sd	p
se2a	207	,284**	,266**	-1,000	110	p>,05
se2b	207	,418**	,386**	-2,057	110	p<,05
se2c	207	,416**	,394**	-1,427	110	p>,05
se2d	207	,199*	,173*	-1,000	110	p>,05
se2e	207	,433**	,370**	-3,458	110	p<,01
se2f	207	,349**	,270**	-3,802	110	p<,01
se2g	207	,454**	,378**	-4,006	110	p<,01
se2h	207	,401**	,338**	-3,162	110	p<,01
se3a	207	,515**	,439**	-4,220	110	p<,01
se3b	207	,561**	,497**	-4,486	110	p<,01
se3c	207	,417**	,331**	-3,796	110	p<,01
se3d	207	,467**	,379**	-3,831	110	p<,01
se3e	207	,329**	,235**	-3,373	110	p<,01
se3f	207	,598**	,512**	-5,890	110	p<,01
se3g	207	,506**	,412**	-6,211	110	p<,01
se3h	207	,437**	,343**	-4,406	110	p<,01
se4a	207	,687**	,643**	-4,282	110	p<,01
se4b	207	,533**	,465**	-3,199	110	p<,01
se4c	207	,512**	,439**	-2,768	110	p<,01
se4d	207	,461**	,360**	-5,191	110	p<,01
se4e	207	,438**	,357**	-4,282	110	p<,01
se4f	207	,559**	,475**	-4,853	110	p<,01
se4g	207	,580**	,496**	-6,038	110	p<,01
se4h	207	,530**	,439**	-5,740	110	p<,01

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik

değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Planlama Ölçeği Sayıları Eşleştirme Alt Testi ikinci, üçüncü ve dördüncü itemdeki sekizer adet sıranın her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde tüm maddelerin en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği Tablo 23'te görülmektedir. Bu nedenle hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

3.3.2. Planlanmış Kodlar (PK) Alt Testi (Planned Codes)

Tablo 24. CAS Planlama Ölçeğine Ait Planlanmış Kodlar Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Sorular	Ortalama	SS	N
pka1	,9952	,06950	207
pka2	,9903	,09806	207
pka3	,9855	,11980	207
pka4	,9807	,13799	207
pka5	,9952	,06950	207
pka6	,9952	,06950	207
pka7	,9855	,11980	207
pka8	,9855	,11980	207
pka9	,9952	,06950	207
pka10	,9855	,11980	207
pka11	,9855	,11980	207
pka12	,9903	,09806	207
pka13	,9903	,09806	207
pka14	,9952	,06950	207
pka15	,9855	,11980	207
pka16	,9855	,11980	207
pka17	,9952	,06950	207
pka18	,9807	,13799	207
pka19	,9807	,13799	207
pka20	,9807	,13799	207

pka21	,9903	,09806	207
pka22	,9903	,09806	207
pka23	,9855	,11980	207
pka24	,9807	,13799	207
pka25	,9952	,06950	207
pka26	,9807	,13799	207
pka27	,9807	,13799	207
pka28	,9807	,13799	207
pka29	,9855	,11980	207
pka30	,9855	,11980	207
pka31	,9758	,15390	207
pka32	,9855	,11980	207
pka33	,9807	,13799	207
pka34	,9807	,13799	207
pka35	,9758	,15390	207
pka36	,9758	,15390	207
pka37	,9855	,11980	207
pka38	,9855	,11980	207
pka39	,9807	,13799	207
pka40	,9807	,13799	207
pka41	,9758	,15390	207
pka42	,9758	,15390	207
pka43	,9758	,15390	207
pka44	,9758	,15390	207
pka45	,9807	,13799	207
pka46	,9855	,11980	207
pka47	,9807	,13799	207
pka48	,9758	,15390	207
pka49	,9855	,11980	207
pka50	,9710	,16817	207
pka51	,9662	,18119	207
pka52	,9710	,16817	207

pka53	,9807	,13799	207
pka54	,9758	,15390	207
pka55	,9710	,16817	207
pka56	,9758	,15390	207
pkb1	,9952	,06950	207
pkb2	,9807	,13799	207
pkb3	,9903	,09806	207
pkb4	,9807	,13799	207
pkb5	,9855	,11980	207
pkb6	,9517	,21494	207
pkb7	,9662	,18119	207
pkb8	,9179	,27522	207
pkb9	,4589	,49952	207
pkb10	,4976	,50121	207
pkb11	,5121	,50107	207
pkb12	,5507	,49863	207
pkb13	,5507	,49863	207
pkb14	,5894	,49314	207
pkb15	,6087	,48923	207
pkb16	,5990	,49128	207
pkb17	,5217	,50074	207
pkb18	,5797	,49480	207
pkb19	,6135	,48812	207
pkb20	,6377	,48184	207
pkb21	,6667	,47255	207
pkb22	,6618	,47423	207
pkb23	,6667	,47255	207
pkb24	,6908	,46328	207
pkb25	,6377	,48184	207
pkb26	,6570	,47586	207
pkb27	,6860	,46525	207
pkb28	,7005	,45916	207

pkb29	,7246	,44778	207
pkb30	,7150	,45252	207
pkb31	,7391	,44017	207
pkb32	,7343	,44278	207
pkb33	,9662	,18119	207
pkb34	,9662	,18119	207
pkb35	,9517	,21494	207
pkb36	,9662	,18119	207
pkb37	,9614	,19322	207
pkb38	,9517	,21494	207
pkb39	,9614	,19322	207
pkb40	,9372	,24319	207
pkb41	,7343	,44278	207
pkb42	,7585	,42906	207
pkb43	,7729	,41994	207
pkb44	,7681	,42306	207
pkb45	,7971	,40313	207
pkb46	,7923	,40667	207
pkb47	,7923	,40667	207
pkb48	,7971	,40313	207
pkb49	,7536	,43195	207
pkb50	,7536	,43195	207
pkb51	,7729	,41994	207
pkb52	,7729	,41994	207
pkb53	,8068	,39579	207
pkb54	,7923	,40667	207
pkb55	,7874	,41011	207
pkb56	,8116	,39198	207
Toplam	97,9420	17,00533	207

Tablo 24'te CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Kodlar alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları bulunmaktadır. Planlanmış Kodlar

alt testinde her biri 56 maddeden oluşan iki item vardır. Birinci itemi oluşturan ilk 56 madde (PKA) örneklemi oluşturan 207 çocuğun %99 ile %97'si tarafından başarılı bir şekilde tamamlanmıştır. İkinci itemi oluşturan diğer 56 madde (PKB) ise örneklemi oluşturan 207 çocuğun %99 ile %45'i tarafından başarılı bir şekilde tamamlanmıştır.

Verilen tüm maddelere çoğunluğun doğru cevap verdiği görülmüştür. İtemlerin içinde yer alan maddelerin zorluk derecesi aynıdır. Ancak, birinci itemdeki (PKA) maddelerin diziliş şekli ikinci itemdeki (PKB) maddelerin diziliş şekline göre daha kolay başarılabilmektedir. Tablodaki yüzdeler göz önünde bulundurulduğunda, al testte yer alan ilk item ortalamaları ikinci item ortalamalarına göre daha yüksektir. Bu nedenle de ikinci itemin zorluk derecesi birinci itemden daha yüksektir.

Planlanmış Kodlar alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur. Bu işlemin sonunda Planlanmış Kodlar alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,874 olarak belirlenmiştir.

Tablo 25. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Kodlar Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	p
PKATOP(Kurallı)	30	28,9000	9,90420	32,2333	9,22397	0,971	p<,01
PKATOP(Kuralsız)	30	54,1333	8,99323	54,8000	6,57267	0,990	p<,01
PKBTOP(Kurallı)	30	15,4667	6,22970	21,5667	7,08901	0,576	p<,01
PKBTOP(Kuralsız)	30	41,7333	18,39403	49,6333	12,90678	0,695	p<,01
PKGENEL	30	44,3667	13,28074	53,8000	13,94917	0,891	p<,01

Tablo 25'te CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Kodlar alt testi devamlılık katsayıları yer almaktadır. Bu katsayılar 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Tablo 25'te görüldüğü gibi Planlanmış Kodlar alt testi PKA ve PKB olmak üzere iki itemden oluşmaktadır. Örneklem grubuyla yürütülen çalışmalar sırasında alt testte yer alan zaman sınırlaması (60 sn) kuralına uygun olarak kayıt tutulmuştur. Bununla birlikte, süre (60 sn) dolduğunda test çocuk tarafından henüz tamamlanmamış ise uygulama

durdurulmamış ve testin tamamlandığı süre ile testin tamamlandığı süredeki doğru sayıları ayrıca kaydedilmiştir. Böylece alt testin kurallı ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılabilmiştir.

Planlanmış Kodlar alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 25'e göre, Planlanmış Kodlar alt testindeki tüm maddelerin toplamının (PKGENEL) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,89'dur ve her iki uygulama sonucunda % 89 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Özellikle PKATOP (Kuralsız)'da bu oran biraz daha yüksektir. PKATOP (Kuralsız) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,99'dur ve her iki uygulamanın sonucunda % 99 düzeyinde benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Özellikle PKATOP (Kuralsız)'da bu oranların biraz daha yüksek olması bu itemin diğer iteme göre daha kolay başarılabildiğini göstermektedir.

Tablo 26. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Kodlar Alt testi İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,975	p<,01	1,668
Spearman-Brown	207	0,221	p<,01	
Guttman	207	0,139	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,445	p<,01	

CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Kodlar alt testi için elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 26'da gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayıları Cronbach alfa katsayısına (0,975), en düşük güvenirlik katsayısı ise Guttman katsayısına aittir (0,139).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Planlanmış Kodlar alt testinde ölçmenin standart hata değeri 1,668 olarak belirlenmiştir.

Tablo 27. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Kodlar Alt Testi İki Ayrı Bölümünün Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
PKATOP (Kuralsız) ve PKATOP (Kurallı)	207	0,190	p< ,01
PKBTOP (Kuralsız) ve PKBTOP (Kurallı)	207	0,578	p< ,01

Tablo 27'de Planlanmış Kodlar alt testinin birinci ve ikinci iteminin kurallı ve kuralsız uygulanması sonucunda elde edilen bulgular karşılaştırılmaktadır. Tabloda yer alan bulgular arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kurallı yani süreli uygulama ile kuralsız yani süre sınırlaması olmadan yapılan uygulamalar arasında anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Planlamaya dayalı bilişsel işlemin ölçümü için kullanılan Planlanmış Kodlar alt testinde süre tutulması uygulamanın kolaylığı açısından da gerekli ve önemlidir.

Tablo 28. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Kodlar Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız İki Bölümünün Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
PKATOP ve PKBTOP (Kurallı)	207	0,386	p< ,01
PKATOP ve PKBTOP (Kuralsız)	207	0,124	p< ,05

Tablo 28'de kurallı ve kuralsız puanlamalar temel alınarak PKATOP ve PKBTOP arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu sonuçların da anlamlı olması alt testin güvenilir olduğunun başka bir kanıtı olmuştur.

Tablo 29. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Kodlar Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

İtem no	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	Sd	p
pka1	207	-,294	,057	-1,000	112	p>,05
pka2	207	-,336	,262**	-1,427	112	p>,05
pka3	207	-,007	,370**	,000	112	p>,05
pka4	207	-,116	,338**	-,581	112	p>,05
pka5	207	-,180	,312**	-1,000	112	p>,05

pka6	207	-,180	,312**	-1,000	112	p>,05
pka7	207	-,007	,370**	,000	112	p>,05
pka8	207	-,007	,370**	,000	112	p>,05
pka9	207	-,294	,057	-1,000	112	p>,05
pka10	207	-,391	,193*	-1,764	112	p>,05
pka11	207	-,007	,370**	,000	112	p>,05
pka12	207	,120	,230**	1,000	112	p>,05
pka13	207	-,245	,280**	-1,427	112	p>,05
pka14	207	-,180	,312**	-1,000	112	p>,05
pka15	207	-,007	,370**	,000	112	p>,05
pka16	207	-,007	,370**	,000	112	p>,05
pka17	207	-,294	,057	-1,000	112	p>,05
pka18	207	-,372	,246**	-2,056	112	p<,05
pka19	207	-,028	,365**	-,581	112	p>,05
pka20	207	-,028	,365**	-,581	112	p>,05
pka21	207	-,160	,283**	-1,427	112	p>,05
pka22	207	-,160	,283**	-1,427	112	p>,05
pka23	207	-,007	,370**	,000	112	p>,05
pka24	207	-,106	,302**	-,581	112	p>,05
pka25	207	-,294	,057	-1,000	112	p>,05
pka26	207	-,244	,271**	-1,764	112	p>,05
pka27	207	-,028	,365**	-,581	112	p>,05
pka28	207	-,028	,365**	-,581	112	p>,05
pka29	207	-,114	,274**	-1,427	112	p>,05
pka30	207	-,114	,274**	-1,427	112	p>,05
pka31	207	-,066	,359**	-,581	112	p>,05
pka32	207	,115	,231**	1,000	112	p>,05
pka33	207	-,334	,240**	-1,764	112	p>,05
pka34	207	-,138	,151*	-1,427	112	p>,05
pka35	207	-,012	,361**	-,581	112	p>,05
pka36	207	-,012	,361**	-,581	112	p>,05
pka37	207	-,114	,274**	-1,427	112	p>,05
pka38	207	-,114	,274**	-1,427	112	p>,05
pka39	207	,009	,359**	,000	112	p>,05
pka40	207	,009	,359**	,000	112	p>,05
pka41	207	-,374	,253**	-2,056	112	p<,05
pka42	207	-,206	,277**	-1,764	112	p>,05

pka43	207	-,012	,361**	-,581	112	p>,05
pka44	207	-,012	,361**	-,581	112	p>,05
pka45	207	-,209	,255**	-1,764	112	p>,05
pka46	207	-,114	,274**	-1,427	112	p>,05
pka47	207	,009	,359**	,000	112	p>,05
pka48	207	-,066	,359**	-,581	112	p>,05
pka49	207	-,258	,258**	-1,427	112	p>,05
pka50	207	-,157	,265**	-1,014	112	p>,05
pka51	207	-,044	,349**	-,454	112	p>,05
pka52	207	,020	,342**	,000	112	p>,05
pka53	207	-,060	,253**	-,581	112	p>,05
pka54	207	-,022	,297**	,000	112	p>,05
pka55	207	-,052	,320**	,000	112	p>,05
pka56	207	,043	,335**	,581	112	p>,05
pkb1	207	-,165	,082	-1,000	112	p>,05
pkb2	207	-,109	,095	-1,764	112	p>,05
pkb3	207	-,336	,032	-1,427	112	p>,05
pkb4	207	-,195	,190*	-1,014	112	p>,05
pkb5	207	-,264	,086	-1,427	112	p>,05
pkb6	207	-,097	,142*	-1,371	112	p>,05
pkb7	207	,104	,056	,000	112	p>,05
pkb8	207	,139	,163*	1,745	112	p<,05
pkb9	207	-,081	,504**	-2,936	112	p<,01
pkb10	207	-,090	,587**	-4,914	112	p<,01
pkb11	207	-,125	,663**	-5,426	112	p<,01
pkb12	207	-,108	,733**	-5,169	112	p<,01
pkb13	207	-,140	,655**	-3,972	112	p<,01
pkb14	207	-,067	,684**	-3,537	112	p<,01
pkb15	207	-,142	,726**	-3,552	112	p<,01
pkb16	207	-,166	,721**	-3,983	112	p<,01
pkb17	207	-,162	,654**	-3,100	112	p<,01
pkb18	207	-,118	,707**	-3,752	112	p<,01
pkb19	207	-,099	,755**	-4,243	112	p<,01
pkb20	207	-,147	,778**	-3,808	112	p<,01
pkb21	207	-,149	,799**	-4,089	112	p<,01
pkb22	207	-,180	,836**	-4,089	112	p<,01
pkb23	207	-,200	,813**	-4,570	112	p<,01

pkb24	207	-,128	,800**	-4,183	112	p<,01
pkb25	207	-,163	,731**	-4,052	112	p<,01
pkb26	207	-,073	,809**	-3,629	112	p<,01
pkb27	207	-,095	,843**	-3,919	112	p<,01
pkb28	207	-,091	,787**	-4,183	112	p<,01
pkb29	207	-,206	,810**	-4,749	112	p<,01
pkb30	207	-,120	,843**	-4,243	112	p<,01
pkb31	207	-,143	,787**	-4,313	112	p<,01
pkb32	207	-,156	,811**	-4,313	112	p<,01
pkb33	207	-,393	,346**	-2,320	112	p<,05
pkb34	207	-,344	,356**	-2,320	112	p<,05
pkb35	207	-,152	,407**	-,834	112	p>,05
pkb36	207	-,147	,454**	-1,014	112	p>,05
pkb37	207	-,357	,396**	-2,320	112	p>,05
pkb38	207	-,354	,399**	-2,567	112	p>,05
pkb39	207	-,225	,432**	-1,371	112	p>,05
pkb40	207	-,035	,442**	-,834	112	p>,05
pkb41	207	-,114	,719**	-4,394	112	p<,01
pkb42	207	-,154	,770**	-5,033	112	p<,01
pkb43	207	-,132	,807**	-4,597	112	p<,01
pkb44	207	-,206	,849**	-5,033	112	p<,01
pkb45	207	-,180	,797**	-4,723	112	p<,01
pkb46	207	-,152	,830**	-4,384	112	p<,01
pkb47	207	-,186	,830**	-4,597	112	p<,01
pkb48	207	-,206	,787**	-4,940	112	p<,01
pkb49	207	-,174	,720**	-5,033	112	p<,01
pkb50	207	-,157	,804**	-4,704	112	p<,01
pkb51	207	-,127	,824**	-4,597	112	p<,01
pkb52	207	-,173	,824**	-4,488	112	p<,01
pkb53	207	-,154	,748**	-4,173	112	p<,01
pkb54	207	-,201	,822**	-4,940	112	p<,01
pkb55	207	-,227	,822**	-4,813	112	p<,01
pkb56	207	-,176	,795**	-4,298	112	p<,01

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Kodlar Alt Testi birinci (PKA) ve ikinci itemdeki (PKB) elli altışar adet uygulanması gereken kodlama işleminin her birine yapılan madde analiz işleminin sonucunda, birinci itemdeki (PKA) 1., 9., 17. ve 25. maddeler ile ikinci itemdeki (PKB) 1., 2., 3., 5. ve 7. maddeler hariç diğer maddelerde bu üç işlemden en az birinde 0.05 düzeyinde anlamlı sonuçlara ulaşıldığı Tablo 29'da görülmektedir. Bu nedenle hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

3.3.3. Planlanmış Bağlantılar (PB) Alt Testi (Planned Connections)

Tablo 30. CAS Planlama Ölçeğine Ait Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Sorular	Ortalama	SS	N
1. İtem : PB4	19,3237	13,29196	207
2. İtem : PB5	36,1256	18,84746	207
3. İtem : PB6	55,5652	25,33761	207
4. İtem : PB7	56,7053	30,20360	207
5. İtem : PB8	109,4300	36,29509	207
Toplam	287,3961	141,23171	207

CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Bağlantılar alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 30'da gösterilmiştir. Verilen tüm maddelere çoğunluğun doğru olan cevapları verdikleri anlaşılmaktadır. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Bağlantılar alt testi beş itemden oluşmaktadır. İkinci item (PB5)'de birbirine bağlanması gereken maddelerin (sayıların) miktarı birinci itemden (PB4)'den beş tane fazladır. Üçüncü itemdeki (PB6) maddelerin (sayıların) miktarı ise ikinci itemdekilerden (PB5) on tane fazladır. Dördüncü ve beşinci itemde sayılarla uygun olan harflerin birbirlerine bağlanmaları gerekmektedir. Dördüncü itemde (PB7) birbirine bağlanması gereken sayı ve harflerin miktarı sekiz iken dördüncü itemde (PB8) bu maddelerin miktarı on üçe çıkmaktadır. Sonra uygulanan

itemler önce uygulanan itemlere oranla az da olsa daha fazla süreyi gerektirmiştir. Bu süre farkı itemlerin madde miktarlarının giderek artan bir şekilde düzenlenmesine bağlanabilir.

Planlanmış Bağlantılar alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplamı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur.

Tablo 31. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	P
1. İtem: pb4	30	21,7000	19,10615	19,8667	17,90152	0,995	p<,01
2. İtem: pb5	30	39,9000	28,27372	36,6000	27,65128	0,996	p<,01
3. İtem: pb6	30	59,9000	29,47629	56,1333	29,80596	0,996	p<,01
4. İtem: pb7	30	56,4000	32,85454	52,4000	32,18331	0,994	p<,01
5. İtem: pb8	30	124,9000	40,42562	115,4000	40,72837	0,984	p<,01
Toplam	30	302,8000	126,71238	280,4000	127,45103	0,996	p<,01

Tablo 31'de CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Bağlantılar alt testi devamlılık katsayıları bulunmaktadır. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Planlanmış Bağlantılar alt testi PB4, PB5, PB6, PB7 ve PB8 olmak üzere toplam beş itemden oluşmaktadır.

Planlanmış Bağlantılar alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 31'e göre, Planlanmış Bağlantılar alt testindeki tüm maddelerin toplamının (PBTOP) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,99'dur ve her iki uygulamanın sonucunda % 99 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 32. CAS Planlama ölçeği Planlanmış Bağlantılar Alt testi İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,849	p<,01	1,432
Spearman-Brown	207	0,782	p<,01	
Guttman	207	0,776	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,798	p<,01	

CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Bağlantılar alt testi için elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 32'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayıları Cronbach alfa katsayısına (0,849), en düşük güvenirlik katsayısı ise Guttman katsayısına aittir (0,776).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Planlanmış Bağlantılar alt testinde ölçmenin standart hata değeri 1,432 olarak belirlenmiştir.

Tablo 33. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Bağlantılar Alt Testine Ait Bütün İtemlerin Birbirleri İle İlişkisi

	A. Ortalama	Ss	N
pb490	19,3237	13,29196	207
pb5150	36,1256	18,84746	207
pb6150	55,5652	25,33761	207
pb7150	56,7053	30,20360	207
pb8180	109,4300	36,29509	207

		pb490	pb5150	pb6150	pb7150	pb8180
pb490	R	1	,828(**)	,649(**)	,475(**)	,409(**)
	P		,000	,000	,000	,000
	N	207	207	207	207	207
pb5150	R	,828(**)	1	,750(**)	,592(**)	,472(**)
	P	,000		,000	,000	,000
	N	207	207	207	207	207
pb6150	R	,649(**)	,750(**)	1	,622(**)	,581(**)
	P	,000	,000		,000	,000
	N	207	207	207	207	207
pb7150	R	,475(**)	,592(**)	,622(**)	1	,692(**)

	P	,000	,000	,000		,000
	N	207	207	207	207	207
pb8180	R	,409(**)	,472(**)	,581(**)	,692(**)	1
	P	,000	,000	,000	,000	
	N	207	207	207	207	207

** P<.01

CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Bağlantılar Alt testinde ikinci item (PB5)'de birbirine bağlanması gereken maddelerin (sayıların) miktarı birinci itemden (PB4)'den beş tane fazladır. Üçüncü itemdeki (PB6) maddelerin (sayıların) miktarı ise ikinci itemdekilerden (PB5) on tane fazladır. Dördüncü ve beşinci itemde sayılarla uygun olan harflerin birbirlerine bağlanmaları gerekmektedir. Dördüncü itemde (PB7) birbirine bağlanması gereken sayı ve harflerin miktarı sekiz iken dördüncü itemde (PB8) bu maddelerin miktarı on üçe çıkmaktadır. Planlanmış Bağlantılar alt testinde bulunan beş itemin de birbirleriyle anlamlı bir ilişkide olduğu Tablo 33'te görülmektedir.

Tablo 34. CAS Planlama Ölçeğinin Planlanmış Bağlantılar Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

Madde No	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	Sd	P
PB4	207	0,757**	0,653**	-5,193**	110	p< ,01
PB5	207	0,856**	0,736**	-8,288**	110	p< ,01
PB6	207	0,794**	0,761**	-10,785**	110	p< ,01
PB7	207	0,796**	0,743**	-11,778**	110	p< ,01
PB8	207	0,755**	0,664**	-16,731**	110	p< ,01

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Planlama Ölçeği Planlanmış Bağlantılar Alt Testindeki beş itemin her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde tüm maddelerin 0,01 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 34). Bu nedenle hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

Tabloda yer alan “t” değerlerinin (-) olarak çıkmasının nedeni ise bu alt testte işlem hızının ölçülmesine bağlıdır. Testin uygulanması sırasında çocuklar maddeleri olabildiğince kısa sürede birbirine bağlamayı hedeflemişlerdir. Bu işlem kısa sürede yapıldığında yüksek puan alınabilmektedir. Bu alt testte yüksek puan alanlar daha düşük ortalamaya sahip olduklarından “t” değeri (-) çıkmıştır.

3.3.4. Matrisler (M) Alt Testi (Nonverbal Matrices)

Tablo 35. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Madde no	Ortalama	SS	N
m1	,9952	,06950	207
m2	,9807	,13799	207
m3	,9903	,09806	207
m4	,9758	,15390	207
m5	,9903	,09806	207
m6	,9758	,15390	207
m7	,9034	,29615	207
m8	,7729	,41994	207
m9	,6812	,46716	207
m10	,7778	,41675	207
m11	,6280	,48450	207
m12	,6280	,48450	207
m13	,4734	,50050	207
m14	,5749	,49556	207
m15	,5459	,49910	207
m16	,5797	,49480	207
m17	,4783	,50074	207
m18	,4734	,50050	207
m19	,4638	,49989	207
m20	,4396	,49754	207
m21	,3382	,47423	207
m22	,2947	,45701	207
m23	,3382	,47423	207
m24	,3237	,46901	207
m25	,2609	,44017	207

m26	,2899	,45479	207
m27	,2609	,44017	207
m28	,1256	,33221	207
m29	,2367	,42610	207
m30	,1546	,36239	207
m31	,1208	,32665	207
m32	,1498	,35770	207
m33	,1063	,30894	207
Toplam	17,2512	4,80035	207

Tablo 35'te CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları yer almaktadır. Matrisler alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanının alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunmaktadır. Bu işlemin sonucunda Matrisler alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,522 olarak belirlenmiştir.

Matrisler alt testi 33 sorudan oluşmaktadır. CAS'in bu alt testinde yer alan 33 soru 5–17 yaşlarındaki çocuklardan elde edilen aritmetik ortalamaya göre kolaydan zora doğru sıralanmıştır. 11. itemden (M11) itibaren aritmetik ortalamaya göre zor kabul edilen maddeler yer almaktadır. Çünkü bu alt testteki sorular Bilişsel Değerlendirme Sisteminde 5–17 yaşları arasındaki çocuklara göre kolaydan zora doğru sıralanarak hazırlanmıştır. 7. item (M7), 8–17 yaş grubu için başlangıç maddesi olarak kabul edilmektedir. Tablo 35'teki aritmetik ortalamalar bu sıralamanın doğruluğunu göstermektedir.

Tablo 36. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	P
MTOP(Kurallı)	30	15,7667	5,89964	17,4667	6,18526	0,965	p<.01
MTOP(Kuralsız)	30	15,8667	5,89408	17,4667	6,18526	0,966	p<.01

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler alt testi devamlılık katsayıları Tablo 36'da gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Matrisler alt testi 33 itemden oluşmaktadır. Uygulama sırasında bu 33 soruya verilen cevaplar kaydedilmiştir. Doğru cevapların toplamı MTOP'u oluşturmaktadır. Örneklem grubuyla yürütülen çalışmalar sırasında alt testte var olan "*ard arda yapılan dört yanlıştan sonra testin uygulanmasına devam edilmez"* kuralına göre MTOP (Kurallı) doğru sayıları belirlenmiştir. Uygulama sırasında örneklem grubundaki çocuklar ard arda dört yanlış yaptıklarında test durdurulmamış ve alt testin tüm itemleri tamamlanıncaya kadar uygulamaya devam edilmiştir. Bunun sonucunda MTOP (Kuralsız) uygulamasına ilişkin toplam puanlar belirlenmişler. Böylece alt testin kurallı ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılabilmiştir.

Matrisler alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 36'ya göre, Matrisler alt testindeki kurallı uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (MTOP-Kurallı) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,96'dir ve her iki uygulamanın sonucunda % 96 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Ayrıca, Matrisler alt testindeki kuralsız uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (MTOP-Kuralsız) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,96 tür ve her iki uygulamanın sonucunda % 96 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Kuralsız uygulamalardaki bu oran testin uygulama süresini daha ekonomik kullanabilmek için kıralı uygulamanın gerekliliğinin kanıtı olarak düşünülebilir.

Tablo 37. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testi İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,794	p<.01	2,276
Spearman-Brown	207	0,768	p<.01	
Guttman	207	0,764	p<.01	
Ortalama "r"	207	0,775	p<.01	

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler alt testi için elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 37'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayısı Cronbach alfa katsayısına (0,794), en düşük güvenilirlik katsayısı Guttman katsayısma aittir (0,764).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da bu ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Matrisler Alt Testinde ölçmenin standart hata değeri 2,276 olarak belirlenmiştir.

Tablo 38. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
MTOP (Kurallı) ve MTOP (Kuralsız)	207	0,995	p< ,01

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler alt testi için, *"test uygulanılan çocuk üst üste dört itemde başarısız olursa testin uygulanılmasına devam edilmez.."* şeklinde bir kural söz konusudur. Örneklem grubunu oluşturan 207 çocuğa uygulanan test sonuçları hem bu kural dikkate alınarak kaydedilmiş hem de çocuklara testin tamamı uygulanarak söz konusu kural dikkate alınmadan kaydedilmiştir. Matrisler alt testindeki kurallı ve kuralsız toplam puanlar arasında 0,995 düzeyinde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu verilerin ışığında alt testteki kuralın uygulanmasının puanlamayı olumsuz etkilemediğini göstermektedir. Matrisler alt testinin kurallı olarak uygulanmasının testin uygulanmasındaki sürenin ekonomik kullanımı açısından olumlu katkısı olacağı söylenebilir.

Tablo 39. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	p	Sd
m1	207	,105	,091	-1,000	P>,05	110
m2	207	,234**	,207**	-2,057	P<,05	110
m3	207	,200**	,181*	-1,427	P>,05	110
m4	207	,264**	,234**	-2,322	P>,05	110

m5	207	,180*	,160*	-1,427	P>,05	110
m6	207	,160*	,129	-1,764	P>,05	110
m7	207	,184*	,124	-2,718	P<,01	110
m8	207	,429**	,355**	-6,661	P<,01	110
m9	207	,412**	,328**	-6,062	P<,01	110
m10	207	,365**	,287**	-5,064	P<,01	110
m11	207	,483**	,401**	-7,987	P<,01	110
m12	207	,425**	,339**	-6,414	P<,01	110
m13	207	,377**	,283**	-5,516	P<,01	110
m14	207	,500**	,417**	-9,298	P<,01	110
m15	207	,406**	,315**	-6,250	P<,01	110
m16	207	,437**	,349**	-6,751	P<,01	110
m17	207	,452**	,364**	-7,051	P<,01	110
m18	207	,554**	,477**	-9,794	P<,01	110
m19	207	,413**	,322**	-5,783	P<,01	110
m20	207	,492**	,409**	-7,697	P<,01	110
m21	207	,495**	,416**	-7,987	P<,01	110
m22	207	,389**	,305**	-6,387	P<,01	110
m23	207	,181*	,085	-2,913	P<,01	110
m24	207	,400**	,315**	-5,323	P<,01	110
m25	207	,395**	,315**	-5,418	P<,01	110
m26	207	,398**	,315**	-4,956	P<,01	110
m27	207	,500**	,427**	-7,517	P<,01	110
m28	207	,323**	,260**	-3,586	P<,01	110
m29	207	,387**	,308**	-5,064	P<,01	110
m30	207	,252**	,181*	-2,985	P<,01	110
m31	207	,271**	,208**	-2,768	P<,01	110
m32	207	,293**	,223**	-3,586	P<,01	110
m33	207	,229**	,167*	-2,410	P<,05	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Matrisler alt

testindeki 33 maddenin her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde 1. madde hariç diğer tüm maddelerin en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 39). Bu alt testte 33 madde kolaydan zora doğru dizilmiştir ve 9 yaş grubuna göre ilk altı sorunun testin kolay soruları arasında oldukları belirlenmiştir. Bilişsel Değerlendirme Ölçeğinin 8–17 yaş bataryasında Matrisler alt testine 1. itemden başlanmaktadır. Örneklem grubunun çoğunluğunun ilk 7 soruyu doğru bir şekilde yanıtlamış olduğu görülmektedir. Bilişsel Değerlendirme Sistemi 5–17 yaş bataryası olarak hazırlanmıştır. Bu çalışma ise yalnızca dokuz yaş çocukları ile sınırlandırıldığından örneklem grubunun çoğunluğu tarafından yapılan alt test maddelerinin testten çıkarılıp çıkarılmayacağı kararı bataryanın 8–17 yaşların tamamına uygulandığında ele alınmalıdır. Bu nedenle hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

3.3.5. Sözel-Uzamsal İlişkiler (SUİ) Alt Testi (Verbal-Spatial Relations)

Tablo 40. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Ortalama	SS	N
sui1	,9855	,11980	207
sui2	,9807	,13799	207
sui3	,9903	,09806	207
sui4	,9758	,15390	207
sui5	,9758	,15390	207
sui6	,9855	,11980	207
sui7	,9130	,28245	207
sui8	,8889	,31503	207
sui9	,9227	,26771	207
sui10	,8309	,37573	207
sui11	,7295	,44531	207
sui12	,5797	,49480	207
sui13	,6860	,46525	207
sui14	,6715	,47081	207
sui15	,5942	,49224	207
sui16	,5459	,49910	207
sui17	,5217	,50074	207

sui18	,5797	,49480	207
sui19	,4589	,49952	207
sui20	,3140	,46525	207
sui21	,3140	,46525	207
sui22	,3382	,47423	207
sui23	,3043	,46125	207
sui24	,3382	,47423	207
sui25	,3527	,47896	207
sui26	,3092	,46328	207
sui27	,3092	,46328	207
Toplam	17,3961	4,24580	207

Tablo 40'ta CAS Eş Zamanı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Verilen tüm maddelere çoğunluğun doğru cevabı vermedikleri anlaşılmaktadır. Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur. Bu işlemin sonucunda Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,644 olarak belirlenmiştir.

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi 27 sorudan oluşmaktadır. CAS'in 5-17 yaş uygulamalarının tümünde aynı sorular kullanılmış ve kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Bu amaçla, ilk 10 soruda, içinde altışar tane resmin olduğu sayfalar yer almaktadır. 11. sorudan itibaren ise içinde altışar bölümün yer aldığı ve içine geometrik şekillerin yerleştirildiği sayfalar yer almaktadır ve bu sayfalar daha üst yaşlardaki çocuklara göre ve gittikçe karmaşıklaşan şekillerden oluşmaktadır. Tablo 40'taki aritmetik ortalama puanları alt testin 11. maddesinden itibaren düşmesi bu durumu desteklemektedir. 8-17 yaş grubu için testin başlangıç maddesi 7. maddedir.

Tablo 41. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	p
SUİTOP (Kurallı)	30	16,1667	4,48817	17,6000	4,75322	0,967	p<.01
SUİTOP (Kuralsız)	30	16,1667	4,48817	17,6000	4,75322	0,967	p<.01

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi devamlılık katsayıları Tablo 41'de gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi 27 sorudan oluşmaktadır. Uygulama sırasında bu 27 soruya verilen cevaplar kaydedilmiştir. Doğru cevapların toplamı SUİTOP'u oluşturmaktadır. Örneklem grubu ile yürütülen çalışmalar sırasında alt testte var olan *"ard arda yapılan dört yanlıstan sonra testin uygulanmasına devam edilmez"* kuralına göre SUİTOP (Kurallı) doğru sayıları belirlenmiştir. Uygulama sırasında örneklem grubundaki çocuklar ard arda dört yanlış yaptıklarında da test durdurulmamış ve alt testin tüm soruları tamamlanıncaya kadar uygulamaya devam edilmiştir. Bunun sonucunda SUİTOP (Kuralsız) uygulamasına ilişkin toplam puanlar belirlenmiştir. Böylece alt testin kurallı ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılabilmiştir.

Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 41'e göre, Sözel Uzamsal İlişkiler alt testindeki kurallı uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (SUİTOP-Kurallı) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,96'dır ve her iki uygulamanın sonucunda % 96 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Ayrıca Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testindeki kuralsız uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (SUİTOP-Kuralsız) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,96'dır ve her iki uygulamanın sonucunda % 96 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 42. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,787	p<,01	2,464
Spearman-Brown	207	0,651	p<,01	
Guttman	207	0,558	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,663	p<,01	

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi için elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 42'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayısı Cronbach alfa katsayısına (0,787), en düşük güvenilirlik katsayısı ise Guttman katsayısına aittir (0,558).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da bu ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testinde ölçmenin standart hata değeri 2,464 olarak belirlenmiştir.

Tablo 43. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
SUİTOP (Kurallı) ve SUİTOPK (Kuralsız)	207	1,000	p< ,01

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi için,*"test uygulanılan çocuk üst üste dört itemde başarısız olursa testin uygulanılmasına devam edilmez.."* şeklinde bir kural söz konusudur. Örneklem grubunu oluşturan 207 çocuğa uygulanan test sonuçları hem bu kural dikkate alınarak kaydedilmiş hem de çocuklara testin tamamı uygulanarak söz konusu bu kural dikkate alınmadan kaydedilmiştir. Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testindeki kurallı ve kuralsız toplam puanlar arasında 1,000 düzeyinde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu veriler, alt testteki kuralın uygulanmasının puanlamayı olumsuz etkilemediğini göstermektedir. Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testinin kurallı olarak

uygulanmasının testin uygulanmasındaki sürenin ekonomik kullanımı açısından olumlu katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Tablo 44. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	p	Sd
sui1	207	,279**	,252**	-1,764	p>,05	110
sui2	207	,278**	,248**	-2,057	p<,05	110
sui3	207	,196*	,173*	-1,427	p>,05	110
sui4	207	,290**	,256**	-2,057	p<,05	110
sui5	207	,312**	,279**	-2,322	p<,05	110
sui6	207	,193*	,165*	-1,764	p>,05	110
sui7	207	,272**	,209**	-2,714	p<,01	110
sui8	207	,178*	,105	-2,489	p<,05	110
sui9	207	,215**	,154*	-2,478	p<,05	110
sui10	207	,203**	,117	-2,937	p<,01	110
sui11	207	,337**	,239**	-4,748	p<,01	110
sui12	207	,262**	,149*	-3,800	p<,01	110
sui13	207	,501**	,412**	-7,071	p<,01	110
sui14	207	,478**	,386**	-7,363	p<,01	110
sui15	207	,461**	,362**	-6,751	p<,01	110
sui16	207	,438**	,336**	-7,310	p<,01	110
sui17	207	,464**	,364**	-6,986	p<,01	110
sui18	207	,616**	,535**	-13,411	p<,01	110
sui19	207	,509**	,414**	-8,417	p<,01	110
sui20	207	,423**	,327**	-6,916	p<,01	110
sui21	207	,573**	,492**	-10,444	p<,01	110
sui22	207	,442**	,345**	-7,667	p<,01	110
sui23	207	,479**	,388**	-7,071	p<,01	110
sui24	207	,529**	,441**	-8,147	p<,01	110
sui25	207	,501**	,410**	-8,795	p<,01	110
sui26	207	,446**	,352**	-6,791	p<,01	110
sui27	207	,446**	,352**	-6,916	p<,01	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testindeki 27 maddenin her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde tüm maddelerin uygulanan üç işlemden en az birinde, en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 44). Bu nedenle hiçbir madde testten çıkartılmamıştır. Bu alt testteki 27 soru kolaydan zora doğru dizilmiştir. Bilişsel Değerlendirme Ölçeğinin 8–17 yaş bataryası örneklem grubuna uygulanırken, Sözel – Uzamsal İlişkiler alt testine 1. itemden başlanmıştır.

3.3.6. Şekil Hafızası (SH) Alt Testi (Figure Memory)

Tablo 45. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Madde no	Ortalama	SS	N
sh1	,9952	,06950	207
sh2	,9903	,09806	207
sh3	,9710	,16817	207
sh4	,8841	,32093	207
sh5	,8213	,38407	207
sh6	,8502	,35770	207
sh7	,7585	,42906	207
sh8	,6667	,47255	207
sh9	,5894	,49314	207
sh10	,7536	,43195	207
sh11	,5894	,49314	207
sh12	,5894	,49314	207
sh13	,3285	,47081	207
sh14	,3092	,46328	207
sh15	,3575	,48042	207
sh16	,3623	,48184	207
sh17	,3333	,81252	207
sh18	,2271	,41994	207

sh19	,2222	,41675	207
sh20	,1449	,35288	207
sh21	,2029	,40313	207
sh22	,1594	,36696	207
sh23	,1256	,33221	207
sh24	,1063	,30894	207
sh25	,1594	,36696	207
sh26	,0531	,22486	207
sh27	,0242	,15390	207
Toplam	12,5749	4,32345	207

Tablo 46'da CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Genel olarak çoğunluğun 12. itemden sonraki itemlere doğru cevabı veremedikleri anlaşılmaktadır. Şekil Hafızası alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur. Bu işlemin sonucunda Şekil Hafızası alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,465 olarak belirlenmiştir.

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası alt testi kolaydan zora doğru sıralanmış ve 5–17 yaşlar arasındaki çocuklar için hazırlanmış 27 maddeden oluşmaktadır. 9 yaşındaki 207 çocuktan oluşan örneklem grubuna ait aritmetik ortalama ve standart sapma verileri Tablo 45'te yer almaktadır. 13. item ve sonrası, araştırma grubunu oluşturan 9 yaş çocukları için, aritmetik ortalama değerlerine göre zor olarak nitelenebilecek maddeleri içermektedir.

Tablo 46. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	P
SHTOP (Kurallı)	30	11,8667	3,77591	12,9000	3,71716	0,977	p<,01
SHTOP (Kuralsız)	30	11,8667	3,77591	12,9000	3,71716	0,977	p<,01

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası alt testi devamlılık katsayıları Tablo 46'da gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Şekil Hafizası alt testi 27 maddeden oluşmaktadır. Uygulama sırasmda bu 27 maddeye verilen cevaplar kaydedilmiştir. Doğru cevapların toplamı ŞHTOP'u oluşturmaktadır. Ömeklem grubu ile yürütülen çalışmalar sırasında alt testte var olan *"ard arda yapılan dört yanlıstan sonra testin ııygulanmasına devam edilmez"* kuralına göre ŞHTOP (Kurallı) doğru sayıları belirlenmiş. Uygulama sırasında örneklem grubundaki çocuklar ard arda dört yanlış yaptığında da test durdurulmamış ve alt testin tüm itemleri tamamlanıncaya kadar uygulamaya devam edilmiştir. Bunun sonucunda ŞHTOP (Kuralsız) uygulamasına ilişkin toplam puanlar elde edilmiştir. Böylece alt testin kurallı ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılabilmiştir.

Şekil Hafızası alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 46'ya göre, Şekil Hafızası alt testindeki kurallı uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (ŞHTOP-Kurallı) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,97'dir ve her iki uygulamanın sonucunda % 97 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Ayrıca Şekil Hafızası alt testindeki kuralsız uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (ŞHTOP-Kuralsız) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,97'dir ve her iki uygulamanın sonucunda % 97 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 47. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testi İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,789	p<,01	2,418
Spearman-Brown	207	0,640	p<,01	
Guttman	207	0,634	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,687	p<,01	

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası alt testi için elde edilen İç Tutarlılık Katsayıları Tablo 47'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayısı Cronbach alfa katsayısına (0,789), en düşük güvenilirlik katsayısı Guttman katsayısına aittir (0,634). Özellikle çok zor düzeyde maddelerin olması tekler ve çiftler toplamları arasındaki ilişkiyi olumsuz yönde etkilemiştir.

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da bu ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Şekil Hafızası Alt Testinde ölçmenin standart hata değeri 2,418 olarak belirlenmiştir.

Tablo 48. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	R	p
SHTOP (Kurallı) ve SHTOPK (Kuralsız)	207	1,00	p< ,01

CAS Eş Lamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası alt testi için, *"test uygulanılan çocuk üst üste dört itemde başarısız olursa testin uygulanılmasına devam edilmez.."* şeklinde bir kural söz konusudur. Örneklem grubunu oluşturan 207 çocuğa uygulanan test sonuçları hem bu kural dikkate alınarak kaydedilmiş hem de çocuklara testin tamamı uygulanarak söz konusu kural dikkate alınmadan kaydedilmiştir. Şekil Hafızası alt testindeki kurallı ve kuralsız toplam puanlar arasmda 1,00 düzeyinde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu veriler, alt testteki kuralın uygularnmasının puanlamayı olumsuz etkilemediğini göstermektedir. Şekil Hafızası alt testinin kurallı olarak uygulanmasının testin uygulanmasındaki sürenin ekonomik kullanımı açısından olumlu katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Tablo 49. CAS Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik T	P	Sd
sh1	207	,058	,042	-1,000	p>,05	110
sh2	207	,162*	,140	-1,427	p>,05	110
sh3	207	,190*	,152*	-2,057	p<,05	110

sh4	207	,283**	,212**	-2,941	p<,01	110
sh5	207	,258**	,173**	-3,162	p<,01	110
sh6	207	,398**	,325**	-5,513	p<,01	110
sh7	207	,394**	,306**	-6,038	p<,01	110
sh8	207	,422**	,326**	-5,666	p<,01	110
sh9	207	,462**	,365**	-7,303	p<,01	110
sh10	207	,383**	,293**	-4,732	p<,01	110
sh11	207	,271**	,161*	-3,570	p<,01	110
sh12	207	,491**	,398**	-8,088	p<,01	110
sh13	207	,398**	,301**	-5,763	p<,01	110
sh14	207	,466**	,376**	-8,429	p<,01	110
sh15	207	,417**	,319**	-6,879	p<,01	110
sh16	207	,554**	,470**	-9,312	p<,01	110
sh17	207	,483**	,319**	-4,033	p<,01	110
sh18	207	,396**	,309**	-6,456	p<,01	110
sh19	207	,586**	,517**	-9,950	p<,01	110
sh20	207	,473**	,406**	-6,423	p<,01	110
sh21	207	,562**	,493**	-8,258	p<,01	110
sh22	207	,425**	,352**	-5,496	p<,01	110
sh23	207	,379**	,310**	-4,690	p<,01	110
sh24	207	,416**	,354**	-4,896	p<,01	110
sh25	207	,499**	,431**	-6,191	p<,01	110
sh26	207	,423**	,379**	-3,667	p<,01	110
sh27	207	,300**	,267**	-2,057	p<,05	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Şekil Hafızası alt testindeki 27 maddenin her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde 1. madde hariç diğer tüm maddelerin yapılan üç işlemden en az birinde, en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 49). Bilişsel Değerlendirme Ölçeğinin 8–17 yaş bataryası örneklem grubuna uygulanırken Şekil Hafızası alt testine 1. itemden başlanmıştır. Örneklem grubunun çoğunluğunun birinci soruyu

doğru bir şekilde yanıtlamış olduğu görülmektedir. Bu araştırma 9 yaş çocukları ile sınırlandırılmıştır. Bilişsel Değerlendirme Ölçeğinin 8–17 yaş grubunun tamamıma uygulandıktan sonra 1. maddenin testten çıkarılıp çıkarılmama kararının verilmesinin daha doğru olacağına inanılmaktadır.

3.3.7. İfadesel Dikkat (İD) Alt Testi (Expressive Attention)

Tablo 50. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Madde no	Ortalama	SS	N
id1	,9855	,11980	207
id2	,9758	,15390	207
id3	,9855	,11980	207
id4	,9662	,18119	207
id5	,9807	,13799	207
id6	,9710	,16817	207
id7	,9469	,22486	207
id8	,9710	,16817	207
id9	,9758	,15390	207
id10	,9420	,23426	207
id11	,9710	,16817	207
id12	,9710	,16817	207
id13	,9662	,18119	207
id14	,9710	,16817	207
id15	,9034	,29615	207
id16	,9372	,24319	207
id17	,9372	,24319	207
id18	,9517	,21494	207
id19	,9324	,25172	207
id20	,9614	,19322	207
id21	,9130	,28245	207
id22	,9034	,29615	207
id23	,9324	,25172	207
id24	,9662	,18119	207
id25	,9227	,26771	207
id26	,9372	,24319	207
id27	,9855	,11980	207
id28	,9614	,19322	207
id29	,9227	,26771	207
id30	,9517	,21494	207
id31	,9372	,24319	207
id32	,9517	,21494	207
id34	,9517	,21494	207
id33	,9420	,23426	207

id35	,9420	,23426	207
id36	,9565	,20443	207
id37	,9565	,20443	207
id38	,9420	,23426	207
id39	,9517	,21494	207
id40	,9710	,16817	207
Toplam	38,0145	3,69266	207

Tablo 50'de CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. İfadesel Dikkat alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur. Bu işlemin sonucunda İfadesel Dikkat alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,950 olarak belirlenmiştir. Verilen tüm maddelere çoğunluğun doğru cevabı verdikleri anlaşılmaktadır.

CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat alt testi 5-7 ve 8-17 yaşlarındaki çocuklar için ayrı formlar olarak hazırlanmıştır. 207 dokuz yaş grubundaki çocuğunun örneklemi oluşturduğu araştırmamızda, üzerinde 40 adet renk isimlerinin kendilerinden farklı bir renkte yazılarak yer aldığı 8-17 yaş formu kullanılmıştır. Çocuklardan istenilen mavi, yeşil, sarı ve kırmızı renklerinin ne renk olduklarını okumadan yalnızca karışık olarak verilen renk isimlerinin ne olduklarına doğru cevabı vermeleridir. İfadesel Dikkat alt testinde yer alan hayvan resimleri testin zorluk derecesini etkilemeyecek şekilde tesadüfî bir sıralama ile sayfaya yerleştirilmiştir. Bu nedenle Tablo 50'teki aritmetik ortalama sonuçları 0,9855 ile 0,9034 arasında birbirine yakın bir dağılım göstermektedir. Sayfada yer alan 40 renk ismi arasında uygulamayı olumsuz etkileyebilecek düzeyde aritmetik ortalamaya sahip yazılmış bir renk bulunamamıştır. Bu nedenle alt testte yer alan resimlerin tamamının kalmasının uygun olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 51. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	P
İDTOP (Kurallı)	30	37,5667	3,95390	38,3667	3,20004	0,945	p<,01
İDTOPK (Kuralsız)	30	37,5667	3,95390	38,3667	3,20004	0,945	p<,01

CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat alt testi devamlılık katsayıları Tablo 51'de gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Örneklem grubu ile yürütülen çalışmalar sırasında alt testte var olan zaman sınırlaması (180 sn) kuralına uygun olarak kayıt tutulmakla birlikte süre dolduğunda test çocuk tarafından henüz tamamlanmamış ise uygulama durdurulmamış ve testin tamamlandığı süre ile testin tamamlandığı süredeki doğru sayıları ayrıca kaydedilmiştir. Böylece alt testin kurallı ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılabilmiştir. Doğru cevapların toplamı İDTOP'u oluşturmaktadır. Örneklem grubu ile yürütülen çalışmalar sırasında alt test için belirlenen süre içindeki doğru sayılar ile testin tamamlanma süresi İDTOP (Kurallı) sayılarını oluşturmaktadır. Uygulama sırasında örneklem grubundaki çocuklar item için belirlenen süreyi aştıklarında testin uygulamasına devam edilmiş ve alt testin bitirme süresi ile toplam doğru sayıları ayrıca kaydedilmiştir. Bunun sonucunda İDTOP (Kuralsız) uygulamasına ilişkin toplam puanlar belirlenmiştir. Böylece alt testin kurallı ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılabilmiştir.

İfadesel Dikkat alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 51'e göre, İfadesel Dikkat alt testindeki kurallı uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (İDTOP-Kurallı) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,94'dür ve her iki uygulamanın sonucunda % 94 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Ayrıca İfadesel Dikkat alt testindeki kuralsız uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (İDTOP-Kuralsız) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,94'dur ve her iki uygulamanın sonucunda % 94 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 52. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	P	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,887	p<,01	1,396
Spearman-Brown	207	0,856	p<,01	
Guttman	207	0,828	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,857	p<,01	

CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi için elde edilen İç Tutarlılık Katsayıları Tablo 52'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayısı Cronbach alfa katsayısına (0,887), en düşük güvenilirlik katsayısını ise Guttman katsayısı vermektedir (0,828).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da bu ortalama "r" değeri kullanılmıştır. İfadesel Dikkat Alt Testinde ölçmenin standart hata değeri 1,396 olarak belirlenmiştir.

Tablo 53. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
İDTOP (Kurallı) ve İDTOPK (Kuralsız)	207	0,981	p< ,01

CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat alt testi 180 sn içinde çocuğun sayfada yer alan 40 adet farklı renkte yazılmış renk (sarı, yeşil, mavi ve kırmızı) hakkında rengin ismini okumadan ne renk olduğuna karar vermesini gerektiren bir kural ile uygulanmaktadır. 207 adet dokuz yaş çocuğu ile yapılan araştırma çalışmasında süre dolduğunda da uygulama durdurulmamış ve kuralsız uygulamanın süresi ile doğru sayısı ayrıca kaydedilmiştir. Yukarıda belirtilen kurala uygun olarak elde edilen toplam puan ile kuralsız olarak elde edilen toplam puan arasında 0,981 oranında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Tablo 54. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	p	Sd
id1	207	,483**	,467	-1,764	p>,05	110
id2	207	,325**	,295	-2,057	p<,05	110
id3	207	,242**	,217	-1,764	p>,05	110
id4	207	,349**	,313	-2,569	p>,05	110
id5	207	,401**	,377	-1,427	p<,05	110

id6	207	,517**	,493	-2,322	p<,05	110
id7	207	,054	-,002	-2,057	p<,05	110
id8	207	,282**	,247**	-2,569	p<,05	110
id9	207	,154*	,119	-2,057	p<,05	110
id10	207	,343**	,296**	-3,873	p<,01	110
id11	207	,274**	,239**	-2,569	p<,05	110
id12	207	,337**	,304**	-2,322	p<,05	110
id13	207	,218**	,178*	-2,569	p<,05	110
id14	207	,392**	,361**	-2,322	p<,05	110
id15	207	,232**	,164*	-4,282	p<,01	110
id16	207	,671**	,648**	-3,667	p<,01	110
id17	207	,509**	,471**	-3,245	p<,01	110
id18	207	,619**	,594**	-3,245	p<,01	110
id19	207	,445**	,400**	-3,873	p<,01	110
id20	207	,640**	,621**	-3,028	p<,01	110
id21	207	,611**	,575**	-4,486	p<,01	110
id22	207	,436**	,377**	-4,282	p<,01	110
id23	207	,628**	,593**	-3,667	p<,01	110
id24	207	,588**	,567**	-2,322	p<,05	110
id25	207	,541**	,496**	-3,873	p<,01	110
id26	207	,401**	,355**	-3,028	p<,01	110
id27	207	,450**	,432**	-1,427	p>,05	110
id28	207	,436**	,403**	-3,028	p<,01	110
id29	207	,286**	,227**	-3,873	p<,01	110
id30	207	,692**	,675**	-2,803	p<,01	110
id31	207	,579**	,547**	-3,245	p<,01	110
id32	207	,631**	,608**	-3,028	p<,01	110
id33	207	,500**	,403**	-3,245	p<,01	110
id34	207	,490**	,449**	-2,803	p<,01	110
id35	207	,478**	,439**	-3,028	p<,01	110
id36	207	,406**	,361**	-2,803	p<,01	110
id37	207	,367**	,328**	-3,028	p<,01	110
id38	207	,321**	,272**	-3,028	p<,01	110
id39	207	,313**	,261**	-2,569	p<,05	110
id40	207	,321**	,287**	-2,057	p<,05	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Dikkat Ölçeği İfadesel Dikkat alt testindeki 40 adet rengin (maddenin) her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçlan incelendiğinde 7. madde hariç diğer tüm maddelerin yapılan üç işlemden en az birinde, en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 54). Söz konusu maddenin ifadesel dikkat testi için yoğun dikkat gerektiren süreç düşünüldüğünde ayırt edici özellikte olduğu düşünülebilir. Ayrıca yine batarya 5-17 yaş grubu için hazırlanmış olduğundan bu maddenin testten çıkarılıp çıkarılmaması kararının batarayanın tamamına yapılan standardizasyon çalışmalarından sonra verilmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

3.3.8. Sayı Bulma (SB) Alt Testi (Number Detection)

Tablo 55. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Ortalama	N	SS	ÖSH
SB1TOP	39,7923	207	7,23666	2,170
SB2TOP	20,2126	207	6,35619	1,681
Toplam	60,0048	207	11,02843	3,119

Tablo 55'te CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Sayı Bulma alt testi iki itemden oluşmaktadır. Birinci item (SB1) ile ikinci item de (SB2) bulunması gereken sayı miktarı eşittir ve her ikisinde de bulunması istenen 45 tane sayı vardır. Birinci item ile ikinci itemin aritmetik ortalamaları birbirinden farklıdır. Sayı Bulma alt testi uygulama sırasında yoğun dikkat gerektirdiğinden ve özelikle ikinci item birinci itemden daha zor olarak hazırlandığından ikinci itemde performans kaybı söz konusudur.

Sayı Bulma alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına

bölünmesiyle bulunur. Bu işlemin sonucunda Sayı Bulma alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,666 olarak belirlenmiştir.

Tablo 56. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	p
SB1TOP (Kurallı)	30	38,0667	9,64162	40,6667	7,43864	0,916	p<,01
SB2TOP (Kurallı)	30	18,6667	6,18861	22,4667	5,76394	0,933	p<,01

CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma alt testi devamlılık katsayıları Tablo 56'da gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Tablo 56'da da görüldüğü gibi Sayı Bulma alt testi SB1 ve SB2 olmak üzere iki itemden oluşmaktadır.

Sayı Bulma alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 56'ya göre, Sayı Bulma alt testindeki ilk itemin tüm maddelerin toplamının (SBITOP) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,91 dir ve her iki uygulamanın sonucunda % 91 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Ayrıca Sayı Bulma alt testindeki ikinci itemin tüm maddelerin toplamının (SB2TOP) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,93'tür ve her iki uygulamanın sonucunda % 93 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 57. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık	N	r	p
SB1TOP ve SB2TOP	207	0,314	p<,01

Sayı Bulma alt testinin iç tutarlılığı SE1 ve SE2 arasındaki ilişkinin katsayısı kullanılarak belirlendiğinde 0,01 düzeyinde anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Tablo 58. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
SB1TOP (Kurallı) ve SB1TOPK (Kuralsız)	207	0,907	p< ,01
SB2TOP (Kurallı) ve SB2TOPK (Kuralsız)	207	0,346	p< ,01
SBTOP (Kurallı) ve SBTOPK (Kuralsız)	207	0,705	p< ,01

Tablo 58'de CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma alt testi maddelerinin kurallı ve kuralsız uygulamaları arasındaki ilişki yer almaktadır. Sayı Bulma alt testi iki itemden oluşmaktadır. Birinci item (SB1) ile ikinci item de (SB2) bulunması gereken sayı miktarı eşittir ve her ikisinde de bulunması istenen 45 tane sayı vardır. Her iki itemin kurallı uygulanmasındaki süre sınırlaması 150 sn'dir ve kurallı uygulama çocukların bu süre boyunca buldukları doğru sayılarının kaydının tutulması esasına dayanır. Ancak her iki item için de çocukların 150 sn dolduktan sonra buldukları doğru sayıların da kaydı tutulmuş olup toplam kullandıkları süre de kaydedilmiştir. Bu şekilde bu Sayı Bulma alt testinin iki itemi için de kuralsız uygulama gerçekleştirilmiştir. Buna göre Tablo 58'de de görüldüğü gibi her SBTOP1 ve SBTOP2 puanlarının kurallı ve kuralsız uygulamaları arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Tüm bu sonuçlara bakıldığında Sayı Bulma alt testinin kurallı olarak uygulanmasının testin uygulanmasındaki sürenin ekonomik kullanımına olumlu katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Tablo 59. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	p	Sd
sbc1	207	,256**	,247**	1,764	p>,05	110
sbc2	207	,437**	,422**	3,667	p<,01	110
sbc3	207	,451**	,427**	4,853	p<,01	110
sbc4	207	,440**	,417**	4,427	p<,01	110
sbc5	207	,295**	,276**	3,458	p<,01	110
sbc6	207	,523**	,503**	3,621	p<,01	110
sbc7	207	,509**	,493**	4,078	p<,01	110
sbc8	207	,442**	,423**	4,690	p<,01	110

sbc9	207	,418**	,399***	4,078	p<,01	110
sbc10	207	,596**	,578**	5,966	p<,01	110
sbc11	207	,466**	,448**	4,486	p<,01	110
sbc12	207	,236**	,214**	2,478	P<,05	110
sbc13	207	,515**	,492**	5,289	p<,01	110
sbc14	207	,420**	,400**	3,586	p<,01	110
sbc15	207	,462**	,443**	4,078	p<,01	110
sbc16	207	,428**	,410**	4,282	p<,01	110
sbc17	207	,405**	,390**	3,028	p<,01	110
sbc18	207	,385**	,364**	4,011	p<,01	110
sbc19	207	,437**	,420**	3,162	p<,01	110
sbc20	207	,478**	,463**	3,667	p<,01	110
sbc21	207	,551**	,530**	6,423	p<,01	110
sbc22	207	,550**	,534**	4,282	p<,01	110
sbc23	207	,225**	,202**	3,458	p<,01	110
sbc24	207	,348**	,326**	4,011	p<,01	110
sbc25	207	,373**	,356**	3,245	p<,01	110
sbc26	207	,401**	,381**	3,592	p<,01	110
sbc27	207	,358**	,337**	3,199	p<,01	110
sbc28	207	,427**	,405**	4,220	p<,01	110
sbc29	207	,360**	,338**	3,592	p<,01	110
sbc30	207	,410**	,382**	3,574	p<,01	110
sbc31	207	,372**	,353**	3,162	p<,01	110
sbc32	207	,239**	,219**	2,803	p<,01	110
sbc33	207	,436**	,413**	5,314	p<,01	110
sbc34	207	,429**	,407**	4,006	p<,01	110
sbc35	207	,219**	,201**	2,803	p<,01	110
sbc36	207	,414**	,390**	5,314	p<,01	110
sbc37	207	,482**	,459**	5,745	p<,01	110
sbc38	207	,307**	,287**	3,667	p<,01	110
sbc39	207	,319**	,300**	2,941	p<,01	110
sbc40	207	,476**	,456**	4,896	p<,01	110
sbc41	207	,356**	,337**	3,667	p<,01	110
sbc42	207	,363**	,340**	4,690	p<,01	110
sbc43	207	,256**	,239**	2,803	p<,01	110
sbc44	207	,181*	,158*	2,489	p<,05	110
sbc45	207	,280**	,262**	2,803	p<,01	110

sbd1	207	,397**	,384**	3,028	p<,01	110
sbd2	207	,525**	,506**	5,314	p<,01	110
sbd3	207	,298**	,277**	3,245	p<,01	110
sbd4	207	,234**	,202**	2,063	p<,05	110
sbd5	207	,105	,074	1,256	p<,05	110
sbd6	207	,232**	,197*	1,846	p>,05	110
sbd7	207	,275**	,246**	3,476	p<,01	110
sbd8	207	,367**	,339**	4,853	p<,01	110
sbd9	207	,474**	,446**	6,968	p<,01	110
sbd10	207	,413**	,387**	4,849	p<,01	110
sbd11	207	,329**	,302**	4,011	p<,01	110
sbd12	207	,338**	,310**	5,104	p<,01	110
sbd13	207	,383**	,355**	4,106	p<,01	110
sbd14	207	,307**	,278**	4,427	p<,01	110
sbd15	207	,235**	,204**	4,042	p<,01	110
sbd16	207	,310**	,279**	4,317	p<,01	110
sbd17	207	,344**	,314**	4,895	p<,01	110
sbd18	207	,450**	,423**	6,423	p<,01	110
sbd19	207	,359**	,329**	4,679	p<,01	110
sbd20	207	,479**	,451**	6,211	p<,01	110
sbd21	207	,427**	,399**	6,038	p<,01	110
sbd22	207	,346**	,316**	4,465	p<,01	110
sbd23	207	,433**	,405**	5,513	p<,01	110
sbd24	207	,383**	,352**	4,841	p<,01	110
sbd25	207	,515**	,488**	7,517	p<,01	110
sbd26	207	,249**	,220**	4,638	p<,01	110
sbd27	207	,534**	,508**	6,795	p<,01	110
sbd28	207	,361**	,332**	4,853	p<,01	110
sbd29	207	,381**	,352**	5,496	p<,01	110
sbd30	207	,308**	,274**	5,799	p<,01	110
sbd31	207	,411**	,381**	8,014	p<,01	110
sbd32	207	,446**	,418**	6,038	p<,01	110
sbd33	207	,558**	,533**	7,173	p<,01	110
sbd34	207	,436**	,409**	6,178	p<,01	110
sbd35	207	,461**	,434**	7,416	p<,01	110
sbd36	207	,594**	,571**	7,517	p<,01	110
sbd37	207	,559**	,534**	8,258	p<,01	110

sbd38	207	,552**	,527**	7,966	p<,01	110
sbd39	207	,351**	,320**	5,719	p<,01	110
sbd40	207	,424**	,395**	6,211	p<,01	110
sbd41	207	,387**	,356**	5,651	p<,01	110
sbd42	207	,398**	,370**	5,289	p<,01	110
sbd43	207	,337**	,308**	5,289	p<,01	110
sbd44	207	,301**	,266**	4,205	p<,01	110
sbd45	207	,448**	,420**	6,661	p<,01	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Dikkat Ölçeği Sayı Bulma alt testindeki 45 maddenin her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçlan incelendiğinde ikinci itemin 5. maddesi (sbd5) hariç diğer tüm maddelerin uygulanan tekniklerin en az birinde, en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 59). CAS bataryası 5-17 yaş grubu için düzenlenmiştir ancak bu çalışma 9 yaş grubu ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle, Sayı Bulma alt testinin ikinci iteminde yer alan 5. maddenin testten çıkarılıp çıkarılmama kararının bataryanın tamamı için yapılacak standardizasyon çalışmalarından sonra verilmesinin doğru olacağına inanıldığından, hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

3.3.9. Algısal Dikkat (AD) Alt Testi (Receptive Attention)

Tablo 60. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Ortalama	N	SS	ÖSH
AD1TOP	34,7198	207	7,54847	1,509
AD2TOP	28,4638	207	7,71944	1,726
Toplam	63,1836	207	13,42564	2,325

Tablo 60'ta CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Algısal Dikkat alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur. Algısal Dikkat alt testi birinci itemde alınabilecek en yüksek puan 50 ve ikinci itemde ise 51'dir. Bu iki itemden alınabilecek en yüksek puan ise 101'dir. Buna göre Tablo 60'taki aritmetik ortalamanın toplamı, alınabilecek en yüksek puana bölünerek toplam puanın güçlük derecesi bulunabilir. Sayı Bulma alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,625 olarak belirlenmiştir.

CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat alt testi dört itemden oluşmaktadır. Birinci item (AD1) de çocukların birbiriyle aynı boyda olan büyük veya küçük yazılmış aynı harf çiftlerini bulmaları istenmektedir. İkinci item (AD2) ise her sırada bulunan karışık harflerden biri büyük diğeri küçük olmak üzere aynı olan harf çiftlerini bulmayı gerektirmektedir. Benzer mantıkta olan bu iki alt testin aritmetik ortalama puanlarının birbirlerine yakın oldukları görülmektedir.

Tablo 61. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testi Devamlılık (test-tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	P
AD1TOP	30	35,2667	7,71891	37,9000	7,47109	0,961	p<,01
AD2TOP	30	28,4667	9,80054	32,3667	9,32732	0,951	p<,01
ADTOPLAM	30	63,7333	15,56063	70,2667	14,80199	0,972	p<,01

Tablo 61'de CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat alt testi devamlılık katsayıları gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Tablo 61'de de görüldüğü gibi Algısal Dikkat alt testi AD1 ve AD2 olmak üzere iki itemden oluşmaktadır.

Algısal Dikkat alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 61'e göre, Algısal Dikkat alt testindeki tüm maddelerin toplamının (AD Toplam) birinci ve ikinci uygulama

sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,97'dir ve her iki uygulamanın sonucunda % 97 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 62. Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,920	p<,01	1,588
Spearman-Brown	207	0,801	p<,01	
Guttman	207	0,776	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,832	p<,01	

CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat alt testi için elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 62'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayısı Cronbach alfa katsayısına (0,920), en düşük güvenilirlik katsayısı Guttman katsayısına aittir (0,776).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da bu ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Algısal Dikkat Alt Testinde ölçmenin standart hata değeri 1,588 olarak belirlenmiştir.

Tablo 63. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testi İtemlerinin Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

İç Tutarlılık	N	r	p
AD1TOP ve AD2TOP	207	0,546	p<,01

Tablo 63'te Algısal Dikkat alt testi itemlerine ait puanlamalar temel alınarak aralarındaki ilişki araştırılmıştır. AD1 ve AD2 itemleri arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu şekilde itemler arasındaki ilişkinin anlamlı olması alt testin güvenilir olduğunun bir başka kanıtı olmuştur.

Tablo 64. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	p	Sd
adc1	207	,508**	,493**	4,282	p<,01	110
adc2	207	,445**	,427**	3,373	p<,01	110
adc3	207	,277**	,263**	2,322	p<,05	110
adc4	207	,277**	,264**	2,322	p<,05	110
adc5	207	,235**	,220**	2,322	p<,05	110
adc6	207	,482**	,465**	4,282	p<,01	110
adc7	207	,361**	,346**	2,803	p<,01	110
adc8	207	,300**	,279**	2,478	p<,05	110
adc9	207	,177*	,153*	1,844	p<,05	110
adc10	207	,332**	,310**	2,768	p<,01	110
adc11	207	,343**	,323**	3,873	p<,01	110
adc12	207	,318**	,290**	4,106	p<,01	110
adc13	207	,294**	,270**	3,162	p<,01	110
adc14	207	,223**	,205**	1,968	p>,05	110
adc15	207	,399**	,368**	4,956	p<,01	110
adc16	207	,371**	,346**	3,831	p<,01	110
adc17	207	,528**	,512**	4,078	p<,01	110
adc18	207	,272**	,250**	2,320	p<,05	110
adc19	207	,302**	,282**	2,714	p<,01	110
adc20	207	,293**	,275**	2,478	p<,05	110
adc21	207	,128	,106	1,469	p<,05	110
adc22	207	,367**	,342**	4,896	p<,01	110
adc23	207	,504**	,479**	5,651	p<,01	110
adc24	207	,230**	,209**	2,006	p<,05	110
adc25	207	,311**	,286**	4,690	p<,01	110
adc26	207	,410**	,387**	3,199	p<,01	110
adc27	207	,169*	,146	,948	p<,05	110
adc28	207	,483**	,460**	4,853	p<,01	110
adc29	207	,134	,109	1,139	p>,05	110
adc30	207	,332**	,304**	2,338	p<,05	110
adc31	207	,374**	,350**	3,373	p<,01	110
adc32	207	,192*	,168*	1,844	p>,05	110

adc33	207	,257**	,241**	2,569	p<,05	110
adc34	207	,345**	,321**	4,220	p<,01	110
adc35	207	,356**	,335**	3,162	p<,01	110
adc36	207	,289**	,264**	2,187	p<,05	110
adc37	207	,330**	,304**	3,796	p<,01	110
adc38	207	,450**	,427**	5,314	p<,01	110
adc39	207	,438**	,421**	3,245	p<,01	110
adc40	207	,283**	,260**	2,489	p<,05	110
adc41	207	,418**	,397**	4,078	p<,01	110
adc42	207	,295**	,273**	3,162	p<,01	110
adc43	207	,332**	,316**	2,322	p<,01	110
adc44	207	,393**	,376**	3,458	p<,01	110
adc45	207	,182*	,154*	1,076	p>,05	110
adc46	207	,284**	,259**	2,087	p<,05	110
adc47	207	,123	,108	,000	p>,05	110
adc48	207	,394**	,376**	2,714	p<,01	110
adc49	207	,432**	,411**	3,586	p<,01	110
adc50	207	,213**	,199*	1,427	p>,05	110
add1	207	,360**	,331**	5,289	p<,01	110
add2	207	,379**	,344**	5,121	p<,01	110
add3	207	,154*	,136	1,968	p>,05	110
add4	207	,306**	,277**	4,216	p<,01	110
add5	207	,448**	,422**	5,740	p<,01	110
add6	207	,198**	,173*	1,722	p>,05	110
add7	207	,440**	,410**	5,799	p<,01	110
add8	207	,241**	,214**	3,592	p<,01	110
add9	207	,446**	,416**	6,521	p<,01	110
add10	207	,406**	,378**	4,679	p<,01	110
add11	207	,262**	,233**	3,796	p<,01	110
add12	207	,324**	,295**	4,216	p<,01	110
add13	207	,392**	,361**	5,651	p<,01	110
add14	207	,170*	,143*	3,411	p<,01	110
add15	207	,242**	,216**	2,941	p<,01	110
add16	207	,378**	,344**	5,562	p<,01	110
add17	207	,387**	,356**	5,799	p<,01	110
add18	207	,345**	,313**	4,748	p<,01	110
add19	207	,340**	,310**	3,665	p<,01	110

add20	207	,367**	,335**	4,967	p<,01	110
add21	207	,238**	,214**	2,941	p<,01	110
add22	207	,162*	,133	3,586	p<,01	110
add23	207	,350**	,319**	5,115	p<,01	110
add24	207	,345**	,309**	5,773	p<,01	110
add25	207	,258**	,221**	3,785	p<,01	110
add26	207	,290**	,253**	5,177	p<,01	110
add27	207	,418**	,390**	4,298	p<,01	110
add28	207	,331**	,304**	4,006	p<,01	110
add29	207	,369**	,333**	5,259	p<,01	110
add30	207	,393**	,364**	3,981	p<,01	110
add31	207	,433**	,404**	7,238	p<,01	110
add32	207	,358**	,327**	4,298	p<,01	110
add33	207	,412**	,381**	5,763	p<,01	110
add34	207	,301**	,277**	2,547	p<,05	110
add35	207	,324**	,293**	4,042	p<,01	110
add36	207	,398**	,368**	4,956	p<,01	110
add37	207	,388**	,357**	3,574	p<,01	110
add38	207	,284**	,248**	4,420	p<,01	110
add39	207	,309**	,275**	4,420	p<,01	110
add40	207	,449**	,423**	5,062	p<,01	110
add41	207	,396**	,369**	5,314	p<,01	110
add42	207	,378**	,347**	5,183	p<,01	110
add43	207	,308**	,275**	3,992	p<,01	110
add44	207	,347**	,317**	3,354	p<,01	110
add45	207	,384**	,355**	3,981	p<,01	110
add46	207	,478**	,446**	7,310	p<,01	110
add47	207	,355**	,324**	5,513	p<,01	110
add48	207	,306**	,278**	2,419	p<,05	110
add49	207	,521**	,496**	5,973	p<,01	110
add50	207	,452**	,424**	5,339	p<,01	110
add51	207	,361**	,328**	4,340	p<,01	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik

değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Dikkat Ölçeği Algısal Dikkat alt testindeki dört itemin her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde birinci itemin 29. maddesi (adc29) ile 47. maddesi (adc47) hariç diğer maddelerin yapılan üç işlemden en az birinde, en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 64). CAS bataryası 5-17 yaş grubu için düzenlenmiştir ancak bu çalışma 9 yaş grubu ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle, Algısal Dikkat alt testinin birinci iteminde yer alan 29. ve 47. maddelerin testten çıkarılıp çıkarılmama kararının bataryanın tamamı için yapılacak standardizasyon çalışmalarından sonra verilmesinin doğru olacağına inanıldığından, hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

3.3.10. Kelime Serileri (KS) Alt Testi (Word Series)

Tablo 65. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Madde no	Ortalama	SS	N
ks1	,9952	,06950	207
ks2	,9952	,06950	207
ks3	,9903	,09806	207
ks4	,9952	,06950	207
ks5	,9469	,22486	207
ks6	,9179	,27522	207
ks7	,8357	,37140	207
ks8	,6957	,46125	207
ks9	,7440	,43750	207
ks10	,7729	,41994	207
ks11	,4589	,49952	207
ks12	,4686	,50022	207
ks13	,2512	,43476	207
ks14	,1546	,36239	207
ks15	,1449	,35288	207
ks16	,1014	,30265	207
ks17	,0821	,27522	207
ks18	,0290	,16817	207

ks19	,0145	,11980	207
ks20	,0290	,16817	207
ks21	,0338	,18119	207
ks22	,0145	,11980	207
ks23	,0048	,06950	207
ks24	,0048	,06950	207
ks25	,0048	,06950	207
ks26	,0048	,06950	207
ks27	,0048	,06950	207
Toplam	10,6570	2,90517	207

Tablo 65'te CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Kelime Serileri alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur. Bu işlemin sonucunda Kelime Serileri alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,394 olarak belirlenmiştir.

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri alt testi giderek artan sayıda kelime dizisinin hatırlanmasını gerektiren itemlerden oluşmaktadır. Aritmetik ortalamalara bakıldığında dokuz yaş grubu için ilk on item kolay olarak nitelenebilecek ortalamalara sahip iken 11. item ile 12. itemlerin aritmetik ortalamaları da bize bu itemlerin orta derecede güçlüğe sahip olduklarını göstermektedir. Kelime Serileri Alt Testi 5-17 çocuklarının tümüne uygulanan bir alt testtir. Bu nedenle diğer itemlerin aritmetik ortalamaları giderek düşmüş ve 9 yaş grubu için zor itemler olarak belirlenmiştir.

Tablo 66. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testinin Devamlılık (Test-Tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	p
KSTOP (Kurallı)	30	11,3667	2,80988	12,5000	2,86176	0,963	p<,01
KSTOP (Kuralsız)	30	11,3667	2,80988	12,5000	2,86176	0,963	p<,01

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri alt testi devamlılık katsayıları Tablo 69'da gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Kelime Serileri alt testi 27 itemden oluşmaktadır. Uygulama sırasında bu 27 iteme verilen cevaplar kaydedilmiştir. Doğru cevapların toplamı KSTOP ile gösterilmiştir. Örneklem grubu ile yürütülen çalışmalar sırasında alt testte var olan *"ard arda yapılan dört yanlıştan sonra testin uygulanmasına devam edilmez"* kuralına göre KSTOP (Kurallı) doğru sayıları belirlenmiş. Uygulama sırasında örneklem grubundaki çocuklar ard arda dört yanlıştan sonra test durdurulmamış ve alt testin tüm itemleri tamamlanıncaya kadar uygulamaya devam edilmiştir. Bunun sonucunda KSTOP (Kuralsız) uygulamasına ilişkin toplam puanlar belirlenmiştir. Böylece alt testin kurallı ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılabilmiştir.

Kelime Serileri alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 66'ya göre, Kelime Serileri alt testindeki kurallı uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (KSTOP-Kurallı) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,96'dır ve her iki uygulamanın sonucunda % 96 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Ayrıca Kelime Serileri alt testindeki kuralsız uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (KSTOP-Kuralsız) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,96'dır ve her iki uygulamanın sonucunda % 96 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 67. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,779	p<,01	1,745
Spearman-Brown	207	0,593	p<,01	
Guttman	207	0,547	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,639	p<,01	

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri alt testi için elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 67'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayısı Cronbach alfa katsayısına (0,779), en düşük güvenilirlik katsayısı Guttman katsayısına aittir (0,547).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da bu ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Kelime Serileri Alt Testinde ölçmenin standart hata değeri 1,745 olarak belirlenmiştir.

Tablo 68. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
KSTOP (Kurallı) ve KSTOP (Kuralsız)	207	0,998	p<,01

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri alt testi için, *"test uygulanılan çocuk üst üste dört itemde başarısız olursa testin uygulanılmasına devam edilmez."* şeklinde bir kural söz konusudur. Örneklem grubunu oluşturan 207 çocuğa uygulanan test sonuçları hem bu kural dikkate alınarak kaydedilmiş hem de çocuklara testin tamamı uygulanarak söz konusu bu kural dikkate alınmadan kaydedilmiştir. Kelime Serileri alt testindeki kurallı ve kuralsız toplam puanlar arasında 0,998 düzeyinde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu verilerin ışığında alt testteki kuralın uygulanmasının puanlamayı olumsuz etkilemediğini göstermektedir. Kelime Serileri Alt Testinin kurallı olarak uygulanmasının testin uygulanmasındaki sürenin ekonomik kullanımı açısından olumlu katkısı olacağı söylenebilir.

Tablo 69. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	p	Sd
ks1	207	,101	,089	1,000	p>,05	110
ks2	207	,197*	,185*	1,000	p>,05	110
ks3	207	,211**	,195*	1,427	p>,05	110

ks4	207	,077	,065	1,000	p>,05	110
ks5	207	,250**	,213**	3,028	p<,01	110
ks6	207	,376**	,334**	4,690	p<,01	110
ks7	207	,380**	,322**	5,513	p<,01	110
ks8	207	,419**	,348**	7,808	p<,01	110
ks9	207	,349**	,279**	6,387	p<,01	110
ks10	207	,408**	,343**	7,517	p<,01	110
ks11	207	,435**	,358**	10,258	p<,01	110
ks12	207	,480**	,406**	12,180	p<,01	110
ks13	207	,422**	,355**	7,517	p<,01	110
ks14	207	,534**	,486**	7,156	p<,01	110
ks15	207	,499**	,449**	6,423	p<,01	110
ks16	207	,445**	,401**	5,528	p<,01	110
ks17	207	,499**	,461**	4,690	p<,01	110
ks18	207	,461**	,438**	2,569	p<,05	110
ks19	207	,370**	,352**	1,764	p>,05	110
ks20	207	,461**	,438**	2,569	p<,05	110
ks21	207	,493**	,468**	2,803	p<,01	110
ks22	207	,455**	,439**	1,764	p>,05	110
ks23	207	,381**	,370**	1,000	p>,05	110
ks24	207	,381**	,370**	1,000	p>,05	110
ks25	207	,381**	,370**	1,000	p>,05	110
ks26	207	,381**	,370**	1,000	p>,05	110
ks27	207	,381**	,370**	1,000	p>,05	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Kelime Serileri alt testindeki 27 itemin (maddenin) her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde 1. ve 4. itemler hariç diğer tüm maddelerin yapılan üç işlemden en az birinde, en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 69). Kelime Serileri alt testinde yer alan 27 item kolaydan zora doğru sıralanmıştır. 1. ve 4. itemin araştırmanın örneklemini oluşturan tüm öğrenciler tarafından doğru olarak

cevaplandırılabilirken, son beş itemin yine bu araştırmanın örneklemini oluşturan hiç bir öğrenci tarafından doğru olarak cevaplandırılamadıkları görülmüştür. CAS'in orijinali 5-17 yaşları kapsayan bir bataryadan oluşurken bu araştırma 9 yaş ile sınırlandırılmıştır. Testten hangi maddelerin çıkarılıp çıkarılmayacağı kararı 8-17 yaşın tamamına uygulandığında verilmelidir. Bu nedenle hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

3.3.11. Cümle Tekrarı (CT) Alt Testi (Sentence Repetition)

Tablo 70. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Madde no	Ortalama	SS	N
ct1	,9952	,06950	207
ct2	,9952	,06950	207
ct3	,9807	,13799	207
ct4	,8792	,32665	207
ct5	,6763	,46901	207
ct6	,6473	,47896	207
ct7	,6039	,49028	207
ct8	,6570	,47586	207
ct9	,5507	,49863	207
ct10	,3188	,46716	207
ct11	,2319	,42306	207
ct12	,1159	,32093	207
ct13	,1353	,34284	207
ct14	,0386	,19322	207
ct15	,0145	,11980	207
ct16	,0145	,11980	207
ct17	,0097	,09806	207
ct18	,0048	,06950	207
ct19	,0048	,06950	207
ct20	,0048	,06950	207
Toplam	7,8889	2,56228	207

Tablo 70'te CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Cümle Tekrarı alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam puanı ise alt testin güçlük derecesini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur. Bu işlemin sonucunda Cümle Tekrarı alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,394 olarak belirlenmiştir.

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı alt testi, içinde giderek artan sayıda kelimenin olduğu cümlelerden oluşan itemleri içermektedir. Aritmetik ortalamalara bakıldığında ilk dokuz item kolay olarak nitelenebilecek ortalamalara sahiptir. Cümle Tekrarı alt testi 5-17 çocuklarının tümüne uygulanan bir alt testtir. Bu nedenle diğer itemlerin aritmetik ortalamaları giderek düşmüş ve 9 yaş grubu için zor itemler olarak belirlenmiştir.

Tablo 71. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testinin Devamlılık (Test-Tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	p
CTTOP (Kurallı)	30	7,5667	2,90877	8,6000	2,64705	0,966	p<,01
CTTOP (Kuralsız)	30	7,5667	2,90877	8,6000	2,64705	0,966	p<,01

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testi devamlılık katsayıları Tablo 71'de gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Cümle Tekrarı alt testi 20 itemden oluşmaktadır. Uygulama sırasında bu 20 iteme verilen cevaplar kaydedilmiştir. Doğru cevapların toplamı CTTOP ile gösterilmiştir. Örneklem grubu ile yürütülen çalışmalar sırasında alt testin orijinalinde var olan *"ard arda yapılan dört yanlıştan sonra testin uygulanmasına devam edilmez"* kuralına göre CTTOP (Kurallı) doğru sayıları belirlenmiştir. Uygulama sırasında örneklem grubundaki çocuklar ard arda dört yanlış yaptıklarında da test durdurulmamış ve alt testin tüm itemleri tamamlanıncaya kadar uygulamaya devam edilmiştir. Bunun sonucunda CTTOP (Kuralsız)

uygulamasına ilişkin toplam puanlar belirlenmiştir. Böylece alt testin kurallı ve kuralsız olarak yapılan uygulama sonuçları karşılaştırılabilmiştir.

Cümle Tekrarı alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 71'e göre, Cümle Tekrarı alt testindeki kurallı uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (CTTOP-Kurallı) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,96'dır ve her iki uygulamanın sonucunda % 96 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Ayrıca Cümle Tekrarı alt testindeki kuralsız uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (CTTOP-Kuralsız) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,96'dır ve her iki uygulamanın sonucunda % 96 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 72. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,729	p<,01	1,564
Spearman-Brown	207	0,583	p<,01	
Guttman	207	0,511	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,627	p<,01	

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı alt testi için elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 72'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayısı Cronbach alfa katsayısına (0,729), en düşük güvenilirlik katsayısı Guttman katsayısına aittir (0,511).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da bu ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Cümle Tekrarı Alt Testinde ölçmenin standart hata değeri 1,564 olarak belirlenmiştir.

Tablo 73. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
CTOP (Kurallı) ve CTOP (Kuralsız)	207	1,000	p<,01

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testi için, *"test uygulanılan çocuk üst üste dört itemde başarısız olursa testin uygulanılmasına devam edilmez.."* şeklinde bir kural söz konusudur. Örneklem grubunu oluşturan 207 çocuğa uygulanan test sonuçları hem bu kural dikkate alınarak kaydedilmiş hem de çocuklara testin tamamı uygulanarak söz konusu bu kural dikkate alınmadan test sonuçları kaydedilmiştir. Kelime Serileri alt testindeki kurallı ve kuralsız toplam puanlar arasında 1,000 düzeyinde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu verilerin ışığında alt testteki kuralın uygulanmasının puanlamayı olumsuz etkilemediğini göstermektedir. Cümle Tekrarı alt testinin kurallı olarak uygulanmasının testin uygulanmasındaki sürenin ekonomik kullanımı açısından olumlu katkısı olacağı söylenebilir.

Tablo 74. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilikt	p	Sd
ct1	207	,133	,107	1,000	p>,05	110
ct2	207	,133	,107	1,000	p>,05	110
ct3	207	,296**	,246**	2,057	p<,05	110
ct4	207	,460**	,350**	5,496	p<,01	110
ct5	207	,527**	,379**	9,697	p<,01	110
ct6	207	,593**	,449**	11,371	p<,01	110
ct7	207	,564**	,409**	9,794	p<,01	110
ct8	207	,514**	,360**	8,443	p<,01	110
ct9	207	,553**	,393**	10,207	p<,01	110
ct10	207	,560**	,416**	10,775	p<,01	110
ct11	207	,595**	,468**	10,349	p<,01	110
ct12	207	,437**	,328**	4,849	p<,01	110
ct13	207	,500**	,390**	6,423	p<,01	110

ct14	207	,383**	,316**	3,028	p<,01	110
ct15	207	,307**	,264**	1,764	p>,05	110
ct16	207	,148*	,102	1,764	p>,05	110
ct17	207	,218**	,181*	1,427	p>,05	110
ct18	207	,167*	,141	1,000	p>,05	110
ct19	207	,222**	,196*	1,000	p>,05	110
ct20	207	,194**	,168*	1,000	p>,05	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümle Tekrarı alt testindeki 20 itemin (maddenin) her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde 1. ve 2. item dışındaki diğer maddelerin yapılan üç işlemden en az birinde, en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdikleri görülmektedir. Cümle Tekrarı alt testinde bulunan 20 item kolaydan zora doğru sıralanmıştır. 1. ve 2. item bu araştırmanın örneklemini oluşturan tüm çocuklar tarafından doğru olarak cevaplandığı için ayırt edici değildir. Bu test maddeleri örneklemi oluşturan 9 yaş grubu için kolay olarak nitelendirilebilir. Ayrıca 16., 17., 18., 19. ve 20. itemlerin bu araştırmanın örneklemini oluşturan hiç bir çocuk tarafından doğru olarak cevaplandırılamadığı görülmüştür. Bu da, söz konusu itemlerin örneklemi oluşturan 9 yaş grubu için zor olarak nitelendirilebileceklerini göstermektedir. CAS'in orijinal bataryasının 5-17 yaş arasında çocuklar için oluşturulduğu düşünüldüğünde bu itemlerin testten çıkarılıp çıkarılmama kararının testin 8-17 yaşın tamamına uygulandığında verilmesinin doğru olacağına inanılmaktadır.

3.3.12. Cümleye İlişkin Sorular (CİS) Alt Testi (Sentence Questions)

Tablo 75. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testi İtemlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Madde no	Ortalama	SS	N
cis1	,9855	,11980	207

cis2	,9710	,16817	207
cis3	,8744	,33221	207
cis4	,9275	,25988	207
cis5	,7005	,45916	207
cis6	,4734	,50050	207
cis7	,5507	,49863	207
cis8	,5121	,50107	207
cis9	,5169	,50093	207
cis10	,5942	,49224	207
cis11	,3140	,46525	207
cis12	,4976	,50121	207
cis13	,3333	,47255	207
cis14	,1546	,36239	207
cis15	,1256	,33221	207
cis16	,0386	,19322	207
cis17	,0821	,27522	207
cis18	,1304	,33760	207
cis19	,0097	,09806	207
cis20	,0145	,11980	207
cis21	,0048	,06950	207
Toplam	8,8116	2,91768	207

Tablo 75'te CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular alt testi maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Cümleye İlişkin Sorular alt testi madde ortalamaları bu alt testin madde güçlük değerini vermektedir. Alt testin toplam güçlük değeri toplam puanın alt testte yer alan madde sayısına bölünmesiyle bulunur. Bu işlemin sonucunda Cümleye İlişkin Sorular alt testi toplam puanının güçlük derecesi 0,419 olarak belirlenmiştir.

Tablo 76. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testinin Devamlılık (Test-Tekrar test) Katsayıları

Devamlılık Katsayıları	N	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	P
CİSTOP (Kurallı)	30	8,8333	3,21723	11,1667	3,22793	0,956	p<,01
CİSTOP (Kuralsız)	30	8,8333	3,21723	11,1667	3,22793	0,956	p<,01

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testi devamlılık katsayıları Tablo 76'da gösterilmiştir. Bu katsayılar örneklem grubu içindeki 30 çocuktan her birine değişik zamanlarda Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) iki kez uygulanarak elde edilmiştir. Cümleye İlişkin Sorular alt testi 21 itemden oluşmaktadır. Çocuklardan beklenilen, bu 21 itemin her biri okunduktan sonra ilgili madde için sorulan soruyu uygun şekilde cevaplayabilmeleridir. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testi için, *"test uygulanılan çocuk üst üste dört itemde başarısız olursa testin uygulanılmasına devam edilmez.."* şeklinde bir kural söz konusudur. Önce çocukların her bir item için verdikleri cevaplar bu kurala göre kaydedilmiştir. Böylece CİSTOP (Kurallı) sayıları belirlenmiştir. Çocukların ard arda yaptıkları dört yanlış cevaptan sonra test durdurulmamış ve daha sonra aldıkları puanlar da ayrıca kaydedilmiştir. Bu şekilde de CİSTOP (Kuralsız) verileri belirlenmiştir.

Cümleye İlişkin Sorular alt testinin birinci test uygulamalarındaki bulgular ile ikinci test uygulamalarındaki bulgular karşılaştırıldığında, iki uygulama arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 76'ya göre, Cümleye İlişkin Sorular alt testindeki kurallı uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (CİSTOP-Kurallı) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,95'dir ve her iki uygulamanın sonucunda % 95 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır. Ayrıca Cümleye İlişkin Sorular alt testindeki kuralsız uygulama sonucundaki tüm maddelerin toplamının (CİSTOP-Kuralsız) birinci ve ikinci uygulama sonuçlarına göre testin devamlılık katsayısı 0,95'tir ve her iki uygulamanın sonucunda % 95 düzeyinde benzer ölçümlere ulaşılmıştır.

Tablo 77. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testinin İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ÖSH
Cronbach alpha	207	0,698	p<,01	1,926
Spearman-Brown	207	0,510	p<,01	
Guttman	207	0,486	p<,01	
Ortalama "r"	207	0,564	p<,01	

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Konuşma Hızı alt testi için elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 77'de gösterilmiştir. En yüksek güvenirlik katsayısı Cronbach alfa katsayısına (0,698), en düşük güvenilirlik katsayısı Guttman katsayısına aittir (0,486).

Ortalama "r" değerinin hesaplanmasında Fischer'in "z" transformasyon işlemi kullanılmıştır. Ölçmenin standart hatasının hesaplanmasında da bu ortalama "r" değeri kullanılmıştır. Konuşma Hızı Alt Testinde ölçmenin standart hata değeri 1,926 olarak belirlenmiştir.

Tablo 78. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testinin Kurallı ve Kuralsız Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	N	r	p
CİSTOP (Kurallı) ve CİSTOP (Kuralsız)	207	1	p<,01

Cümleye İlişkin Sorular alt testi 21 itemden oluşmaktadır. Çocuklardan beklenilen, bu 21 itemin her biri okunduktan sonra ilgili madde için sorulan soruyu uygun şekilde cevaplayabilmeleridir. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testi için, *"test uygulanılan çocuk üst üste dört itemde başarısız olursa testin uygulanılmasına devam edilmez.."* şeklinde bir kural söz konusudur. Önce çocukların her bir item için verdikleri cevaplar bu kurala göre kaydedilmiştir. Böylece CİSTOP (Kurallı) sayıları belirlenmiştir. Çocukların ard arda yaptıkları dört yanlış cevaptan sonra test durdurulmamış ve daha sonra aldıkları puanlar da ayrıca kaydedilmiştir. Bu şekilde de CİSTOP (Kuralsız) verileri belirlenmiştir. Tablo 78'e göre, CİSTOP (Kurallı) puanları ile CSTOP (Kuralsız) puanları arasındaki ilişkinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Tablo 79. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testi İçin Yapılan Madde Analiz İşlem Sonuçları

	N	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik t	p	Sd
cis1	207	,200**	,160*	1,764	p>,05	110
cis2	207	,187*	,140	2,057	p<,05	110
cis3	207	,311**	,203**	3,802	p<,01	110

cis4	207	,334**	,251**	3,667	p<,01	110
cis5	207	,519**	,389**	8,255	p<,01	110
cis6	207	,503**	,358**	9,735	p<,01	110
cis7	207	,449**	,292**	7,652	p<,01	110
cis8	207	,425**	,272**	7,667	p<,01	110
cis9	207	,363**	,200**	4,484	p<,01	110
cis10	207	,521**	,381**	9,298	p<,01	110
cis11	207	,512**	,379**	8,940	p<,01	110
cis12	207	,589**	,461**	11,277	p<,01	110
cis13	207	,570*	,448**	10,517	p<,01	110
cis14	207	,299**	,179*	3,056	p<,01	110
cis15	207	,305**	,196*	2,768	p<,01	110
cis16	207	,254**	,199**	2,057	p<,05	110
cis17	207	,297**	,214**	3,873	p<,01	110
cis18	207	,355**	,248**	3,056	p<,01	110
cis19	207	,176*	,143*	1,427	p>,05	110
cis20	207	,175*	,134	1,427	p>,05	110
cis21	207	,148*	,124	1,000	p>,05	110

* p<.05
** p <.01

Alt test toplamını oluşturan maddelerin madde analiz işlemleri için sırasıyla madde-toplam (item-total), madde-kalan (item-remainder) ve madde ayırdedicilik değerleri bulunmuştur. Bir maddenin testte yer alabilmesi için bu adı geçen üç teknikten en az birinde istatistiksel açıdan 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi istenmektedir. CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Cümleye İlişkin Sorular Alt Testindeki 21 itemin (maddenin) her biri için yapılan madde analiz işlem sonuçları incelendiğinde yapılan üç işlemden en az birinde tüm maddelerin en az 0,05 düzeyinde anlamlı sonuç verdikleri görülmektedir (Tablo 79). Bu nedenle hiçbir madde testten çıkartılmamıştır.

3.4. CAS Alt Testleri, Ölçekleri ve Bataryalarına İlişkin Güvenirlik Çalışmaları

Bu kısımda CAS'i oluşturan 12 alt testi ile birlikte içinde dört PASS Ölçeği bulunan Temel ve Standart Bataryalara ilişkin güvenirlik çalışmaları verilmiştir.

Sırasıyla alt testler ve bataryalara ilişkin test-tekrar test bulguları, iç tutarlılık katsayıları ve ölçmenin standart hatası ele alınmıştır.

Tablo 80. CAS Alt Testleri ve Ölçeklerinin Standart Puana Dönüştürülmüş Test-Tekrar Test Sonuçları

ALT TESTLER	I. Uygulama Ortalama	I. Uygulama SS	II. Uygulama Ortalama	II. Uygulama SS	r	p
Sayıları Eşleştirme	18,700	4,395	19,33	3,990	0,952	p<,01
Planlanmış Kodlar	44,3667	13,28074	53,8000	13,94917	0,891	p<,01
Planlanmış Bağlantılar	302,8000	126,71238	280,4000	127,45103	0,996	p<,01
Matrisler	15,7667	5,89964	17,4667	6,18526	0,965	p<,01
Sözel-Uzamsal ilişkiler	16,1667	4,48817	17,6000	4,75322	0,967	p<,01
Şekil Hafızası	11,8667	3,77591	12,9000	3,71716	0,977	p<,01
İfadesel Dikkat	37,5667	3,95390	38,3667	3,20004	0,945	p<,01
Sayı Bulma	38,0667	9,64162	40,6667	7,43864	0,916	p<,01
Algısal Dikkat	63,7333	15,56063	70,2667	14,80199	0,972	p<,01
Kelime Serileri	11,3667	2,80988	12,5000	2,86176	0,963	p<,01
Cümle Tekrarı	7,5667	2,90877	8,6000	2,64705	0,966	p<,01
Cümleye İlişkin Sorular	8,8333	3,21723	11,1667	3,22793	0,956	p<,01
TEMEL BATARYA						p<,01
T. B. Planlama Ölçeği	102,8098	13,0755	102,1301	14,2528	0,921	p<,01
T. B.Eş zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	101,0906	12,0301	103,5712	12,9325	0,913	p<,01
T. B.Dikkat Ölçeği	100,1657	12,0416	101,7116	12,9133	0,903	p<,01
T. B.Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	101,0281	13,2914	101,9030	12,7013	0,935	p<,01
Temel B.Tam Puanı	103,1361	15,1294	103,9984	16,2993	0,915	p<,01
STANDART BATARYA						
S. B. Planlama Ölçeği	101,9193	16,1209	102,1926	15,2093	0,928	p<,01
S. B. Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	103,1063	15,1307	103,2061	15,2382	0,917	p<,01

S. B. Dikkat Ölçeği	103,7823	17,1944	104,0392	16,6709	0,909	p<,01
S. B. Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	102,2847	14,1802	103,1082	13,1037	0,942	p<,01
Standart B. Tam Puanı	103, 6291	15,9758	104,2043	14,0189	0,924	p<,01

Tablo 80'de Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin tüm alt testlerin, temel ve standart bataryaların standart puanlara dönüştütülmüş test-tekrar test sonuçları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin tüm alt testlerin, temel ve standart bataryalarında yer alan tüm ölçeklerin ve tam puanların 0,01 düzeyinde anlamlı sonuçlar verdiği görülmektedir.

Tablo 81. CAS Alt Testleri İç Tutarlılık Katsayıları, Ortalama "r" Değerleri ve Ölçmenin Standart Hatası

Alt testler	İçtutarlılık	ÖSH
Sayıları Eşleştirme	0,670	1,873
Planlanmış Kodlar	0,445	1,668
Planlanmış Bağlantılar	0,798	1,432
Matrisler	0,775	2,276
Sözel-Uzamsal ilişkiler	0,663	2,464
Şekil Hafızası	0,687	2,418
İfadesel Dikkat	0,857	1,396
Sayı Bulma	0,871	3,119
Algısal Dikkat	0,832	1,588
Kelime Serileri	0,638	1,745
Cümle Tekrarı	0,627	1,564
Cümleye İlişkin Sorular	0,564	1,926

Tablo 81'de, CAS alt testlerine ilişkin iç tutarlılık katsayıları (ortalama "r" değerleri) ve ölçmenin standart hatası değerleri toplu halde verilmiştir.

Tablo 82. CAS Alt Testleri ile Temel ve Standart Bataryalarına Ait Ölçeklerin Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Örneklemi Güvenirlik Katsayıları ve Ölçmenin Standart Hata Değerleri

	Güvenirlik Katsayıları		ÖSH	
Alt testler	***Türkiye***	***ABD***	***Türkiye***	***ABD***
Sayıları Eşleştirme	0,75	0,69	1,87	1,7
Planlanmış Kodlar	0,97	0,87	1,66	1,2
Planlanmış Bağlantılar	0,84	0,71	1,43	1,7
Matrisler	0,79	0,89	2,27	1,0
Sözel-Uzamsal İlişkiler	0,78	0,86	2,46	1,2
Şekil Hafızası	0,79	0,89	2,41	1,0
İfadesel Dikkat	0,88	0,71	1,39	1,6
Sayı Bulma	0,87	0,77	3,11	1,5
Algısal Dikkat	0,92	0,68	1,58	1,7
Kelime Serileri	0,78	0,83	1,74	1,2
Cümle Tekrarı	0,73	0,88	1,56	1,1
Cümleye İlişkin Sorular	0,70	0,87	1,92	1,1
TEMEL BATARYA				
T. B. Planlama Ölçeği	0,731	0,84	7,3	6,2
T. B.Eş zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	0,810	0,91	5,2	4,7
T. B.Dikkat Ölçeği	0,572	0,81	7,4	6,5
T. B.Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	0,778	0,91	5,3	4,5
Temel B.Tam Puanı	0,809	0,87	5,8	5,6
STANDART BATARYA				
S. B. Planlama Ölçeği	0,811	0,88	5,7	5,6
S. B. Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	0,875	0,94	4,7	4,0
S. B. Dikkat Ölçeği	0,713	0,85	6,4	5,8
S. B. Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	0,821	0,94	4,9	4,0
Standart B. Tam Puanı	0,845	0,96	4,8	3,2

Tablo 82'deki sonuçlara, Naglieri ve Das'ın (1997) yayınlamış oldukları Bilişsel Değerlendirme Sistemi puanlama kitabından 9 yaş grubu için belirlenmiş değerler dikkate alınarak ulaşılmıştır. Tablo 82'ye göre, Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin tüm alt testleri ile Temel ve Standart Bataryalarına Ölçek puanları incelendiğinde iki ülkede yapılmış olan uygulamalar arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmektedir.

Planlama Ölçegi ve Planlama Ölçeğini oluşturan Sayıları Eşleştirme, Planlanmış Kodlar ve Planlanmış Bağlantılar alt testleri güvenirlik çalışması için yapılan test-tekrar test tekniğine göre, iki uygulama arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür. Güvenirlik çalışması için iç tutarlılık katsayıları Cronbach Alfa tekniğine göre hesaplanmıştır. Cronbach Alfa tekniğine göre Temel Batarya Planlama Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .73, Standart Batarya iç tutarlılık katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Planlama Ölçegi'ndeki Sayıları Eşleştirme alt testi iç tutarlılık katsayısı .75, Planlanmış Kodlar alt testi iç tutarlılık katsayısı .97, Planlanmış Bağlantılar alt testi iç tutarlılık katsayısı .84 olarak bulunmustur. Ayrıca, her üç alt test için kurallı ve kuralsız uygulamalardan elde edilen sonuçlar karşılastırılmış ve sonuçlar arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür. Amerika örnekleminde güvenirlik çalışması için yapılan işlemlerin sonucunda güvenirlik katsayısı Temel Batarya Planlama Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .84, Standart Batarya Planlama Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Planlama Ölçeği'ndeki Sayıları Eslestirme alt testi için .69, Planlanmış Kodlar alt testi için .87, Planlanmış Bağlantılar alt testi için ise .71 olarak bulunmustur (Naglieri ve Das, 1997). Her iki ülkede yapılan güvenirlik çalısması sonuçları karşılaştırıldığında, bu araştırma örneklemindeki tüm katsayıların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) içindeki Planlama Ölçegi ile bu ölçegi olusturan Sayıları Eşleştirme, Planlanmış Kodlar ve Planlanmış Bağlantılar alt testlerinin 9 yaş Türk çocukları için güvenilir olduğunu göstermektedir.

Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği ve bu ölçeği oluşturan Matrisler, Sözel Uzamsal İliskiler ve Şekil Hafızası alt testleri güvenirlik çalışması için yapılan test tekrar test tekniğine göre, iki uygulama arasındaki ilişkilerin anlamlı oldugu görülmüştür. Güvenirlik çalışması için iç tutarlılık katsayıları Cronbach Alfa tekniğine göre hesaplanmıştır. Cronbach Alfa tekniğine göre Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .81, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği iç tutarlılık katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Eş Zamanlı

Bilişsel İşlemler Ölçegi'ndeki Matrisler alt testi iç tutarlılık katsayısı .79, Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi iç tutarlılık katsayısı .78, Şekil Hafızası alt testi iç tutarlılık katsayısı .79 olarak bulunmuştur. Ayrıca, her üç alt test için kurallı ve kuralsız uygulamalardan elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve sonuçlar arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür. Amerika örnekleminde güvenirlik çalışması için yapılan işlemlerin sonucunda güvenirlik katsayısı Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İslemler Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .91, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçegi'ndeki Matrisler alt testi için .89, Sözel-Uzamsal İlişkiler alt testi için .86, Şekil Hafızası alt testi için ise .89 olarak bulunmuştur (Naglieri ve Das, 1997). Her iki ülkede yapılan güvenirlik çalısması sonuçları karsılastırıldıgında, bu arastırma örneklemindeki tüm katsayıların birbirine yakın oldugu görülmektedir. Bu sonuçlar, Bilişsel Değerlendirme Sistemi içindeki Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği ile bu ölçegi oluşturan Matrisler, Sözel-Uzamsal İlişkiler ve Şekil Hafızası alt testlerinin 9 yaş Türk çocukları için güvenilir olduğunu göstermektedir.

Dikkat Ölçeği ve Dikkat Ölçeğini oluşturan İfadesel Dikkat, Sayı Bulma ve Algısal Dikkat alt testleri güvenirlik çalışması için yapılan test-tekrar test tekniğine göre, iki uygulama arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Güvenirlik çalışması için iç tutarlılık katsayıları Cronbach Alfa tekniğine göre hesaplanmıştır. Cronbach Alfa tekniğine göre Temel Batarya Dikkat Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .57, Standart Batarya iç tutarlılık katsayısı .71 olarak bulunmustur. Dikkat Ölçeği'ndeki İfadesel Dikkat alt testi iç tutarlılık katsayısı .88, Sayı Bulma alt testi iç tutarlılık katsayısı .87, Algısal Dikkat alt testi iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Amerika örnekleminde güvenirlik çalışması için yapılan işlemlerin sonucunda güvenirlik katsayısı Temel Batarya Dikkat Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .81, Standart Batarya Dikkat Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Dikkat Ölçegi'ndeki İfadesel Dikkat alt testi için .71, Sayı Bulma alt testi için.77, Algısal Dikkat alt testi için ise .68 olarak bulunmuştur (Naglieri ve Das, 1997). Her iki ülkede yapılan güvenirlik çalışması sonuçları karsılaştırıldığında, bu araştırma örneklemindeki tüm katsayıların birbirine yakın oldugu görülmektedir. Bu sonuçlar, Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) içindeki Dikkat Ölçegi ile bu ölçeği oluşturan İfadesel Dikkat, Sayı Bulma ve Algısal Dikkat alt testlerinin 9 yaş Türk çocukları için güvenilir olduğunu göstermektedir.

Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve bu ölçegi oluşturan Kelime Serileri, Cümle Tekrarı ve Konuşma Hızı alt testleri güvenirlik çalışması için yapılan test-tekrar test tekniğine göre, iki uygulama arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür. Güvenirlik çalısması için iç tutarlılık katsayıları Cronbach Alfa tekniğine göre hesaplanmıştır. Cronbach Alfa tekniğine göre Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .77, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Ardıl Bilissel İşlemler Ölçegi'ndeki Kelime Serileri alt testi iç tutarlılık katsayısı .78, Cümle Tekrarı alt testi iç tutarlılık katsayısı .73, Cümleye İlişkin Sorular alt testi iç tutarlılık katsayısı .70 olarak bulunmuştur. Ayrıca, her üç alt test için kurallı ve kuralsız uygulamalardan elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve sonuçlar arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür. Amerika örnekleminde güvenirlik çalışması için yapılan işlemlerin sonucunda güvenirlik katsayısı Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .91, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçegi iç tutarlılık katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçegi'ndeki Kelime Serileri alt testi için .83, Cümle Tekrarı alt testi için .88, Cümleye İlişkin Sorular alt testi için ise .87 olarak bulunmuştur (Naglieri ve Das, 1997). Her iki ülkede yapılan güvenirlik çalışması sonuçları karşılaştırıldığında, bu araştırma ömeklemindeki tüm katsayıların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, Bilissel Değerlendirme Sistemi içindeki Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçegi ile bu ölçegi oluşturan Kelime Serileri, Cümle Tekrarı ve Cümleye İlişkin Sorular alt testlerinin 9 yaş Türk çocukları için güvenilir olduğunu göstermektedir.

Dört ölçegin her biri ile 12 alt test için yapılan madde analizi işlemleri sonucunda Bilişsel Değerlendirme Sisteminden hiçbir madde çıkartılmamıştır.

3.5. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) Geçerliğine İlişkin Bulgular

3.5.1. CAS İçerik (Kapsam) Geçerliği

Crocker ve Algina'ya (1986) göre içerik geçerliği; testte yer alan itemlerin, değerlendirilmekte olan alanları ne dereceye kadar temsil ettiği ile ilgilidir. CAS'in teorik temelini oluşturan nokta; yapılan psikolojik bir ölçümün, dayandığı teorik yapının ışığında yorumlanması gerektiğidir. Bu nedenle CAS'teki her bir alt test, ait

olduğu PASS Ölçeği ile ilişkisi ve bu alt testin kendi toplam puanından yola çıkarak düzeltilmiş olan ilişkileri ele alınarak incelenmiştir. Bu ilişkiler, CAS Temel ve Standart Bataryaları arasındaki ilişkilere yönelik bilgi sağlamanın yanı sıra, çeşitli alt testler ve ölçekler arasındaki karşılıklı bağlantılar üzerine de bilgi vermektedir (Naglieri ve Das, 1997).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, ilk olarak CAS alt testlerinin birbiri ile olan ilişkilerine bakılmıştır. Daha sonra ölçekleri oluşturan alt testlerin ölçek içindeki ilişkileri ele alınmıştır. Bunun için de, aynı bilişsel işlemi ölçmek için bir ölçek altında ele alınan üçer alt testin arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Tablo 83. CAS Alt Testleri Arasındaki İlişkiler

	SE	PK	PB	M	SUİ	ŞH	İD	SB	AD	KS	CT	CİS
SE	1	,576	,644	,654	,610	,636	,557	,464	,513	,371	,441	,501
PK	P<.01	1	,546	,468	,483	,387	,337	,435	,530	,271	,368	,333
PB	P<.01	P<.01	1	,575	,559	,506	,495	,529	,541	,275	,379	,440
M	P<.01	P<.01	P<.01	1	,680	,735	,386	,523	,564	,403	,467	,494
SUİ	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	1	,683	,417	,490	,527	,376	,512	,577
ŞH	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	1	,376	,484	,512	,372	,427	,522
İD	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	1	,400	,356	,286	,317	,348
SB	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	1	,604	,328	,381	,429
AD	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	1	,243	,379	,320
KS	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	1	,636	,538
CT	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	1	,641
CİS	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	P<.01	1

CAS Alt Testleri Arasında hesaplanan pearson çarpım momentler korelasyon katsayıları dikkate alındığında, alt ölçekler arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

3.5.2. Dört PASS Ölçeğinin Alt Testleri ile Olan İlişkileri

Bu kısımda Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nde yer alan ve dört PASS ölçeğini oluşturan alt testlerin birbirleriyle olan ilişkileri ele alınmıştır. Alt testlerin

birbiriyle olan ilişkilerinin 0,30 ile 0,70 arasında olması beklenir. Dört ölçeğin her birindeki alt testler için elde edilen değer bu aralık içinde yer almaktadır.

Tablo 84. Planlama Ölçeğinin Alt Testleri Arasındaki İlişkiler

Planlama	SE	PK	PB
SE	1	,576	,644
PK	p<,01	1	,546
PB	p<,01	p<,01	1

CAS Planlama Ölçeği Alt Testlerinin birbiri arasındaki ilişkilerin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 85. Dikkat Ölçeğinin Alt Testleri Arasındaki İlişkiler

Dikkat	İD	SB	AD
İD	1	,400	,356
SB	p<,01	1	,604
AD	p<,01	p<,01	1

CAS Dikkat Ölçeği Alt Testlerinin birbirleri ile aralarındaki ilişkilerinin istatistiksel açıdan 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 86. Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeğinin Alt Testleri Arasındaki İlişkiler

EZBİ	M	SUİ	ŞH
M	1	,680	,735
SUİ	p<,01	1	,683
ŞH	p<,01	p<,01	1

CAS Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği Alt Testlerinin birbirleri ile aralarındaki ilişkilerin istatistiksel açıdan 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 87. Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeğinin Alt Testleri Arasındaki İlişkiler

ABİ	KS	CT	CİS
KS	1	,636	,538
CT	p<,01	1	,641
CİS	p<,01	p<,01	1

CAS Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği Alt Testlerinin birbirileri ile aralarındaki ilişkilerin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

3.5.3. CAS Yapı Geçerliği

Tek bir boyutla tanımlanamayan bazı karmaşık psikolojik özelliklerin, belli bir kuramsal yaklaşımla ve kavramsal bir çerçevede birer yapı olarak tanımlanmaları "yapı gerliği" olarak adlandırılmaktadır. Araştırmacı açısından ölçek puanlarının ilişkili olduğu yapının ortaya konması ya da ölçek puanlarının ilişkili olduğu düşünülen yapının varlığına ilişkin kanıtlar, ölçme aracının ölçme amacı doğrultusunda çalıştığını göstermek açısından önem taşır. Bir ölçeğin yapı geçerliği, sonuçların ve sonuçların ne ile bağlantılı olduğunun açıklanmasına olanak sağlamaktadır (Tavşancıl, 2002).

CAS'in yapı geçerliliği ile ilgili çalışmalarında faktör analizine ait bulgular ile demografik özelliklere göre puanlardaki değişimlerin anlamlılık düzeyi ele alınmıştır.

3.5.3.1. CAS'in Yapı Geçerliği Çalışmalarında Faktör Analizine Ait Bulgular

Anastasi ve arkadaşlarına (1997) göre, geliştirilen ölçme aracında, maddeler arasındaki korelâsyonlar aracın tek bir yapıyı ölçtüğüne ilişkin kanıt olarak ele alınabilir. Bu nedenle geliştirilmekte olan bir ölçme aracında yer alan her bir uyarana (maddeye) cevaplayıcıların verdiği tepkiler arasında belli bir düzen olup olmadığı araştırmacının ortaya koymak istediği sonuçlardan bellidir. Bu amaçla kullanılan faktör analizi sosyal bilimlerde, başka psikolojik boyutların tanınmasında ve boyutların içeriği ile ilgili bilgi edinilmesinde kullanılan çok değişkenli analiz tekniklerinden biridir. Faktör analizi p değişkenli bir olayda (p boyutlu uzay) birbirleri ile ilişkili değişkenleri bir araya getirerek az sayıda yeni (ortak) ilişkisiz değişken

bulmayı amaçlar. Özetle, faktör analizine ortak boyutlar saptanarak, boyut indirgeme ve bağımlılık yapısının yok edilmesi yöntemi denilebilir (Tavşancıl, 2002).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) faktör analizi Amerika'da yapılmış ve böylece Temel ve Standart olmak üzere iki batarya, dört ölçek ve on iki alt test oluşturulmuştur. Bu araştırma kapsamındaki güvenirlik çalışmalarında da bu faktör analizi işlemleri temel alınarak istatistiksel işlemler yapılmıştır. Bu aşamada sadece araştırma kapsamındaki bulguların Amerika'da yapılan faktör analizi işlemleri ile Türkiye örneklemi sonuçlarının örtüşüp örtüşmediği araştırılmak istenmiştir.

Tablo 88. Faktör Analizine Ait Bulgular

İstatistik	Değer
Kaiser-Meyer-Olkin Değeri	,790
Barlett Test Kaykare	404,176
Sd	6
p	p< ,01

KMO değeri, örneklem büyüklüğünün, faktör analizi yapmak için uygun olup olmadığını verir. KMO değeri ,05'den büyükse örneklem büyüklüğü yeterlidir. ,790 değeri, bu çalışmanın örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir. Barlett test ise, evrende ölçülen değişkenin çok boyutlu bir değişkenden gelip gelmediğini sınar. Anlamlılık düzeyi .05'den küçük olan tüm değerler, çok boyutluluk için yeterli kabul edilmektedir. Bu çalışmada Barlett test sonucu istatistiksel açıdan 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Araştırmada kullanılan değişken, araştırma kapsamında belirlenen evrende çok boyutlu bir değişkenden geldiği ispat edilmiştir.

Tablo 89. Faktör Analizi İşlemlerine Göre CAS Ölçeklerinin Özdeğerleri ile Açıklanan ve Toplamlı Varyans Yüzdeleri

Ölçekler	Özdeğer	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Toplamlı Yüzde
Planlama Ölçeği	2,737	68,423	68,423
Dikkat Ölçeği	,608	15,189	83,613
Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	,353	8,828	92,441
Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	,302	7,559	100,000

Varimax rotaded yöntemi ile yapılan faktör analizi işlemlerine CAS'in 12 alt testinin hepsi tabi tutulmuştur. Özdeğeri 2,737 olan birinci ölçek, toplam varyansın % 68,423'ünü açıkladığı görülmektedir. Özdeğeri 0,608 olan ikinci ölçek ise toplam varyansın % 15,189'unu açıklamaktadır. Özdeğeri 0,353 olan üçüncü ölçek toplam varyansın % 8,828'ini, özdeğeri 0,302 olan son ölçek ise toplam varyansın % 7,559'unu açıklamaktadır. Birinci ölçek en yüksek özdeğere (2,737) sahiptir. En düşük özdeğere sahip dördüncü ölçektir (0,302). Dördüncü ölçek toplam varyansın % 100'ünü karşılamaktadır.

Tablo 90. Ana Faktörleri Oluşturan Ölçeklere Ait Alt Testlerin Dağılımı

Alt Testler	Ölçekler			
	Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	Planlama Ölçeği	Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	Dikkat Ölçeği
TŞH	,848			
TM	,758			
TSUİ	,705			
TAD		,794		
TPK		,740		
TSB		,694		
TPB		,544		
TKS			,855	
TCT			,822	
TCİS			,692	
TİD				,887
TSE				,543

CAS; Bilişsel Değerlendirme Sisteminin dayandığı PASS teorisinin ışığında dört alt testten oluşmaktadır. Bu alt testlerden Planlama ve Dikkat alt testleri, teorik olarak da birbirleri ile diğer ölçeklerden daha yoğun etkileşim içindedir. Bu nedenle Dikkat ölçeğine ait Sayı Bulma (SB) ve Algısal Dikkat (AD) alt testleri, faktör analizi sonucunda Planlama ölçeğini oluşturan alt testleri ile aynı faktörde; benzer şekilde, Planlama Ölçeğine ait Sayı Eşleştirme (SE) alt testi de Dikkat ölçeğine ait İfadesel dikkat alt testi ile aynı faktörde çıkmış olduğu düşünülmektedir.

3.5.3.2. Örneklemin Demografik Özelliklerine Göre Yapılan İşlemlerin Bulguları

Bu kısımda örneklemin demografik özelliklerine göre yapılan işlemlerin bulguları ele alınmaktadır. Ele alınan demografik özellikler sırasıyla; eğitim kurumu, yaş, cinsiyet, okul öncesi eğitim kurumundan yararlanıp yararlanmama, okul öncesi eğitimden yararlanma süresi, kardeş sayısı, çekirdek veya kalabalık aile yapısı, anne yaşı, annenin doğumdaki yaşı, annenin çalışıp çalışmadığı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, ailenin gelir düzeyidir. Bu değişkenlere göre, CAS Temel ve Standart Batarya ortalamaları ile alt testleri için yapılan; ilişkisiz grup "t" testi sonuçları, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinin yapılan ANOVA sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediği belirlenmiştir.

Pek çok araştırmacı, bir değişkene ilişkin oluşan grupların bir bağımlı değişkene ait ölçümlerinin karşılaştırılmasına odaklanır. Gruplar arasında gözlenen farkların istatistiksel açıdan manidar olup olmadıklarını ya da bu farkların basit bir şekilde şansla oluşup oluşmadığını, hipotez testlerini kullanarak test ederler. İlişkisiz örneklem için "t" testi, iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2002).

Tablo 91. Eğitim Kurumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Eğt. kurumu	N	Ortalama	SS
Setop	özel	58	18,1552	5,12579
	devlet	179	19,2849	3,41384
Pktop	özel	58	41,7931	13,77865
	devlet	179	45,3184	12,64619
Pbtop	özel	58	1698,7069	174,71059
	devlet	179	1731,4246	120,18272
Mttop	özel	58	17,1207	5,22503
	devlet	179	18,3631	4,96244
Suiktop	özel	58	17,0862	4,94987
	devlet	179	18,2179	4,13297
Shktop	özel	58	12,9138	5,30569
	devlet	179	13,5866	4,51677
İdtop	özel	58	37,4483	4,18088
	devlet	179	38,3911	3,22092
Sbtop	özel	58	59,2586	10,64509
	devlet	179	61,4581	10,90264

Adtop	özel	58	63,8103	13,70933
	devlet	179	64,9609	13,42870
Ksktop	özel	58	10,0862	2,70986
	devlet	179	11,1788	3,01520
Ctktop	özel	58	7,6724	2,68451
	devlet	179	8,2458	2,54751
Cistop	özel	58	8,8621	3,06336
	devlet	179	9,2514	2,91999
Temel Bat. P.Ö.	özel	58	59,9483	17,76891
	devlet	179	64,6034	14,67989
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	özel	58	34,2069	9,46417
	devlet	179	36,5810	8,28413
Temel Bat. D.Ö.	özel	58	96,7069	13,37713
	devlet	179	99,8492	12,37271
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	özel	58	17,7586	4,98880
	devlet	179	19,4246	4,99535
Temel Bat.	özel	58	208,6207	38,22410
	devlet	179	220,4581	32,33136
Standart Bat. P.Ö.	özel	58	1758,6552	185,41140
	devlet	179	1796,0279	130,07498
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	özel	58	47,1207	13,86790
	devlet	179	50,1676	12,16806
Standart Bat. D.Ö.	özel	58	160,5172	24,73880
	devlet	179	164,8101	23,06410
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	özel	58	26,6207	7,55756
	devlet	179	28,6760	7,16860
Standart Bat.	özel	58	1992,9138	215,54983
	devlet	179	2039,6816	158,15674

Tablo 91'de Eğitim Kurumu değişkenine göre CAS Alt testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 92. Eğitim Kurumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

	t	Sd	p	SH
Setop	-1,918	235	p>,05	,58906
Pktop	-1,805	235	p>,05	1,95358
Pbtop	-1,599	235	p>,05	20,46360

Mttop	-1,636	235	p>,05	,75959
Suiktop	-1,724	235	p>,05	,65652
Shktop	-,943	235	p>,05	,71318
İdtop	-1,794	235	p>,05	,52552
Sbtop	-1,343	235	p>,05	1,63792
Adtop	-,564	235	p>,05	2,03930
Ksktop	-2,456	235	p<,05	,44481
Ctktop	-1,470	235	p>,05	,39002
Cistop	-,872	235	p>,05	,44653
Temel Bat.P.Ö.	-1,990	235	p<,05	2,33975
Temel Bat.E.B.İ.Ö.	-1,830	235	p>,05	1,29714
Temel Bat.D.Ö.	-1,647	235	p>,05	1,90730
Temel Bat.A.B.İ.Ö.	-2,208	235	p<,05	,75450
Temel Bat.	-2,314	235	p<,05	5,11513
Stand Bat. P.Ö.	-1,701	235	p>,05	21,97503
Stand Bat. E.B.İ.Ö.	-1,600	235	p>,05	1,90394
Stand Bat. D.Ö.	-1,210	235	p>,05	3,54777
Stand Bat. A.B.İ.Ö.	-1,872	235	p>,05	1,09764
Standart Bat.	-1,781	235	p>,05	26,26342

Eğitim kurumu değişkenine göre (özel ve devlet kurumları) CAS alt testleri, Temel ve Standart batarya ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup "t" testi sonuçları Tablo 92'te verilmiştir.

Bu sonuçlara göre, Temel Batarya Planlama Ölçeği, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Temel Batarya Tam Puanları ve Kelime Serileri (Kstop) alt testi puanları arasında eğitim kurumu değişkenine göre anlamlı fark görülmektedir.

Devlet okullarına giden öğrencilerin bu alt testlerdeki puan ortalamaları, özel okula devam edenlerden daha yüksektir (p<.05).

Tablo 93. Yaş Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ortalama	SS
Setop	0-3 ay	57	18,8421	4,02576
	3-6 ay	81	19,3704	3,76976
	6-9 ay	62	18,6935	4,11151
	9-12 ay	37	19,0000	3,85141
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	0-3 ay	57	44,6667	12,56317
	3-6 ay	81	44,5185	13,14164
	6-9 ay	62	43,6935	13,27834
	9-12 ay	37	45,2703	13,29087
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	0-3 ay	57	1725,7719	137,62358
	3-6 ay	81	1727,3086	140,93515
	6-9 ay	62	1715,6774	149,66244
	9-12 ay	37	1724,2432	96,67770
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mttop	0-3 ay	57	18,3333	5,49134
	3-6 ay	81	18,2593	4,64429
	6-9 ay	62	17,4032	5,10371
	9-12 ay	37	18,2973	5,18473
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suiktop	0-3 ay	57	17,6140	4,48312
	3-6 ay	81	18,1605	4,45100
	6-9 ay	62	18,0806	4,45119
	9-12 ay	37	17,7297	3,94862
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Shktop	0-3 ay	57	13,7895	4,86510
	3-6 ay	81	13,6914	4,47393
	6-9 ay	62	12,6774	4,80701
	9-12 ay	37	13,5135	4,91947
	Toplam	237	13,4219	4,71915

İdtop	0-3 ay	57	37,9298	4,38691
	3-6 ay	81	38,3333	2,88531
	6-9 ay	62	38,1290	3,32642
	9-12 ay	37	38,1892	3,56556
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	0-3 ay	57	60,9825	12,29909
	3-6 ay	81	61,2840	9,16684
	6-9 ay	62	60,1290	11,36645
	9-12 ay	37	61,3514	11,42419
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	0-3 ay	57	62,3158	13,77129
	3-6 ay	81	65,3580	12,95985
	6-9 ay	62	64,4355	13,97025
	9-12 ay	37	67,2432	13,23381
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Ksktop	0-3 ay	57	11,3509	3,69600
	3-6 ay	81	10,7531	2,87024
	6-9 ay	62	10,7258	2,59362
	9-12 ay	37	10,8919	2,57966
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Ctktop	0-3 ay	57	8,3333	3,01978
	3-6 ay	81	8,0247	2,47979
	6-9 ay	62	8,0161	2,49256
	9-12 ay	37	8,0811	2,32592
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	0-3 ay	57	8,8772	3,28997
	3-6 ay	81	9,7901	2,69590
	6-9 ay	62	8,7581	3,00101
	9-12 ay	37	8,8649	2,75038
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat.P.Ö	0-3 ay	57	63,5088	15,43202
	3-6 ay	81	63,8889	15,59968
	6-9 ay	62	62,3871	15,79412
	9-12 ay	37	64,2703	15,96289
	Toplam	237	63,4641	15,58260
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	0-3 ay	57	35,9474	9,34158
	3-6 ay	81	36,4198	8,40961

	6-9 ay	62	35,4839	8,55980
	9-12 ay	37	36,0270	8,37153
	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D. Ö.	0-3 ay	57	98,9123	14,97174
	3-6 ay	81	99,6173	10,01695
	6-9 ay	62	98,2581	13,57183
	9-12 ay	37	99,5405	12,90046
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	0-3 ay	57	19,6842	6,22253
	3-6 ay	81	18,7778	4,75132
	6-9 ay	62	18,7419	4,60198
	9-12 ay	37	18,9730	4,34924
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	0-3 ay	57	218,0526	39,10810
	3-6 ay	81	218,7037	29,76678
	6-9 ay	62	214,8710	35,26457
	9-12 ay	37	218,8108	34,34614
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	0-3 ay	57	1789,2807	148,46257
	3-6 ay	81	1791,1975	149,38636
	6-9 ay	62	1778,0645	160,55241
	9-12 ay	37	1788,5135	109,74759
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	0-3 ay	57	49,7368	13,46891
	3-6 ay	81	50,1111	12,26479
	6-9 ay	62	48,1613	12,43368
	9-12 ay	37	49,5405	12,86380
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	0-3 ay	57	161,2281	26,17320
	3-6 ay	81	164,9753	20,09165
	6-9 ay	62	162,6935	25,26943
	9-12 ay	37	166,7838	23,49839
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	0-3 ay	57	28,5614	8,90830
	3-6 ay	81	28,5679	6,67634
	6-9 ay	62	27,5000	7,18092
	9-12 ay	37	27,8378	6,18921

	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	0-3 ay	57	2028,8070	185,84695
	3-6 ay	81	2034,8519	168,72264
	6-9 ay	62	2016,4194	193,13357
	9-12 ay	37	2032,6757	139,11267
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 93'te yaş değişkenine göre CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir. Bu araştırmada kullanılan yaş değişkeni ile örneklemi oluşturan 207 çocuk dört ayrı gruba ayrılmıştır. Birinci grubu; 9 yaş – 9 yaş 2 ay (30 gün) arasındaki kronolojik yaşta olan çocuklar, ikinci grubu; 9 yaş; 4 ay – 9 yaş; 5 ay (30 gün) arasındaki kronolojik yaşta olan çocuklar, üçüncü grubu; 9 yaş; 7 ay – 9 yaş; 8ay (30 gün); dördüncü grubu 9 yaş 10 ay – 9yaş 11 ay (30 gün) arasındaki kronolojik yaşta olan çocuklar oluşturmaktadır. Çocukların doğum aylarına göre test puanlarında farklılaşma olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre (Tablo 93) doğum aylarına göre çocukların tüm alt test ve toplam test puanlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 94. Yaş Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	18,338	3	6,113	,395	p>,05
	Gruplar içi	3609,645	233	15,492		
	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	63,421	3	21,140	,124	p>,05
	Gruplar içi	39769,364	233	170,684		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	5281,967	3	1760,656	,094	p>,05
	Gruplar içi	4352477,678	233	18680,162		
	Toplam	4357759,646	236			
Mttop	Gruplar arası	36,302	3	12,101	,472	p>,05
	Gruplar içi	5970,871	233	25,626		
	Toplam	6007,173	236			
Suiktop	Gruplar arası	12,857	3	4,286	,223	p>,05
	Gruplar içi	4480,316	233	19,229		
	Toplam	4493,173	236			
Shktop	Gruplar arası	48,257	3	16,086	,720	p>,05

	Gruplar içi	5207,549	233	22,350		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	5,544	3	1,848	,150	p>,05
	Gruplar içi	2876,363	233	12,345		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	56,625	3	18,875	,158	p>,05
	Gruplar içi	27772,852	233	119,197		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	602,643	3	200,881	1,107	p>,05
	Gruplar içi	42266,986	233	181,403		
	Toplam	42869,629	236			
Ksktop	Gruplar arası	15,189	3	5,063	,569	p>,05
	Gruplar içi	2073,950	233	8,901		
	Toplam	2089,139	236			
Ctktop	Gruplar arası	4,005	3	1,335	,197	p>,05
	Gruplar içi	1576,358	233	6,765		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	49,956	3	16,652	1,931	p>,05
	Gruplar içi	2009,268	233	8,623		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	110,693	3	36,898	,150	p>,05
	Gruplar içi	57194,253	233	245,469		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	30,973	3	10,324	,137	p>,05
	Gruplar içi	17537,027	233	75,266		
	Toplam	17568,000	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	74,719	3	24,906	,153	p>,05
	Gruplar içi	37806,757	233	162,261		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	34,773	3	11,591	,454	p>,05
	Gruplar içi	5947,160	233	25,524		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	625,988	3	208,663	,177	p>,05
	Gruplar içi	274860,374	233	1179,658		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	6755,359	3	2251,786	,104	p>,05
	Gruplar içi	5025611,333	233	21569,147		
	Toplam	5032366,692	236			
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	143,177	3	47,726	,296	p>,05
	Gruplar içi	37580,629	233	161,290		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	893,858	3	297,953	,536	p>,05
	Gruplar içi	129485,433	233	555,731		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	53,469	3	17,823	,331	p>,05
	Gruplar içi	12534,439	233	53,796		

	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	12950,464	3	4316,821	,140	p>,05
	Gruplar içi	7183594,304	233	30830,877		
	Toplam	7196544,768	236			

Bu araştırmada kullanılan yaş değişkeni üçer aylık dört dilime ayrılarak yapılmıştır. Birinci grubu; 9 yaş – 9 yaş 2 ay (30 gün) arasındaki kronolojik yaşta olan çocuklar, ikinci grubu; 9 yaş; 4 ay – 9 yaş; 5 ay (30 gün) arasındaki kronolojik yaşta olan çocuklar, üçüncü grubu; 9 yaş; 7 ay – 9 yaş; 8ay (30 gün); dördüncü grubu 9 yaş 10 ay – 9yaş 11 ay (30 gün) arasındaki kronolojik yaşta olan çocuklar oluşturmaktadır. CAS alt test ve bataryalarının puanları üzerinde yapılan ANOVA tekniği, iki ya da daha çok ilişkili ölçüm setlerine ait ortalama puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2002). ANOVA sonuçları, değişik yaş gruplarına sahip çocukların CAS alt test ve bataryaları bakımından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktadır. CAS alt test ve bataryaları içinde yaş grupları açısından anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Tablo 95. Cinsiyet Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Cinsiyet	**N**	**Ortalama**	**SS**
Setop	kız	108	18,8056	3,85838
	erkek	129	19,1783	3,97934
Pktop	kız	108	43,8704	12,62625
	erkek	129	44,9457	13,31899
Pbtop	kız	108	1713,4259	158,46136
	erkek	129	1731,7829	113,57748
Mttop	kız	108	17,8981	4,91030
	erkek	129	18,1938	5,17065
Suitop	kız	108	17,7315	4,26594
	erkek	129	18,1163	4,45223
Shtop	kız	108	13,4259	4,37539
	erkek	129	13,4186	5,00577
İdtop	kız	108	38,2222	3,21019
	erkek	129	38,1085	3,72752
Sbtop	kız	108	60,8056	12,14281
	erkek	129	61,0155	9,70260
Adtop	kız	108	63,7778	13,66853
	erkek	129	65,4341	13,32224

Kstop	kız	108	11,0093	2,72920
	erkek	129	10,8295	3,17491
Cttop	kız	108	7,8889	2,55531
	erkek	129	8,2868	2,61066
Cistop	kız	108	8,7963	2,57508
	erkek	129	9,4574	3,21619
Temel Bat. P.Ö.	kız	108	62,6759	15,19151
	erkek	129	64,1240	15,93150
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	kız	108	35,6296	8,24688
	erkek	129	36,3101	8,95457
Temel Bat. D.Ö.	kız	108	99,0278	14,03498
	erkek	129	99,1240	11,45781
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	kız	108	18,8981	4,66432
	erkek	129	19,1163	5,34092
Temel Bat.	kız	108	216,2315	34,43987
	erkek	129	218,6744	34,02921
Standart Bat. P.Ö.	kız	108	1776,1019	167,45840
	erkek	129	1795,9070	125,27410
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	kız	108	49,0556	11,99442
	erkek	129	49,7287	13,20023
Standart Bat. D.Ö.	kız	108	162,8056	25,35743
	erkek	129	164,5581	21,90138
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	kız	108	27,6944	6,53167
	erkek	129	28,5736	7,89459
Standart Bat.	kız	108	2015,6574	195,27360
	erkek	129	2038,7674	155,24801

Tablo 95'te Cinsiyet değişkenine göre CAS Alt testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 96. Cinsiyet Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

	T	Sd	p	SH
Setop	-,728	235	p>,05	,51189
Pktop	-,634	235	p>,05	1,69661
Pbtop	-1,036	235	p>,05	17,72049
Mttop	-,449	235	p>,05	,65915
Suitop	-,675	235	p>,05	,56976
Shtop	,012	235	p>,05	,61681
İdtop	,249	235	p>,05	,45668
Sbtop	-,148	235	p>,05	1,41927

Adtop	-,942	235	p>,05	1,75829
Kstop	,463	235	p>,05	,38870
Ctktop	-1,180	235	p>,05	,33723
Cistop	-1,723	235	p>,05	,38367
Temel Bat. P.Ö.	-,712	235	p>,05	2,03452
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	-,604	235	p>,05	1,12683
Temel Bat. D.Ö.	-,058	235	p>,05	1,65594
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	-,332	235	p>,05	,65789
Temel Bat.	-,547	235	p>,05	4,46279
Standart Bat. P.Ö.	-1,040	235	p>,05	19,04243
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	-,407	235	p>,05	1,65192
Standart Bat. D.Ö.	-,571	235	p>,05	3,06999
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	-,923	235	p>,05	,95285
Standart Bat.	-1,015	235	p>,05	22,77436

Tablo 96 Cinsiyet değişkenine göre CAS alt testleri, Temel ve Standart batarya ortalamaları için yapılan İlişkisiz Grup "t" Testi sonuçlarını içermektedir.

Bu sonuçlara göre, tüm alt testlerde ve test toplam sonuçlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo 97. Okul Öncesi Eğitim Kurumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Okul öncesi e. k.	**N**	**Ortalama**	**SS**
Setop	evet	168	19,4167	3,87903
	hayır	69	18,0145	3,87106
Pktop	evet	168	45,0298	13,03079
	hayır	69	43,0580	12,88282
Pbtop	evet	168	1735,5238	119,53798
	hayır	69	1693,9420	166,57765
Mttop	evet	168	18,6488	5,03180
	hayır	69	16,6232	4,81756
Suitop	evet	168	18,4881	4,41010
	hayır	69	16,6087	3,97128
Shtop	evet	168	14,0833	4,76567
	hayır	69	11,8116	4,21927
İdtop	evet	168	38,1429	3,55165
	hayır	69	38,2029	3,37630

Sbtop	evet	168	61,4286	9,49224
	hayır	69	59,6812	13,63008
Adtop	evet	168	65,5893	13,19696
	hayır	69	62,4638	13,98905
Kstop	evet	168	10,9107	2,74643
	hayır	69	10,9130	3,49259
Cttop	evet	168	8,2619	2,54831
	hayır	69	7,7246	2,66173
Cistop	evet	168	9,3869	2,79847
	hayır	69	8,5942	3,25540
Temel Bat. P.Ö.	evet	168	64,4464	15,56934
	hayır	69	61,0725	15,46659
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	evet	168	37,1369	8,78412
	hayır	69	33,2319	7,60833
Temel Bat. D.Ö.	evet	168	99,5714	11,35469
	hayır	69	97,8841	15,44015
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	evet	168	19,1726	4,78771
	hayır	69	18,6377	5,60979
Temel Bat.	evet	168	220,3274	32,85944
	hayır	69	210,8261	36,53240
Standart Bat. P.Ö.	evet	168	1799,9702	129,19444
	hayır	69	1755,0145	177,65155
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	evet	168	51,2202	12,81766
	hayır	69	45,0435	11,12818
Standart Bat. D.Ö.	evet	168	165,1607	21,66465
	hayır	69	160,3478	27,34950
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	evet	168	28,5595	6,85932
	hayır	69	27,2319	8,26428
Standart Bat.	evet	168	2044,9107	155,22851
	hayır	69	1987,6377	210,46489

Tablo 97'de Okul Öncesi Eğitim Kurumu değişkenine göre CAS Alt testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 98. Okul Öncesi Eğitim Kurumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

	T	Sd	p	SH
Setop	2,530	235	p<,05	,55432
Pktop	1,062	235	p>,05	1,85713
Pbtop	2,157	235	p<,05	19,28134

Mttop	2,850	235	p<,01	,71075
Suitop	3,065	235	p<,01	,61309
Shtop	3,443	235	p<,01	,65977
İdtop	-,120	235	p>,05	,50071
Sbtop	1,126	235	p<,05	1,55183
Adtop	1,627	235	p<,05	1,92045
Kstop	-,005	235	p<,05	,42633
Cttop	1,455	235	p<,05	,36914
Cistop	1,887	235	p<,05	,42009
Temel Bat. P.Ö.	1,518	235	p<,05	2,22196
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	3,228	235	p<,01	1,20977
Temel Bat. D.Ö.	,931	235	p>,05	1,81207
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	,742	235	p>,05	,72056
Temel Bat.	1,957	235	p<,05	4,85627
Standart Bat. P.Ö.	2,170	235	p<,05	20,71759
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	3,497	235	p<,01	1,76625
Standart Bat. D.Ö.	1,435	235	p>,05	3,35328
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	1,273	235	p>,05	1,04291
Standart Bat.	2,315	235	p<,05	24,74157

Okul Öncesi Eğitim Kurumları'ndan yararlanmış olan çocuklardan oluşan grup ile okul öncesi eğitim almamış olan çocuklardan oluşan grup karşılaştırıldığında CAS alt testlerinden Matrisler (Mttop), Sözel-Uzamsal İlişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop) ile Temel Batarya Eş Zamanlılık Ölçeği ve Standart Batarya Eş Zamanlılık Ölçeği sonuçlarında okul öncesi eğitimden yararlanmış olan çocuklardan oluşan grubun puanları okul öncesi eğitimden yararlanmamış çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. (p<,01). Ayrıca, Sayıları Eşleştirme (Setop), Planlanmış Bağlantılar (Pbtop), Sayı Bulma (Sbtop), Algısal Dikkat (Adtop), Kelime Serileri (Kstop), Cümle Tekrarı (Cttop), Cümleye İlişkin Sorular (Cistop) alt testlerinde ve Temel ve Standart Batarya toplam puanları ile Standart Batarya Planlama Ölçeği sonuçlarında okul öncesi eğitimden yararlanmış olan çocuklardan oluşan grubun puanları, okul öncesi eğitimden yararlanmamış çocukların puanlarından istatiksel açıdan anlamlı derecede farklı bulunmuştur (p<,05). Tüm bu sonuçlara baktığımızda söz konusu ölçek ve alt testlerde okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan çocukların daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Ancak Planlanmış Kodlar (Pktop) ve İfadesel Dikkat (İdtop) alt testleri ile Temel Batarya Dikkat ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçekleri, Standart Batarya Dikkat ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeklerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 99. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Süresi Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	O.Öncesi Eğt. Süresi	N	Ortalama	SS
Setop	hiç gitmemiş	70	18,0286	3,85600
	1 yıl	88	20,2159	2,82212
	2 yıl	61	18,7049	4,61644
	3 yıl ve üstü	18	17,9444	4,90465
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	hiç gitmemiş	70	43,0857	12,81840
	1 yıl	88	46,7386	11,93998
	2 yıl	61	43,9180	14,12715
	3 yıl ve üstü	18	40,4444	13,76364
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	hiç gitmemiş	70	1694,1000	165,33437
	1 yıl	88	1763,9659	59,45431
	2 yıl	61	1708,7377	167,61314
	3 yıl ve üstü	18	1688,9444	118,58106
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mttop	hiç gitmemiş	70	16,7429	4,88026
	1 yıl	88	19,4773	4,34960
	2 yıl	61	17,8525	5,32552
	3 yıl ve üstü	18	16,9444	6,38447
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suitop	hiç gitmemiş	70	16,7143	4,01498
	1 yıl	88	19,2159	3,98113
	2 yıl	61	18,0328	4,58972
	3 yıl ve üstü	18	16,1667	5,04392
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Şhtop	hiç gitmemiş	70	11,8857	4,22739
	1 yıl	88	14,7727	4,63551
	2 yıl	61	13,2131	4,81011

	3 yıl ve üstü	18	13,5000	5,06720
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	hiç gitmemiş	70	38,2143	3,36173
	1 yıl	88	38,7955	2,18226
	2 yıl	61	37,3770	4,89613
	3 yıl ve üstü	18	37,5000	3,14830
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	hiç gitmemiş	70	59,5429	13,45167
	1 yıl	88	61,6932	8,72618
	2 yıl	61	61,2459	8,53357
	3 yıl ve üstü	18	61,3889	15,63232
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	hiç gitmemiş	70	62,5571	13,91968
	1 yıl	88	66,6818	12,66232
	2 yıl	61	64,2951	12,71003
	3 yıl ve üstü	18	64,4444	17,45658
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	hiç gitmemiş	70	10,9857	3,45779
	1 yıl	88	11,4773	2,76670
	2 yıl	61	10,2459	2,77282
	3 yıl ve üstü	18	10,1111	2,02598
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	hiç gitmemiş	70	7,8000	2,71656
	1 yıl	88	8,7386	2,26667
	2 yıl	61	7,9508	2,66099
	3 yıl ve üstü	18	6,7222	2,67462
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	hiç gitmemiş	70	8,6857	3,23273
	1 yıl	88	9,8409	2,50465
	2 yıl	61	9,1475	2,95993
	3 yıl ve üstü	18	7,6667	3,16228
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	hiç gitmemiş	70	61,1143	15,41930
	1 yıl	88	66,9545	13,31917
	2 yıl	61	62,6230	17,61170
	3 yıl ve üstü	18	58,3889	16,96064
	Toplam	237	63,4641	15,58260

Temel Bat. E.B.İ.Ö.	hiç gitmemiş	70	33,4571	7,75099
	1 yıl	88	38,6932	7,47464
	2 yıl	61	35,8852	9,34541
	3 yıl ve üstü	18	33,1111	11,06074
	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D.Ö.	hiç gitmemiş	70	97,7571	15,27377
	1 yıl	88	100,4886	9,33784
	2 yıl	61	98,6230	11,58327
	3 yıl ve üstü	18	98,8889	18,53102
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	hiç gitmemiş	70	18,7857	5,62833
	1 yıl	88	20,2159	4,46557
	2 yıl	61	18,1967	5,02268
	3 yıl ve üstü	18	16,8333	4,13379
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	hiç gitmemiş	70	211,1143	36,38504
	1 yıl	88	226,3523	25,99515
	2 yıl	61	215,3279	36,03643
	3 yıl ve üstü	18	207,2222	45,69278
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	hiç gitmemiş	70	1755,2143	176,38453
	1 yıl	88	1830,9205	68,35022
	2 yıl	61	1771,3607	177,82351
	3 yıl ve üstü	18	1747,3333	132,45288
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	hiç gitmemiş	70	45,3429	11,27635
	1 yıl	88	53,4659	11,24845
	2 yıl	61	49,0984	13,59253
	3 yıl ve üstü	18	46,6111	15,53796
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	hiç gitmemiş	70	160,3143	27,12961
	1 yıl	88	167,1705	18,71027
	2 yıl	61	162,9180	21,59266
	3 yıl ve üstü	18	163,3333	33,66094
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	hiç gitmemiş	70	27,4714	8,25099
	1 yıl	88	30,0568	6,13330

	2 yıl	61	27,3443	7,31639
	3 yıl ve üstü	18	24,5000	6,74973
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	hiç gitmemiş	70	1988,3429	209,08918
	1 yıl	88	2081,6136	90,59946
	2 yıl	61	2010,7213	203,36446
	3 yıl ve üstü	18	1981,7778	182,26437
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 99'da Okul Öncesi Eğitimden yararlanma süresi değişkenine göre CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir. Okul öncesi eğitimden yararlanma süreleri olarak, bir, iki ve üç yıl ve üstü sürelerle eğitim alanlar ile grubun tamamı değerlendirilmiştir.

Tablo 100. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Süresi Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	221,510	3	73,837	5,050	p<,01
	Grup içi	3406,474	233	14,620		
	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	897,276	3	299,092	1,790	p>,05
	Grup içi	38935,509	233	167,105		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	239389,700	3	79796,567	4,515	p<,01
	Grup içi	4118369,945	233	17675,407		
	Toplam	4357759,646	236			
Mttop	Gruplar arası	323,230	3	107,743	4,417	p<,01
	Grup içi	5683,943	233	24,395		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	305,555	3	101,852	5,667	p<,01
	Grup içi	4187,618	233	17,973		
	Toplam	4493,173	236			
Şhtop	Gruplar arası	328,536	3	109,512	5,179	p<,01
	Grup içi	4927,270	233	21,147		

	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	80,975	3	26,992	2,245	p>,05
	Grup içi	2800,932	233	12,021		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	195,800	3	65,267	,550	p<,05
	Grup içi	27633,677	233	118,599		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	678,133	3	226,044	1,248	p<,05
	Grup içi	42191,495	233	181,079		
	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	67,110	3	22,370	2,578	p<,05
	Grup içi	2022,030	233	8,678		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	77,711	3	25,904	4,017	p<,01
	Grup içi	1502,652	233	6,449		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	96,693	3	32,231	3,827	p<,05
	Grup içi	1962,531	233	8,423		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	1965,436	3	655,145	2,758	p<,01
	Grup içi	55339,510	233	237,509		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	1241,938	3	413,979	5,908	p<,01
	Grup içi	16326,062	233	70,069		
	Toplam	17568,000	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	310,511	3	103,504	,642	p>,05
	Grup içi	37570,966	233	161,249		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	257,110	3	85,703	3,488	p<,05
	Grup içi	5724,823	233	24,570		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	11938,644	3	3979,548	3,518	p<,05
	Grup içi	263547,719	233	1131,106		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	283714,398	3	94571,466	4,640	p<,01
	Grup içi	4748652,294	233	20380,482		
	Toplam	5032366,692	236			

Standart Bat. E.B.İ.Ö	Gruplar arası	2752,449	3	917,483	6,113	p<,01
	Grup içi	34971,357	233	150,092		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	1901,172	3	633,724	1,149	p>,05
	Grup içi	128478,119	233	551,408		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	631,478	3	210,493	4,102	p<,01
	Grup içi	11956,429	233	51,315		
	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	419692,759	3	139897,586	4,810	p<,01
	Grup içi	6776852,008	233	29085,202		
	Toplam	7196544,768	236			

9 yaş grubu çocuklarının okul öncesi eğitimden yararlanma süresi değişkenine göre test puanlarında farklılaşma olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre (Tablo 100); Sayıları Eşleştirme (Setop), Planlanmış Bağlantılar (Pbtop), Matrisler (Mttop), Sözel-Uzamsal İlişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop), Cümle Tekrarı (Cttop) alt testlerinde ve Temel Batarya Planlama Ölçeği, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Planlama Ölçeği, Standart Batarya Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanlarında anlamlı bir farka rastlanmıştır (p<,01). Ayrıca yine, Sayı Bulma (Sbtop) Algısal Dikkat (Adtop), Kelime Serileri (Kstop), Cümleye İlişkin Sorular (Cistop) alt testleri, Temel Batarya Ardıl Bilişsel işlemler Ölçeği ve Temel Batarya Tam Puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur (p<,05). Bunların yanı sıra, Planlanmış Kodlar (Pktop), İfadesel Dikkat (İdtop) alt testleri ile Temel Batarya Dikkat Ölçeği ile Standart Batarya Dikkat Ölçeği puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Elde edilen farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak üzere, adı geçen test grupları için tek yönlü varyans analizini tamamlayıcı hesaplardan LSD testi yapılmıştır.

Tablo 101. Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Süresi Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Setop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =18,02	-2,18**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =20,21	1,51*	2,27**
	2 yıl			$\overline{X}$ =18,70	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =17,94
Pbtop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =1694,10	-69,86**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =1763,96	55,22*	75,02**
	2 yıl			$\overline{X}$ =1708,73	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =1688,94
Mttop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =16,74	-2,73**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =19,47	1,62*	2,53*
	2 yıl			$\overline{X}$ =17,85	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =16,94
Suitop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =16,71	-2,50**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =19,21	1,62*	2,53**
	2 yıl			$\overline{X}$ =18,03	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =16,16
Şhtop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =11,88	-2,88**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =14,77		3,04**
	2 yıl			$\overline{X}$ =13,21	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =13,50
Sbtop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =59,54	-2,15*		
	1 yıl		$\overline{X}$ =61,69		
	2 yıl			$\overline{X}$ =61,24	

	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =61,38
Adtop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =62,55	-4,12*		
	1 yıl		$\overline{X}$ =66,68		
	2 yıl			$\overline{X}$ =64,29	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =64,44
Kstop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =10,98			
	1 yıl		$\overline{X}$ =11,47	1,23*	
	2 yıl			$\overline{X}$ =10,24	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =10,11
Cttop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =7,80	-0,93*		
	1 yıl		$\overline{X}$ =8,73		2,01*
	2 yıl			$\overline{X}$ =7,95	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =6,72
Cistop		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =8,68	-1,15*		
	1 yıl		$\overline{X}$ =9,84		2,17**
	2 yıl			$\overline{X}$ =9,14	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =7,66
Temel Bat.P.Ö.		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =61,11	-5,84*		
	1 yıl		$\overline{X}$ =66,95		8,56*
	2 yıl			$\overline{X}$ =62,62	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =58,38
Temel Bat.E.B.İ.Ö.		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =33,45	-5,23**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =38,69	2,80*	5,58**
	2 yıl			$\overline{X}$ =35,88	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =33,11

Temel Bat.A.B.İ.Ö.		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =18,78	-3,38**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =20,21	2,01*	
	2 yıl			$\overline{X}$ =18,19	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =16,83
Temel Bat.		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =211,11	-15,23**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =226,35		19,13**
	2 yıl			$\overline{X}$ =215,32	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =207,22
Standart Bat. P.Ö.		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =1755,21	-75,70**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =1830,92	59,55*	83,58**
	2 yıl			$\overline{X}$ =1771,36	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =1747,33
Standart Bat. E.B.İ.Ö.		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =45,34	-8,12**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =53,46	4,36*	6,85*
	2 yıl			$\overline{X}$ =49,09	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =46,61
Standart Bat. A.B.İ.Ö.		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =27,47	-2,58*		
	1 yıl		$\overline{X}$ =30,05	2,71*	5,55**
	2 yıl			$\overline{X}$ =27,34	
	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =24,50
Standart Bat.		**Hiç gitmemiş**	**1 yıl**	**2 yıl**	**3 yıl ve üstü**
	Hiç gitmemiş	$\overline{X}$ =1988,34	-93,27**		
	1 yıl		$\overline{X}$ =2081,61	70,89*	99,83**
	2 yıl			$\overline{X}$ =2010,72	

	3 yıl ve üstü				$\overline{X}$ =1981,77

* p<.05
** p<.01

Tablo 101'de Okul Öncesi Eğitimden yararlanma süresi değişkenine göre yapılan CAS alt testleri, Temel ve Standart bataryadaki ölçeklerin LSD testi sonuçları verilmektedir.

LSD testi sonuçlarına göre, Sayıları Eşleştirme (Setop) alt testindeki Okul Öncesi Eğitimden yararlanma süresi değişkenine göre bir yıl süre ile okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar ile hiç gitmeyen ve iki veya daha çok yıl giden çocuklar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<,01). Bu farka göre, okul öncesi eğitim kurumuna bir yıl devam eden çocukların puanları okul öncesi eğitim kurumuna hiç gitmeyen ya da daha fazla giden çocukların puanlarından daha yüksektir. Başka bir ifadeyle, okul öncesi kuruma bir yıl devam eden çocukların Sayıları Eşleştirme (Setop), Planlanmış Bağlantılar (Pbtop) Matris (Mttop), Sözel-Uzamsal İlişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop), Sayı Bulma (Sbtop), Algısal Dikkat (Adtop), Kelime Serileri (Kstop), Cümle Tekrarı (Cttop), Cümleye İlişkin Sorular (Cistop) alt testleri ve Temel Batarya Planlama Ölçeği, Temel Batarya Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya, Standart Batarya Planlama Ölçeği, Standart Batarya Eşzamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya toplam testleri puanları, hiç gitmeyen ve iki veya daha fazla yıl giden çocuklardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 102. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ortalama	SS
Setop	tek çocuk	65	18,8769	3,57294
	1 kardeş	116	19,0000	4,18486
	2 ve çok kardeş	56	19,1786	3,80003
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	tek çocuk	65	42,8308	11,59818
	1 kardeş	116	44,6552	13,17316
	2 ve çok kardeş	56	45,9286	14,12265
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	tek çocuk	65	1730,7385	90,78551
	1 kardeş	116	1724,3707	154,37265

	2 ve çok kardeş	56	1712,9464	140,12896
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mttop	tek çocuk	65	17,4769	5,00346
	1 kardeş	116	18,4310	4,99430
	2 ve çok kardeş	56	17,9643	5,21872
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suiktop	tek çocuk	65	17,6769	4,29792
	1 kardeş	116	18,5086	4,37879
	2 ve çok kardeş	56	17,0714	4,31006
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Şhktop	tek çocuk	65	13,3846	3,90389
	1 kardeş	116	13,5776	5,12479
	2 ve çok kardeş	56	13,1429	4,77276
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	tek çocuk	65	38,0615	3,85631
	1 kardeş	116	37,9224	3,68346
	2 ve çok kardeş	56	38,7679	2,49356
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	tek çocuk	65	60,5231	8,46705
	1 kardeş	116	61,1293	11,11484
	2 ve çok kardeş	56	60,9464	12,80542
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	tek çocuk	65	62,6000	12,44839
	1 kardeş	116	65,6293	13,64489
	2 ve çok kardeş	56	65,1250	14,23448
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	tek çocuk	65	10,7385	3,10884
	1 kardeş	116	10,9741	2,63244
	2 ve çok kardeş	56	10,9821	3,49280
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	tek çocuk	65	8,0000	2,41091
	1 kardeş	116	8,2931	2,52644
	2 ve çok kardeş	56	7,8393	2,90940
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	tek çocuk	65	8,8923	2,66999
	1 kardeş	116	9,4655	2,77702
	2 ve çok kardeş	56	8,8214	3,55276
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	tek çocuk	65	61,7077	13,68019
	1 kardeş	116	63,6552	16,13913
	2 ve çok kardeş	56	65,1071	16,52401
	Toplam	237	63,4641	15,58260
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	tek çocuk	65	35,1538	8,49307
	1 kardeş	116	36,9397	8,59756
	2 ve çok kardeş	56	35,0357	8,79042
	Toplam	237	36,0000	8,62790

Temel Bat. D.Ö.	tek çocuk	65	98,5846	10,21318
	1 kardeş	116	99,0517	13,32004
	2 ve çok kardeş	56	99,7143	13,98924
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	tek çocuk	65	18,7385	5,09987
	1 kardeş	116	19,2672	4,63514
	2 ve çok kardeş	56	18,8214	5,77174
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	tek çocuk	65	214,1846	28,30354
	1 kardeş	116	218,9138	36,13539
	2 ve çok kardeş	56	218,6786	36,43929
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	tek çocuk	65	1792,4462	100,87524
	1 kardeş	116	1788,0259	164,51026
	2 ve çok kardeş	56	1778,0536	151,49370
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	tek çocuk	65	48,5385	11,96881
	1 kardeş	116	50,5172	12,93360
	2 ve çok kardeş	56	48,1786	12,82201
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	tek çocuk	65	161,1846	19,23042
	1 kardeş	116	164,6810	24,69487
	2 ve çok kardeş	56	164,8393	25,57895
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	tek çocuk	65	27,6308	7,00573
	1 kardeş	116	28,7328	6,71968
	2 ve çok kardeş	56	27,6429	8,72078
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	tek çocuk	65	2029,8000	123,91734
	1 kardeş	116	2031,9569	193,89829
	2 ve çok kardeş	56	2018,7143	185,04778
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 102'de Kardeş Sayısı değişkenine göre CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 103. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	2,753	2	1,377	,089	p>,05
	Grup içi	3625,230	234	15,492		
	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	297,725	2	148,863	,881	p>,05

	Grup içi	39535,060	234	168,953		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	9729,192	2	4864,596	,262	p>,05
	Grup içi	4348030,453	234	18581,327		
	Toplam	4357759,646	236			
Mttop	Gruplar arası	38,581	2	19,290	,756	p>,05
	Grup içi	5968,592	234	25,507		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	84,252	2	42,126	2,236	p>,05
	Grup içi	4408,921	234	18,842		
	Toplam	4493,173	236			
Şhtop	Gruplar arası	7,262	2	3,631	,162	p>,05
	Grup içi	5248,543	234	22,430		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	27,869	2	13,935	1,142	p>,05
	Grup içi	2854,038	234	12,197		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	15,362	2	7,681	,065	p>,05
	Grup içi	27814,115	234	118,864		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	396,843	2	198,422	1,093	p>,05
	Grup içi	42472,785	234	181,508		
	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	2,681	2	1,340	,150	p>,05
	Grup içi	2086,458	234	8,916		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	8,775	2	4,387	,653	p>,05
	Grup içi	1571,588	234	6,716		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	21,901	2	10,951	1,258	p>,05
	Grup içi	2037,323	234	8,707		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	355,935	2	177,967	,731	p>,05
	Grup içi	56949,010	234	243,372		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	201,032	2	100,516	1,354	p>,05
	Grup içi	17366,968	234	74,218		
	Toplam	17568,000	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	38,574	2	19,287	,119	p>,05
	Grup içi	37842,903	234	161,722		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	14,449	2	7,224	,283	p>,05
	Grup içi	5967,484	234	25,502		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	1023,226	2	511,613	,436	p>,05
	Grup içi	274463,137	234	1172,919		

	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	6528,869	2	3264,434	,152	p>,05
	Grup içi	5025837,823	234	21477,939		
	Toplam	5032366,692	236			
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	276,472	2	138,236	,864	p>,05
	Grup içi	37447,334	234	160,031		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	594,755	2	297,377	,536	p>,05
	Grup içi	129784,536	234	554,635		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	71,196	2	35,598	,666	p>,05
	Grup içi	12516,711	234	53,490		
	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	6842,155	2	3421,077	,111	p>,05
	Grup içi	7189702,613	234	30725,225		
	Toplam	7196544,768	236			

Tablo 103'te Kardeş Sayısı değişkeni ile tek çocuk olanlar, bir kardeşi olan çocuklar ve iki veya daha fazla kardeşi olan çocuklardan oluşan gruplar karşılaştırılmıştır. Bu sonuçlara göre, kardeş sayısı değişkenine göre tüm alt testler ve toplam test puanlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 104. Evdeki Kişi Sayısı (Aile Yapısı) Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Aile yapısı	N	Ortalama	SS
Setop	çekirdek aile	212	18,9670	3,84952
	kalabalık aile	25	19,3600	4,55412
Pktop	çekirdek aile	212	44,6226	13,21923
	kalabalık aile	25	43,0400	11,00182
Pbtop	çekirdek aile	212	1722,6887	139,75638
	kalabalık aile	25	1729,6000	99,05217
Mttop	çekirdek aile	212	17,9670	5,12533
	kalabalık aile	25	18,8400	4,31741
Suitop	çekirdek aile	212	17,9009	4,36646
	kalabalık aile	25	18,2800	4,41135
Şhtop	çekirdek aile	212	13,4151	4,77030
	kalabalık aile	25	13,4800	4,35048
İdtop	çekirdek aile	212	38,1321	3,49156
	kalabalık aile	25	38,4000	3,58236
Sbtop	çekirdek aile	212	60,8491	10,80749
	kalabalık aile	25	61,5200	11,50043
Adtop	çekirdek aile	212	64,4953	13,73704

	kalabalık aile	25	66,2400	11,15153
Kstop	çekirdek aile	212	10,9198	2,90419
	kalabalık aile	25	10,8400	3,59026
Cttop	çekirdek aile	212	8,1604	2,62014
	kalabalık aile	25	7,6400	2,28910
Cistop	çekirdek aile	212	9,1840	3,02895
	kalabalık aile	25	8,9200	2,25315
Temel Bat. P.Ö.	çekirdek aile	212	63,5896	15,77798
	kalabalık aile	25	62,4000	14,06236
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	çekirdek aile	212	35,8679	8,73200
	kalabalık aile	25	37,1200	7,75844
Temel Bat. D.Ö.	çekirdek aile	212	98,9811	12,60593
	kalabalık aile	25	99,9200	13,43478
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	çekirdek aile	212	19,0802	5,02771
	kalabalık aile	25	18,4800	5,16495
Temel Bat.	çekirdek aile	212	217,5189	34,49878
	kalabalık aile	25	217,9200	31,85765
Standart Bat. P.Ö.	çekirdek aile	212	1786,2783	149,84087
	kalabalık aile	25	1792,0000	110,71773
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	çekirdek aile	212	49,2830	12,80422
	kalabalık aile	25	50,6000	11,35048
Standart Bat. D.Ö.	çekirdek aile	212	163,4764	23,79005
	kalabalık aile	25	166,1600	21,21257
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	çekirdek aile	212	28,2642	7,38938
	kalabalık aile	25	27,4000	6,61438
Standart Bat.	çekirdek aile	212	2027,3019	178,85898
	kalabalık aile	25	2036,1600	136,13525

Tablo 104'te Evdeki Kişi Sayısı (Aile Yapısı) değişkenine göre CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 105. Evdeki Kişi Sayısı (Aile Yapısı) Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

	t	Sd	p	SH
Setop	-,473	235	p>,05	,83048
Pktop	,575	235	p>,05	2,75117
Pbtop	-,240	235	p>,05	28,79259
Mttop	-,818	235	p>,05	1,06763
Suitop	-,410	235	p>,05	,92432

Şhtop	-,065	235	p>,05	1,00004
İdtop	-,362	235	p>,05	,74032
Sbtop	-,292	235	p>,05	2,30079
Adtop	-,611	235	p>,05	2,85386
Kstop	,127	235	p>,05	,63048
Cttop	,951	235	p>,05	,54733
Cistop	,422	235	p>,05	,62573
Temel Bat. P.Ö.	,360	235	p>,05	3,30125
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	-,685	235	p>,05	1,82654
Temel Bat. D.Ö.	-,350	235	p>,05	2,68412
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	,563	235	p>,05	1,06618
Temel Bat.	-,055	235	p>,05	7,24018
Standart Bat. P.Ö.	-,185	235	p>,05	30,94260
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	-,492	235	p>,05	2,67785
Standart Bat. D.Ö.	-,539	235	p>,05	4,97781
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	,559	235	p>,05	1,54665
Standart Bat.	-,239	235	p>,05	37,00082

Tablo 105'te aile yapısı değişkenine göre CAS alt testlerinde ve bataryalarındaki puan ortalamaları arasındaki farklılığı belirlemek üzere yapılan ilişkisiz grup "t" testi sonuçları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre, aile yapısı değişkenine bağlı olarak çekirdek aile yapısındaki grup ile kalabalık aile yapısına sahip grup arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 106. Anne Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Anne yaşı	**N**	**Aritmetik Ortalama**	**SS**
Setop	20-30	24	19,0000	3,41353
	31-40	173	19,0809	3,76865
	41 ve üstü	40	18,7000	4,83682
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	20-30	24	43,5000	10,68115
	31-40	173	44,2543	13,15489
	41 ve üstü	40	45,9000	13,71094
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	20-30	24	1754,9167	61,26416

	31-40	173	1720,6243	134,95767
	41 ve üstü	40	1716,6000	168,83292
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mttop	20-30	24	17,7917	3,68285
	31-40	173	18,1445	5,19021
	41 ve üstü	40	17,8500	5,20626
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suitop	20-30	24	17,0833	3,50052
	31-40	173	18,0058	4,41258
	41 ve üstü	40	18,1750	4,64586
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Şhtop	20-30	24	13,5417	4,51066
	31-40	173	13,5665	4,69319
	41 ve üstü	40	12,7250	5,00250
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	20-30	24	39,0833	1,01795
	31-40	173	38,1214	3,43583
	41 ve üstü	40	37,7750	4,53187
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	20-30	24	63,1250	7,81477
	31-40	173	60,5260	10,71381
	41 ve üstü	40	61,3000	12,94208
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	20-30	24	64,3750	10,31593
	31-40	173	64,7514	13,95389
	41 ve üstü	40	64,5500	13,32811
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	20-30	24	12,0417	3,67695
	31-40	173	10,8035	2,64280
	41 ve üstü	40	10,7000	3,72930
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	20-30	24	8,7917	2,96324
	31-40	173	8,0116	2,56540
	41 ve üstü	40	8,1000	2,44740
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	20-30	24	9,6667	3,48496
	31-40	173	9,0867	2,86082
	41 ve üstü	40	9,1500	3,05966
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	20-30	24	62,5000	12,62158
	31-40	173	63,3353	15,65406
	41 ve üstü	40	64,6000	17,10870
	Toplam	237	63,4641	15,58260
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	20-30	24	34,8750	6,56945
	31-40	173	36,1503	8,77102
	41 ve üstü	40	36,0250	9,21116

	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D.Ö.	20-30	24	102,2083	8,18259
	31-40	173	98,6474	12,19595
	41 ve üstü	40	99,0750	16,40104
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	20-30	24	20,8333	6,20425
	31-40	173	18,8150	4,66436
	41 ve üstü	40	18,8000	5,69840
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	20-30	24	220,4167	26,03996
	31-40	173	216,9480	33,84734
	41 ve üstü	40	218,5000	40,04613
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	20-30	24	1817,4167	70,63434
	31-40	173	1783,9595	144,69685
	41 ve üstü	40	1781,2000	181,96044
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	20-30	24	48,4167	10,41285
	31-40	173	49,7168	12,73640
	41 ve üstü	40	48,7500	13,65462
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	20-30	24	166,5833	15,51133
	31-40	173	163,3988	23,67703
	41 ve üstü	40	163,6250	26,89361
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	20-30	24	30,5000	9,21719
	31-40	173	27,9017	6,74939
	41 ve üstü	40	27,9500	8,24916
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	20-30	24	2062,9167	92,28072
	31-40	173	2024,9769	172,67118
	41 ve üstü	40	2021,5250	217,20485
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 106'da Anne Yaşı değişkenine göre CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 107. Anne Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	4,716	2	2,358	,152	p>,05
	Grup içi	3623,267	234	15,484		
	Toplam	3627,983	236			

Pktop	Gruplar arası	112,376	2	56,188	,331	p>,05
	Grup içi	39720,409	234	169,745		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	27021,634	2	13510,817	,730	p>,05
	Grup içi	4330738,011	234	18507,427		
	Toplam	4357759,646	236			
Mttop	Gruplar arası	4,727	2	2,364	,092	p>,05
	Grup içi	6002,446	234	25,651		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	20,570	2	10,285	,538	p>,05
	Grup içi	4472,603	234	19,114		
	Toplam	4493,173	236			
Şhtop	Gruplar arası	23,387	2	11,694	,523	p>,05
	Grup içi	5232,419	234	22,361		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	26,648	2	13,324	1,092	p>,05
	Grup içi	2855,259	234	12,202		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	149,319	2	74,659	,631	p>,05
	Grup içi	27680,158	234	118,291		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	3,792	2	1,896	,010	p>,05
	Grup içi	42865,837	234	183,187		
	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	34,463	2	17,231	1,962	p>,05
	Grup içi	2054,676	234	8,781		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	12,828	2	6,414	,957	p>,05
	Grup içi	1567,535	234	6,699		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	7,091	2	3,545	,404	p>,05
	Grup içi	2052,133	234	8,770		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	76,790	2	38,395	,157	p>,05
	Grup içi	57228,155	234	244,565		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	34,308	2	17,154	,229	p>,05
	Grup içi	17533,692	234	74,930		
	Toplam	17568,000	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	267,252	2	133,626	,831	p>,05
	Grup içi	37614,225	234	160,745		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	88,118	2	44,059	1,749	p>,05
	Grup içi	5893,814	234	25,187		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	295,998	2	147,999	,126	p>,05

	Grup içi	275190,365	234	1176,027		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	25145,742	2	12572,871	,588	p>,05
	Grup içi	5007220,950	234	21398,380		
	Toplam	5032366,692	236			
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	57,351	2	28,676	,178	p>,05
	Grup içi	37666,455	234	160,968		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	214,603	2	107,302	,193	p>,05
	Grup içi	130164,688	234	556,259		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	144,678	2	72,339	1,360	p>,05
	Grup içi	12443,229	234	53,176		
	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	32505,052	2	16252,526	,531	p>,05
	Grup içi	7164039,716	234	30615,554		
	Toplam	7196544,768	236			

Tablo 107'de Anne Yaşı değişkeni; 20-30 yaşları arasında olanlar, 31-40 yaşları arasında olanlar ve 41 ve üstü yaşlarda olan anneler şeklinde gruplanmıştır. CAS testi tüm alt test ve toplam puanlarında anne yaşı değişkenine göre anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo 108. Annenin Doğum Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Anne doğum yaşı	N	Aritmetik Ortalama	SS
Setop	20 yas ve öncesi	11	17,6364	2,97566
	21-30 yas	188	19,0266	3,93725
	31 yas ve üstü	38	19,3158	4,08097
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	20 yas ve öncesi	11	41,8182	11,00744
	21-30 yas	188	44,0904	13,06943
	31 yas ve üstü	38	47,0263	13,07667
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	20 yas ve öncesi	11	1738,1818	49,11582
	21-30 yas	188	1720,8298	134,88927
	31 yas ve üstü	38	1731,9474	158,09063
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mttop	20 yas ve öncesi	11	15,4545	2,73363
	21-30 yas	188	18,1755	5,13101
	31 yas ve üstü	38	18,2368	5,01584
	Toplam	237	18,0591	5,04521

Suitop	20 yas ve öncesi	11	15,2727	3,03615
	21-30 yas	188	17,9574	4,40324
	31 yas ve üstü	38	18,6316	4,28335
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Şhtop	20 yas ve öncesi	11	11,0909	3,36019
	21-30 yas	188	13,6277	4,73464
	31 yas ve üstü	38	13,0789	4,87343
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	20 yas ve öncesi	11	38,9091	1,22103
	21-30 yas	188	38,0798	3,54633
	31 yas ve üstü	38	38,3421	3,70008
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	20 yas ve öncesi	11	59,6364	8,93614
	21-30 yas	188	60,6649	10,73748
	31 yas ve üstü	38	62,5526	12,01283
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	20 yas ve öncesi	11	62,8182	10,26468
	21-30 yas	188	64,6330	13,77428
	31 yas ve üstü	38	65,4474	13,02326
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	20 yas ve öncesi	11	10,6364	2,57964
	21-30 yas	188	10,9096	2,89335
	31 yas ve üstü	38	11,0000	3,51060
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	20 yas ve öncesi	11	7,9091	2,21154
	21-30 yas	188	8,0745	2,66985
	31 yas ve üstü	38	8,3158	2,30282
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	20 yas ve öncesi	11	8,5455	3,11010
	21-30 yas	188	9,1277	2,98923
	31 yas ve üstü	38	9,4737	2,76793
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	20 yas ve öncesi	11	59,4545	13,17849
	21-30 yas	188	63,1170	15,68906
	31 yas ve üstü	38	66,3421	15,61752
	Toplam	237	63,4641	15,58260
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	20 yas ve öncesi	11	30,7273	5,17863
	21-30 yas	188	36,1330	8,72199
	31 yas ve üstü	38	36,8684	8,59972
	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D.Ö.	20 yas ve öncesi	11	98,5455	9,55368
	21-30 yas	188	98,7447	12,43287
	31 yas ve üstü	38	100,8947	14,62465
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	20 yas ve öncesi	11	18,5455	4,52468
	21-30 yas	188	18,9840	5,03408

	31 yas ve üstü	38	19,3158	5,28182
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	20 yas ve öncesi	11	207,2727	22,37897
	21-30 yas	188	216,9787	34,61738
	31 yas ve üstü	38	223,4211	34,42629
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	20 yas ve öncesi	11	1797,6364	60,17686
	21-30 yas	188	1783,9468	144,94442
	31 yas ve üstü	38	1798,2895	169,23164
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	20 yas ve öncesi	11	41,8182	7,54743
	21-30 yas	188	49,7606	12,74057
	31 yas ve üstü	38	49,9474	12,87350
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	20 yas ve öncesi	11	161,3636	17,00748
	21-30 yas	188	163,3777	23,64490
	31 yas ve üstü	38	166,3421	24,71161
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	20 yas ve öncesi	11	27,0909	7,24506
	21-30 yas	188	28,1117	7,28879
	31 yas ve üstü	38	28,7895	7,53427
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	20 yas ve öncesi	11	2027,9091	76,87061
	21-30 yas	188	2025,1968	173,96111
	31 yas ve üstü	38	2043,3684	199,18298
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 108'de Annenin Doğum Yaşı değişkenine göre CAS Alt testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 109. Annenin Doğum Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	24,360	2	12,180	,791	p>,05
	Grup içi	3603,623	234	15,400		
	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	352,712	2	176,356	1,045	p>,05
	Grup içi	39480,073	234	168,718		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	6421,561	2	3210,781	,173	p>,05
	Grup içi	4351338,084	234	18595,462		
	Toplam	4357759,646	236			

Mttop	Gruplar arası	78,370	2	39,185	1,547	p>,05
	Grup içi	5928,803	234	25,337		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	96,489	2	48,245	2,568	p>,05
	Grup içi	4396,683	234	18,789		
	Toplam	4493,173	236			
Şhtop	Gruplar arası	72,197	2	36,099	1,630	p>,05
	Grup içi	5183,608	234	22,152		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	8,642	2	4,321	,352	p>,05
	Grup içi	2873,265	234	12,279		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	131,648	2	65,824	,556	p>,05
	Grup içi	27697,828	234	118,367		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	60,922	2	30,461	,167	p>,05
	Grup içi	42808,707	234	182,943		
	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	1,131	2	,566	,063	p>,05
	Grup içi	2088,008	234	8,923		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	2,286	2	1,143	,169	p>,05
	Grup içi	1578,077	234	6,744		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	8,087	2	4,043	,461	p>,05
	Grup içi	2051,137	234	8,766		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	514,240	2	257,120	1,059	p>,05
	Grup içi	56790,705	234	242,695		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	337,801	2	168,900	2,294	p>,05
	Grup içi	17230,199	234	73,633		
	Toplam	17568,000	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	149,426	2	74,713	,463	p>,05
	Grup içi	37732,051	234	161,248		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	6,043	2	3,021	,118	p>,05
	Grup içi	5975,890	234	25,538		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	2533,003	2	1266,501	1,086	p>,05
	Grup içi	272953,360	234	1166,467		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	7836,863	2	3918,431	,182	p>,05
	Grup içi	5024529,829	234	21472,350		
	Toplam	5032366,692	236			
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	668,046	2	334,023	2,109	p>,05

	Grup içi	37055,760	234	158,358		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	344,007	2	172,003	,310	p>,05
	Grup içi	130035,284	234	555,706		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	28,028	2	14,014	,261	p>,05
	Grup içi	12559,879	234	53,675		
	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	10439,299	2	5219,649	,170	p>,05
	Grup içi	7186105,469	234	30709,852		
	Toplam	7196544,768	236			

Tablo 109'da örneklem grubunu oluşturan çocukların annelerinin doğum sırasındaki yaşlarına ilişkin değişken; 20 yaş ve öncesinde anne olanlar, 21–30 yaşları arasında anne olanlar ve 31 ve üstü yaşlarda anne olanlar şeklinde gruplanmıştırlar.

Bu sonuçlara göre, CAS alt test ve bataryalarının puanlarında annenin çocuğun doğumu sırasındaki yaşı değişkenine bağlı olarak anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo 110. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Anne çalışma durumu	N	Ortalama	SS
Setop	çalışmıyor	139	19,2590	3,57394
	çalışıyor	98	18,6531	4,36032
Pktop	çalışmıyor	139	46,3309	13,53171
	çalışıyor	98	41,7959	11,74555
Pbtop	çalışmıyor	139	1727,2302	128,15889
	çalışıyor	98	1718,0102	146,65567
Mttop	çalışmıyor	139	18,1439	4,95423
	çalışıyor	98	17,9388	5,19480
Suitop	çalışmıyor	139	17,6835	4,17556
	çalışıyor	98	18,3061	4,61376
Şhtop	çalışmıyor	139	13,2662	4,72823
	çalışıyor	98	13,6429	4,72163
İdtop	çalışmıyor	139	38,5036	2,74621
	çalışıyor	98	37,6735	4,30960
Sbtop	çalışmıyor	139	60,7554	11,61823
	çalışıyor	98	61,1531	9,73500
Adtop	çalışmıyor	139	64,8849	13,93207
	çalışıyor	98	64,3878	12,87100

Kstop	çalışmıyor	139	10,9424	2,71274
	çalışıyor	98	10,8673	3,32636
Cttop	çalışmıyor	139	7,7482	2,35321
	çalışıyor	98	8,6122	2,82344
Cistop	çalışmıyor	139	8,9353	2,77726
	çalışıyor	98	9,4694	3,17595
Temel Bat. P.Ö.	çalışmıyor	139	65,5899	15,96092
	çalışıyor	98	60,4490	14,58365
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	çalışmıyor	139	35,8273	8,30133
	çalışıyor	98	36,2449	9,10881
Temel Bat. D.Ö.	çalışmıyor	139	99,2590	13,00242
	çalışıyor	98	98,8265	12,24326
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	çalışmıyor	139	18,6906	4,51864
	çalışıyor	98	19,4796	5,67910
Temel Bat.	çalışmıyor	139	219,3669	34,13510
	çalışıyor	98	215,0000	34,22063
Standart Bat. P.Ö.	çalışmıyor	139	1792,8201	139,26615
	çalışıyor	98	1778,4592	155,45060
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	çalışmıyor	139	49,0935	12,29522
	çalışıyor	98	49,8878	13,17048
Standart Bat. D.Ö.	çalışmıyor	139	164,1439	24,36068
	çalışıyor	98	163,2143	22,34558
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	çalışmıyor	139	27,6259	6,47545
	çalışıyor	98	28,9490	8,31143
Standart Bat.	çalışmıyor	139	2033,6835	168,87655
	çalışıyor	98	2020,5102	183,06971

Tablo 110'da Annenin çalışma Durumu değişkenine göre CAS Alt testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 111. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

	t	Sd	p	SH
Setop	1,173	235	p>,05	,51676
Pktop	2,681	235	p<,01	1,69160
Pbtop	,514	235	p>,05	17,95179
Mttop	,308	235	p>,05	,66676
Suitop	-1,082	235	p>,05	,57533
Şhtop	-,604	235	p>,05	,62331

İdtop	1,810	235	p>,05	,45873
Sbtop	-,277	235	p>,05	1,43516
Adtop	,279	235	p>,05	1,78124
Kstop	,191	235	p>,05	,39325
Cttop	-2,561	235	p<,01	,33738
Cistop	-1,373	235	p>,05	,38890
Temel Bat. P.Ö.	2,530	235	p<,05	2,03227
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	-,366	235	p>,05	1,14014
Temel Bat. D.Ö.	,258	235	p>,05	1,67445
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	-1,189	235	p>,05	,66350
Temel Bat.	,969	235	p>,05	4,50717
Standart Bat. P.Ö.	,745	235	p>,05	19,27941
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	-,475	235	p>,05	1,67039
Standart Bat. D.Ö.	,299	235	p>,05	3,10629
Standart Bat.A.B.İ.Ö.	-1,376	235	p>,05	,96151
Standart Bat.	,571	235	p>,05	23,06644

Tablo 111 sonuçlarına göre; çalışan annelerin çocuklarının CAS alt testlerinden Cümle Tekrarı (Cttop) (p<,01) ve Temel Batarya Planlama Ölçeği (p<,05) puanları ile çalışmayan annelerin çocuklarının puanları arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır. Çalışan annelerin çocuklarının Cümle Tekrarı (Cttop) alt testi le Temel Batarya Planlama Ölçeğinden aldıkları puanların, çalışmayan annelerin çocuklarının söz konusu alt test ve ölçekten aldıkları puanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ayrıca çalışmayan annelerin çocuklarının, CAS alt testlerinden Planlanmış Kodlar (Pktop) puanları ile çalışan annelerin çocuklarının puanları arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır (p<,01). Buna göre, çalışmayan annelerin çocuklarının söz konusu alt testten aldıkları puanların çalışan annelerin çocuklarının aldıkları puanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 112. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Anne Eğitim	N	Aritmetik Ortalama	SS
Setop	okur yazar değil	15	18,7333	4,28397

	ilkokul	60	18,9667	2,95140
	ortaokul	27	19,0741	4,10371
	lise	79	19,5949	3,55369
	üniversite	56	18,2679	4,99997
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	okur yazar değil	15	42,6667	11,64760
	ilkokul	60	47,0167	13,68470
	ortaokul	27	43,7778	15,01111
	lise	79	45,2025	11,69416
	üniversite	56	41,4643	13,04533
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	okur yazar değil	15	1704,6667	180,17677
	ilkokul	60	1736,8833	91,26086
	ortaokul	27	1704,2963	189,43779
	lise	79	1730,2911	140,61004
	üniversite	56	1713,5357	128,02357
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mttop	okur yazar değil	15	17,1333	5,13902
	ilkokul	60	17,5333	4,65584
	ortaokul	27	18,0741	5,67671
	lise	79	19,0380	5,23167
	üniversite	56	17,4821	4,79011
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suitop	okur yazar değil	15	15,4000	4,43686
	ilkokul	60	17,9333	3,67708
	ortaokul	27	18,3704	4,89229
	lise	79	18,4304	4,39313
	üniversite	56	17,7321	4,61023
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Şhtop	okur yazar değil	15	13,5333	5,27618
	ilkokul	60	12,7667	4,45454
	ortaokul	27	12,2963	4,40118
	lise	79	14,1139	5,13906
	üniversite	56	13,6607	4,32866
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	okur yazar değil	15	37,4667	2,77403
	ilkokul	60	39,0667	1,02290
	ortaokul	27	37,7778	4,51777
	lise	79	37,9747	3,96450
	üniversite	56	37,8214	4,01410
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	okur yazar değil	15	61,0000	15,95529
	ilkokul	60	60,8000	10,82809
	ortaokul	27	58,6296	12,69812
	lise	79	61,9747	9,86833
	üniversite	56	60,6429	9,83949

	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	okur yazar değil	15	63,4000	14,33178
	ilkokul	60	64,7000	12,63208
	ortaokul	27	64,2963	14,69907
	lise	79	65,3291	13,89772
	üniversite	56	64,2679	13,36548
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	okur yazar değil	15	10,3333	2,16025
	ilkokul	60	11,0333	2,35038
	ortaokul	27	10,7037	2,78478
	lise	79	11,3544	3,62342
	üniversite	56	10,4107	2,81410
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	okur yazar değil	15	7,2667	2,71153
	ilkokul	60	8,0333	2,02499
	ortaokul	27	7,8519	2,74147
	lise	79	8,4177	2,74846
	üniversite	56	8,0893	2,79790
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	okur yazar değil	15	8,2667	3,19523
	ilkokul	60	9,2500	2,44689
	ortaokul	27	8,5926	2,79091
	lise	79	9,4937	3,24580
	üniversite	56	9,0893	3,04079
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	okur yazar değil	15	61,4000	14,87471
	ilkokul	60	65,9833	15,37607
	ortaokul	27	62,8519	18,21180
	lise	79	64,7975	13,79277
	üniversite	56	59,7321	16,74460
	Toplam	237	63,4641	15,58260
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	okur yazar değil	15	32,5333	8,97510
	ilkokul	60	35,4667	7,64790
	ortaokul	27	36,4444	9,02702
	lise	79	37,4684	9,01969
	üniversite	56	35,2143	8,65230
	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D.Ö.	okur yazar değil	15	98,4667	17,16253
	ilkokul	60	99,8667	10,72059
	ortaokul	27	96,4074	15,82904
	lise	79	99,9494	12,17595
	üniversite	56	98,4643	12,49140
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	okur yazar değil	15	17,6000	3,39748
	ilkokul	60	19,0667	4,01213
	ortaokul	27	18,5556	5,20601

	lise	79	19,7722	5,84182
	üniversite	56	18,5000	5,05964
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	okur yazar değil	15	210,0000	36,54938
	ilkokul	60	220,3833	29,55150
	ortaokul	27	214,2593	42,38795
	lise	79	221,9873	32,42091
	üniversite	56	211,9107	36,07884
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	okur yazar değil	15	1766,0667	191,61176
	ilkokul	60	1802,8667	102,69165
	ortaokul	27	1767,1481	203,44073
	lise	79	1795,0886	146,50118
	üniversite	56	1773,2679	141,28945
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	okur yazar değil	15	46,0667	13,74496
	ilkokul	60	48,2333	11,34567
	ortaokul	27	48,7407	12,65091
	lise	79	51,5823	13,59827
	üniversite	56	48,8750	12,24606
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	okur yazar değil	15	161,8667	28,98489
	ilkokul	60	164,5667	21,23027
	ortaokul	27	160,7037	27,92134
	lise	79	165,2785	23,14942
	üniversite	56	162,7321	23,10804
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	okur yazar değil	15	25,8667	5,93857
	ilkokul	60	28,3167	5,78863
	ortaokul	27	27,1481	7,36261
	lise	79	29,2658	8,24420
	üniversite	56	27,5893	7,60807
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	okur yazar değil	15	1999,8667	225,69413
	ilkokul	60	2043,9833	126,44453
	ortaokul	27	2003,7407	241,00584
	lise	79	2041,2152	172,37293
	üniversite	56	2012,4643	172,78320
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 112'de Annenin Eğitim Durumu değişkenine göre CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir. Örneklem grubunu oluşturan çocukların annelerinin eğitim düzeyleri ilkokul, ortaokul lise ve üniversite eğitim mezunları olarak gruplanmıştır.

Tablo 113. Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Anne Eğitim	KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	59,244	4	14,811	,963	p>,05
	Grup içi	3568,739	232	15,382		
	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	999,113	4	249,778	1,492	p>,05
	Grup içi	38833,671	232	167,387		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	35226,267	4	8806,567	,473	p>,05
	Grup içi	4322533,379	232	18631,609		
	Toplam	4357759,646	236			
Mttop	Gruplar arası	123,786	4	30,947	1,220	p>,05
	Grup içi	5883,387	232	25,359		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	123,194	4	30,799	1,635	p>,05
	Grup içi	4369,979	232	18,836		
	Toplam	4493,173	236			
Şhtop	Gruplar arası	101,181	4	25,295	1,138	p>,05
	Grup içi	5154,625	232	22,218		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	69,610	4	17,403	1,436	p>,05
	Grup içi	2812,297	232	12,122		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	234,774	4	58,693	,493	p>,05
	Grup içi	27594,703	232	118,943		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	71,374	4	17,843	,097	p>,05
	Grup içi	42798,255	232	184,475		
	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	36,613	4	9,153	1,035	p>,05
	Grup içi	2052,526	232	8,847		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	20,320	4	5,080	,755	p>,05
	Grup içi	1560,043	232	6,724		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	30,221	4	7,555	,864	p>,05
	Grup içi	2029,002	232	8,746		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	1375,213	4	343,803	1,426	p>,05
	Grup içi	55929,732	232	241,076		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	407,567	4	101,892	1,378	p>,05
	Grup içi	17160,433	232	73,967		
	Toplam	17568,000	236			

Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	316,566	4	79,141	,489	p>,05
	Grup içi	37564,911	232	161,918		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	96,034	4	24,008	,946	p>,05
	Grup içi	5885,899	232	25,370		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	4965,453	4	1241,363	1,065	p>,05
	Grup içi	270520,909	232	1166,038		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	48044,056	4	12011,014	,559	p>,05
	Grup içi	4984322,636	232	21484,149		
	Toplam	5032366,692	236			
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	651,614	4	162,903	1,019	p>,05
	Grup içi	37072,192	232	159,794		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	586,339	4	146,585	,262	p>,05
	Grup içi	129792,952	232	559,452		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	222,812	4	55,703	1,045	p>,05
	Grup içi	12365,095	232	53,298		
	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	70389,596	4	17597,399	,573	p>,05
	Grup içi	7126155,172	232	30716,186		
	Toplam	7196544,768	236			

Annenin Eğitim Durumu değişkenşne göre CAS toplam ve alt test puanları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 113'te yer almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, CAS toplam ve alt test puanlarının annenin eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 114. Babanın Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Baba Yaşı	**N**	**Aritmetik Ortalama**	**SS**
Setop	20-30	11	19,0909	2,30020
	31-40	133	18,8045	3,87584
	41 ve üstü	93	19,2903	4,14304
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	20-30	11	43,7273	10,96441
	31-40	133	43,4511	13,13765
	41 ve üstü	93	45,9785	12,97655

	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	20-30	11	1737,6364	55,89145
	31-40	133	1717,6391	140,93306
	41 ve üstü	93	1730,0000	135,69571
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mttop	20-30	11	16,8182	3,02715
	31-40	133	17,9098	5,47509
	41 ve üstü	93	18,4194	4,57622
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suitop	20-30	11	17,1818	1,72152
	31-40	133	17,9098	4,61135
	41 ve üstü	93	18,0753	4,23299
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Şhtop	20-30	11	14,0909	3,30014
	31-40	133	13,3158	4,68616
	41 ve üstü	93	13,4946	4,93573
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	20-30	11	38,6364	1,62928
	31-40	133	38,0301	3,46178
	41 ve üstü	93	38,2903	3,71127
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	20-30	11	58,8182	10,47681
	31-40	133	60,6316	11,09223
	41 ve üstü	93	61,5806	10,62741
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	20-30	11	60,5455	8,12851
	31-40	133	62,9398	14,51789
	41 ve üstü	93	67,6559	11,87479
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	20-30	11	10,1818	2,04050
	31-40	133	10,9023	2,99966
	41 ve üstü	93	11,0108	3,04493
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	20-30	11	8,0909	1,81409
	31-40	133	7,9248	2,73203
	41 ve üstü	93	8,3656	2,44854
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	20-30	11	8,5455	2,54416
	31-40	133	9,0301	2,84429
	41 ve üstü	93	9,4086	3,15276
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	20-30	11	62,8182	11,94000
	31-40	133	62,2556	15,74304
	41 ve üstü	93	65,2688	15,69488
	Toplam	237	63,4641	15,58260
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	20-30	11	34,0000	4,47214

	31-40	133	35,8195	9,36534
	41 ve üstü	93	36,4946	7,88452
	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D.Ö.	20-30	11	97,4545	10,59588
	31-40	133	98,6617	12,80382
	41 ve üstü	93	99,8710	12,77244
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	20-30	11	18,2727	3,43776
	31-40	133	18,8271	5,18814
	41 ve üstü	93	19,3763	4,98675
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	20-30	11	212,5455	22,21875
	31-40	133	215,5639	35,16312
	41 ve üstü	93	221,0108	33,85150
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	20-30	11	1800,4545	60,66855
	31-40	133	1779,8947	150,42688
	41 ve üstü	93	1795,2688	147,20476
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	20-30	11	48,0909	7,11975
	31-40	133	49,1353	13,44731
	41 ve üstü	93	49,9892	12,01765
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	20-30	11	158,0000	14,85261
	31-40	133	161,6015	24,84953
	41 ve üstü	93	167,5269	21,95826
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	20-30	11	26,8182	5,86205
	31-40	133	27,8571	7,20179
	41 ve üstü	93	28,7849	7,61128
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	20-30	11	2033,3636	73,39383
	31-40	133	2018,4887	179,51435
	41 ve üstü	93	2041,5699	176,29844
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 114'te Babanın Yaşı değişkenine göre CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir. Babanın yaşı değişkeni 20-30 yaşları arasında olan babalar, 31-40 yaşları arasında olan babalar ve 41 ve üstü yaşlarda olan babalar şeklinde gruplandırılmıştır.

Tablo 115. Babanın Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	12,995	2	6,498	,421	p>,05
	Grup içi	3614,988	234	15,449		
	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	355,714	2	177,857	1,054	p>,05
	Grup içi	39477,071	234	168,705		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	10694,423	2	5347,212	,288	p>,05
	Grup içi	4347065,222	234	18577,202		
	Toplam	4357759,646	236			
Mttop	Gruplar arası	31,974	2	15,987	,626	p>,05
	Grup içi	5975,199	234	25,535		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	8,146	2	4,073	,213	p>,05
	Grup içi	4485,027	234	19,167		
	Toplam	4493,173	236			
Şhtop	Gruplar arası	6,913	2	3,456	,154	p>,05
	Grup içi	5248,893	234	22,431		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	6,321	2	3,160	,257	p>,05
	Grup içi	2875,586	234	12,289		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	100,248	2	50,124	,423	p>,05
	Grup içi	27729,229	234	118,501		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	1414,393	2	707,197	3,992	p<,01
	Grup içi	41455,235	234	177,159		
	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	6,784	2	3,392	,381	p>,05
	Grup içi	2082,355	234	8,899		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	10,636	2	5,318	,793	p>,05
	Grup içi	1569,727	234	6,708		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	12,144	2	6,072	,694	p>,05
	Grup içi	2047,080	234	8,748		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	501,721	2	250,860	1,033	p>,05
	Grup içi	56803,224	234	242,749		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	71,084	2	35,542	,475	p>,05
	Grup içi	17496,916	234	74,773		
	Toplam	17568,000	236			

Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	110,523	2	55,262	,342	p>,05
	Grup içi	37770,953	234	161,414		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	22,900	2	11,450	,450	p>,05
	Grup içi	5959,032	234	25,466		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	1913,940	2	956,970	,819	p>,05
	Grup içi	273572,423	234	1169,113		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	15061,159	2	7530,579	,351	p>,05
	Grup içi	5017305,533	234	21441,477		
	Toplam	5032366,692	236			
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	60,344	2	30,172	,187	p>,05
	Grup içi	37663,462	234	160,955		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	2304,229	2	1152,114	2,105	p>,05
	Grup içi	128075,062	234	547,329		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	68,286	2	34,143	,638	p>,05
	Grup içi	12519,621	234	53,503		
	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	29460,194	2	14730,097	,481	p>,05
	Grup içi	7167084,574	234	30628,567		
	Toplam	7196544,768	236			

Tablo 115 ve 116'da baba yaşı değişkeni 20-30 yaşları arasında olanlar, 31-40 yaşları arasında olanlar ve 41 ve üstü yaşlarda olan babalar şeklinde gruplanmıştır. Bu dört yaş grubu ANOVA tekniği ile karşılaştırıldığında sadece Algısal Dikkat (Adtop) alt testinde 41 ve üstü yaşlarda olan babaların çocuklarının puanları ile diğer yaş gruplarına ait babaların çocuklarının puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur (p<,01). Bu fark ayrıca LSD sonucuna göre Tablo 116'da ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 116. Babanın Yaşı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Adtop		**20-30 yaş**	**31-40 yaş**	**41 yaş ve üstü**
	20-30 yaş	$\overline{X}$ =60,54		
	31-40 yaş		$\overline{X}$ =62,93	-4,71**
	41 yaş ve üstü			$\overline{X}$ =67,65

** p<.01

Tablo 116'ya göre, 41 ve üstü yaşlarda olan babaların çocukları, Bilişsel Değerlendirme Sistemi Dikkat Ölçeğinde yer alan Algısal Dikkat (Adtop) alt testinde, 20-30 yaşları arasında olan babaların çocukların puanlarının ile 31-40 yaşları arasında olan babaların çocuklarından daha yüksek olduğu görülmektedir (p<,01).

Tablo 117. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Aritmetik Ortalama	SS
Setop	İlkokul	59	18,6949	3,50494
	Ortaokul	24	19,0417	3,18255
	Lise	81	19,5062	3,62672
	Üniversite	73	18,6986	4,71017
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	İlkokul	59	43,4915	14,23373
	Ortaokul	24	43,4583	13,64449
	Lise	81	46,4815	11,63949
	Üniversite	73	43,3151	13,15282
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	İlkokul	59	1719,3051	109,85888
	Ortaokul	24	1741,4167	100,46021
	Lise	81	1729,0864	136,94389
	Üniversite	73	1714,5342	162,79717
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mttop	İlkokul	59	16,5254	4,81863
	Ortaokul	24	18,4167	5,09831
	Lise	81	18,8889	4,83218
	Üniversite	73	18,2603	5,26262
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suitop	İlkokul	59	17,2373	4,16197
	Ortaokul	24	18,2917	4,34870
	Lise	81	18,1358	4,18256
	Üniversite	73	18,1781	4,73563
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Şhtop	İlkokul	59	12,2712	3,97766
	Ortaokul	24	13,5417	5,21686
	Lise	81	13,5185	5,23238
	Üniversite	73	14,2055	4,40631
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	İlkokul	59	38,8305	1,37906
	Ortaokul	24	37,4583	5,67205
	Lise	81	38,1975	3,41841

	Üniversite	73	37,8082	3,81757
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	İlkokul	59	58,8983	12,56253
	Ortaokul	24	63,5000	8,69783
	Lise	81	60,8148	10,99672
	Üniversite	73	61,8219	9,71874
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	İlkokul	59	63,0678	12,87990
	Ortaokul	24	62,2500	14,17975
	Lise	81	64,9136	13,62736
	Üniversite	73	66,5205	13,55043
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	İlkokul	59	10,6271	2,25831
	Ortaokul	24	10,2917	2,23566
	Lise	81	11,4074	3,47411
	Üniversite	73	10,7945	3,06847
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	İlkokul	59	7,4746	2,02021
	Ortaokul	24	7,3750	2,55058
	Lise	81	8,5679	2,83257
	Üniversite	73	8,3425	2,62053
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	İlkokul	59	8,5254	2,64155
	Ortaokul	24	8,8333	2,82330
	Lise	81	9,5309	3,26376
	Üniversite	73	9,3562	2,83515
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	İlkokul	59	62,1864	16,07255
	Ortaokul	24	62,5000	16,25610
	Lise	81	65,9877	13,89109
	Üniversite	73	62,0137	16,67458
	Toplam	237	63,4641	15,58260
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	İlkokul	59	33,7627	8,01795
	Ortaokul	24	36,7083	8,97571
	Lise	81	37,0247	8,26737
	Üniversite	73	36,4384	9,21350
	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D.Ö.	İlkokul	59	97,7288	12,89457
	Ortaokul	24	100,9583	11,92906
	Lise	81	99,0123	13,15627
	Üniversite	73	99,6301	12,30572
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	İlkokul	59	18,1017	3,65634
	Ortaokul	24	17,6667	4,39037
	Lise	81	19,9753	5,79865
	Üniversite	73	19,1370	5,14327

	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	İlkokul	59	211,7797	32,06624
	Ortaokul	24	217,8333	35,34017
	Lise	81	222,0000	33,51865
	Üniversite	73	217,2192	36,06793
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	İlkokul	59	1781,4915	121,30162
	Ortaokul	24	1803,9167	113,73268
	Lise	81	1795,0741	146,02806
	Üniversite	73	1776,5479	172,94813
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	İlkokul	59	46,0339	11,36080
	Ortaokul	24	50,2500	13,73428
	Lise	81	50,5432	12,65212
	Üniversite	73	50,6438	13,01107
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	İlkokul	59	160,7966	23,99481
	Ortaokul	24	163,2083	22,93844
	Lise	81	163,9259	23,97800
	Üniversite	73	166,1507	22,95628
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	İlkokul	59	26,6271	5,61371
	Ortaokul	24	26,5000	6,39293
	Lise	81	29,5062	8,33235
	Üniversite	73	28,4932	7,36569
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	İlkokul	59	2014,9492	147,05235
	Ortaokul	24	2043,8750	146,59655
	Lise	81	2039,0494	176,38771
	Üniversite	73	2021,8356	201,73862
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 117'de Babanın Eğitim Durumu değişkenine göre CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir. Örneklem grubunu oluşturan çocukların babalarının eğitim düzeyleri ilkokul, ortaokul lise ve üniversite eğitim mezunları olarak gruplandırılmıştır.

Tablo 118. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	32,900	3	10,967	,711	p>,05
	Grup içi	3595,084	233	15,430		

	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	506,105	3	168,702	1,000	p>,05
	Grup içi	39326,680	233	168,784		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	17136,744	3	5712,248	,307	p>,05
	Grup içi	4340622,901	233	18629,283		
	Toplam	4357759,646	236			
Mttop	Gruplar arası	200,573	3	66,858	2,683	p<,05
	Grup içi	5806,600	233	24,921		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	39,346	3	13,115	,686	p>,05
	Grup içi	4453,827	233	19,115		
	Toplam	4493,173	236			
Şhtop	Gruplar arası	124,047	3	41,349	1,877	p>,05
	Grup içi	5131,759	233	22,025		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	47,489	3	15,830	1,301	p>,05
	Grup içi	2834,418	233	12,165		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	461,180	3	153,727	1,309	p>,05
	Grup içi	27368,297	233	117,461		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	546,786	3	182,262	1,003	p>,05
	Grup içi	42322,843	233	181,643		
	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	34,911	3	11,637	1,320	p>,05
	Grup içi	2054,228	233	8,816		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	57,711	3	19,237	2,944	p<,05
	Grup içi	1522,652	233	6,535		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	40,266	3	13,422	1,549	p>,05
	Grup içi	2018,958	233	8,665		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	788,022	3	262,674	1,083	p>,05
	Grup içi	56516,923	233	242,562		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	406,440	3	135,480	1,839	p>,05
	Grup içi	17161,560	233	73,655		
	Toplam	17568,000	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	214,856	3	71,619	,443	p>,05
	Grup içi	37666,621	233	161,659		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	168,629	3	56,210	2,253	p>,05
	Grup içi	5813,304	233	24,950		
	Toplam	5981,932	236			

Temel Bat.	Gruplar arası	3578,401	3	1192,800	1,022	p>,05
	Grup içi	271907,962	233	1166,987		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	21910,475	3	7303,492	,340	p>,05
	Grup içi	5010456,217	233	21504,104		
	Toplam	5032366,692	236			
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	904,535	3	301,512	1,908	p>,05
	Grup içi	36819,271	233	158,023		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	944,875	3	314,958	,567	p>,05
	Grup içi	129434,416	233	555,513		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	359,617	3	119,872	2,284	p>,05
	Grup içi	12228,290	233	52,482		
	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	28747,466	3	9582,489	,311	p>,05
	Grup içi	7167797,302	233	30763,079		
	Toplam	7196544,768	236			

Tablo 118'deki CAS alt test ve bataryalarının puanları üzerinde yapılan ANOVA sonuçlarına göre, babanın eğitim durumu değişkenine göre Matrisler (Mttop) ile Cümle Tekrarı (Cttop) alt testlerinde anlamlı istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur (p<,05). Bu farkı daha ayrıntılı görebilmek için ayrıca yapılan LSD testi sonuçları Tablo 119'da bulunmaktadır.

Tablo 119. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-hoc LSD Testi Sonuçları

Mttop		**İlkokul**	**Ortaokul**	**Lise**	**Üniversite**
	İlkokul	$\overline{X}$ =16,52		-2,36**	-1,73*
	Ortaokul		$\overline{X}$ =18,41		
	Lise			$\overline{X}$ =18,88	
	Üniversite				$\overline{X}$ =18,26
Cttop		**İlkokul**	**Ortaokul**	**Lise**	**Üniversite**
	İlkokul	$\overline{X}$ =7,47		-1,09*	
	Ortaokul		$\overline{X}$ =7,37		
	Lise			$\overline{X}$ =8,56	
	Üniversite				$\overline{X}$ =8,34

* p<.05
** p<.01

Tablo 119'daki LSD sonuçlarına göre, lise ve üniversite mezunu babaların çocuklarının Matrisler (Mttop) alt testinden aldıkları puanlar ortaokul ve ilkokul mezunu babaların çocuklarının puanlarından daha yüksektir (p<,05). Ayrıca lise mezunu babaların çocuklarının Cümle Tekrarı (Cttop) alt testinde aldıkları puanlar üniversite, ilk ortaokul ve ilkokul mezunu olan babaların çocuklarının puanlarından daha yüksektir (p<,05).

Tablo 120. Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Aylık Gelir	N	Aritmetik Ortalama	SS
Setop	düşük	57	19,2281	3,47449
	orta altı	81	19,4074	3,35700
	orta	35	19,7429	2,89363
	orta üstü	42	18,7381	4,14411
	yüksek	22	16,3182	6,41714
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	düşük	57	44,1404	12,20134
	orta altı	81	46,1852	11,69948
	orta	35	46,6286	15,58862
	orta üstü	42	43,6190	13,15193
	yüksek	22	37,0455	12,98526
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	düşük	57	1737,9825	118,57841
	orta altı	81	1731,3827	129,25629
	orta	35	1743,6000	77,23996
	orta üstü	42	1706,6905	180,14499
	yüksek	22	1656,1818	162,96352
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mtop	düşük	57	17,6842	4,76654
	orta altı	81	18,8272	5,32867
	orta	35	19,1429	4,18079
	orta üstü	42	17,8571	5,18239
	yüksek	22	14,8636	4,60120
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suitop	düşük	57	17,9123	4,14591
	orta altı	81	18,6790	4,19174
	orta	35	18,1429	3,78964
	orta üstü	42	17,8095	4,61301
	yüksek	22	15,2273	5,14487
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Shtop	düşük	57	13,5088	4,82968
	orta altı	81	14,0741	4,67915

	orta	35	13,6286	3,43071
	orta üstü	42	12,9762	4,64069
	yüksek	22	11,3182	6,06619
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	düşük	57	38,5439	1,53611
	orta altı	81	38,3580	4,03209
	orta	35	38,7429	2,20084
	orta üstü	42	38,5000	2,78717
	yüksek	22	34,8636	5,76769
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	düşük	57	60,8772	12,06244
	orta altı	81	62,2963	10,58235
	orta	35	61,3714	9,30239
	orta üstü	42	61,4286	7,94844
	yüksek	22	54,2727	13,88107
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	düşük	57	63,0175	14,75574
	orta altı	81	66,7654	12,26303
	orta	35	67,0286	11,66817
	orta üstü	42	64,0952	13,85959
	yüksek	22	58,6818	14,85289
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	düşük	57	11,3860	2,98660
	orta altı	81	11,2346	3,09948
	orta	35	10,8857	2,79465
	orta üstü	42	10,8095	2,66173
	yüksek	22	8,7273	2,56685
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	düşük	57	8,1053	2,78186
	orta altı	81	8,4444	2,13892
	orta	35	8,0571	2,64512
	orta üstü	42	8,2619	2,90550
	yüksek	22	6,6364	2,57359
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	düşük	57	9,4561	3,18518
	orta altı	81	9,3827	2,51778
	orta	35	8,7429	2,80066
	orta üstü	42	9,3333	3,14423
	yüksek	22	7,8636	3,50911
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	düşük	57	63,3684	14,24860
	orta altı	81	65,5926	14,01586
	orta	35	66,3714	16,88906
	orta üstü	42	62,3571	16,03779
	yüksek	22	53,3636	18,27969
	Toplam	237	63,4641	15,58260

Temel Bat. E.B.İ.Ö.	düşük	57	35,5965	8,06638
	orta altı	81	37,5062	8,77229
	orta	35	37,2857	6,84523
	orta üstü	42	35,6667	9,11356
	yüksek	22	30,0909	9,11780
	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D.Ö.	düşük	57	99,4211	12,51848
	orta altı	81	100,6543	12,68381
	orta	35	100,1143	10,05506
	orta üstü	42	99,9286	9,77152
	yüksek	22	89,1364	17,50182
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	düşük	57	19,4912	5,16555
	orta altı	81	19,6790	4,64980
	orta	35	18,9429	5,04067
	orta üstü	42	19,0714	5,18155
	yüksek	22	15,3636	4,63471
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	düşük	57	217,8772	32,62234
	orta altı	81	223,4321	31,45391
	orta	35	222,7143	29,83146
	orta üstü	42	217,0238	32,68810
	yüksek	22	187,9545	43,45384
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Satandart Bat. P.Ö.	düşük	57	1801,3509	129,45924
	orta altı	81	1796,9753	139,00315
	orta	35	1809,9714	87,69482
	orta üstü	42	1769,0476	186,88003
	yüksek	22	1709,5455	178,74263
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Satandart Bat. E.B.İ.Ö.	düşük	57	49,1053	12,34719
	orta altı	81	51,5802	12,77582
	orta	35	50,9143	9,49108
	orta üstü	42	48,6429	13,08662
	yüksek	22	41,4091	14,04977
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Satandart Bat. D.Ö.	düşük	57	162,4386	24,57061
	orta altı	81	167,4198	22,18719
	orta	35	167,1429	18,23562
	orta üstü	42	164,0238	21,90499
	yüksek	22	147,8182	30,10400
	Toplam	237	163,7595	23,50435
Satandart Bat. A.B.İ.Ö.	düşük	57	28,9474	7,67049
	orta altı	81	29,0617	6,38621
	orta	35	27,6857	6,99484
	orta üstü	42	28,4048	7,82448

	yüksek	22	23,2273	7,59029
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Satandart Bat.	düşük	57	2041,8421	159,17205
	orta altı	81	2045,0370	166,43628
	orta	35	2055,7143	107,82900
	orta üstü	42	2010,1190	211,32684
	yüksek	22	1922,0000	219,67465
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 120'de Ailenin Gelir Düzeyi değişkenine göre CAS alt test ve batarya ortalamaları ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Ailelerin gelir düzeyleri; düşük, ortanın altı, orta, ortanın üstü ve yüksek olarak beş gruba ayrılmıştır.

Tablo 121. Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	196,815	4	49,204	3,327	p<,05
	Grup içi	3431,168	232	14,790		
	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	1650,655	4	412,664	2,507	p<,05
	Grup içi	38182,130	232	164,578		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	142692,878	4	35673,220	1,963	p>,05
	Grup içi	4215066,767	232	18168,391		
	Toplam	4357759,646	236			
Mtop	Gruplar arası	323,257	4	80,814	3,299	p<,05
	Grup içi	5683,916	232	24,500		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	208,332	4	52,083	2,820	p<,05
	Grup içi	4284,841	232	18,469		
	Toplam	4493,173	236			
Shtop	Gruplar arası	142,084	4	35,521	1,612	p>,05
	Grup içi	5113,722	232	22,042		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	267,373	4	66,843	5,931	p<,01
	Grup içi	2614,534	232	11,270		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	1143,627	4	285,907	2,486	p<,05
	Grup içi	26685,850	232	115,025		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	1508,740	4	377,185	2,116	p>,05
	Grup içi	41360,889	232	178,280		

	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	126,705	4	31,676	3,745	p<,01
	Grup içi	1962,435	232	8,459		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	57,899	4	14,475	2,206	p>,05
	Grup içi	1522,464	232	6,562		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	53,338	4	13,334	1,542	p>,05
	Grup içi	2005,886	232	8,646		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	2959,221	4	739,805	3,158	p<,05
	Grup içi	54345,724	232	234,249		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	1023,739	4	255,935	3,589	p<,01
	Grup içi	16544,261	232	71,311		
	Toplam	17568,000	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	2450,342	4	612,585	4,011	p<,01
	Grup içi	35431,135	232	152,720		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	342,270	4	85,568	3,520	p<,01
	Grup içi	5639,662	232	24,309		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	23023,272	4	5755,818	5,289	p<,01
	Grup içi	252463,090	232	1088,203		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	183783,428	4	45945,857	2,198	p<,05
	Grup içi	4848583,264	232	20899,066		
	Toplam	5032366,692	236			
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	1899,005	4	474,751	3,074	p<,05
	Grup içi	35824,801	232	154,417		
	Toplam	37723,806	236			
Standart Bat. D.Ö.	Gruplar arası	7178,993	4	1794,748	3,380	p<,05
	Grup içi	123200,298	232	531,036		
	Toplam	130379,291	236			
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	646,848	4	161,712	3,142	p<,05
	Grup içi	11941,059	232	51,470		
	Toplam	12587,907	236			
Standart Bat.	Gruplar arası	321922,752	4	80480,688	2,716	p<,05
	Grup içi	6874622,015	232	29631,991		
	Toplam	7196544,768	236			

Aylık Gelir Durumu değişkenine göre CAS alt test ve bataryalarının ANOVA sonuçları Tablo 121'de, daha ayrıntılı sonuçlar için yapılan LSD testi sonuçları ise Tablo 122'de yer almaktadır.

Tablo 122. Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Setop		Düşük	Ortanın altı	Orta	Ortanın üstü	Yüksek
	Düşük	$\overline{X}$ =19,22				2,90**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =19,40			3,08**
	Orta			$\overline{X}$ =19,74		3,42**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =18,73	2,41*
	Yüksek					$\overline{X}$ =16,31
Pktop		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =44,14				7,09**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =46,18			9,13**
	Orta			$\overline{X}$ =46,62		9,58**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =43,61	
	Yüksek					$\overline{X}$ =37,04
Mttop		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =17,68				2,82*
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =18,82			3,96**
	Orta			$\overline{X}$ =19,14		4,27**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =17,85	2,99*
	Yüksek					$\overline{X}$ =14,86
Suitop		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =17,91				2,68*
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =18,67			3,45**
	Orta			$\overline{X}$ =18,14		2,91*
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =17,80	2,58*
	Yüksek					$\overline{X}$ =15,22
İdtop		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =38,54				3,68**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =38,35			3,49**
	Orta			$\overline{X}$ =38,74		3,87**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =38,50	3,63**
	Yüksek					$\overline{X}$ =34,86
Sbtop		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =60,87				6,60*

	Ortanın altı		$\overline{X}$ =62,29			8,02**
	Orta			$\overline{X}$ =61,37		7,09*
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =61,42	7,15*
	Yüksek					$\overline{X}$ =54,27
Kstop		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =11,38				2,65**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =11,23			2,50**
	Orta			$\overline{X}$ =10,88		2,15**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =10,80	2,08**
	Yüksek					$\overline{X}$ =8,72
Temel Bat. P.Ö		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =63,36				10,00*
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =65,59			12,22**
	Orta			$\overline{X}$ =66,37		13,00**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =62,35	8,99*
	Yüksek					$\overline{X}$ =53,36
Temel Bat. E.B.İ.Ö.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =35,59				5,50*
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =37,50			7,41**
	Orta			$\overline{X}$ =37,28		7,19**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =35,66	5,57*
	Yüksek					$\overline{X}$ =30,09
Temel Bat. D.Ö.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =99,42				10,28**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =100,65			11,51**
	Orta			$\overline{X}$ =100,11		10,97**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =99,92	10,79**
	Yüksek					$\overline{X}$ =89,13
Temel Bat. A.B.İ.Ö.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =19,49				4,12**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =19,67			4,31**
	Orta			$\overline{X}$ =18,94		3,57**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =19,07	3,70**

	Yüksek					$\overline{X}$ =15,36
Temel Bat.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =217,87				29,92**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =223,43			35,47**
	Orta			$\overline{X}$ =222,71		34,75**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =217,02	29,06**
	Yüksek					$\overline{X}$ =187,95
Standart Bat. P.Ö.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =1801,35				91,80*
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =1796,97			87,42*
	Orta			$\overline{X}$ =1809,97		100,42*
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =1769,04	
	Yüksek					$\overline{X}$ =1709,54
Standart Bat. E.B.İ.Ö.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =49,10				7,69**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =51,58			10,17**
	Orta			$\overline{X}$ =50,91		9,50**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =48,64	7,23*
	Yüksek					$\overline{X}$ =41,40
Standart Bat. D.Ö.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =162,43				14,62*
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =167,41			19,60**
	Orta			$\overline{X}$ =167,14		19,32**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =164,02	16,20**
	Yüksek					$\overline{X}$ =147,81
Standart Bat. A.B.İ.Ö.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =28,84				5,72**
	Ortanın altı		$\overline{X}$ =29,06			5,83**
	Orta			$\overline{X}$ =27,68		4,45*
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =28,40	5,17**
	Yüksek					$\overline{X}$ =23,22
Standart Bat.		**Düşük**	**Ortanın altı**	**Orta**	**Ortanın üstü**	**Yüksek**
	Düşük	$\overline{X}$ =2041,84				119,84**
	Ortanın		$\overline{X}$ =2045,03			123,03**

	altı					
	Orta			$\overline{X}$ =2055,71		133,71**
	Ortanın üstü				$\overline{X}$ =2010,11	
	Yüksek					$\overline{X}$ =1922,00

*p <.05
** p<.01

Tablo 122'de yer alan LSD Testi sonuçlarına göre; orta ve daha düşük gelir düzeyine sahip ailerin çocuklarının İfadesel Dikkat (İdtop), Kelime Serileri (Kstop) alt testlerinden aldıkları puanları ile Temel Batarya Dikkat Ölçeği, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği ve Temel Batarya Tam Puanları gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının puanlarından anlamlı derecede farklı bulunmuştur (p<,01). Buna göre, söz konusu alt test ve ölçeklerde orta ve daha düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının puanları, gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının puanlarından daha yüksektir.

Ayrıca yine orta ve daha düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının, Sayıları Eşleştirme (Setop), Planlanmış Kodlar (Pktop), Matrisler (Mttop), Sözel-Uzamsal İlişkiler (Suitop), Sayı Bulma (Sbtop) alt testleri ile emel Batarya Planlama Ölçeği, Standart Batarya Planlama Ölçeği, Standart Batarya Dikkat Ölçeği, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanlarının gelir düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının puanlarından anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür (p<,05). Buna göre, söz konusu alt test ve ölçeklerde orta ve daha düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının puanları, gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının puanlarından daha yüksektir.

Tablo 123. Okul Başarısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	Okul Başarısı	**N**	**Aritmetik Ortalama**	**SS**
Setop	çok iyi	70	21,2714	2,86367
	iyi	126	18,9444	2,75479
	orta	41	15,3415	5,48457
	Toplam	237	19,0084	3,92082
Pktop	çok iyi	70	50,3429	13,21493

	iyi	126	44,2302	11,15287
	orta	41	35,0976	12,46155
	Toplam	237	44,4557	12,99165
Pbtop	çok iyi	70	1787,2429	58,67015
	iyi	126	1725,0476	111,90581
	orta	41	1609,4390	208,37215
	Toplam	237	1723,4177	135,88629
Mtop	çok iyi	70	21,3429	4,72086
	iyi	126	17,6032	3,85970
	orta	41	13,8537	5,24672
	Toplam	237	18,0591	5,04521
Suitop	çok iyi	70	20,3714	3,97518
	iyi	126	17,5079	3,66769
	orta	41	15,1220	4,89487
	Toplam	237	17,9409	4,36336
Şhtop	çok iyi	70	16,4429	4,72623
	iyi	126	12,8333	3,42403
	orta	41	10,0732	5,26018
	Toplam	237	13,4219	4,71915
İdtop	çok iyi	70	39,0857	1,43196
	iyi	126	38,4603	2,89455
	orta	41	35,6585	5,84213
	Toplam	237	38,1603	3,49449
Sbtop	çok iyi	70	65,5286	7,83475
	iyi	126	61,0317	9,04472
	orta	41	52,7073	15,09511
	Toplam	237	60,9198	10,85917
Adtop	çok iyi	70	72,5143	12,40470
	iyi	126	63,0238	11,69715
	orta	41	56,3902	13,86520
	Toplam	237	64,6793	13,47780
Kstop	çok iyi	70	12,0000	3,21230
	iyi	126	10,6111	2,64415
	orta	41	9,9756	3,05359
	Toplam	237	10,9114	2,97528
Cttop	çok iyi	70	9,1714	2,60974
	iyi	126	7,9683	2,20159

	orta	41	6,7073	2,92612
	Toplam	237	8,1055	2,58775
Cistop	çok iyi	70	10,5714	2,89713
	iyi	126	8,8016	2,50446
	orta	41	7,8293	3,41981
	Toplam	237	9,1561	2,95390
Temel Bat. P.Ö.	çok iyi	70	71,6143	14,56449
	iyi	126	63,1746	12,70532
	orta	41	50,4390	16,48795
	Toplam	237	63,4641	15,58260
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	çok iyi	70	41,7143	7,94937
	iyi	126	35,1111	6,55100
	orta	41	28,9756	9,26684
	Toplam	237	36,0000	8,62790
Temel Bat. D.Ö.	çok iyi	70	104,6143	8,07805
	iyi	126	99,4921	9,90575
	orta	41	88,3659	18,86896
	Toplam	237	99,0802	12,66944
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	çok iyi	70	21,1714	5,22250
	iyi	126	18,5794	4,27524
	orta	41	16,6829	5,57422
	Toplam	237	19,0169	5,03460
Temel Bat.	çok iyi	70	239,1143	25,21418
	iyi	126	216,3571	24,58307
	orta	41	184,4634	44,29001
	Toplam	237	217,5612	34,16599
Standart Bat. P.Ö.	çok iyi	70	1858,8571	68,00795
	iyi	126	1788,2222	117,83948
	orta	41	1659,8780	220,97977
	Toplam	237	1786,8819	146,02598
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	çok iyi	70	58,1571	11,88305
	iyi	126	47,9444	9,19940
	orta	41	39,0488	13,57747
	Toplam	237	49,4219	12,64305
Standart Bat. D.Ö.	çok iyi	70	177,1286	17,02932
	iyi	126	162,5159	18,86276
	orta	41	144,7561	30,97643

	Toplam	237	163,7595	23,50435
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	çok iyi	70	31,7429	7,26653
	iyi	126	27,3810	6,07929
	orta	41	24,5122	8,37294
	Toplam	237	28,1730	7,30333
Standart Bat.	çok iyi	70	2125,8857	86,82642
	iyi	126	2026,0635	134,01407
	Orta	41	1868,1951	260,44099
	Toplam	237	2028,2363	174,62484

Tablo 123'te okul başarısı değişkenine göre CAS alt testler ile batarya puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları yer almaktadır. Örneklem grubunu oluşturan çocukların okul başarı durumları; çok iyi, iyi ve orta olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

Tablo 124. Okul Başarısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Setop	Gruplar arası	910,310	2	455,155	39,190	p<,01
	Grup içi	2717,673	234	11,614		
	Toplam	3627,983	236			
Pktop	Gruplar arası	6023,078	2	3011,539	20,843	p<,01
	Grup içi	33809,707	234	144,486		
	Toplam	39832,785	236			
Pbtop	Gruplar arası	818126,962	2	409063,481	27,043	p<,01
	Grup içi	3539632,683	234	15126,635		
	Toplam	4357759,646	236			
Mtop	Gruplar arası	1506,121	2	753,060	39,150	p<,01
	Grup içi	4501,052	234	19,235		
	Toplam	6007,173	236			
Suitop	Gruplar arası	762,948	2	381,474	23,930	p<,01
	Grup içi	3730,225	234	15,941		
	Toplam	4493,173	236			
Şhtop	Gruplar arası	1142,254	2	571,127	32,489	p<,01
	Grup içi	4113,552	234	17,579		
	Toplam	5255,806	236			
İdtop	Gruplar arası	327,900	2	163,950	15,021	p<,01
	Grup içi	2554,007	234	10,915		
	Toplam	2881,907	236			
Sbtop	Gruplar arası	4253,673	2	2126,837	21,110	p<,01

	Grup içi	23575,804	234	100,751		
	Toplam	27829,477	236			
Adtop	Gruplar arası	7459,458	2	3729,729	24,647	p<,01
	Grup içi	35410,170	234	151,326		
	Toplam	42869,629	236			
Kstop	Gruplar arası	130,219	2	65,110	7,778	p<,01
	Grup içi	1958,920	234	8,371		
	Toplam	2089,139	236			
Cttop	Gruplar arası	162,059	2	81,030	13,369	p<,01
	Grup içi	1418,304	234	6,061		
	Toplam	1580,363	236			
Cistop	Gruplar arası	228,236	2	114,118	14,584	p<,01
	Grup içi	1830,987	234	7,825		
	Toplam	2059,224	236			
Temel Bat. P.Ö.	Gruplar arası	11616,103	2	5808,052	29,747	p<,01
	Grup içi	45688,842	234	195,251		
	Toplam	57304,945	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	4408,294	2	2204,147	39,193	p<,01
	Grup içi	13159,706	234	56,238		
	Toplam	17568,000	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	6871,887	2	3435,943	25,928	p<,01
	Grup içi	31009,590	234	132,520		
	Toplam	37881,477	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	572,405	2	286,203	12,380	p<,01
	Grup içi	5409,527	234	23,118		
	Toplam	5981,932	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	77614,153	2	38807,077	45,893	p<,01
	Grup içi	197872,209	234	845,608		
	Toplam	275486,363	236			
Standart Bat. P.Ö.	Gruplar arası	1024185,953	2	512092,976	29,896	p<,01
	Grup içi	4008180,739	234	17128,978		
	Toplam	5032366,692	236			
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	Gruplar arası	10028,021	2	5014,010	42,363	p<,01
	Grup içi	27695,785	234	118,358		
	Toplam	37723,806	236			
Temel Bat. D.Ö.	Gruplar arası	27512,419	2	13756,210	31,292	p<,01
	Grup içi	102866,872	234	439,602		
	Toplam	130379,291	236			
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	Gruplar arası	1520,578	2	760,289	16,075	p<,01
	Grup içi	11067,330	234	47,296		
	Toplam	12587,907	236			
Temel Bat.	Gruplar arası	1718213,751	2	859106,876	36,696	p<,01
	Grup içi	5478331,017	234	23411,671		
	Toplam	7196544,768	236			

Tablo 124'te yer alan ANOVA sonuçlarına göre; CAS Alt Testleri Temel ve Standart Bataryaları açısından tüm alt testlerde okul başarısı çok iyi olan öğrencilerin puanları, okul başarısı iyi ve orta olan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde farklı bulunmuştur (p<,01). Bu farklılığı daha ayrıntılı görebilmek amacıyla ayrıca LSD Testi yapılmıştır.

Tablo 125. Okul Başarısı Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Setop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 21,27	2,32**	5,92**
	İyi		$\overline{X}$ = 18,94	3,60**
	Orta			$\overline{X}$ = 15,34
Pktop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 50,34	6,11**	15,24**
	İyi		$\overline{X}$ = 44,23	9,13**
	Orta			$\overline{X}$ = 35,09
Pbtop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 1787,24	62,19**	177,80**
	İyi		$\overline{X}$ = 1725,04	115,60**
	Orta			$\overline{X}$ = 1609,43
Mttop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 21,34	3,73**	7,48**
	İyi		$\overline{X}$ = 17,60	3,74**
	Orta			$\overline{X}$ = 13,85
Suitop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 20,37	2,86**	5,24**
	İyi		$\overline{X}$ = 17,50	2,38**
	Orta			$\overline{X}$ = 15,12
Şhtop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 16,44	3,60**	6,36**
	İyi		$\overline{X}$ = 12,83	2,76**
	Orta			$\overline{X}$ = 9,41
İdtop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 39,08		3,42**
	İyi		$\overline{X}$ = 38,46	2,80**
	Orta			$\overline{X}$ = 35,65
Sbtop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 65,52	4,49**	12,82**
	İyi		$\overline{X}$ = 61,03	8,32**

	Orta			$\overline{X}$ = 52,70
Adtop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 72,51	9,49**	16,12**
	İyi		$\overline{X}$ = 63,02	6,63**
	Orta			$\overline{X}$ = 56,39
Kstop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 12,00	1,38**	2,02**
	İyi		$\overline{X}$ = 10,61	
	Orta			$\overline{X}$ = 9,97
Cttop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 9,17	1,20**	2,46**
	İyi		$\overline{X}$ = 7,96	1,26**
	Orta			$\overline{X}$ = 6,70
Cistop		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 10,57	1,76**	2,74**
	İyi		$\overline{X}$ = 8,80	
	Orta			$\overline{X}$ = 7,82
Temel Bat. P.Ö.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 71,61	8,53**	21,17**
	İyi		$\overline{X}$ = 63,17	12,73**
	Orta			$\overline{X}$ = 50,43
Temel Bat. E.B.İ.Ö.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 41,71	6,60**	12,73**
	İyi		$\overline{X}$ = 35,11	6,13**
	Orta			$\overline{X}$ = 28,97
Temel Bat. D.Ö.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 104,61	5,12**	16,24**
	İyi		$\overline{X}$ = 99,49	11,12**
	Orta			$\overline{X}$ = 88,36
Temel Bat. A.B.İ.Ö.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 21,17	2,59**	4,48**
	İyi		$\overline{X}$ = 18,57	1,89*
	Orta			$\overline{X}$ = 16,68
Temel Bat.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 239,11	22,75**	54,65**
	İyi		$\overline{X}$ = 216,35	31,89**
	Orta			$\overline{X}$ = 184,46
Standart Bat.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**

P.Ö.				
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 1858,85	70,63**	198,97**
	İyi		$\overline{X}$ = 1788,22	128,34**
	Orta			$\overline{X}$ = 1659,87
Standart Bat. E.B.İ.Ö.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 58,15	10,21**	19,10**
	İyi		$\overline{X}$ = 47,94	8,89**
	Orta			$\overline{X}$ = 39,04
Standart Bat. D.Ö.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 177,12	14,61**	32,37**
	İyi		$\overline{X}$ = 162,51	
	Orta			$\overline{X}$ = 144,75
Standart Bat. A.B.İ.Ö.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 31,74	4,36**	7,23**
	İyi		$\overline{X}$ = 27,38	2,86*
	Orta			$\overline{X}$ = 24,51
Standart Bat.		**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**
	Çok iyi	$\overline{X}$ = 2125,88	99,82**	257,69**
	İyi		$\overline{X}$ = 2026,06	157,86**
	Orta			$\overline{X}$ = 1868,19

* p<.05
** p<.01

Okul Başarısı değişkenine göre CAS Toplam ve Alt Test puanları için yapılan Post-Hoc LSD tablosu sonuçları Tablo 125'te yer almaktadır. Bu sonuçlara göre; Temel Batarya Planlama Ölçeği, Temel Batarya Dikkat Ölçeği, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Temel Batarya Tam Puanları ile Standart Batarya Planlama Ölçeği, Standart Batarya Dikkat Ölçeği, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanları açısından okul başarısı çok iyi olan çocuklar ile okul başarısı iyi ve orta olan çocuklar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<,01). Başka bir deyişle, söz konusu ölçeklerde okul başarısı çok iyi olan çocukların puanları okul başarısı iyi ve orta olan çocukların puanlarından daha yüksektir.sonuçların 0.01 düzeyinde okul başarısı çok iyi olan çocukların lehine anlamlı farka sahip olduğu görülmüştür.

Ayrıca yine, Sayıları Eşleştirme (Setop), Planlanmış Kodlar (Pktop), Planlanmış Bağlantılar (Pbtop), Matris (Mttop), Sözel Uzamsal İlişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop), İfadesl Dikkat (İdtop), Sayı Bulma (Sbtop), Algısal Dikkat (Adtop), Kelime Serileri (Kstop), Cümle Tekrarı (Cttop) ve Cümleye İlişkin Sorular (Cistop) alt testlerin her birinde okul başarısı çok iyi olan çocuklar ile okul başarısı iyi ve orta olab çocuklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farka rastlanmıştır (p<,01). Buna göre, okul başarısı çok iyi olan çocukların puanları söz konusu alt testlerde okul başarısı iyi ve orta olan çocukların puanlarından daha yüksektir.

Tablo 126. Zekâ Bölümü Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS	SH
Setop	normal	43	18,4884	4,06127	,61934
	üstün	30	22,2667	1,70057	,31048
Pktop	normal	43	42,8372	11,83604	1,80498
	üstün	30	51,1667	12,41824	2,26725
Pbtop	normal	43	1701,4651	138,40784	21,10700
	üstün	30	1798,0333	44,55565	8,13471
Mttop	normal	43	16,7674	4,48722	,68429
	üstün	30	23,6333	2,57954	,47096
Suitop	normal	43	16,9535	4,07637	,62164
	üstün	30	21,7000	3,18564	,58161
Şhtop	normal	43	13,1628	4,71032	,71832
	üstün	30	19,2667	2,82761	,51625
İdtop	normal	43	38,3721	2,76907	,42228
	üstün	30	39,1667	1,14721	,20945
Sbtop	normal	43	59,2558	12,40409	1,89161
	üstün	30	67,2333	6,96139	1,27097
Adtop	normal	43	61,0000	12,96148	1,97661
	üstün	30	75,0000	8,46901	1,54622
Kstop	normal	43	11,1163	2,88848	,44049
	üstün	30	12,7000	3,06425	,55945
Cttop	normal	43	8,0000	2,63674	,40210
	üstün	30	9,7667	2,63509	,48110
Cistop	normal	43	8,9767	2,74719	,41894
	üstün	30	11,4000	2,52709	,46138
Temel Bat. P.Ö.	normal	43	61,3256	14,52538	2,21510
	üstün	30	73,4333	13,27087	2,42292
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	normal	43	33,7209	7,91119	1,20645
	üstün	30	45,3333	5,12151	,93506
Temel Bat. D.Ö.	normal	43	97,6279	13,52955	2,06324
	üstün	30	106,4000	7,13708	1,30305

Temel Bat. A.B.İ.Ö.	normal	43	19,1163	4,95796	,75608
	üstün	30	22,4667	5,08367	,92815
Temel Bat.	normal	43	211,7907	31,55989	4,81284
	üstün	30	247,6333	19,61084	3,58043
Standart Bat. P.Ö.	normal	43	1762,7907	149,35314	22,77614
	üstün	30	1871,4667	52,78044	9,63635
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	normal	43	46,8837	11,90280	1,81516
	üstün	30	64,6000	6,65194	1,21447
Standart Bat. D.Ö.	normal	43	158,6279	23,21947	3,54094
	üstün	30	181,4000	10,62723	1,94026
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	normal	43	28,0930	7,17075	1,09353
	üstün	30	33,8667	6,24629	1,14041
Standart Bat.	normal	43	1996,3953	176,05115	26,84755
	üstün	30	2151,3333	61,62978	11,25201

Tablo 126'de üstün ve normal zekâ dağılımı değişkenine göre CAS Alt Testleri Temel ve Standart Bataryaları aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri gösterilmiştir.

Tablo 127. Zekâ Bölümü Değişkenine Göre CAS Toplam ve Alt Test Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup t testi Sonuçları

	t	Sd	p	SH
Setop	-4,802	71	p<,01	,78675
Pktop	-2,899	71	p<,01	2,87299
Pbtop	-3,684	71	p<,01	26,21379
Mtop	-7,546	71	p<,01	,90985
Suitop	-5,337	71	p<,01	,88928
Shtop	-6,338	71	p<,01	,96308
İdtop	-1,483	71	p>,05	,53582
Sbtop	-3,186	71	p<,01	2,50413
Adtop	-5,188	71	p<,01	2,69846
Kstop	-2,248	71	p<,05	,70450
Cttop	-2,817	71	p<,01	,62708
Cistop	-3,830	71	p<,01	,63265
Pbtop	-3,684	71	p<,01	26,21379
Temel Bat. P.Ö.	-3,629	71	p<,01	3,33670
Temel Bat. E.B.İ.Ö.	-7,065	71	p<,01	1,64359
Temel Bat. D.Ö.	-3,246	71	p<,01	2,70277
Temel Bat. A.B.İ.Ö.	-2,811	71	p<,01	1,19173
Temel Bat.	-5,515	71	p<,01	6,49858
Standart Bat. P.Ö.	-3,816	71	p<,01	28,47984
Standart Bat. E.B.İ.Ö.	-7,378	71	p<,01	2,40113

Standart Bat. D.Ö.	-5,010	71	p<,01	4,54515
Standart Bat. A.B.İ.Ö.	-3,565	71	p<,01	1,61960
Standart Bat.	-4,619	71	p<,01	33,54586

Zekâ Bölümü değişkenine göre Tablo 127'de yapılan ilişkisiz t testi sonuçları incelendiğinde, İfadesel Dikkat (İdtop) alt testi hariç diğer tüm alt testlerde üstün zekâ düzeyindeki öğrenciler ile normal zekâ bölümüne sahip öğrenciler arasında CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryaları açısından anlamlı farka rastlanmıştır. Buna göre, üstün zekâ düzeyindeki öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Üstün zekâ düzeyindeki öğrenciler İfadesel Dikkat (İdtop) alt testini normal zekâ dağılımında yer alan öğrencilere oranla daha kısa sürede tamamlamışlardır. Dolayısıyla süreye göre iki grup karşılaştırıldığında üstün zekâ düzeyinde olan öğrencilerin lehine bir başarı söz konudur.

Temel Batarya Planlama Ölçeği, Temel Batarya Dikkat Ölçeği, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Temel Batarya Tam Puanları ile Standart Batarya Planlama Ölçeği, Standart Batarya Dikkat Ölçeği, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanları ile Sayıları Eşleştirme (Setop), Planlanmış Kodlar (Pktop), Planlanmış Bağlantılar (Pb), Matris (Mtt), Sözel Uzamsal İlişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop), Sayı Bulma (Sbtop), Algısal Dikkat (Adtop), Cümle Tekrarı (Cttop) ve Cümleye İlişkin Sorular (Cistop) alt testlerinde üstün zekâlı öğrencilerin puanları normal zekâ dağılımında yer alan öğrencilerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksektir (p<,01). Ayrıca, Kelime Serileri (Kstop) alt testinde yine üstün zekâlı öğrencilerin puanları normal zekâ dağılımında yer alan öğrencilerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksektir (p<,05).

3.5.4. CAS'in Diğer Ölçeklerle İlişkileri

3.5.4.1. CAS Kriter (Ölçüt) Geçerliğine İlişkin Bulgular

Kriter geçerliği, bir testin belirli bir alanda bireyin performansıyla ne derecede ilişkili olduğunun incelenmesini içerir (Naglieri ve Das, 1997).

Benzer amaçlı testlerle geçerliği sınamak dış ölçütler kullanılarak yapılan geçerlik çalışması olarak kabul edilir. Bu çalışmada da kriter geçerliği çalışması için

Stanford Binet Zekâ Testi, Matematik Başarı Testi, Raven Progresif Matrisler Testi ve Urban Yaratıcılık Testi kullanılmıştır. Ayrıca strateji kullanımı ve strateji kullanımı ile planlama alt testleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Böylece iç ölçütlerle geçerliğin sınanması amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular sırası ile tablolar halinde verilmiştir.

3.5.4.2. Dış Ölçütler Yoluyla CAS'in Kriter Geçerliğine İlişkin Çalışmalar

CAS kriter geçerliği çalışmalarında dış ölçüt olarak dört ölçme aracından yararlanılmıştır. Bunlar; Stanford Binet Zekâ Testi, Matematik Başarı Testi, Raven Progresif Matrisler Testi ve Urban Yaratıcılık Testi'dir.

Tablo 128. CAS Alt Testleri Temel ve Standart Bataryalarının Stanford Binet Zekâ Testi Puanı ile İlişkisi

Alt Testler	n	r	p
Sayıları Eşleştirme	50	,528(**)	p<,01
Planlanmış Kodlar	50	,132	p>,05
Planlanmış Bağlantılar	50	,300(*)	p<.05
Matrisler	50	,564(**)	p<,01
Sözel-Uzamsal İlişkiler	50	,446(**)	p<,01
Şekil Hafızası	50	,596(**)	p<,01
İfadesel Dikkat	50	,240	p>,05
Sayı Bulma	50	,197	p>,05
Algısal Dikkat	50	,452(**)	p<,01
Kelime Serileri	50	,205	p>,05
Cümle Tekrarı	50	,132	p>,05
Cümleye İlişkin Sorular	50	,236	p>,05
Temel Batarya Planlama Ölçeği	50	,233	p>,05
Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,542(**)	p<,01
Temel Batarya Dikkat Ölçeği	50	,228	p>,05
Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	50	,190	p>,05
TEMEL BATARYA	50	,376(**)	p<,01
Standart Batarya Planlama Ölçeği	50	,303(*)	p<.05
Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,591(**)	p<,01
Standart Batarya Dikkat Ölçeği	50	,405	p>,05
Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,239	p>,05
STANDART BATARYA	50	,364(*)	p<.05

Örneklem grubu içindeki 50 çocuğa CAS uygulamasından sonra ayrıca Stanford Binet Zekâ Testi uygulanmıştır. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Temel ve Standart olmak üzere iki batarya şeklinde oluşturulmuştur. Bunlardan ilki, içinde ikişer alt test bulunan ve dört ölçekten oluşan ve CAS'in kısa formu olan Temel Batarya (toplam 8 alt test), ikincisi ise içinde üçer alt test bulunan ve yine dört ölçekten oluşan Standart Bataryadır (toplam 12 alt test). İki ayrı test uygulamasından elde edilen sonuçlar arasında istatistiksel olarak belirlenen Pearson çarpım momentleri korelasyon katsayısı Tablo 128'de sunulmuştur. Stanford Binet Zekâ Testi'nin sadece toplam puanı kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemindeki Temel Batarya'dan elde edilen Tam Puanlar ile örneklemdeki 50 çocuğa uygulanan Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (p<,01). Ancak hem Temel Batarya'da hem de Standart Batarya'da yer alan Dikkat Ölçeği ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Hem Temel hem de Standart Batarya'da yer alan Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği puanları ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Bunun yanı sıra Standart Batarya'da yer alan Dikkat Ölçeği ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında da yine istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi içindeki 12 alt testin Stanford Binet Zekâ Testi sonuçlarına ilişkin bulgular da Tablo 128'de yer almaktadır. Buna göre; Sayı Eşleştirme (Setop), Matrisler (Mttop), Sözel Uzamsal ilişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop) ve Algısal Dikkat (Adtop) alt testleri ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca Planlanmış Bağlantılar alt testi ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında da yine istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Tablo 129. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Matematik Başarısı ile İlişkisi

Alt Testler	n	r	p
Sayıları Eşleştirme	50	,515	p<,01
Planlanmış Kodlar	50	,167	p>,05
Planlanmış Bağlantılar	50	,324	p<,05
Matrisler	50	,630	p<,01
Sözel-Uzamsal İlişkiler	50	,552	p<,01
Şekil Hafızası	50	,678	p<,01

İfadesel Dikkat	50	,241	p>,05
Sayı Bulma	50	,281	p<,05
Algısal Dikkat	50	,465	p<,01
Kelime Serileri	50	,175	p>,05
Cümle Tekrarı	50	,231	p>,05
Cümleye İlişkin Sorular	50	,327	p<,05
Temel Batarya Planlama Ölçeği	50	,260	p>,05
Temel Batarya Eş zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,631	p<,01
Temel Batarya Dikkat Ölçeği	50	,307	p<,05
Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	50	,224	p>,05
TEMEL BATARYA	50	,451	p<,01
Standart Batarya Planlama Ölçeği	50	,329	p<,05
Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,681	p<,01
Standart Batarya Dikkat Ölçeği	50	,458	p<,01
Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,306	p<,05
STANDART BATARYA	50	,404	p<,01

Örneklem grubu içindeki 50 çocuğa CAS uygulamasından sonra ayrıca Matematik Başarı Testi uygulanmıştır.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Temel ve Standart olmak üzere iki batarya şeklinde oluşturulmuştur. Bunlardan ilki, içinde ikişer alt test bulunan ve dört ölçekten oluşan ve CAS'in kısa formu olan Temel Batarya (toplam 8 alt test), ikincisi ise içinde üçer alt test bulunan ve yine dört ölçekten oluşan Standart Bataryadır (toplam 12 alt test). Araştırmada hem Temel hem de Standart Batarya'dan elde edilen Tam Puanlar ile örneklemdeki 50 çocuğa uygulanan Matematik Başarı Testi puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01).

Standart Bataryada yer alan ölçekler açısından bakıldığında,Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Tam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel işlemler Ölçeği, Standart Batarya Dikkat Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanları ile Matematik Başarı Testi puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki görülmüştür (p<,01). Ayrıca, Temel Batarya Dikkat Ölçeği, Standart Batarya Planlama Ölçeği ve Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği puanları ile Matematik Başarı Testi puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi içindeki 12 alt testin Matematik Başarı Testi ile olan ilişkileriyle ilgili bulgular da Tablo 129'da yer almaktadır. Buna göre; Sayıları Eşleştirme (Setop), Matrisler (Mttop), Sözel Uzamsal İlişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop), Algısal Dikkat (Adtop) alt testleri ile Matematik Başarı Testi Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca Planlanmış Bağlantılar (Pbtop), Sayı Bulma (Sbtop) ve Cümleye İlişkin Sorular (Cistop) alt testleri ile Matematik Başarı Testi puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Tablo 130. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Raven Toplam Puanı ile İlişkisi

Alt Testler	n	r	p
Sayıları Eşleştirme	50	,496	p<,01
Planlanmış Kodlar	50	,296	p<,05
Planlanmış Bağlantılar	50	,279	p<,05
Matrisler	50	,598	p<,01
Sözel-Uzamsal İlişkiler	50	,480	p<,01
Şekil Hafızası	50	,645	p<,01
İfadesel Dikkat	50	,193	p>,05
Sayı Bulma	50	,268	p>,05
Algısal Dikkat	50	,492	p<,01
Kelime Serileri	50	,193	p>,05
Cümle Tekrarı	50	,181	p>,05
Cümleye İlişkin Sorular	50	,232	p>,05
Temel Batarya Planlama Ölçeği	50	,368	p<,01
Temel Batarya Eş zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,577	p<,01
Temel Batarya Dikkat Ölçeği	50	,285	p<,05
Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	50	,208	p>,05
TEMEL BATARYA	50	,480	p<,01
Standart Batarya Planlama Ölçeği	50	,301	p<,05
Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,633	p<,01
Standart Batarya Dikkat Ölçeği	50	,463	p<,01
Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,253	p>,05
STANDART BATARYA	50	,375	p<,01

Örneklem grubu içindeki 50 çocuğa CAS uygulamasından sonra ayrıca Raven Standart Progresif Matrisler Testi uygulanmıştır.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Temel ve Standart olmak üzere iki batarya şeklinde oluşturulmuştur. Bunlardan ilki, içinde ikişer alt test bulunan ve dört ölçekten oluşan ve CAS'in kısa formu olan Temel Batarya (toplam 8 alt test), ikincisi ise içinde üçer alt test bulunan ve yine dört ölçekten oluşan Standart Batarya'dır (toplam 12 alt test). Araştırmada hem Temel hem de Standart Batarya'dan elde edilen Tam Puanlar ile örneklemdeki 50 çocuğa uygulanan Raven Standart Progresif Matrisler Testi puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiye rastlanmıştır.

Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda, Temel Batarya Planlama Ölçeği, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Tam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Dikkat Ölçeği ve Standart Batarya Tam puanları ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Temel Batarya Dikkat Ölçeği ve Standart Batarya Planlama Ölçeği Raven Standart Progresif Matrisler Testi puanları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi içindeki 12 alt testin Raven Standart Progresif Matrisler Testi ile olan ilişkileriyle ilgili bulgular da Tablo 130'da yer almaktadır. Buna göre; Sayıları Eşleştirme, Matrisler, Sözel Uzamsal İlişkiler, Şekil Hafızası ve Algısal Dikkat alt testleri ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca Planlanmış Kodlar ve Planlanmış Bağlantılar alt testleri ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi puanları arasında da yine istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Tablo 131. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Raven Persentil Toplam Puanı ile İlişkisi

Alt Testler	n	r	p
Sayıları Eşleştirme	50	,585(**)	p<,01
Planlanmış Kodlar	50	,207	p>,05
Planlanmış Bağlantılar	50	,323(*)	p<,05
Matrisler	50	,601(**)	p<,01
Sözel-Uzamsal İlişkiler	50	,439(**)	p<,01
Şekil Hafızası	50	,645(**)	p<,01
İfadesel Dikkat	50	,178	p>,05
Sayı Bulma	50	,267	p>,05
Algısal Dikkat	50	,470(**)	p<,01

Kelime Serileri	50	,202	p>,05
Cümle Tekrarı	50	,186	p>,05
Cümleye İlişkin Sorular	50	,287(*)	p<,05
Temel Batarya Planlama Ölçeği	50	,319(*)	p<,05
Temel Batarya Eş zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,563(**)	p<,01
Temel Batarya Dikkat Ölçeği	50	,281	p>,05
Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	50	,216	p>,05
TEMEL BATARYA	50	,452(**)	p<,01
Standart Batarya Planlama Ölçeği	50	,335(*)	p<,05
Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,627(**)	p<,01
Standart Batarya Dikkat Ölçeği	50	,445(**)	p<,01
Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,283	p>,05
STANDART BATARYA	50	,401(**)	p<,01

Tablo 131'de CAS Temel ve Standart Batarya puanları ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi Persentil Toplam Puanları arasındaki ilişki yer almaktadır. Tabloda da görüldüğü gibi CAS Temel ve Standart Batarya Toplam Puanları ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi Persentil Toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamı ilişkilere rastlanmıştır.

Tablo 131'de yer alan sonuçlara göre, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Tam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart batarya Dikkat Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanları ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi Persentil Toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, yine Temel Batarya Planlama Ölçeği ve Standart Batarya Planlama Ölçeği puanları ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi Persentil Toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi içindeki 12 alt testin Raven Standart Progresif Matrisler Testi Persentil Toplam Puanları ile olan ilişkileriyle ilgili bulgular da Tablo 131'de yer almaktadır. Buna göre; Sayıları Eşleştirme, Matrisler, Sözel Uzamsal İlişkiler, Şekil Hafızası ve Algısal Dikkat alt testleri ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi Persentil Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan

anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca Planlanmış Bağlantılar ve Cümleye İlişkin Sorular alt testleri ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi puanları arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Tablo 132. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Yaratıcılık Testi A Formu Puanı ile İlişkisi

Alt Testler	n	r	p
Sayıları Eşleştirme	50	,430(**)	p<,01
Planlanmış Kodlar	50	,177	p>,05
Planlanmış Bağlantılar	50	,310(*)	p<,05
Matrisler	50	,568(**)	p<,01
Sözel-Uzamsal İlişkiler	50	,514(**)	p<,01
Şekil Hafızası	50	,585(**)	p<,01
İfadesel Dikkat	50	,118	p>,05
Sayı Bulma	50	,155	p>,05
Algısal Dikkat	50	,385(**)	p<,01
Kelime Serileri	50	,342(*)	p<,05
Cümle Tekrarı	50	,430(**)	p<,01
Cümleye İlişkin Sorular	50	,316(*)	p<,05
Temel Batarya Planlama Ölçeği	50	,250	p>,05
Temel Batarya Eş zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,576(**)	p<,01
Temel Batarya Dikkat Ölçeği	50	,166	p>,05
Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	50	,425(**)	p<,01
TEMEL BATARYA	50	,411(**)	p<,01
Standart Batarya Planlama Ölçeği	50	,315(*)	p<,05
Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,609(**)	p<,01
Standart Batarya Dikkat Ölçeği	50	,330(*)	p<,05
Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,447(**)	p<,01
STANDART BATARYA	50	,375(**)	p<,01

Örneklem grubu içindeki 50 çocuğa CAS uygulanmasından sonra ayrıca Yaratıcılık Testi A Formu uygulanmıştır.

Araştırmanın örneklemindeki hem Temel Batarya hem de Standart Batarya'dan elde edilen Tam Puanlar ile örneklemdeki 50 çocuğa uygulanan

Yaratıcılık Testi A Formu Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilere rastlanmışır.

Bu sonuçlara göre, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Tam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanları ile Yaratıcılık Testi A Formu Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Standart Batarya Planlama Ölçeği ve Standart Batarya Dikkat Ölçeği puanları ile Yaratıcılık Testi A Formu Toplam Puanları arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) içindeki 12 alt testin Yaratıcılık testi A Formu Toplam Puanı ile olan ilişkilerine ait bulgular da Tablo 132'de yer almaktadır. Buna göre; Sayıları Eşleştirme, Matrisler, Sözel Uzamsal ilişkiler, Şekil Hafızası, Algısal Dikkat ve Cümle Tekrarı alt test puanları ile Yaratıcılık Testi A Formu Toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Planlanmış Bağlantılar, Kelime Serileri ve Cümleye İlişkin Sorular alt testleri ile Yaratıcılık Testi A Formu Toplam Puanları arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Tablo 133. CAS Alt Testleri, Temel ve Standart Bataryalarının Yaratıcılık Testi B Formu Puanı ile İlişkisi

Alt Testler	n	r	p
Sayıları Eşleştirme	50	,423(**)	p<,01
Planlanmış Kodlar	50	,134	p>,05
Planlanmış Bağlantılar	50	,288(*)	p<,05
Matrisler	50	,573(**)	p<,01
Sözel-Uzamsal İlişkiler	50	,448(**)	p<,01
Şekil Hafızası	50	,578(**)	p<,01
İfadesel Dikkat	50	,246	p>,05
Sayı Bulma	50	,176	p>,05
Algısal Dikkat	50	,450(**)	p<,01
Kelime Serileri	50	,225	p>,05
Cümle Tekrarı	50	,323(*)	p<,05
Cümleye İlişkin Sorular	50	,141	p>,05
Temel Batarya Planlama Ölçeği	50	,211	p>,05
Temel Batarya Eş zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,547(**)	p<,01
Temel Batarya Dikkat Ölçeği	50	,210	p>,05

Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	50	,301(*)	p<,05
TEMEL BATARYA	50	,380(**)	p<,01
Standart Batarya Planlama Ölçeği	50	,290(*)	p<,05
Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,587(**)	p<,01
Standart Batarya Dikkat Ölçeği	50	,395(**)	p<,01
Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,280(*)	p<,05
STANDART BATARYA	50	,354(*)	p<,05

Örneklem grubu içindeki 50 çocuğa CAS uygulanmasından sonra ayrıca Yaratıcılık Testi B Formu uygulanmıştır.

Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Toplam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Dikkat Ölçeği puanları ile Yaratıcılık Testi B Formu Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart batarya Planlama Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Toplam Puanları ile Yaratıcılık Testi B Formu Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,01).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) içindeki 12 alt testin Yaratıcılık Testi B Formu Toplam Puanı ile olan ilişkilerine ait bulgular da Tablo 133'te yer almaktadır. Buna göre; Sayıları Eşleştirme, Matrisler, Sözel Uzamsal ilişkiler, Şekil Hafızası ve Algısal Dikkat alt test puanları ile Yaratıcılık Testi B Formu Toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Planlanmış Bağlantılar ve Cümle Tekrarı alt testleri ile Yaratıcılık Testi B Formu Toplam Puanları arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Tablo 134. CAS Alt Testleri Temel ve Standart Bataryalarının Yaratıcılık Toplam Puanı ile İlişkisi

Alt Testler	N	r	p
Sayıları Eşleştirme	50	,452(**)	p<,01
Planlanmış Kodlar	50	,165	p>,05
Planlanmış Bağlantılar	50	,318(*)	p<,05

Matrisler	50	,604(**)	p<,01
Sözel-Uzamsal İlişkiler	50	,510(**)	p<,01
Şekil Hafızası	50	,615(**)	p<,01
İfadesel Dikkat	50	,185	p>,05
Sayı Bulma	50	,177	p>,05
Algısal Dikkat	50	,445(**)	p<,01
Kelime Serileri	50	,304(*)	p<,05
Cümle Tekrarı	50	,404(**)	p<,01
Cümleye İlişkin Sorular	50	,249	p>,05
Temel Batarya Planlama Ölçeği	50	,244	p>,05
Temel Batarya Eş zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,595(**)	p<,01
Temel Batarya Dikkat Ölçeği	50	,199	p>,05
Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği	50	,389(**)	p<,01
TEMEL BATARYA	50	,420(**)	p<,01
Standart Batarya Planlama Ölçeği	50	,322(*)	p<,05
Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,633(**)	p<,01
Standart Batarya Dikkat Ölçeği	50	,386(**)	p<,01
Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği	50	,391(**)	p<,01
STANDART BATARYA	50	,387(**)	p<,01

Araştırmanın örneklemindeki hem Temel Batarya hem de Standart Batarya'dan elde edilen tam puanlar ile örneklemdeki 50 çocuğa uygulanan Yaratıcılık Testi Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilere rastlanmıştır.

Temel Batarya Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Tam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlem Ölçeği ve Standart Batarya Dikkat Ölçeği puanları ile Yaratıcılık Testi Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Standart Batarya Planlama Ölçeği ile Yaratıcılık Testi Toplam Puanları arasında da yine istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) içindeki 12 alt testin Yaratıcılık Testi Toplam Puanı ile olan ilişkilerine ait bulgular da Tablo 134'te yer almaktadır. Buna göre; Sayıları Eşleştirme, Matrisler, Sözel Uzamsal ilişkiler, Şekil Hafızası ve Algısal Dikkat ve Cümle Tekrarı alt test puanları ile Yaratıcılık Testi Toplam puanları

arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Planlanmış Bağlantılar ve Kelime Serileri alt testleri ile Yaratıcılık Testi Toplam Puanları arasında da yine istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

3.5.4.3. Kriter İlişkili Geçerlik Çalışmalarının İç Ölçütlere Göre Yapılması: Strateji Kullanımıyla CAS Planlama Ölçeği Alt Testleri Arasındaki İlişki

Kriter ilişkili geçerlik çalışmalarında ayrıca çocukların CAS Planlama Ölçeğine ait alt testlerdeki performanslarıyla strateji kullanımı arasındaki ilişkinin analizi yapılmıştır. Bu amaçla planlama alt testlerinin üçünde de çocukların alt testin uygulaması sırasında kullandıkları stratejiler gözlenmiş ve ayrıcada uygulama bittikten sonra çocuklara faaliyeti nasıl yaptıkları sorularak kullandıkları stratejileri belirtmeleri istenmiştir. Hem uygulayıcının gözledikleri hem de çocukların yaptıkları açıklamalar kayıt formundaki ilgili yere kaydedilmiştir. Kaydedilen bu bilgiler her üç alt test için ayrı ayrı incelenmiştir.

3.5.4.3.1. Sayıları Eşleştirme Alt Testi Puanları İle Strateji Kullanımı Arasındaki İlişki

CAS Kriter geçerliğine ilişkin çalışmalardan biri Planlama Ölçeği'ne ait Sayıları Eşleştirme alt testinin gözlenen ve belirtilen stratejilerinin iç ölçüt olarak kullanılmasıdır. Tablo 135'te uygulayıcının gözlediği stratejilerin kullanımına ilişkin oranlar verilmektedir.

Tablo 135. Sayıları Eşleştirme Alt testi Gözlenen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri

Gözlenen Stratejiler	f	%	Geçerli yüzde	Toplamlı Yüzde
1. Önce birinciye, sonra sonuncuya, sonra da ortadaki sayıya baktı.	17	8,2	8,2	8,2
2. Her sayının önce birinci, sonra da ikinci hanesine baktı.	38	18,4	18,4	26,6
3. Her sayının ilk iki hanesine baktı.	17	8,2	8,2	34,8
4. Önce son sayıya sonra da ilk sayıya baktı.	2	1,0	1,0	35,7
5. Her sayının ilk hanesine baktı.	1	,5	,5	36,2
6. Sayının üzerine parmağını koydu ve eşini bulmaya çalıştı.	15	7,2	7,2	43,5
7. Önce birinci sonra ikinci sayıyı eşleştirdi ve eşini buluncaya kadar sıra boyunca devam etti.	25	12,1	12,1	55,6
8. Sesli olarak sayıları aradı.	6	2,9	2,9	58,5

9. Eşini bulmak için sayıların son hanelerine baktı.	18	8,7	8,7	67,1
10. Eşini bulmak için sağdan sola veya soldan sağa satırı taradı.	56	27,1	27,1	94,2
11. Stratejisi yok.	12	5,8	5,8	100,0
Toplam	207	100,0	100,0	

Sayıları Eşleştirme alt testi uygulanırken, uygulayıcı tarafından çocukta gözlenen stratejiler Tablo 135'te gösterilmiştir. Bu tablodaki veriler incelendiğinde çocuklar tarafından en çok 10. stratejinin (%27,1), en az ise 4. stratejinin tercih edildiği uygulayıcı tarafından gözlenmiştir.

Tablo 136. Gözlenen Stratejilere Göre Sayıları Eşleştirme Alt Testi Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları

	Gözlenen Stratejiler	N	Sıralama Ortalaması	Kaykare	Sd	p
SETOP	1.	17	95,59	19,987	10	p<,05
	2.	38	131,92			
	3.	17	109,21			
	4.	2	94,25			
	5.	1	168,50			
	6.	15	72,93			
	7.	25	92,34			
	8.	6	79,08			
	9.	18	112,69			
	10.	56	105,49			
	11.	12	71,96			
	Toplam	207				

Sayıları Eşleştirme alt testinin uygulaması sırasında uygulayıcı tarafından çocukta gözlenen stratejiler ve bu stratejileri kullanan çocukların puanları Tablo 136'da gösterilmiştir. Bu tablodaki veriler incelendiğinde kullanıldığı gözlenmiş olan stratejilerle bu alt testten alınan puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir (p<,05). Bu veriler CAS'in kriter geçerliğine ilişkin anlamlı veriler sağlamıştır. Tabloya bakıldığında çocuklar tarafından en çok 10. stratejinin tercih edildiği gözlemlenmiştir. 4. ve 8. stratejilerin çok az tercih edildiği gözlemlenmiştir. 5. stratejinin ise en az sayıda çocuk tarafından tercih edilmiş olmasına rağmen en fazla puanı getiren strateji olmuştur.

Tablo 137. Sayıları Eşleştirme Alt testi Belirtilen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri

Belirtilen Stratejiler	f	%	Geçerli yüzde	Toplamlı Yüzde
1. Önce birinciye, sonra sonuncuya, sonra da ortadaki sayıya baktı.	12	5,8	5,8	5,8
2. Her sayının önce birinci, sonra da ikinci hanesine baktı.	44	21,3	21,3	27,1
3. Her sayının ilk iki hanesine baktı.	38	18,4	18,4	45,4
4. Önce son sayıya sonra da ilk sayıya baktı.	7	3,4	3,4	48,8
5. Her sayının ilk hanesine baktı.	5	2,4	2,4	51,2
6. Sayının üzerine parmağını koydu ve eşini bulmaya çalıştı.	2	1,0	1,0	52,2
7. Önce birinci sonra ikinci sayıyı eşleştirdi ve eşini buluncaya kadar sıra boyunca devam etti.	18	8,7	8,7	60,9
8. Sesli olarak sayıları aradı.	1	,5	,5	61,4
9. Eşini bulmak için sayıların son hanelerine baktı.	28	13,5	13,5	74,9
10. Eşini bulmak için sağdan sola veya soldan sağa satırı taradı.	34	16,4	16,4	91,3
11. Stratejisi yok.	18	8,7	8,7	100,0
Toplam	207	100,0	100,0	

Tablo 137'de Sayıları Eşleştirme alt testi uygulanırken çocukların belirttikleri stratejilere ilişkin veriler yer almaktadır. Çocukların % 21.3'ü 2. stratejiyi kullandıklarını belirtirken 6. ve 5. strateji en az kullanılan stratejiler olmuştur.

Tablo 138. Belirtilen Stratejilere Göre Sayıları Eşleştirme Alt Testi Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları

	Belirtilen Stratejiler	N	Sıralama Ortalaması	Kaykare	Sd	p
SETOP	1.	12	81,96	15,135	10	p<,05
	2.	44	117,81			
	3.	38	96,13			
	4.	7	126,00			
	5.	5	119,60			
	6.	2	93,25			
	7.	18	101,42			
	8.	1	60,00			
	9.	28	119,70			
	10.	34	105,34			
	11.	18	67,94			
	Toplam	207				

Tablo 138'de Sayıları Eşleştirme alt testinin çocuklar tarafından kullanıldığı belirtilen stratejiler, bu stratejinin kullanım sıklığı ve kullanılan stratejilerin elde edilen puanlarla ilişkili olup olmadığının belirlenmiştir. Strateji kullanımı ile Sayıları Eşleştirme alt testinde alınan puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05). Tablo incelendiğinde 4. stratejinin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. En çok tercih edildiği belirtilen 2. strateji olmuştur. En az tercih edildiği belirtilen stratejiler ise 8. ve 6. stratejilerdir. SETOP'ta 8. strateji en düşük puan ortalamasına sahiptir.

3.5.4.3.2. Planlanmış Kodlar Alt Testi Puanları İle Strateji Kullanımı Arasındaki İlişki

CAS Planlama Ölçeği'nin ikinci alt testi olan Planlanmış Kodlar alt testinde de iki ayrı item vardır. Strateji değerlendirmeleri her bir item için ayrı ayrı yapılmıştır. Stratejiler uygulayıcı tarafından gözlenenler ve çocuk tarafından belirtilenler olarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Tablo 139. Planlanmış Kodlar Alt Testi 1. İtem Gözlenen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri

Gözlenen Stratejiler	f	%	Geçerli yüzde	Toplamlı Yüzde
1. Soldan sağa, yukarıdan aşağıya bütün satırı kodladı. (ABCDABCD)	92	44,4	44,4	44,4
2. Sesli olarak kodları söyledi.	3	1,4	1,4	45,9
3. Önce satırın yarısını (İlk ABCD'yi) sonra da diğer yarısını soldan sağa, yukarıdan aşağıya kodladı.	0	0	0	10,1
4. Önce ilk sütundaki A'ları, sonra ikinci sütundaki B'leri ….. şeklinde kodladı.	31	15,0	15,0	60,9
5. Sağdan sola veya aşağıdan yukarıya kodladı.	4	1,9	1,9	62,8
6. Önce her iki A sütununu, sonra da her iki B sütununu … şeklinde kodladı.	14	6,8	6,8	69,6
7. Örnek yerine kendi tamamladığı satıra baktı.	29	14,0	14,0	83,6
8. Sırayı takip ederek yavaş çalıştı.	28	13,5	13,5	97,1
9. Stratejisi yok.	6	2,9	2,9	100,0
Toplam	207	100,0	100,0	

Tablo 139'da Planlanmış Kodlar alt testinin 1. iteminde gözlenen stratejilerin dağılımı yer almaktadır. Tablodaki veriler incelendiğinde çocukların %

44,4'ünün 1. stratejiyi kullandığı gözlenmiştir. En az kullanılan strateji ise 2. stratejidir (%1,4).

Tablo 140. Gözlenen Stratejilere Göre Planlanmış Kodlar Alt Testi 1. İtem Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları

	Gözlenen Stratejiler	N	Sıralama Ortalaması	Kaykare	Sd	p
PKTOP	1.	92	109,15			
	2.	3	40,50			
	4.	31	122,98			
	5.	4	105,13			
	6.	14	97,50	17,677	7	p< ,01
	7.	29	112,03			
	8.	28	79,43			
	9.	6	48,92			
	Toplam	207				

Planlanmış Kodlar alt testinde çocukların kullandıkları gözlenen stratejiler ile bu alt testten alınan puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Tablo 140 incelendiğinde 1. stratejinin çocuklar tarafından kullanıldığının en fazla gözlenmesine rağmen puan getirisi en yüksek stratejinin 4. strateji olduğu belirlenmiştir. Puan getirisi en düşük strateji 9. stratejidir.

Tablo 141. Planlanmış Kodlar Alt Testi 1. İtem Belirtilen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri

Belirtilen Stratejiler	f	%	Geçerli yüzde	Toplamlı Yüzde
1. Soldan sağa, yukarıdan aşağıya bütün satırı kodladı. (ABCDABCD)	88	42,5	42,5	42,5
2. Sesli olarak kodları söyledi.	1	,5	,5	43,0
3. Önce satırın yarısını (İlk ABCD'yi) sonra da diğer yarısını soldan sağa, yukarıdan aşağıya kodladı.	31	15,0	15,0	58,0
4. Önce ilk sütundaki A'ları, sonra ikinci sütundaki B'leri ….. şeklinde kodladı.	4	1,9	1,9	59,9
5. Sağdan sola veya aşağıdan yukarıya kodladı.	15	7,2	7,2	67,1
6. Önce her iki A sütununu, sonra da her iki B sütununu … şeklinde kodladı.	36	17,4	17,4	84,5
7. Örnek yerine kendi tamamladığı satıra baktı.	25	12,1	12,1	96,6
8. Sırayı takip ederek yavaş çalıştı.	7	3,4	3,4	100,0
9. Stratejisi yok.	207	100,0	100,0	
Toplam				

Tablo 141'de ise Planlanmış Kodlar alt testinin 1. iteminde çocuklar tarafından belirtilen stratejilerin dağılımı yer almaktadır. Tablodaki veriler incelendiğinde çocukların % 42,5'inin 1. stratejiyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar tarafından en az kullanıldığı belirtilen strateji ise 4. sidir (%1,9).

Tablo 142. Belirtilen Stratejilere Göre Planlanmış Kodlar Alt Testi 1. İtem Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları

	Belirtilen Stratejiler	N	Sıralama Ortalaması	Kaykare	Sd	p
PKATOP	1.	88	115,48	28,494	7	p< ,01
	2.	1	66,50			
	4.	31	126,35			
	5.	4	105,13			
	6.	15	96,07			
	7.	36	96,38			
	8.	25	77,16			
	9.	7	17,43			
	Toplam	207				

Planlanmış Kodlar alt testinin 1. iteminde çocukların kullandıklarını belirttikleri stratejiler ile bu alt testten alınan puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Tablo 142 incelendiğinde 1. stratejinin daha fazla çocuk tarafından kullanılmasına rağmen puan getirisi en yüksek stratejinin 4. strateji olduğu görülmektedir. Puan getirisi en az olan strateji ise 9. strateji olmuştur.

Tablo 143. Planlanmış Kodlar Alt Testi 2. İtem Gözlenen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri

Gözlenen Stratejiler	f	%	Geçerli yüzde	Toplamlı Yüzde
1. Bütün satırı soldan sağa ve yukarıdan aşağıya kodladı.	42	20,3	20,3	20,3
2. Bütün satırı sağdan sola ve aşağıdan yukarıya kodladı.	1	,5	,5	20,8
3. A, B, C, D'yi soldan sağa , yukarıdan aşağıya ve çapraz olarak kodladı.	8	3,9	3,9	24,6
4. Sesli olarak kodları söyledi.	3	1,4	1,4	26,1
5. Önce A'ları sonra B'leri çapraz olarak kodladı.	22	10,6	10,6	36,7
6. Bütün A'ları çapraz olarak kodladı.	5	2,4	2,4	39,1
7. Soldan sağa ve yukarıdan aşağıya	0	0	0	11,6

(AB,CD) çift çift kodladı.				
8. Sırayı takip ederek ve yavaş çalıştı.	42	20,3	20,3	59,4
9. Birinci itemdeki diziliş ile aynıymış gibi kodladı.	82	39,6	39,6	99,0
10. Stratejisi yok.	2	1,0	1,0	100,0
Toplam	207	100,0	100,0	

Tablo 143'te Planlanmış Kodlar alt testinin 2. iteminde gözlenen stratejilerin dağılımı yer almaktadır. Tablodaki veriler incelendiğinde çocukların % 39,6'sının 9. stratejiyi kullandığı gözlenmiştir. 7. strateji hiç kullanılmazken, en az kullanılan stratejiler ise 10. (%1) ve 4. stratejilerdir (% 1,4).

Tablo 144. Gözlenen Stratejilere Göre Planlanmış Kodlar Alt Testi 2. İtem Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları

	Gözlenen Stratejiler	N	Sıralama Ortalaması	Kaykare	Sd	p
PKBTOP	1.	42	113,00	33,023	8	p< ,01
	2.	1	88,50			
	3.	8	146,94			
	4.	3	130,67			
	5.	22	151,43			
	6.	5	139,20			
	8.	42	100,11			
	9.	82	81,86			
	10.	2	90,75			
	Toplam	207				

Planlanmış Kodlar alt testinin 2. iteminde çocukların kullandıkları gözlenen stratejiler ile bu alt testten alınan puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Tablo 144 incelendiğinde 9. stratejinin daha fazla çocuk tarafından kullanılmasına rağmen puan getirisi en yüksek stratejiler3., 5. ve 6. stratejilerdir.

Tablo 145. Planlanmış Kodlar Alt Testi 2. İtem Belirtilen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri

Belirtilen Stratejiler	f	%	Geçerli yüzde	Toplamlı Yüzde
1. Bütün satırı soldan sağa ve yukarıdan aşağıya kodladı.	61	29,5	29,5	29,5

2. Bütün satırı sağdan sola ve aşağıdan yukarıya kodladı.	2	1,0	1,0	30,4
3. A, B, C, D'yi soldan sağa , yukarıdan aşağıya ve çapraz olarak kodladı.	8	3,9	3,9	34,3
4. Sesli olarak kodları söyledi.	2	1,0	1,0	35,3
5. Önce A'ları sonra B'leri çapraz olarak kodladı.	23	11,1	11,1	46,4
6. Bütün A'ları çapraz olarak kodladı.	5	2,4	2,4	48,8
7. Soldan sağa ve yukarıdan aşağıya (AB,CD) çift çift kodladı.	38	18,4	18,4	67,1
8. Sırayı takip ederek ve yavaş çalıştı.	53	25,6	25,6	92,8
9. Birinci itemdeki diziliş ile aynıymış gibi kodladı.	15	7,2	7,2	100,0
10. Stratejisi yok.	207	100,0	100,0	
Toplam				

Tablo 145'te ise Planlanmış Kodlar alt testinin 2. iteminde çocuklar tarafından belirtilen stratejilerin dağılımı yer almaktadır. Tablodaki veriler incelendiğinde çocukların % 25,6'sı 8. stratejiyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar tarafından en az kullanıldığı belirtilen stratejiler ise 2. ve 4. stratejilerdir (%1,0).

Tablo 146. Belirtilen Stratejilere Göre Planlanmış Kodlar Alt Testi 2. İtem Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları

	Belirtilen Stratejiler	N	Sıralama Ortalaması	Kaykare	Sd	p
PKBTOP	1.	61	103,61	30,993	8	p< ,01
	2.	2	92,50			
	3.	8	164,63			
	4.	2	90,75			
	5.	23	147,89			
	6.	5	139,20			
	8.	38	95,22			
	9.	53	89,08			
	10.	15	72,47			
	Toplam	207				

Planlanmış Kodlar alt testinin 2. iteminde çocukların kullandıklarını belirttikleri stratejiler ile bu alt testten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilikiye rastlanmıştır (p<,01).Tablo 146 incelendiğinde 1. stratejinin daha fazla çocuk tarafından kullanılmasına rağmen puan getirisi en yüksek stratejinin 5. strateji olduğu görülmektedir. Puan getirisi en düşük strateji ise 10. stratejidir.

3.5.4.3.3. Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Puanları İle Strateji Kullanımı Arasındaki İlişki

Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Puanları İle Strateji Kullanımı Arasındaki İlişki CAS Planlama Ölçeği'nin üçüncü alt testi Planlanmış Bağlantılar'dır. Bu alt testin uygulanması sırasında uygulayıcının gözlediği stratejiler ile çocukların belirttiği stratejiler kayıt formuna kaydedilmiştir. Kaydedilen bilgilere göre kullanılan stratejilerin çocukların puanlarını anlamlı derecede etkilemiştir.

Tablo 147. Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Gözlenen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri

Gözlenen Stratejiler	f	%	Geçerli yüzde	Toplamlı Yüzde
1. Bir sonraki sayı ya da harf için sayfayı taradı.	101	48,8	48,8	48,8
2. Son sayıyı ya da harfi hatırladı.	17	8,2	8,2	57,0
3. Sayfayı daha iyi görebilmek için elini sayfadan çekti.	22	10,6	10,6	67,6
4. Son sayı veya harfe yeniden baktı.	5	2,4	2,4	70,0
5. Sayı dizisini veya harfi sesli olarak tekrarladı.	13	6,3	6,3	76,3
6. Sayı dizisini veya harfleri kendi kendine tekrarladı.	34	16,4	16,4	92,8
7. Stratejisi yok.	13	6,3	6,3	99,0
8. Diğer	2	1,0	1,0	100,0
Toplam	207	100,0	100,0	

Tablo 147'de Planlanmış Bağlantılar alt testinin 2. iteminde gözlenen stratejilerin dağılımı yer almaktadır. Tablodaki veriler incelendiğinde çocukların %48,8'inin 1. stratejiyi kullandığı gözlenmiştir. En az kullanılan strateji ise 8. stratejidir (%1).

Tablo 148. Gözlenen Stratejilere Göre Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları

	Gözlenen Stratejiler	N	Sıralama Ortalaması	Kaykare	Sd	p
PBTOP	1.	101	100,25	22,079	7	p<,01
	2.	17	69,62			
	3.	22	111,50			
	4.	5	155,40			
	5.	13	104,08			

	6.	34	104,91			
	7.	13	154,27			
	8.	2	32,00			
	Toplam	207				

Planlanmış Bağlantılar alt testinde çocuklarda gözlenen stratejiler ile bu alt testten alınan puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Tablo 148 incelendiğinde 1. stratejinin daha fazla çocuk tarafından kullanılmasına rağmen puan getirisi en yüksek stratejinin 4. strateji olduğu görülmektedir. Puan getirisi en düşük strateji ise 8. stratejidir.

Tablo 149. Planlanmış Bağlantılar Alt testi Belirtilen Stratejiler ve Kullanım Yüzdeleri

Belirtilen Stratejiler	f	%	Geçerli yüzde	Toplamlı Yüzde
1. Bir sonraki sayı ya da harf için sayfayı taradı.	125	60,4	60,4	60,4
2. Son sayıyı ya da harfi hatırladı.	9	4,3	4,3	64,7
3. Sayfayı daha iyi görebilmek için elini sayfadan çekti.	1	,5	,5	65,2
4. Son sayı veya harfe yeniden baktı.	1	,5	,5	65,7
5. Sayı dizisini veya harfi sesli olarak tekrarladı.	16	7,7	7,7	73,4
6. Sayı dizisini veya harfleri kendi kendine tekrarladı.	34	16,4	16,4	89,9
7. Stratejisi yok.	21	10,1	10,1	100,0
Toplam	207	100,0	100,0	

Tablo 149'da ise Planlanmış Bağlantılar alt testinde çocuklar tarafından belirtilen stratejilerin dağılımı yer almaktadır. Tablodaki veriler incelendiğinde çocukların % 60,4'i 1. stratejiyi kullandıklarını belirttikleri görülmektedir. Çocuklar tarafından en az kullanıldığı belirtilen stratejiler ise 3. ve 4. stratejilerdir (%0,5).

Tablo 150. Belirtilen Stratejilere Göre Planlanmış Bağlantılar Alt Testi Toplam Puanları İçin Yapılan "Kruskal Wallis Testi" Sonuçları

	Belirtilen Stratejiler	N	Sıralama Ortalaması	Kaykare	Sd	p
PBTOP	1.	125	97,40	22,680	6	p<,01
	2.	9	59,11			

	3.	1	183,00			
	4.	1	198,00			
	5.	16	94,41			
	6.	34	113,15			
	7.	21	146,76			
	Toplam	207				

Planlanmış Bağlantılar alt testinde çocukların kullandıklarını belirttikleri stratejiler ile bu alt testten alınan puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Tablo 150 incelendiğinde 1. stratejinin daha fazla çocuk tarafından kullanıldığının görülmesine rağmen, puan getirisi en yüksek stratejilerin 3., 4. ve 7. stratejiler olduğu belirlenmiştir. Puan getirisi en düşük strateji ise 2. stratejidir.

3.6. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) Ön Norm Çalışmaları

Bir testten elde edilen ham puanların standart ve yüzdelik puanlara dönüştürülmesi gereklidir. Evrene uygun seçilmiş örneklemin puanlarının normal dağılıma uygun merkezi eğilim ve dağılım ölçüleri vermeleri beklenir.

Tablo 151. Standart Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Merkezi Eğilim ve Dağılım Ölçüleri Sonuçları

		Standart Batarya	Planlama	Dikkat	Eşzamanlı Bilişsel İşl.	Ardıl Bilişsel İşl.
N	**Geçerli**	207	207	207	207	207
	Eksik	0	0	0	0	0
A. Ortalama		347,7923	112,0193	47,2222	161,2029	27,3478
Std. Hata		3,88296	1,59286	,81793	1,65229	,49250
Medyan		354,6653	116,4442	47,0000	164,0000	27,0000
Mod		291,02(a)	104,54	43,00	162,00	23,00
Std. Sapma		55,86607	22,91733	11,76794	23,77233	7,08580
Skewness		-1,010	-1,010	,027	-,952	,271
Skewness Std. Hata		,169	,169	,169	,169	,169
Kurtosis		2,533	2,462	,180	2,116	1,387
Kurtosis Std. Hata		,337	,337	,337	,337	,337

a: Çoklu mod. En küçük değer görülmektedir.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi Standart Batarya ölçeklerine ilişkin merkezi eğilim ve dağılım sonuçları Tablo 151'de gösterilmektedir. Bu verilere göre Planlama, Dikkat ve Standart Batarya toplam puanlarının hafif derecede negatif çarpıklık gösterdiği görülmektedir. Skewness değerlerine bakıldığında, değerler 0'dan uzaklaştıkça çarpıklık olduğu görülmektedir. Değerlerin negatif veya pozitif oluşu ise çarpıklığın yönünü belirlemeye yardımcı olmaktadır. Bu durumda öğrencilerin puanlarının daha yüksek değerlere yakın bir yerde, yükseklerde toplandığı söylenebilir. Eşzamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçekleri ise normal dağılım eğrisine yakın bir eğilim göstermektedir. Bu çarpıklık, öğrencilerin bu alt testlerden görece olarak yüksek puan almalarından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca, söz konusu alt testlerin 9 yaş grubuna oldukça kolay gelebilmiş olması, bu değerlerin diğer yaş gruplarıyla karşılaştırarak yeniden değerlendirilmesinin daha doğru olacağına inanılmaktadır.

Tablo 152. Standart Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Standart ve Yüzdelik Puanları

Standart Top.

N	Geçerli	207
	Eksik	0
Yüzdeler	10	37,9742
	20	44,3593
	30	46,9638
	40	49,5533
	50	51,2303
	60	52,6338
	70	54,5980
	80	56,6960
	90	60,2393

		Frekans	**Yüzde**	**Geçerli Yüzde**	**Kümülatif Yüzde**
Geçerli	113,63	1	,5	,5	,5
	154,12	1	,5	,5	1,0
	159,57	1	,5	,5	1,4
	165,26	1	,5	,5	1,9
	201,18	1	,5	,5	2,4
	213,13	1	,5	,5	2,9
	216,97	1	,5	,5	3,4
	221,10	1	,5	,5	3,9
	232,17	1	,5	,5	4,3

	241,06	1	,5	,5	4,8
	242,33	1	,5	,5	5,3
	251,74	1	,5	,5	5,8
	257,92	1	,5	,5	6,3
	260,99	1	,5	,5	6,8
	262,65	1	,5	,5	7,2
	263,73	1	,5	,5	7,7
	269,80	1	,5	,5	8,2
	275,93	1	,5	,5	8,7
	278,99	1	,5	,5	9,2
	279,47	1	,5	,5	9,7
	280,89	1	,5	,5	10,1
	280,99	1	,5	,5	10,6
	283,44	1	,5	,5	11,1
	286,14	1	,5	,5	11,6
	286,24	1	,5	,5	12,1
	291,02	2	1,0	1,0	13,0
	291,84	1	,5	,5	13,5
	294,33	1	,5	,5	14,0
	294,84	1	,5	,5	14,5
	297,12	1	,5	,5	15,0
	299,29	1	,5	,5	15,5
	299,73	1	,5	,5	15,9
	300,86	1	,5	,5	16,4
	301,26	1	,5	,5	16,9
	302,38	1	,5	,5	17,4
	302,68	1	,5	,5	17,9
	307,74	1	,5	,5	18,4
	308,95	1	,5	,5	18,8
	315,05	1	,5	,5	19,3
	316,18	1	,5	,5	19,8
	316,35	1	,5	,5	20,3
	319,81	1	,5	,5	20,8
	320,45	1	,5	,5	21,3
	322,43	1	,5	,5	21,7
	324,05	1	,5	,5	22,2
	324,34	1	,5	,5	22,7
	324,67	1	,5	,5	23,2
	325,29	1	,5	,5	23,7
	325,76	2	1,0	1,0	24,6
	326,17	1	,5	,5	25,1
	327,53	1	,5	,5	25,6
	327,86	2	1,0	1,0	26,6
	329,01	1	,5	,5	27,1
	329,66	1	,5	,5	27,5
	329,71	1	,5	,5	28,0

	329,90	1	,5	,5	28,5
	329,96	1	,5	,5	29,0
	330,21	1	,5	,5	29,5
	330,48	1	,5	,5	30,0
	331,36	1	,5	,5	30,4
	332,68	1	,5	,5	30,9
	333,21	1	,5	,5	31,4
	333,29	2	1,0	1,0	32,4
	337,03	1	,5	,5	32,9
	337,09	1	,5	,5	33,3
	337,60	1	,5	,5	33,8
	338,52	1	,5	,5	34,3
	339,44	1	,5	,5	34,8
	339,47	1	,5	,5	35,3
	340,55	1	,5	,5	35,7
	341,11	1	,5	,5	36,2
	341,55	1	,5	,5	36,7
	342,25	1	,5	,5	37,2
	342,71	1	,5	,5	37,7
	342,78	1	,5	,5	38,2
	343,46	1	,5	,5	38,6
	343,53	1	,5	,5	39,1
	344,03	1	,5	,5	39,6
	345,20	1	,5	,5	40,1
	345,67	1	,5	,5	40,6
	345,82	1	,5	,5	41,1
	347,52	1	,5	,5	41,5
	347,67	1	,5	,5	42,0
	347,85	1	,5	,5	42,5
	348,06	1	,5	,5	43,0
	348,56	1	,5	,5	43,5
	349,55	1	,5	,5	44,0
	349,74	1	,5	,5	44,4
	349,76	1	,5	,5	44,9
	349,85	1	,5	,5	45,4
	350,08	1	,5	,5	45,9
	350,27	1	,5	,5	46,4
	350,43	1	,5	,5	46,9
	351,10	1	,5	,5	47,3
	351,37	1	,5	,5	47,8
	351,94	1	,5	,5	48,3
	354,16	1	,5	,5	48,8
	354,43	1	,5	,5	49,3
	354,54	1	,5	,5	49,8
	354,67	1	,5	,5	50,2
	354,67	1	,5	,5	50,7

	354,91	1	,5	,5	51,2
	355,26	1	,5	,5	51,7
	356,11	1	,5	,5	52,2
	356,54	2	1,0	1,0	53,1
	357,54	1	,5	,5	53,6
	357,96	1	,5	,5	54,1
	358,09	1	,5	,5	54,6
	358,24	1	,5	,5	55,1
	359,19	1	,5	,5	55,6
	359,67	1	,5	,5	56,0
	359,71	1	,5	,5	56,5
	360,01	1	,5	,5	57,0
	360,74	1	,5	,5	57,5
	360,76	1	,5	,5	58,0
	361,21	1	,5	,5	58,5
	361,26	1	,5	,5	58,9
	361,33	1	,5	,5	59,4
	361,62	1	,5	,5	59,9
	362,73	1	,5	,5	60,4
	363,67	1	,5	,5	60,9
	363,86	1	,5	,5	61,4
	364,34	1	,5	,5	61,8
	364,50	2	1,0	1,0	62,8
	364,77	1	,5	,5	63,3
	364,79	1	,5	,5	63,8
	365,81	1	,5	,5	64,3
	365,99	1	,5	,5	64,7
	367,91	1	,5	,5	65,2
	368,34	1	,5	,5	65,7
	368,52	1	,5	,5	66,2
	368,65	1	,5	,5	66,7
	369,04	1	,5	,5	67,1
	370,00	1	,5	,5	67,6
	370,51	1	,5	,5	68,1
	370,58	1	,5	,5	68,6
	371,23	1	,5	,5	69,1
	371,39	1	,5	,5	69,6
	373,03	1	,5	,5	70,0
	373,78	1	,5	,5	70,5
	373,79	1	,5	,5	71,0
	373,85	1	,5	,5	71,5
	374,36	1	,5	,5	72,0
	374,39	1	,5	,5	72,5
	374,69	1	,5	,5	72,9
	375,14	1	,5	,5	73,4
	375,38	1	,5	,5	73,9

	375,80	1	,5	,5	74,4
	377,49	1	,5	,5	74,9
	378,56	1	,5	,5	75,4
	378,97	1	,5	,5	75,8
	379,13	1	,5	,5	76,3
	379,97	1	,5	,5	76,8
	381,65	1	,5	,5	77,3
	382,86	1	,5	,5	77,8
	383,33	1	,5	,5	78,3
	383,42	1	,5	,5	78,7
	383,82	1	,5	,5	79,2
	384,79	1	,5	,5	79,7
	384,90	1	,5	,5	80,2
	385,66	1	,5	,5	80,7
	387,47	1	,5	,5	81,2
	388,06	1	,5	,5	81,6
	388,28	1	,5	,5	82,1
	392,56	1	,5	,5	82,6
	394,24	1	,5	,5	83,1
	394,59	1	,5	,5	83,6
	395,06	1	,5	,5	84,1
	395,21	1	,5	,5	84,5
	395,62	1	,5	,5	85,0
	395,67	1	,5	,5	85,5
	395,83	1	,5	,5	86,0
	396,80	1	,5	,5	86,5
	397,48	1	,5	,5	87,0
	398,13	1	,5	,5	87,4
	399,65	1	,5	,5	87,9
	399,71	1	,5	,5	88,4
	400,50	1	,5	,5	88,9
	402,52	1	,5	,5	89,4
	403,57	1	,5	,5	89,9
	404,75	1	,5	,5	90,3
	405,99	1	,5	,5	90,8
	411,90	1	,5	,5	91,3
	412,29	1	,5	,5	91,8
	420,49	1	,5	,5	92,3
	423,95	1	,5	,5	92,8
	424,95	1	,5	,5	93,2
	427,93	1	,5	,5	93,7
	428,06	1	,5	,5	94,2
	429,61	1	,5	,5	94,7
	430,23	1	,5	,5	95,2
	433,67	1	,5	,5	95,7
	436,44	1	,5	,5	96,1

	443,04	1	,5	,5	96,6
	445,72	1	,5	,5	97,1
	451,29	1	,5	,5	97,6
	453,30	1	,5	,5	98,1
	454,24	1	,5	,5	98,6
	457,76	1	,5	,5	99,0
	467,29	1	,5	,5	99,5
	473,73	1	,5	,5	100,0
	Total	207	100,0	100,0	

Tablo 153. Temel Batarya Ölçekleri ve Tam Puanlara Ait Merkezi Eğilim ve Dağılım Ölçüleri Sonuçları

		Temel Batarya	Planlama	Dikkat	Eşzamanlı Bilişsel İşl.	Ardıl Bilişsel İşl.
N	**Geçerli**	207	207	207	207	207
	Eksik	0	0	0	0	0
A. Ortalama		213,2029	62,0193	34,6473	98,0193	18,5169
Std. Hata		2,33890	1,06960	,56919	,90031	,33633
Medyan		219,0000	63,0000	35,0000	100,0000	18,0000
Mod		221,00	56,00(a)	38,00	100,00	17,00
Std. Sapma		33,65094	15,38880	8,18928	12,95322	4,83901
Skewness		-,969	-,090	-,115	-1,796	,449
Skewness Std. Hata		,169	,169	,169	,169	,169
Kurtosis		2,381	,335	,098	5,326	1,831
Kurtosis Std. Hata		,337	,337	,337	,337	,337

a: Çoklu mod. En küçük değer görülmektedir.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi Temel Batarya ölçeklerine ilişkin merkezi eğilim ve dağılım sonuçları Tablo 153'de gösterilmektedir.

Bu verilere göre, Dikkat ve Temel Batarya Toplam puanların negatif çarpıklık gösterdiği görülmektedir. Skewness değerlerine bakıldığında, değerler 0'dan uzaklaştıkça çarpıklık olduğu görülmektedir. Değerlerin negatif veya pozitif oluşu ise çarpıklığın yönünü belirlemeye yardımcı olmaktadır. Tablo incelendiğinde, hafif derecede negatif çarpıklık olduğu görülmektedir. Yani öğrencilerin puanları daha yüksek değerlere yakın, yükseklerde toplanmıştır. Planlama, Eşzamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçekleri ise normal dağılım eğrisine yakın bir eğilim göstermektedir. Bu çarpıklık, öğrencilerin bu alt testlerden görece olarak yüksek puan almalarından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca, söz konusu alt testlerin 9 yaş

grubuna oldukça kolay gelebilmiş olması, bu değerlerin diğer yaş gruplarıyla karşılaştırarak yeniden değerlendirilmesinin daha doğru olacağına inanılmaktadır.

Tablo 154. Temel Batarya Ölçekleri ve Tam Puana Ait Standart Puanlar

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	83,00	1	,5	,5	,5
	87,00	1	,5	,5	1,0
	100,00	1	,5	,5	1,4
	111,00	1	,5	,5	1,9
	113,00	1	,5	,5	2,4
	131,00	1	,5	,5	2,9
	137,00	1	,5	,5	3,4
	145,00	1	,5	,5	3,9
	146,00	1	,5	,5	4,3
	150,00	1	,5	,5	4,8
	152,00	1	,5	,5	5,3
	155,00	1	,5	,5	5,8
	157,00	1	,5	,5	6,3
	159,00	1	,5	,5	6,8
	163,00	2	1,0	1,0	7,7
	164,00	1	,5	,5	8,2
	166,00	1	,5	,5	8,7
	169,00	2	1,0	1,0	9,7
	173,00	3	1,4	1,4	11,1
	175,00	1	,5	,5	11,6
	176,00	1	,5	,5	12,1
	178,00	2	1,0	1,0	13,0
	179,00	2	1,0	1,0	14,0
	180,00	1	,5	,5	14,5
	181,00	3	1,4	1,4	15,9
	182,00	1	,5	,5	16,4
	186,00	1	,5	,5	16,9
	189,00	1	,5	,5	17,4
	191,00	1	,5	,5	17,9
	192,00	1	,5	,5	18,4
	193,00	2	1,0	1,0	19,3
	194,00	1	,5	,5	19,8
	195,00	3	1,4	1,4	21,3
	196,00	2	1,0	1,0	22,2

	198,00	2	1,0	1,0	23,2
	199,00	2	1,0	1,0	24,2
	200,00	1	,5	,5	24,6
	201,00	3	1,4	1,4	26,1
	202,00	1	,5	,5	26,6
	203,00	3	1,4	1,4	28,0
	204,00	1	,5	,5	28,5
	205,00	4	1,9	1,9	30,4
	206,00	5	2,4	2,4	32,9
	207,00	4	1,9	1,9	34,8
	208,00	5	2,4	2,4	37,2
	209,00	1	,5	,5	37,7
	210,00	2	1,0	1,0	38,6
	211,00	3	1,4	1,4	40,1
	212,00	2	1,0	1,0	41,1
	214,00	5	2,4	2,4	43,5
	215,00	2	1,0	1,0	44,4
	216,00	7	3,4	3,4	47,8
	217,00	1	,5	,5	48,3
	218,00	3	1,4	1,4	49,8
	219,00	6	2,9	2,9	52,7
	220,00	2	1,0	1,0	53,6
	221,00	8	3,9	3,9	57,5
	222,00	6	2,9	2,9	60,4
	223,00	7	3,4	3,4	63,8
	224,00	4	1,9	1,9	65,7
	225,00	5	2,4	2,4	68,1
	226,00	3	1,4	1,4	69,6
	227,00	2	1,0	1,0	70,5
	228,00	1	,5	,5	71,0
	229,00	4	1,9	1,9	72,9
	230,00	3	1,4	1,4	74,4
	231,00	1	,5	,5	74,9
	232,00	1	,5	,5	75,4
	233,00	2	1,0	1,0	76,3
	234,00	2	1,0	1,0	77,3
	235,00	4	1,9	1,9	79,2
	236,00	4	1,9	1,9	81,2
	237,00	5	2,4	2,4	83,6
	238,00	2	1,0	1,0	84,5

	239,00	1	,5	,5	85,0
	240,00	2	1,0	1,0	86,0
	241,00	2	1,0	1,0	87,0
	243,00	3	1,4	1,4	88,4
	244,00	2	1,0	1,0	89,4
	246,00	1	,5	,5	89,9
	250,00	1	,5	,5	90,3
	251,00	1	,5	,5	90,8
	252,00	1	,5	,5	91,3
	255,00	1	,5	,5	91,8
	257,00	3	1,4	1,4	93,2
	258,00	2	1,0	1,0	94,2
	264,00	2	1,0	1,0	95,2
	270,00	2	1,0	1,0	96,1
	271,00	1	,5	,5	96,6
	278,00	1	,5	,5	97,1
	279,00	1	,5	,5	97,6
	280,00	2	1,0	1,0	98,6
	282,00	1	,5	,5	99,0
	283,00	1	,5	,5	99,5
	286,00	1	,5	,5	100,0
	Total	207	100,0	100,0	

Tablo 155. Standart Batarya Ölçeğinin Ham ve Standart Puanlara Ait Yüzdelik Puanları

Standart Batarya			
Ham Puan	**Standart Puan**	**N Kümülatif**	**Pers. Puan**
113,63	8,09	1	0,48
154,12	15,33	2	0,97
159,57	16,31	3	1,45
165,26	17,33	4	1,93
201,18	23,76	5	2,42
213,13	25,9	6	2,9
216,97	26,58	7	3,38
221,1	27,32	8	3,86
232,17	29,3	9	4,35
241,06	30,9	10	4,83
242,33	31,12	11	5,31

251,74	32,81	12	5,8
257,92	33,91	13	6,28
260,99	34,46	14	6,76
262,65	34,76	15	7,25
263,73	34,95	16	7,73
269,8	36,04	17	8,21
275,93	37,14	18	8,7
278,99	37,68	19	9,18
279,47	37,77	20	9,66
280,89	38,03	21	10,14
280,99	38,04	22	10,63
283,44	38,48	23	11,11
286,14	38,96	24	11,59
286,24	38,98	25	12,08
291,02	39,84	26	12,8
291,02	39,84	27	12,8
291,84	39,98	28	13,53
294,33	40,43	29	14,01
294,84	40,52	30	14,49
297,12	40,93	31	14,98
299,29	41,32	32	15,46
299,73	41,4	33	15,94
300,86	41,6	34	16,43
301,26	41,67	35	16,91
302,38	41,87	36	17,39
302,68	41,93	37	17,87
307,74	42,83	38	18,36
308,95	43,05	39	18,84
315,05	44,14	40	19,32
316,18	44,34	41	19,81
316,35	44,37	42	20,29
319,81	44,99	43	20,77
320,45	45,11	44	21,26
322,43	45,46	45	21,74
324,05	45,75	46	22,22
324,34	45,8	47	22,71
324,67	45,86	48	23,19
325,29	45,97	49	23,67
325,76	46,06	50	24,4
325,76	46,06	51	24,4

326,17	46,13	52	25,12
327,53	46,37	53	25,6
327,86	46,43	54	26,33
327,86	46,43	55	26,33
329,01	46,64	56	27,05
329,66	46,76	57	27,54
329,71	46,76	58	28,02
329,9	46,8	59	28,5
329,96	46,81	60	28,99
330,21	46,85	61	29,47
330,48	46,9	62	29,95
331,36	47,06	63	30,43
332,68	47,3	64	30,92
333,21	47,39	65	31,4
333,29	47,4	66	32,13
333,29	47,4	67	32,13
337,03	48,07	68	32,85
337,09	48,08	69	33,33
337,6	48,17	70	33,82
338,52	48,34	71	34,3
339,44	48,51	72	34,78
339,47	48,51	73	35,27
340,55	48,7	74	35,75
341,11	48,8	75	36,23
341,55	48,88	76	36,71
342,25	49,01	77	37,2
342,71	49,09	78	37,68
342,78	49,1	79	38,16
343,46	49,22	80	38,65
343,53	49,24	81	39,13
344,03	49,33	82	39,61
345,2	49,54	83	40,1
345,67	49,62	84	40,58
345,82	49,65	85	41,06
347,52	49,95	86	41,55
347,67	49,98	87	42,03
347,85	50,01	88	42,51
348,06	50,05	89	43
348,56	50,14	90	43,48
349,55	50,31	91	43,96

349,74	50,35	92	44,44
349,76	50,35	93	44,93
349,85	50,37	94	45,41
350,08	50,41	95	45,89
350,27	50,44	96	46,38
350,43	50,47	97	46,86
351,1	50,59	98	47,34
351,37	50,64	99	47,83
351,94	50,74	100	48,31
354,16	51,14	101	48,79
354,43	51,19	102	49,28
354,54	51,21	103	49,76
354,67	51,23	104	50,24
354,67	51,23	105	50,72
354,91	51,27	106	51,21
355,26	51,34	107	51,69
356,11	51,49	108	52,17
356,54	51,57	109	52,9
356,54	51,57	110	52,9
357,54	51,75	111	53,62
357,96	51,82	112	54,11
358,09	51,84	113	54,59
358,24	51,87	114	55,07
359,19	52,04	115	55,56
359,67	52,13	116	56,04
359,71	52,13	117	56,52
360,01	52,19	118	57
360,74	52,32	119	57,49
360,76	52,32	120	57,97
361,21	52,4	121	58,45
361,26	52,41	122	58,94
361,33	52,42	123	59,42
361,62	52,48	124	59,9
362,73	52,67	125	60,39
363,67	52,84	126	60,87
363,86	52,88	127	61,35
364,34	52,96	128	61,84
364,5	52,99	129	62,56
364,5	52,99	130	62,56
364,77	53,04	131	63,29

364,79	53,04	132	63,77
365,81	53,22	133	64,25
365,99	53,26	134	64,73
367,91	53,6	135	65,22
368,34	53,68	136	65,7
368,52	53,71	137	66,18
368,65	53,73	138	66,67
369,04	53,8	139	67,15
370	53,98	140	67,63
370,51	54,07	141	68,12
370,58	54,08	142	68,6
371,23	54,2	143	69,08
371,39	54,22	144	69,57
373,03	54,52	145	70,05
373,78	54,65	146	70,53
373,79	54,65	147	71,01
373,85	54,66	148	71,5
374,36	54,76	149	71,98
374,39	54,76	150	72,46
374,69	54,82	151	72,95
375,14	54,9	152	73,43
375,38	54,94	153	73,91
375,8	55,01	154	74,4
377,49	55,32	155	74,88
378,56	55,51	156	75,36
378,97	55,58	157	75,85
379,13	55,61	158	76,33
379,97	55,76	159	76,81
381,65	56,06	160	77,29
382,86	56,28	161	77,78
383,33	56,36	162	78,26
383,42	56,38	163	78,74
383,82	56,45	164	79,23
384,79	56,62	165	79,71
384,9	56,64	166	80,19
385,66	56,78	167	80,68
387,47	57,1	168	81,16
388,06	57,21	169	81,64
388,28	57,25	170	82,13
392,56	58,01	171	82,61

394,24	58,31	172	83,09
394,59	58,38	173	83,57
395,06	58,46	174	84,06
395,21	58,49	175	84,54
395,62	58,56	176	85,02
395,67	58,57	177	85,51
395,83	58,6	178	85,99
396,8	58,77	179	86,47
397,48	58,89	180	86,96
398,13	59,01	181	87,44
399,65	59,28	182	87,92
399,71	59,29	183	88,41
400,5	59,43	184	88,89
402,52	59,8	185	89,37
403,57	59,98	186	89,86
404,75	60,19	187	90,34
405,99	60,42	188	90,82
411,9	61,47	189	91,3
412,29	61,54	190	91,79
420,49	63,01	191	92,27
423,95	63,63	192	92,75
424,95	63,81	193	93,24
427,93	64,34	194	93,72
428,06	64,37	195	94,2
429,61	64,65	196	94,69
430,23	64,76	197	95,17
433,67	65,37	198	95,65
436,44	65,87	199	96,14
443,04	67,05	200	96,62
445,72	67,53	201	97,1
451,29	68,53	202	97,58
453,3	68,89	203	98,07
454,24	69,05	204	98,55
457,76	69,68	205	99,03
467,29	71,39	206	99,52
473,73	72,54	207	100

Tablo 156. Temel Batarya Ölçeğinin Ham ve Standart Puanlara Ait Yüzdelik Puanları

Temel Batarya			
Ham Puan	**Standart Puan**	**N Kümülatif**	**Pers. Puan**
83	11,31	1	0,48
87	12,5	2	0,97
100	16,36	3	1,45
111	19,63	4	1,93
113	20,22	5	2,42
131	25,57	6	2,9
137	27,35	7	3,38
145	29,73	8	3,86
146	30,03	9	4,35
150	31,22	10	4,83
152	31,81	11	5,31
155	32,7	12	5,8
157	33,3	13	6,28
159	33,89	14	6,76
163	35,08	15	7,49
163	35,08	16	7,49
164	35,38	17	8,21
166	35,97	18	8,7
169	36,86	19	9,42
169	36,86	20	9,42
173	38,05	21	10,63
173	38,05	22	10,63
173	38,05	23	10,63
175	38,65	24	11,59
176	38,94	25	12,08
178	39,54	26	12,8
178	39,54	27	12,8
179	39,84	28	13,77
179	39,84	29	13,77
180	40,13	30	14,49
181	40,43	31	15,46
181	40,43	32	15,46
181	40,43	33	15,46
182	40,73	34	16,43
186	41,92	35	16,91
189	42,81	36	17,39
191	43,4	37	17,87
192	43,7	38	18,36
193	44	39	19,08

193	44	40	19,08
194	44,29	41	19,81
195	44,59	42	20,77
195	44,59	43	20,77
195	44,59	44	20,77
196	44,89	45	21,98
196	44,89	46	21,98
198	45,48	47	22,95
198	45,48	48	22,95
199	45,78	49	23,91
199	45,78	50	23,91
200	46,08	51	24,64
201	46,37	52	25,6
201	46,37	53	25,6
201	46,37	54	25,6
202	46,67	55	26,57
203	46,97	56	27,54
203	46,97	57	27,54
203	46,97	58	27,54
204	47,27	59	28,5
205	47,56	60	29,71
205	47,56	61	29,71
205	47,56	62	29,71
205	47,56	63	29,71
206	47,86	64	31,88
206	47,86	65	31,88
206	47,86	66	31,88
206	47,86	67	31,88
206	47,86	68	31,88
207	48,16	69	34,06
207	48,16	70	34,06
207	48,16	71	34,06
207	48,16	72	34,06
208	48,45	73	36,23
208	48,45	74	36,23
208	48,45	75	36,23
208	48,45	76	36,23
208	48,45	77	36,23
209	48,75	78	37,68
210	49,05	79	38,41
210	49,05	80	38,41
211	49,35	81	39,61
211	49,35	82	39,61
211	49,35	83	39,61

212	49,64	84	40,82
212	49,64	85	40,82
214	50,24	86	42,51
214	50,24	87	42,51
214	50,24	88	42,51
214	50,24	89	42,51
214	50,24	90	42,51
215	50,53	91	44,2
215	50,53	92	44,2
216	50,83	93	46,38
216	50,83	94	46,38
216	50,83	95	46,38
216	50,83	96	46,38
216	50,83	97	46,38
216	50,83	98	46,38
216	50,83	99	46,38
217	51,13	100	48,31
218	51,43	101	49,28
218	51,43	102	49,28
218	51,43	103	49,28
219	51,72	104	51,45
219	51,72	105	51,45
219	51,72	106	51,45
219	51,72	107	51,45
219	51,72	108	51,45
219	51,72	109	51,45
220	52,02	110	53,38
220	52,02	111	53,38
221	52,32	112	55,8
221	52,32	113	55,8
221	52,32	114	55,8
221	52,32	115	55,8
221	52,32	116	55,8
221	52,32	117	55,8
221	52,32	118	55,8
221	52,32	119	55,8
222	52,61	120	59,18
222	52,61	121	59,18
222	52,61	122	59,18
222	52,61	123	59,18
222	52,61	124	59,18
222	52,61	125	59,18
223	52,91	126	62,32
223	52,91	127	62,32

223	52,91	128	62,32
223	52,91	129	62,32
223	52,91	130	62,32
223	52,91	131	62,32
223	52,91	132	62,32
224	53,21	133	64,98
224	53,21	134	64,98
224	53,21	135	64,98
224	53,21	136	64,98
225	53,51	137	67,15
225	53,51	138	67,15
225	53,51	139	67,15
225	53,51	140	67,15
225	53,51	141	67,15
226	53,8	142	69,08
226	53,8	143	69,08
226	53,8	144	69,08
227	54,1	145	70,29
227	54,1	146	70,29
228	54,4	147	71,01
229	54,69	148	72,22
229	54,69	149	72,22
229	54,69	150	72,22
229	54,69	151	72,22
230	54,99	152	73,91
230	54,99	153	73,91
230	54,99	154	73,91
231	55,29	155	74,88
232	55,59	156	75,36
233	55,88	157	76,09
233	55,88	158	76,09
234	56,18	159	77,05
234	56,18	160	77,05
235	56,48	161	78,5
235	56,48	162	78,5
235	56,48	163	78,5
235	56,48	164	78,5
236	56,77	165	80,43
236	56,77	166	80,43
236	56,77	167	80,43
236	56,77	168	80,43
237	57,07	169	82,61
237	57,07	170	82,61
237	57,07	171	82,61

237	57,07	172	82,61
237	57,07	173	82,61
238	57,37	174	84,3
238	57,37	175	84,3
239	57,67	176	85,02
240	57,96	177	85,75
240	57,96	178	85,75
241	58,26	179	86,71
241	58,26	180	86,71
243	58,85	181	87,92
243	58,85	182	87,92
243	58,85	183	87,92
244	59,15	184	89,13
244	59,15	185	89,13
246	59,75	186	89,86
250	60,93	187	90,34
251	61,23	188	90,82
252	61,53	189	91,3
255	62,42	190	91,79
257	63,02	191	92,75
257	63,02	192	92,75
257	63,02	193	92,75
258	63,31	194	93,96
258	63,31	195	93,96
264	65,1	196	94,93
264	65,1	197	94,93
270	66,88	198	95,89
270	66,88	199	95,89
271	67,18	200	96,62
278	69,26	201	97,1
279	69,55	202	97,58
280	69,85	203	98,31
280	69,85	204	98,31
282	70,44	205	99,03
283	70,74	206	99,52
286	71,63	207	100

SONUÇ VE ÖNERİLER

Literatürde geleneksel zekâ testlerinden farklı olarak beynin bilişsel işlevlerini değerlendirmeye yönelik hazırlanmış olan nörolojikpsikolojik değerlendirme araçlarının ve bu araçlarla ilgili yapılan araştırmaların yeterli sayıda olmadığı bilinmektedir. Bu araştırmada, günümüzde kullanılan geleneksel zekâ testlerine alternatif olarak PASS teorisini temel alarak geliştirilmiş olan Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) 9 yaş grubu için geçerlik, güvenirlik ve ön norm çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Bu bölümde önce, Bilişsel Değerlendirme Sistemi'ni (CAS) oluşturan alt testlere ilişkin bulgular, ardından Temel ve Standart Batarya'lardaki ölçeklere ait bulgular son olarak da demografik özelliklere ait bulgular özetlenmiş ve tartışılmıştır.

CAS Alt Testleri ve Ölçeklerine Ait Bulguların Tartışılması

Bulguların tartışılması güvenirlik, geçerlik ve ön norm çalışmaları şeklinde bir sırayla verilmiştir.

CAS Alt Testleri ve Ölçeklerinin Güvenirliğine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS), Temel ve Standart Batarya adında iki eşdeğer formdan oluşmaktadır. Hem Temel hem de Standart Batarya'da sırasıyla Planlama, Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler, Dikkat ve Ardıl Bilişsel İşlemler olmak üzere dört ölçek bulunmaktadır. Ancak Temel Batarya Formu'nda ikişer alt test Standart Batarya Formu'nda ise üçer alt test vardır. Bu araştırmada 9 yaş grubunda yer alan çocuklara üçer alt testten oluşan Standart Batarya Formu uygulanmıştır. Çünkü Standart Batarya Formu, Temel Batarya Formu'nu da kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle, Temel Batarya Formu Standart Batarya Formu'nun ikişer alt teste indirgenmiş halidir. Ancak, ön norm çalışmaları her iki batarya için ayrı ayrı yapılmıştır.

CAS Ölçeklerini oluşturan 12 alt testin güvenirliğine ilişkin bulgular aşağıda tartışılmıştır.

"Temel Batarya" ve "Standart Batarya"da yer alan “Planlama Ölçeği” ve Planlama Ölçeğini oluşturan "Sayıları Eşleştirme", "Planlanmış Kodlar" ve “Planlanmış Bağlantılar" alt testleri için yapılan test-tekrar test sonuçları ve iç tutarlık sonuçları güvenilir bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, her üç alt test için kurallı ve kuralsız uygulamalardan elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve sonuçlar arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür (p<,01). Araştırmada elde edilen bu bulgular, Naglieri ve Das (1997) tarafından yapılan araştırmadaki ABD örnekleminden elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir.

"Temel Batarya" ve "Standart Batarya"da yer alan "Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler" ölçeği ve bu ölçeği oluşturan "Matrisler", "Sözel-Uzamsal İlişkiler" ve "Şekil Hafızası" alt testleri için yapılan test-tekrar test sonuçları ve iç tutarlılık sonuçları güvenilir bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, her üç alt test için kurallı ve kuralsız uygulamalardan elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve bu sonuçlar arasındaki ilişkilerin de anlamlı olduğu görülmüştür (p<,01). Araştırmada elde edilen bu bulgular, Naglieri ve Das (1997) tarafından yapılan araştırmadaki ABD örnekleminden elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

"Temel Batarya" ve "Standart Batarya"da yer alan "Dikkat Ölçeği” ve "Dikkat Ölçeği”ni oluşturan "İfadesel Dikkat", "Sayı Bulma" ve "Algısal Dikkat" alt testleri için yapılan test-tekrar test sonuçları ve iç tutarlılık sonuçları güvenilir bulunmuştur (p<,01). Araştırmadan elde edilen bulgular ile Naglieri ve Das (1997) tarafından yapılan araştırmadaki ABD örnekleminden elde edilen bulgular karşılaştırıldığında sonuçların benzer olduğu görülmektedir.

"Temel Batarya" ve "Standart Batarya"da yer alan "Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği” ve bu ölçeği oluşturan "Kelime Serileri", "Cümle Tekrarı" ve "Cümleye İlişkin Sorular" alt testleri için yapılan test-tekrar test ve iç tutarlılık işlemlerinden elde edilen sonuçların güvenilir olduğu görülmüştür (p<,01). Ayrıca, her üç alt test için kurallı ve kuralsız uygulamalardan elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve sonuçlar arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür (p<,01). Araştırmada elde edilen bu bulgular, Naglieri ve Das (1997) tarafından yapılan araştırmadaki ABD örnekleminden elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

CAS'in hem "Temel Batarya" hem de "Standart Batarya"ya ait "Tam Puanları" için yapılan test-tekrar test ve iç tutarlılık işlemlerinden elde edilen sonuçların güvenilir olduğu görülmüştür. "Temel Batarya" ve "Standart Batarya"ya

ait "Tam Puanlar" için elde edilen bulgular İle Naglieri ve Das (1997) tarafından yapılan araştırmadaki ABD örnekleminden elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

"Temel Batarya" ve "Standart Batarya"da yer alan "Planlama", "Eş Zamanlı" Bilişsel işlemler", "Dikkat" ve "Ardıl Bilişsel işlemler" ölçekleri ve bu ölçeklerin alt testleri için yapılan madde-toplam, madde-kalan ve ayırdedicilik işlemlerinden elde edilen sonuçların belli maddeler için anlamlı olduğu görülmüştür. Bu durum CAS'in 5–7 ve 8–17 yaş olarak iki ayrı form şeklinde düzenlenmiş olmasından kaynaklanabilir. Çünkü bazı alı testler sadece 5–7 yaşlar arasını, bazıları da 8-17 yaşlar arasını kapsarken (İfadesel Dikkat, Algısal Dikkat, Cümleye İlişkin Sorular gibi), bazı alı testler ise 5–17 yaş aralığının tamamını kapsamaktadır (Matrisler, Sözel-Uzamsal ilişkiler, Şekil Hafızası gibi). 5-17 yaş aralığını kapsayan alt testlerdeki bazı maddeler anlamlı çıkmamıştır. Araştırma çalışması sırasında uygulama yapılan çocuğa 5–17 yaş aralığını kapsayan bütün maddeler verilmiştir. Ancak uygulamalarda, çocukların bazı alt testlerin ilk maddelerini genellikle başardıkları, fakat sonlardaki maddeleri yapmakta zorlandıkları veya yapamadıkları görülmüştür. Örneğin; "Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler" ölçeğinin alt testi olan "Matrisler"de 9 yaşındaki çocuklar, genellikle ilk 7 maddeyi kolaylıkla yapabilirken sonlardaki maddelere kadar çıkamamışlardır. Ancak Planlama alt testlerinde uygulanılan maddeler iki ayrı yaş grubu için farklı belirlenmiştir. Ayrıca “Dikkat” alt testleri iki ayrı yaş grubu için tamamen farklı olarak hazırlanmıştır. Dolayısı ile 5–17 yaş gibi geniş bir yaş aralığına göre hazırlanmış olan alt testler kolaydan zora doğru dizilmiş ve 9 yaş grubu çocukları da ortalara yakın bir yerde bulunduklarından bazı alt testlerin ilk maddelerini kolaylıkla yapabilirken zor özellikteki maddelerde başarılı olamamışlardır. Bu alt testte yer alan bazı maddelere ilişkin madde analiz işlem sonuçları, bu nedenle anlamlı çıkmamış olabilir. Bu yüzden 5-17 yaşlar arasına uygulanan ve alt testin başlarında ve sonlarında yer alan bu maddeler, ayırt edici olmamasına rağmen alt ve üst yaşlar için planlandıklarından ölçme aracından çıkarılmamışlardır. Bunların yanı sıra, “Ardıl Bilişsel İşlemler” ölçeğinin alt testlerinde yer alan test maddelerinde 9 yaş grubu çocuklarının zorlandıkları görülmüştür. Bu durumun söz konusu alt testlerin Türkçe’ye çevildiklerinde ABD’de kullanılan orijinal bataryadaki alt testler ile anlam açısından benzer olup olmadıklarını daha ayrıntılı inceleyebilmek amacıyla, bu konuda ayrıca araştırma yapılmasının doğru olacağına inanılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçların güvenilir çıkması ve ABD örnekleminden elde edilen bulgularla tutarlı olması, CAS'in güçlü yönleri ile ilgili yapılan yorumlara dayanılarak şu şekilde açıklanabilir:

Naglieri (1999) CAS'in birçok araştırmanın sonucuna dayandırılarak geliştirildiğini ve çağdaş bir bilişsel işlemler teorisine dayandırılarak oluşturulduğunu ifade etmektedir. Bilişsel işlemlerin değerlendirmesinde geleneksel zekâ bölümü testlerinde olduğu gibi genel bir değerlendirme yapılmamakta, aksine özel bilişsel işlem alanlarındaki performans değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Bu değerlendirme sırasında eğitim ve deneyime dayalı bilgiden arındırılmış alt testlerden yararlanılmaktadır. Bu nedenle, CAS farklı iki kültürel ortamda doğal bilişsel süreçlere dayalı işlemler üzerinde ölçümler yapmakta ve bu ölçümlerden elde edilen sonuçların da bu nedenle tutarlı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada güvenirlik ile ilgili elde edilen bulguların anlamlı çıkmasında, örneklemin yeterli sayıda olması (örneklemdeki sayının yeterliliği "Kaiser-Meyer-Olkin" (KMO) değeri ile belirlenmiştir) rol oynamış olabilir. Araştırmanın örneklemini oluşturan sayı ABD örnekleminde yer alan sayı ile de aynıdır. Araştırmadan elde edilen sonuçların güvenilir çıkması, örneklemde yer alan çocukların birbirinden farklı özellikler taşıyan sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere göre seçilerek örneklemde yer almasından kaynaklanmış olabilir.

CAS Alt Testleri ve Ölçeklerinin Geçerliğine İlişkin Bulgularının Tartışılması

CAS'in geçerliğine ilişkin çalışmalar; içerik, yapı ve kriterle ilişkili yöntemlerin kullanılmasıyla sınanmıştır.

İçerik geçerliğinde, CAS'i oluşturan alt testlerin tamamı istatistiksel açıdan anlamlı ilişki göstermiştir. Ayrıca, dört ölçeğin her birinin kendisini oluşturan üçer alt testi ile olan ilişkisi de değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda da her bir ölçeği oluşturan üçer alt testin birbirleriyle ilişkilerinin anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<,01$). Tüm bu veriler dikkate alındığında CAS'in içerik olarak geçerli özellikte olduğu söylenebilir.

CAS'in yapı geçerliği çalışmalarında faktör analizine ait bulgular ele alınmıştır. Bu amaçla, "Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)" değeri bulunmuştur. KMO değeri örneklem büyüklüğünün faktör analizi işlemleri için yeterli büyüklükte olup olmadığını

vermektedir. Elde edilen KMO değeri araştırmanın örneklem sayısının yeterli büyüklükte olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Barlett testi kullanılarak, CAS'in çok boyutlu bir ölçüm yapıp yapmadığı belirlenmiştir. Anlamlılık düzeyi ,05'den küçük olan tüm değerler, çok boyutluluk için yeterli kabul edilmektedir. Bu çalışmada Barlett test sonucunun istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p<,01). Tüm bu veriler değerlendirildiğinde CAS'in uygulandığı örneklemin çok boyutlu bir değişkenden geldiği görülmektedir.

"Planlama" ölçeğini oluşturan alt testler ile "Dikkat" ölçeğini oluşturan alt testlerden "Algısal Dikkat" alt testinin diğer ölçeklere göre birbirleriyle daha yoğun ilişkili olduğu belirlenmiştir. PASS teorisi nöropsikolojik nedenlere dayandırılmış ve Planlama ve Dikkat işlemlerinin birbiri ile yoğun ilişki içinde olduğun vurgulanmıştır. Luria (1966) ve Noatanen (1982) dikkat ile ilgili çalışmalarında frontal bölgenin önemli bir role sahip olduğunu belirlemişlerdir (Das, Naglieri ve Kirby, 1994). PASS Teorisi'nde Planlama işlemlerinin merkezi olarak da yine frontal bölgeye işaret edilmektedir. Dikkat ve Planlama gibi iki farklı bilişsel işlemin aynı beyin bölgesini yoğun olarak kullanmaları Dikkat ve Planlama alt testlerini birbirine yakınlaştırmış olabilir. Bu durum Algısal Dikkat alt testinin Planlama Ölçeği içerisinde yer almasının sebebi olarak düşünülebilir.

Kriter geçerliliğini belirlemeye yönelik çalışmalarda ise CAS ile elde edilen puanlar öncelikle "Stanford-Binet Zekâ Testi"nden elde edilen puanlar ile karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda; "Standart Batarya" ve "Temel Batarya" nın tam puanları, "Temel Batarya" ve "Standart Batarya"nın "Planlama Ölçeği", "Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği" ve "Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği"nden elde edilen puanlar ile "Stanford-Binet Zekâ Testi"nden elde edilen puanlar arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Araştırmanın örneklemindeki Temel Batarya'dan elde edilen Tam Puanlar ile örneklemdeki 50 çocuğa uygulanan Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (p<,01). Ancak hem Temel Batarya'da hem de Standart Batarya'da yer alan Dikkat Ölçeği ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Naglieri'ye (1999) göre geleneksel IQ testlerine bir bütün olarak bakıldığında üç sonuç ortaya çıkmaktadır: Eş zamanlı işlemleri ölçebilmektedirler, Ardıl işlemleri, ancak diğer bazı işlemler ile birlikte ölçebilmektedirler, tüm PASS işlemlerinin kullanıldığı, genel başarıyı ölçmektedirler. Yukarıdaki sonuçlara göre, insanın bilişsel fonksiyonlarının en önemlileri olan

planlama ve dikkat tamamen dışarıda bırakılmıştır. PASS açısından bakıldığında, geleneksel IQ testleri sadece sınırlı bir zekâ ölçümü yapabilmektedirler. Bu nedenle "Stanford Binet Zekâ Testi" ile CAS "Temel Batarya" da yer alan "Dikkat Ölçek"lerine ait alt testler arasındaki ilişkilerin anlamlı çıkmadığı düşünülmektedir. Zekâ testlerinde yer alan "Genel Bilgi", "Kelime Bilgisi" gibi eğitim ve deneyime dayalı bilgilerin ölçümü CAS'te yer almazken, zekâ testlerinde olmayan ancak bilişsel işlemler olarak kendilerine özgü yapıları ile tanımlanan "Dikkat" ve "Planlama" işlemleri CAS'te ayrıca yer almaktadır. CAS'in "Planlama" ve "Dikkat" alt testleri ile diğer zekâ testleri arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığına ilişkin bulgulara literatürde de rastlanılmaktadır. Örneğin; CAS'in geliştirilmesi çalışmaları sırasında Amerika Birleşik Devletleri örneklemi ile yürütülen çalışmalarda CAS, WPPSI-R (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intclligence-Revised) ve WISC-III (Wechsler Intelligence Scale of Children) zekâ testleri ile karşılaştırılmıştır. CAS, "Ardıl Bilişsel İşlemler" ölçeği puanları ile WPPSI-R "Sözel" zekâ bölümü puanları arasında ve "Eş Zamanlı CAS Bilişsel İşlemler" ölçeği puanları ile WPPSI-R "Performans" zekâ bölümü puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir, Das ve arkadaşları (1994) daha önceki araştırmalarında da işaret ettikleri gibi CAS'e özgü yapılar olan "Planlama" ve "Dikkat" ölçekleri WPPSJ-R'da yer almamaktadır. Bu nedenle anlamlı bir ilişkide belirlenememiştir (Akt. Naglieri ve Das, 1997). Ayrıca, CAS'in "Eş Zamanlı" ve "Ardıl" Bilişsel İşlemler Ölçekleri Das'ın (1994) daha önceki araştırmalarında da işaret ettiği gibi WISC-III ile anlamlı derecede ilişkili olduğu fakat "Planlama" ve "Dikkat" ölçekleri ile anlamlılık derecesinin düşük olduğu belirlenmiştir (Naglieri ve Das, 1997). Düşük de olsa belirlenmiş olan bu anlamlı ilişki WISC-III'ün "Performans" zekâ bölümü puanı ile CAS'in "Planlama" ve "Dikkat Ölçek"leri arasında görülmüştür.

Hem Temel hem de Standart Batarya'da yer alan Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği puanları ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Bunun yanı sıra Standart Batarya'da yer alan Dikkat Ölçeği ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında da yine istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi içindeki 12 alt testin Stanford Binet Zekâ Testi sonuçlarına ilişkin bulgular da Tablo 128'de yer almaktadır. Buna göre; Sayı Eşleştirme (Setop), Matrisler (Mttop), Sözel Uzamsal ilişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop) ve Algısal Dikkat (Adtop) alt testleri ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları

arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca Planlanmış Bağlantılar alt testi ile Stanford Binet Zekâ Testi sonuçları arasında da yine istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

CAS ölçeği ile elde edilen puanlar daha sonra Matematik Başarı Testi puanları ile karşılaştırılmıştır. Hem Temel hem de Standart Batarya'dan elde edilen Tam Puanlar, örneklemdeki 50 çocuğa uygulanan Matematik Başarı Testi puanları ile karşılaştırıldığında söz konusu panlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01).

Standart Batarya'da yer alan ölçekler açısından bakıldığında,Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Tam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel işlemler Ölçeği, Standart Batarya Dikkat Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanları ile Matematik Başarı Testi puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki görülmüştür (p<,01). Ayrıca, Temel Batarya Dikkat Ölçeği, Standart Batarya Planlama Ölçeği ve Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği puanları ile Matematik Başarı Testi puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi içindeki 12 alt testin Matematik Başarı Testi ile olan ilişkileriyle ilgili bulgulara göre; Sayıları Eşleştirme (Setop), Matrisler (Mttop), Sözel Uzamsal İlişkiler (Suitop), Şekil Hafızası (Şhtop), Algısal Dikkat (Adtop) alt testleri ile Matematik Başarı Testi Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca Planlanmış Bağlantılar (Pbtop), Sayı Bulma (Sbtop) ve Cümleye İlişkin Sorular (Cistop) alt testleri ile Matematik Başarı Testi puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Kroesbergen, Van Luit ve Naglieri (2003) yaptıkları bir çalışma ile, matematiksel öğrenme güçlükleri (MLD) ve bilişsel planlama, dikkat, eş zamanlı, ardıl (PASS) teorisi arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Bu çalışmada, Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) kullanılarak, genel veya özel eğitim görmekte olan, MLD tanısı konmuş, Hollandalı, 267 kişilik bir öğrenci grubunun PASS işlemleri ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar göstermiştir ki; MLD tanılı öğrenciler, tüm CAS ölçümlerinde yaşıtlarına göre daha düşük puanlar almışlardır ve MLD'li gruptaki bir çok öğrencide, planlama ve eş zamanlı işlemlerde bilişsel yetersizlikler olduğu görülmüştür. Ayrıca, temel matematiksel kavramların algılanması, söz konusu kavramların kullanılması veya sözel problemlerin çözümü konularında

güçlükler yaşayan öğrencilerin, farklı bilişsel PASS profillerine sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Naglieri ve Das'ın (1997) belirttikleri gibi CAS, çocukların akademik başarılarını önceden belirlemeyi hedeflemektedir. Dört PASS ölçeğinin her biri akademik performansın özel alanlarındaki başarı ve başarısızlıklarla ilişkilidir. Tam Ölçek Standart Puanı, temel başarının önceden belirlenmesinde en iyi göstergedir. Dört PASS ölçeğinin her birine ait standart puanlar da akademik performansın özel alanları ile ilişkilidir. Matematik Başarı testi uygulanarak elde edilen puanlar ile CAS ölçeği puanları arasında bulunan anlamlı ilişkilerin de bu bilgileri pekiştirir nitelikte olduğu düşünülmektedir.

CAS ölçeğinden elde dilen puanlar ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi'nden elde edilen puanlar da karşılaştırılmıştır. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda, Temel Batarya Planlama Ölçeği, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Tam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Dikkat Ölçeği ve Standart Batarya Tam puanları ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<,01$). Ayrıca, Temel Batarya Dikkat Ölçeği ve Standart Batarya Planlama Ölçeği Raven Standart Progresif Matrisler Testi puanları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($p<,05$).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi içindeki 12 alt testin Raven Standart Progresif Matrisler Testi ile olan ilişkileriyle ilgili bulgulara göre; Sayıları Eşleştirme, Matrisler, Sözel Uzamsal İlişkiler, Şekil Hafızası ve Algısal Dikkat alt testleri ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<,01$). Ayrıca Planlanmış Kodlar ve Planlanmış Bağlantılar alt testleri ile Raven Standart Progresif Matrisler Testi puanları arasında da yine istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($p<,05$).

CAS sonuçları yaratıcılık ile ilişkisine bakmak amacıyla Urban Yaratıcılık Testi ile sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır. Araştırmanın örneklemindeki hem Temel Batarya hem de Standart Batarya'dan elde edilen Tam Puanlar ile örneklemdeki 50 çocuğa uygulanan Yaratıcılık Testi A Formu Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilere rastlanmışır.

Bu sonuçlara göre, Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Tam Puanları, Standart

Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Tam Puanları ile Yaratıcılık Testi A Formu Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Standart Batarya Planlama Ölçeği ve Standart Batarya Dikkat Ölçeği puanları ile Yaratıcılık Testi A Formu Toplam Puanları arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) içindeki 12 alt testin Yaratıcılık testi A Formu Toplam Puanı ile olan ilişkilerine ait bulgulara göre; Sayıları Eşleştirme, Matrisler, Sözel Uzamsal ilişkiler, Şekil Hafızası, Algısal Dikkat ve Cümle Tekrarı alt test puanları ile Yaratıcılık Testi A Formu Toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Planlanmış Bağlantılar, Kelime Serileri ve Cümleye İlişkin Sorular alt testleri ile Yaratıcılık Testi A Formu Toplam Puanları arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Örneklem grubu içindeki 50 çocuğa CAS uygulanmasından sonra ayrıca Yaratıcılık Testi B Formu uygulanmıştır.

Temel Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği, Temel Batarya Toplam Puanları, Standart Batarya Eş Zamanlı Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Dikkat Ölçeği puanları ile Yaratıcılık Testi B Formu Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Temel Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği, Standart batarya Planlama Ölçeği, Standart Batarya Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçeği ve Standart Batarya Toplam Puanları ile Yaratıcılık Testi B Formu Toplam Puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,01).

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) içindeki 12 alt testin Yaratıcılık Testi B Formu Toplam Puanı ile olan ilişkilerine ait bulgulara göre; Sayıları Eşleştirme, Matrisler, Sözel Uzamsal ilişkiler, Şekil Hafızası ve Algısal Dikkat alt test puanları ile Yaratıcılık Testi B Formu Toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,01). Ayrıca, Planlanmış Bağlantılar ve Cümle Tekrarı alt testleri ile Yaratıcılık Testi B Formu Toplam Puanları arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (p<,05).

Naglieri ve Kaufman'ın (2001) da belirttiği gibi, zekâ ile ilgili araştırmaların bir asırdır sürmesine ve insan zekâsı ile ilgili anlayışların değişmesine rağmen, IQ testlerinde çok az değişiklik olmuştur. Bu yavaş değişimin, özellikle üstün zekâlılığın

ve yaratıcılığın ölçülmesi ile ilgili olumsuz etkileri görülmektedir. Aralarında Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) testinin de bulunduğu az sayıda test, Wechsler-Binet testlerine alternatif olabilmektedir. PASS teorisine dayanan CAS, Planlama, Dikkat, Eş Zamanlı ve Ardıl işlemler üzerinde durmaktadır. Geçmişteki araştırmalar, planlama ile yaratıcılık arasında güçlü bağlantılar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu sebeple, planlama işlemlerinin ölçülebilmesi, üstün zekâlı ve yaratıcı çocukların daha kesin olarak değerlendirilebilmelerini sağlamaktadır. Bu tür, daha derinlemesine ve detaylı ölçümler sayesinde, geleneksel IQ testleri ile tanısı konulamayan üstün zekâlı çocuklara tanı konulabilecektir.

Zekâ ölçümü için tasarlanmış olmasının yanında, PASS Teorisi, yaratıcılığın ölçülmesi için de kullanılabilir. Uzun süredir zekâ ve yaratıcılık arasında bağlantı kurulmaktadır; ne var ki bu bağlantı 120 üzerindeki IQ seviyelerinde zayıflamaktadır (Fuchs-Beauchamp, Kames & Johnsson, 1993). Gerçekten de bazı araştırmalar, çok yüksek IQ değerlerine sahip çocukların yaratıcılıklarının daha az olabildiğini ya da yaratıcı düşüncelerini ifade etmekte zorlandıklarını göstermiştir (Simonton, 1994).

Planlama ve yaratıcılık arasında bir bağlantı vardır. Amabile (1983,1996), yaratıcılıkla ilgili bileşenlere bağlı teorisinde planlamanın etkilerini göstermektedir. Söz konusu bileşenler, alan yetenekleri (bilgi, teknik yetenekler), görev motivasyonu ve yaratıcılığa bağlı yeteneklerdir. Son bileşende, planlamanın önemi görülebilmektedir. Yaratıcılığa bağlı yetenekler, yeni yollar keşfetmeyi ve sonuca gitmeden önce mümkün olduğunca fazla yol bulmayı içerir. Bu yetenekler sadece bireyin yaratıcılık potansiyelini göstermekle kalmaz, planlama yeteneklerini de ortaya koyar.

Ayrıca "Planlama Ölçeği" alt testleri ile bu alt testlerin uygulanması sırasındaki strateji kullanımı arasındaki ilişkiye bakılmış ve "Kruskal Wallis Testi" yapılarak CAS'ten yüksek puan alan çocukların diğer çocuklara göre daha farklı stratejileri tercih ettikleri bulunmuştur. CAS'ten düşük puan alan çocuklar ise ya strateji kullanmamış ya da kullandıkları stratejiler yüksek puan almalarına yardımcı olamamıştır. CAS'in Planlama Ölçeği ve bu ölçeği oluşturan alt testleri öğrencilerin; strateji kullanmaları, faaliyetleri bir plana göre uygulamaları, kestirimde bulunmaları (öteleme), planlanmış bir faaliyeti odaklanmış bir şekilde sürdürebilmeleri (konsantrasyon), konsantrasyona bağlı dürtü kontrolü (dikkatli düşünmeksizin hareket etme dürtüsünü kontrol altına alma), yeni karşılaştığı duruma uygun seri bir

biçimde plan geliştirme ve problem çözme, işlem hızı, bilişsel içerikli faaliyetler sırasındaki farkındalık düzeyleri, kendilerini gözleme ve değerlendirebilmeleri vb. gibi etkinliklerdeki performanslarını değerlendirilmektedir (Naglieri, 1999).

Naglieri (1997) CAS Amerika Birleşik Devletleri örneklemindeki 5–17 yaşlarındaki tüm çocukların strateji kullanım oranlarını değerlendirmiştir. Strateji kullanan çocuklar ile kullanmayan çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı derecede farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir. Bu araştırmanın örneklemini oluşturan 9 yaş çocuklarında "Planlama" alt testlerinin üçünde de strateji kullanımı ve aldıkları puan arasında anlamlı sonuçlara ulaşılmış ve yüksek puan alan çocukların aynı zamanda strateji kullanan çocuklar oldukları belirlenmiştir. Araştırma çalışmaları sırasında öğrencilerde gözlenen stratejilerin bilişsel performansı yüksek olan öğrenciler ile düşük performans gösteren öğrencilerde farklılaştığı gözlemlenmiş ve kaydedilmiştir. Yüksek bilişsel performans gösteren öğrencilerin kullandıkları stratejiler genel olarak yüksek skorlar elde etmelerini sağlayacak şekilde işlevsel ve çeşitlilik gösterirken, düşük bilişsel performansa sahip öğrencilerin kullandıkları stratejilerinin performansa olan etkisinin düşük ve çeşitliliğinin de az olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum yüksek bilişsel performansa sahip öğrencilerin, yeni karşılaştığı duruma uygun seri bir biçimde plan geliştirme ve problem çözme becerilerine sahip olmaları, diğer öğrencilerin ise bu yeni karşılaşılan problem durumlara uygun strateji üretememeleri ile açıklanabilir. Bu sonuç, çocukların karşılaştıkları problemler karşısında çeşitli stratejiler geliştirerek çözüm üretmeleri durumunda daha başarılı olabileceklerini düşündürtmektedir.

CAS alt testleri ve ölçeklerinin geçerlik çalışmalarında ayrıca demografik özelliklere ilişkin bulgular da tartışılmıştır.

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından yararlanma değişkenine ile CAS puanları karşılaştırıldığında okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocukların lehine anlamlı sonuçlara rastlanılmıştır.

Çalışan annelerin çocuklarının CAS alt testlerinden Cümle Tekrarı (Cttop) ($p<,01$) ile Temel Batarya Planlama Ölçeği ($p<,05$) puanları ile çalışmayan annelerin çocuklarının puanları arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır. Çalışan annelerin çocuklarının Cümle Tekrarı (Cttop) alt testi le Temel Batarya Planlama Ölçeği'nden aldıkları puanların, çalışmayan annelerin çocuklarının söz konusu alt test ve ölçekten elde ettikleri puanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Yavuzer'e

(1998) göre, diplomasının hakkını vermesi ve mesleki açıdan tatmin olması, çalışan annenin "ruh sağlığını" olumlu etkiler. Bu durum da onun davranışlarını etkiler. Tamer'in (2003) Yeşilyaprak'tan aktardığına göre, annenin çalışmasının bir başka olumlu etkisi de babanın çocuğun bakım ve sorumluluğunda rol üstlenmesidir. Böylece çocuğun baba ile ilişkisi de daha yeterli ve olumlu olabilmektedir. Ayrıca, çalışan annelerin çocukları okuma, yazma ve matematik gibi temel okul becerileri konusunda annesi ev hanımı olan çocuklardan daha iyi durumdadır.

Ayrıca çalışmayan annelerin çocuklarının, CAS alt testlerinden Planlanmış Kodlar (Pktop) puanları ile çalışan annelerin çocuklarının puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<,01). Buna göre, çalışmayan annelerin çocuklarının söz konusu alt testten aldıkları puanların çalışan annelerin çocuklarının aldıkları puanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Babanın eğitim düzeyi lise ve üzerinde olan çocukların CAS puanlarının eğitim düzeyleri düşük babaların çocuklarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Webb, Meckstroth ve Tolan'ın (2003) çeşitli çalışmalardan aktardığına göre, hem annesi hem de babası ile birlikte yaşayan çocuklar her ikisinden de etkilenmektedir. Genel kanı olarak annenin sıcaklığının, desteğinin ve ilgisinin çocukların yaratıcıkları ve zihinsel gelişimi için büyük etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Ancak son zamanlarda yapılan çalışmalar anneler tarafından sergilenen aşırı koruyucu tutumun zihinsel yeteneklerin gelişmesinin engellediğini, özellikle babaların sergilediği cesaretlendirici tutumun ise çocukların zihinsel gelişmelerinin anlamlı bir şekilde olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Bu anlamda yüksek öğrenim görmüş bilinçli babaların eğitim düzeylerinin çocukların zihinsel kapasitelerini etkilemesi kaçınılmazdır.

Okul başarısı değişkenine göre CAS alt testler ile batarya puanları karşılaştırılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda CAS Alt Testleri Temel ve Standart Bataryaları açısından tüm alt testlerde okul başarısı çok iyi olan öğrenciler lehinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Ergin ve arkadaşlarının (2006) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, yüksek ve düşük ders başarısı notlarına sahip öğrencilerin "CAS Temel Batarya Tam Puan" ortalamaları arasında fark olup olmadığını sınamak için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre, "CAS Temel Batarya Tam Puan" ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre, yüksek ders başarısı puanı olan öğrencilerin "CAS Temel Batarya Tam Puan" ortalamaları, düşük puan ortalamalarına sahip olanlardan istatistiksel olarak

anlamlı düzeyde yüksektir. Yüksek ve düşük ders başarısı gösteren öğrencilerin CAS Matrisler Alt Testi puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını sınamak için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre, CAS Matrisler Alt Testi ile Sözel Uzamsal İlişkiler Alt Testi puan ortalamaları arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre, yüksek ders başarısı not ortalamalarına sahip öğrencilerin CAS Matrisler ve Sözel Uzamsal İlişkiler Alt Testleri puan ortalamaları, düşük puan ortalamalarına sahip olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir.

Kirby (2000) öğrencinin potansiyeli ile başarı durumu arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla şunların yapılmasını önermektedir;

- Öğrencinin başarı seviyesinin belirlenmesi,
- Öğrencinin öğrenme potansiyelinin belirlenmesi,
- Öğrencinin başarı ve potansiyeli arasındaki farkın belirlenmesi.

Ancak bunları yaparken bazı problemler ön plana çıkmaktadır. Öncelikle başarıyı ölçen testlerin öğrencilerdeki yeteneği doğru olarak yansıttığından asla emin olamayışımız, ikinci önemli problem ise öğrencinin öğrenme potansiyelini ölçmedeki zorluklardır. Bu tür ölçümler genellikle zekâ testleri ile yapılmaktadır ve zekâ testleri de bilişsel süreçleri ayrıntılı olarak belirlemede yeterli olamamaktadır.

Bilişsel süreçleri ayrıntılı olarak belirleyememe, bilişsel değerlendirmeleri akademik performansın etkisinden arındıramama ve eğitim çalışmalarında bireysel farklılıkları iyi tanımlayamama gibi geleneksel zekâ testlerinin eksikliklerini gidermek amacıyla günümüzde alternatif testler oluşturulmaktadır. Kaufman ve Kaufman'ın (1985) "K-ABC Testi", yine Kaufman ve Kaufman'ın (1993) "Kaufman Ergen ve Yetişkin Zekâ Testi (Kaufman Adolescent and Adult Intelligence Test - KAIT)", Woodcock-Johnson'ın (1991) "Bilişsel Yetenek Testi" (Woodcock-Johnson Tests of Cognitive Ability) ve Naglieri ve Das'ın (1997) "Bilişsel Değerlendirme Sistemi" (Cognitive Assesment System – CAS) bu testlere örnek olarak gösterilebilir (Naglieri ve Das, 1997a).

Normal zekâ dağılımındaki öğrencilerden oluşan grup ile üstün zekâ düzeyinde olan öğrencilerden oluşan grup karşılaştırıldığında CAS Alt Testleri Temel ve Standart Bataryaları açısından İfadesel Dikkat (TİD) hariç diğer tüm alt testlerde üstün zekâ düzeyinde olan öğrenciler lehinde anlamlı sonuçlar elde

edilmiştir. İfadesel Dikkat (TİD) alt testinde normal zekâ düzeyinde olan öğrencilerle üstün zekâlı öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bunun sebebi İfadesel Dikkat (TİD) alt testinin özellikle öğrenme güçlüğü olan öğrencileri ayırt etmede belirleyici bir test olmasından kaynaklanıyor olabilir. Karşılaştırma gruplarındaki normal ve üstün zekâ düzeyine sahip öğrencilerden oluşan örneklemde öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin bulunmaması, bu alt testteki puanların birbirlerinden çok farklı olmamasında etkili olduğu düşünülmektedir. Tüm bunların yanında yüksek zekâ bölümüne sahip öğrenciler İfadesel Dikkat (TİD) alt testini normal zekâ dağılımda yer alan öğrencilere oranla daha kısa sürede tamamlamışlardır. Dolayısıyla süreye göre iki grup karşılaştırıldığında yüksek zekâ düzeyinde olan öğrencilerin lehine bir başarı sözkonusudur.

CAS Alt Testleri ve Ölçeklerinin Ön Norm Çalışmalarına İlişkin Bulgular

CAS için yapılan ön norm çalışmasında Standart Batarya Ölçekleri'nden Planlama ve Dikkat Ölçekleri'nin merkezi eğilim ve dağılım puanlarının hafif derecede negatif çarpıklık gösterdiği görülmüştür. Buna göre öğrencilerin puanlarının daha yüksek değerlere yakın bir yerde toplandığı söylenebilir. Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçekler'i ise normal dağılım eğrisine yakın bir eğilim göstermektedir. Bu çarpıklık, öğrencilerin bu alt testlerden görece olarak yüksek puan almalarından kaynaklanıyor olabilir. Temel Batarya ölçeklerine ilişkin merkezi eğilim ve dağılım sonuçlarına göre de, Dikkat ve Temel Batarya Toplam puanların hafif derecede negatif çarpıklık gösterdiği görülmektedir. Öğrencilerin puanları daha yüksek değerlere yakın, yükseklerde toplanmıştır. Planlama, Eş Zamanlı ve Ardıl Bilişsel İşlemler Ölçekler'i ise normal dağılım eğrisine yakın bir eğilim göstermektedir. Bu çarpıklık, öğrencilerin bu alt testlerden görece olarak yüksek puan almalarından kaynaklanıyor olabilir.

Öneriler

Yakın zamana kadar Görsel İşitsel Sayı Dizileri Testi B Formu (Karakaş ve Yalın, 1993,1995) dışında, "nöropsikolojik" sınıflamasına giren herhangi bir yetişkin testinin yeterli büyüklükteki Türk örneklemleri üzerinde yapılmış standardizasyonu

bulunmamaktaydı. Ancak Karakaş ve Başar 1993 yılında başlattıkları projenin bir bölümünde, geniş çaplı bir nöropsikolojik test standardizasyonu çalışmasını ele almışlardır. Bu projede beynin frontal, temporal ve parietal bölgelerinin işlevleri olan dikkat, anlık ve gecikmeli belleğin değişik türleri, öğrenme, strateji kurma, planlama, davranışı ketleyebilme ve mekân algılamayı ölçen testlerden bir bütün oluşturulmuştur. Bu birleşime 'Bilişsel Potansiyeller için Nöropsikolojik Test Bataryası' (BİLNOT Bataryası) adı verilmiştir. BİLNOT Bataryası ile başlayan nöropsikolojik değerlendirme araçları ile ilgili bu tür çalışmaların okul çağı çocukları da düşünülerek daha geniş yas dilimlerine yayılması hedeflenmelidir.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) adından da anlaşılacağı gibi okullarda çalışan Psikolojik Danışmanlar için bir sistem bütünlüğü içinde okul çağı çocuklarının öğrenme problemlerini belirlemeye yönelik geniş kapsamlı bir araçtır. Bu değerlendirme aracı orijinalinde olduğu gibi okul çağını oluşturan 5–17 yaşların tümü için ülkemizde de kullanılabilecek şekilde geliştirilmelidir.

Klinik ortamlarda bireylerin zihinsel işlevleri değerlendirilirken çok yönlü bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır ancak nöropsikolojik değerlendirme araçlarının yetersizliği sebebiyle bilişsel yetenekleri belirlerken elde edilen bulgular genel bir sonuca ulaşılması şeklindedir. Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) okullarda da uygulanabilme özelliği dikkate alındığında bilişsel işlevleri değerlendirmek üzere kullanılabilecek pratik bir test olduğu düşünülebilir.

Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) bulgularından yola çıkarak önerdiği bir özel eğitim programı da söz konusudur. PASS Müdahale Programı (PASS Remedial Program-PREP) bu amaçla geliştirilmiştir. Bu tür programların da eğitim ve öğretim çalışmalarına dâhil edilmesi hedeflenmelidir.

Özel gereksinimi olan çocukların Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nden (CAS) elde edilen puanlarının hangi problem türünde ve hangi yönde farklılaştığı araştırılmalıdır. CAS orijinal çalışmasında yer alan bu kriter geçerliği çalışması ülkemizde de yapılmalıdır.

Araştırmada farklı okullarda eğitim alan normal dağılımdaki öğrencilerden oluşan grupların belirlenmesine karşın karşılaştırma grubunda yer alan üstün zekâlı öğrenciler için sadece faklı bir eğitim alan Beyazıt İlköğretim Okulu'ndaki öğrenci grubu kullanılmıştır. Alan taraması yapılarak normal eğitim alan üstün zekâlı çocuklara ulaşılabilir ve onların da test sonuçları farklı eğitim alan üstün zekâlı

çocuklarla karşılaştırılabilir. Ancak bunun sağlanması oldukça zordur. Silverman'ın (1993) aktardığı gibi, "zekânın teorik dağılım eğrisine" bakıldığında, popülasyonun sadece %2,14'ü normalin 2 standart sapma üstünde yani 130 ve üstü IQ'ya sahiptir. Bu gerçek göz önünde bulundurulduğunda Beyazıt İlköğretim Okulu'nda eğitim alan üstün zekâlı öğrenciler grubuna denk olabilecek normal eğitim alan bir üstünler grubunun oluşturulması ancak çok kapsamlı bir araştırma sonucunda başarılabilir.

Bu araştırmada Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) 9 yaş grubu Türk çocukları için ön norm çalışması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen ön norm değerlerinin şu anki halinin, CAS "Standart Batarya"sı tam puanının oluşturduğu bilişsel işlem kategorilerinin hem Amerika Birleşik Devletleri örneklemiyle hem de araştırmanın örneklemiyle örtüştüğü görülmektedir. Ancak Bilişsel Değerlendirme Sistemi, test maddelerinin 5-17 arası tüm yaşlar için uygun olup olmadıklarına karar verebilmek amacıyla daha büyük bir örneklem grubuna uygulanarak ayrıca norm çalışmaları yapılabilir.

Örneklem grubundaki yer alan öğrencilere daha sonraki öğrenim yıllarında da ulaşılarak CAS puanlarının başarı ile ilişkisini yordama amaçlı bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

ANASTASI, A., 1988 — **Pyschological Testing**, New York: Macmillan Publishing Company.

ANDERSON, S. W., DAMASİO, H. & DİĞERLERİ, 1991 — "Wisconsin Card Sorting Test Performance As A Measure of Frontal Lobe Damage", **Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology**, 13(6): 909-922.

ANDRADE, H. G. & PERKINS, D., N., 1998 — "Learnable Intelligence and Intelligent Learning", In R. J. Sternberg ve W. M. Williams (Ed.), **Intelligence, Instruction and Assessment**, (67 – 94). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

ARIK, İ. A., 1992 — **Psikolojide Bilimsel Yöntem**. İ. Ü. Üniversite yayın no: 3708. Fakülte yayın no: 3253 İstanbul.

ARDİLA, A., 1999 — "A Neuropsychological Approach to Intelligence", **Neuropsychology Review**, 9 (3), 117 – 136.

ASSULİNE, S. G., 2003 — "Psychological and Educational Assessment of Gifted Children", In N. Colangelo, G. Davis (Ed.), **Handbook of Gifted Education** (pp. 124 - 145). Boston: Allyn and Bacon.

BENTON, A. L. & VARNEY, N. R., 1978 — "Visuospatial Judgement: A Clinical Test", **Archieves of Neurology**, 364-367.

BENTON, A. L., HAMSHER K. & VARNEY, N. R., 1983 — **Contributions to Neuropsychological Assessment: A Clinical Mannual**, New York: Oxford University Press.

BENTON, A. L., 1994 — "Neuropsychological Assessment", **Annual Review of Psychology**, 45: 1-23

BRODY, L. E. & MILLS, C. J., 1997 — "Gifted Children with Learning Disabilities: A Review of The Issues", **Journal of Learning Disabilities**, 30, (3) 282 – 286.

BRODY, N., 1999 — **What is Intelligence? International Review of Psychiatry**, Feb. 99, Vol.l l Issue 1, p 19. ISSN: 0954-0261

BUCKHALT, A. J., 2002 — **A Short History of G: Psychometrics' Most Enduring and Controversial Construct**, Auburn University, USA.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., 2002 — **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı**, Pegem A Yayıncılık. Ankara.

CÜCELOĞLU, D., 1998 — **İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları**, (8.basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

ÇAĞLAR, D., 2004 — "Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri", Yer aldığı eser R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili (Ed.) **Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı**, (ss. 111 – 125). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları: 63, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi:1.

ÇÖMLEKÇİ, N., 1989 — **Temel İstatistik İlke ve Teknikleri**. Bilim Teknik Yayınevi, Eskişehir.

DANIEL, M. H., 1997 — **Intelligence Testing: Status and Trends**. American Psychologist, 52(10), 1038-1045.

DAS, J. P., NAGLIERI, J. A. & KIRBY, J. R., 1994 — **Assessment of Cognitive Processes: The PASS Theory of Intelligence**, Massachesetts: Allyn and Bacon A Division of Simon ve Schuster Inc.

DAS, J. P., MISHRA, R. K. & POOL, J., 1995 — **An Experiment on Cognitive Remediation of Word-Reading Difficulty**. Journal Of Learning Disabilities, 28,66-79.

DAVASLIGİL, Ü., 5 AĞUSTOS 1999 — "Enhancement of Creativity – An Important Problem in Turkish Education: A Comparative Study", **A Challenge for the New Millennium: 13th World Congress of World Council for Gifted and Talented Children**, Istanbul, Ceylan Hotel.

DAVASLIGİL, Ü., 2004A — "Üstün Çocuklar", Yer aldığı eser R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili (Ed.), **Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı**, (ss. 211- 218). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları: 63, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi:1.

DAVASLIGİL, Ü., 2004B — "Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi", Yer aldığı eser R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili (Ed.), **Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı**, (ss. 233 – 241). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları: 63, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi:1.

DEARY, I. J. & SMITH, P., 2004 — "Intelligence Research and Assessment in the United Kingdom", In Robert J. Sternberg (Ed.), **International Handbook of Intelligence**, (1 – 48). Cambridge: Cambridge University Press.

DOLE, S., 2000 — "The Implication of the Risk and Resilience Literature for Gifted Students with Learning Disabilities", **Roeper Review**, 23 (2), p. 91 - 117.

ENÇ, M., ÇAĞLAR, D. & ÖZSOY, Y., 1975 — **Özel Eğitime Giriş**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları,No:49, Ankara

ERGİN, T., 2003 — "Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System - CAS): Beş Yaş Çocukları Üzerinde Geçerlik, Güvenirlik ve Norm Çalışması", Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

ERGİN, T., TANGİL, D. & KARACA, N., 2006 — "Bireysel Farklılıkları Oluşturan Temel Bilişsel Süreçlerin Akademik Başarı İle İlişkisi", MEB Sempozyumu.

ESTERS, I. G. & ITTENBACH, R. F., 1999 — **Contemporary Theories And Assessments Of Intelligence: A Primer. Professional School Counseling**, Vol. 2 Issue 5, p373, 4p http://search.epnet.com

FERNANDEZ – BALLESTEROS, R. & COLOM, R., 2004 — "The Psychology of Intelligence in Spain", In R. J. Sternberg (Ed.), **International Handbook of Intelligence**,(79 – 103). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

FLANAGAN, P. D., GENSHAFT, J. L. & HARRİSON, P. L., 1997 — **Contemporary Intellectual Assessment / Theories, Tests and Issues**, New York: The Guilford Press.

FUSTER, J. M., 2000 — "Executive Frontal Functions", **Experimental Brain Resources** 133, 66 – 70.

GAGNÉ, F., 2003 — "Transforming Gifts into Talents: The DMGT as a Developmental Theory", in N. Colangelo & G. Davis (Ed.), **Handbook of Gifted Education** (pp. 60 - 74). Boston: Allyn and Bacon.

GÜNER, O., 2006 — **Hani Okulu Sevecektim,** Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

HORN, J. L. & HOFER, S. M., 1994 — Major Abilities and Development in the Adult Period. in R. J. Sternberg, C. A. Berg, **Intellectual Developmental**, 44-49. Boston, MA Cambridge University Press.

JELLEN, H. & URBAN, K. K., 1986 — The TCT-DP (Test for Creative Thinking – Drawing Production): An Instrument That Can Be Applied to Most Age and Ability Groups, **Creative Child and Adult Quarterly**, 11, 138-155.

JENSEN, A. R., 1998 — "Learnable Intelligence and Intelligent Learning", In R. J. Sternberg ve W. M. Williams (Ed.), **Intelligence, Instruction and Assessment**, (111 – 131). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

KAPLAN, I. H. & SADOCK, B. J., 1991 — **Synopsis of Psychiatry** (6. Baskı) Baltimore: Williams & Wilkins

KARAKAŞ, S., 2004 — **BİLNOT Bataryası El Kitabı: Nöropsikolojik Testler için Araştırma ve Geliştirime Çalışmaları**, Ankara: Dizayn Ofset.

KAUFMAN, A. S. & KAUFMAN, N L., 1983 — **Kaufman Assessment System Battery for Children**. Circle Pines, MN: American Guidance Service

KIRBY, J. R. & WİLLİAMS N. H., 2000 — **Learning Problems: A Cognitive Approach**, Kagan ve Woo Limited Toronto.

KORKMAZ, B., 2000 — **Pediatrik Davranış Nörolojisi**, İstanbul: Cerrahpaşa Tıp Fak. Yayın No: 230.

KRANZLER, J. H. & KEITH, T. Z., 1999 — "Independent Confirmatory Factor Analysis of The Cognitive Assessment System (CAS), What Does The CAS Measure?", **School Psychology Review**, 1999, Vol. 28 Issue 1, p117, 28p, 5 charts. 6 diagrams http://search.epnet.com

KROESBERGEN, H. E., VAN LUIT, E. H. & NAGLIERI, J. A., 2003 — "Mathematical Learning Difficulties and PASS Cognitive Processes", **Journal of Learning Disabilities**, 36: 574-582. http://search.epnet.com

LEANA, M. Z., 2005 — "Üstün Zekâlı ve Normal Çocuklarda Yönetsel Fonksiyonlar: Londra Kulesi Testi" Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

LEVINE, M., 2002 — **Her Çocuk Başarabilir,** Boyner Yayınları, İstanbul.

LEZAK, M. D., 1983 — **Neuropsychological Assessment**, New York: Oxford Unversity Press.

LURIA, A. R., 1973 — **The Working Brain: An Introduction to Neuropsychology**. New York, Basic Books.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, 1973 — 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, **14574 Sayılı Resmi Gazete**

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, 2005 — "T.C Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2004–2005 Öğretim Yılı İller Bazında İstanbul Şehri İlköğretim Okullarında Öğretim Şekline Göre Öğrenci Cinsiyet Dağılımı İstatistik Verileri". http://www.meb.gov.tr

NAGLIERI, J. A., 1986 — **WISC-R and K-ABC Comparison for Matched Samples of Black and White Children**. Journal of Schools Psycology. 24-81

NAGLIERI, J. A. & DAS, J. P., 1997 — **Cognitive Assessment System Administration and Scoring Manual**, Itasca, Illinois: Riverside Publishing.

NAGLIERI, J. A., 1999 — "How Valid is The PASS Theory and CAS?" **School Psychology Review**, 1999, Vol. 28 Issue 1, p145, 16p, 6 charts. 3 graphs. http://search.epnet.com

NAGLIERI, J. A., 2001 — "Understanding Intelligence, Giftedness and Creativity Using the PASS Theory". **Roeper Review** , Arp 2001, Vol. 23 Issue 3, p151, 6p, 1 chart. http://search.epnet.com

NAGLIERI, J. A. & DAS, J. P., 1997 — **Cognitive Assessment System Interpretive Handbook**. Riverside Publishing. Itasca, Illinois.

NAGLIERI, J. A., 1999 — **Essentials of CAS Assessment**. John Wiley&Sons, Inc. New York

ÖKTEM, Ö., 1994 — "Nöropsikolojik Testler ve Nöropsikolojik Değerlendirme", **Türk Psikoloji Dergisi**, 9: 33-44.

ÖKTEM, Ö., 1996 — "Nöropskoloji", **Türk Psikoloji Bülteni**, 2(4): 26-30

ÖNER, N., 1997 — **Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler: Bir Başvuru Kaynağı** (3.basım). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

ÖZGÜVEN, O., 1989 — **Psikolojik Testler**. Ankara: Yeni Doğuş Matbaası.

ÖZKARDEŞ, O., 2004 — "İki Kere Farklı: Üstün Yetenekli Olan Çocuklarda Özel Öğrenme Güçlüğü Sorunları", Yer aldığı eser A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili ve M. R. Şirin (Ed.), **I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı** (333 – 347). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

RAVEN, J., RAVEN, J. C. & COURT, J., 1993 — **Manuel for Raven's Progressive Matrices and Vocabulary Scales: Section 1, General Overview**. Oxford: Oxford Psycholojist Press.

ROBINSON, A. & CLINKENBEARD, P. R., 1998 — "Giftedness: An Exeptionality Examines", [On-line serial] **Annual Review of Psychology**, 49, 211 – 230.

SABAN, A., 2001 — **Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimi**. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

SATTLER, J. M., 1988 — **Assessment of Children**, San Diego State University, USA.

SILVERMAN, L. K., 1993A — "A Developmental Model for Counceling the Gifted", In L. K. Silverman (Ed.), **Counceling the Gifted and Talented**, (pp. 51 – 78) Denver, CO: Love Publishing.

SILVERMAN, L. K., 1993B — "Social Development, Leadership, and Gender Issues", In L. K. Silverman (Ed.), **Counceling the Gifted and Talented**, (pp. 291 – 327) Denver, CO: Love Publishing.

SILVERMAN, L. K., 2003 — "Gifted Children with Learning Disabilities", In N. Colangelo ve G. Davis (Ed.), **Handbook of Gifted Education**, (pp. 533 - 543). Boston: Allyn and Bacon.

SOLSO, R. L., 2001 — Cognitive Psychology (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon. Sternberg, R. J. (1995). **In Search of the Human Mind**. New York: I. E. Hartcourt Brouce.

SOUSA, D. A., 2003 — **How the Gifted Brain Learns**. California: Corwin Press.

STERNBERG, R. J., 2000 — "The Concept of Intelligence", In R. J. Sternberg (Ed.), **Handbook of Intelligence**, (pp. 3 – 16). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

STERNBERG, R. J., 2003 — **Wisdom, Intelligence and Creativity Synthesized**. New York: Cambridge University Press.

STERNBERG, R. J., 2004 "North American Approaches to Intelligence In R. J. Sternberg" (Ed.), **International Handbook of Intelligence**, (411 – 444). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

TANRIDAĞ, O., 1993 **Afazi**. Ankara: GATA Basımevi.

TAVŞANCIL, E., 2002 **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**. Nobel Yayın No: 399 Ankara.

TEZBAŞARAN, A., 1996 **Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu**. Psikologlar Derneği Yayınları Ankara.

UĞUREL-ŞEMİN, R., 1978 **Wechsler Zekâ Ölçeğinin İstanbul Çocuklarına Uygulanması**. İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2528, İstanbul 1978.

UĞUREL-ŞEMİN, R., 1978 **Stanford-Binet Ölçeğinin İstanbul Çocuklarına Uygulanması**. İ. Ü. Fen Fakültesi Yayınları, İstanbul.

VYGOTSKY, L. S., 1978 **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes**. Cambridge, MA: Harvard University Press.

VYGOTSKY, L. S. & LURIA, A. R., 1993 **Studies on the History of Behavior: Ape, Primitive and Child**. Hilssdale, N. J.: Erlbaum.

YAVUZER, H., 1997 **Çocuğunuzun İlk 6 Yılı**. Birinci Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul.

EK I
KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Veli,

İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nde yürütülen bir tez çalışması için T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan alınmış onay sonucunda çocuğunuzun okumakta olduğu okulda bir araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmada uygulama yapılan çocukların genel bir profilini çıkarabilmemiz için aşağıdaki soruları yanıtlamanız gerekmektedir. Elde edilen bilgiler bir bütün olarak değerlendirilecektir.

Gösterdiğiniz duyarlılıktan ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Saygılarımla,
Fethiye ŞENEL

Çocuğun Adı-Soyadı: .....

1. Eğitim Kurumu:
   ( ) 1. Özel ( ) 2. Devlet ( ) 3. Diğer
2. Çocuğun Doğum Tarihi: Gün...../ Ay...../ 19.....
3. Çocuğun Cinsiyeti:
   ( ) 1. Kız ( ) 2. Erkek
4. Şu ana kadar bir okul öncesi kurumundan yararlandı mı?
   ( ) 1. Evet ( ) 2. Hayır
5. Cevap evet ise yararlanma süresi:
   ( ) 1. Bir yıl ( ) 2. İki yıl ( ) 3. Üç yıl ve üstü
6. Çocuğun kaç kardeşi var:
   ( ) 1. Tek Çocuk ( ) 2. Bir kardeşi var
   ( ) 3. İki ve daha fazla sayıda kardeşi var
7. Evdeki kişi sayısı:
   ( ) 1. Çekirdek Aile (anne-baba ve çocuklar)
   ( ) 2. Kalabalık Aile (anne- baba, çocuklar ve diğer yetişkinler)

8. Annenin şu anki yaşı:

( ) 1. 20–30 yaş arası ( ) 2. 31–40 yaş arası ( ) 3. 41 ve üstü

9. Annenin çocuğun doğumundaki yaşı:

( ) 1. 20 yaş ve öncesi ( ) 2. 21–30 yaş arası ( ) 3. 31 yaş ve üstü

10. Anne:

( ) 1. Çalışmıyor ( ) 2. Çalışıyor

11. Annenin mezuniyet durumu:

( ) 1. Okur-yazar değil ( ) 2. İlkokul ( ) 3. Ortaokul
( ) 4. Lise ( ) 5. Üniversite ( ) 6. Lisans Üstü

12. Babanın yaşı:

( ) 1. 25–30 yaş arası ( ) 2. 31–40 yaş arası ( ) 3. 41 yaş ve üstü

13. Baba:

( ) 1. Çalışmıyor ( ) 2. Çalışıyor

14. Babanın mezuniyet durumu:

( ) 1. Okur-yazar değil ( ) 2. İlkokul ( ) 3. Ortaokul
( ) 4. Lise ( ) 5. Üniversite ( ) 6. Lisans Üstü

15. Ailenin Aylık Toplam Geliri (YTL):

( ) 1. 500'e kadar (Düşük)
( ) 2. 500 – 1500 arası (Ortanın Altı)
( ) 3. 1500 – 3000 arası (Orta)
( ) 4. 3000 – 5000 arası (Ortanın Üstü)
( ) 5. 5000 ve üstü (Yüksek)

16. Çocuğunuzun okul başarısı:

( ) 1. Çok iyi ( ) 2. İyi ( ) 3. Orta
( ) 4. Zayıf

EK II
İZİN DİLEKÇESİ

T.C
İSTANBUL VALİLİĞİ
Eminönü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.04.MEM.4.34.10.12.020/ 3168 03/10/ 2005
KONU : Bilişsel Değerlendirme Sistemi CAS
Okullarda uygulanması

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
EMİNÖNÜ

İLGİ: a) İstanbul Üniversitesi Özel Eğitim Başkanı Prof Dr.Ümit DAVASLIGİL'in yazısı.
b) 27.09.2005 tarih ve 020/3070 sayılı onayınız.
c) 29.09.2005 tarihli tutanak

Istanbul Üniversitesi Özel Eğitim-Üstün Zekalıların Eğitimi Bölümü 28982024678 nolu yüksek lisans öğrencisi Fethiye ŞENEL'in, tez çalışması olarak Cognitive Assesment Sytem (Bilişsel Değerlendirme Sistemi) adlı testin norm ve standardizasyonunu ilçemiz Beyazıt İÖO, Büyükreşitpaşa İÖO, Mimar Sinan İÖO, Atatürk İÖO, İELEV Özel İlköğretim Okullarında yapılacağı İLGİ (a) yazı ile bildirilmektedir.

Bu tez çalışmalarını incelemek üzere İlgi (b) onayınız ile Ilçemiz Şube Müdürü Öztürk ÇETİN başkanlığında İlcemiz Cağaloğlu Anadolu Lisesi öğretmeni Ayşe Terzi ve Ilçemiz İstanbul Lisesi öğretmeni Nuri YILMAZ'ın üyeliğinde bir komisyon kurulmuş olup, bu tezin ilçemiz okullarında uygulanmasının uygun olduğu İLGİ (c) Tutanakta belirtilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Özel Eğitim-Üstün Zekalıların Eğitimi Bölümü 28982024678 nolu yüksek lisans öğrencisi Fethiye ŞENEL'in, tez çalışması olarak Cognitive Assesment Sytem (Bilişsel Değerlendirme Sistemi) adlı testin norm ve standardizasyon çalışmalarını yukarıda isimleri belirtilen okullarımızda uygulaması Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde tensiplerinize arz ederim.

Hasri ÖZBAY
Müdür

EKİ:1 İlgi (a) yazı ve ekleri
2- ilgi (b) onay
3-İlgi (c) tutanak

OLUR
30../09/2005

Sabit KAYA
Eminönü Kaymakamı